

Α.Τ.Ε.Ι ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΥΠΑΡΕΞΗΣ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ
ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ
ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (Α.Τ.Ε.Ι ΑΘΗΝΑΣ, ΚΡΗΤΗΣ,
ΠΑΤΡΑΣ)»**

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ:

Αυδή Λαμπρινή
Γούτη Θεοδώρα
Καρβούνη Ευτυχία

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:

Στρατική Πανταζάκα Αθανασία

Πάτρα, Νοέμβριος 2010

Α.Τ.Ε.Ι ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΥΠΑΡΞΗΣ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ
ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ
ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (Α.Τ.Ε.Ι ΑΘΗΝΑΣ, ΚΡΗΤΗΣ,
ΠΑΤΡΑΣ)»**

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ:

Αυδή Λαμπρινή

Γούτη Θεοδώρα

Καρβούνη Ευτυχία

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:

Στρατική Πανταζάκα Αθανασία

Πτυχιακή εργασία για τη λήψη πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία από το τμήμα
Κοινωνικής Εργασίας της σχολής Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας του
Ανώτατου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος
(Α.Τ.Ε.Ι) Πάτρας

Πάτρα, Νοέμβριος 2010

Η Επιτροπή για την έγκριση της πτυχιακής εργασίας:

1)

2)

3)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ευχαριστίες.....	I
Περίληψη.....	II
Abstract.....	III
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	IV
Αναγκαιότητα Μελέτης	V
Σκοπός Μελέτης	VI
Ορισμοί Εννοιών	VII

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	1
1.1. Καλλιέργεια στερεοτύπων και προκαταλήψεων.....	1
1.1.1. Συνειδήσεις ανωτερότητας και κατωτερότητας.....	2
1.1.2. Προκατάληψη.....	3
1.1.3. Ατομική, ομαδική ταυτότητα και εθνοκεντρισμός.....	5
1.1.4. Η θέση της Κοινωνικής Εργασίας στην αντιμετώπιση του ρατσισμού.....	6
1.2. Αναγκαιότητα Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.....	7
1.2.1. Διαπολιτισμική Εκπαίδευση.....	7
1.2.2. Ο όρος «Διαπολιτισμικός».....	9
1.2.3. Αρχές Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.....	10
1.2.4. Η κοινωνικοπολιτική διάσταση στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση.....	11
1.2.5. Στόχοι της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.....	13
1.2.6. Διαπολιτισμικά προγράμματα.....	15
1.3. Μοντέλα πολυπολιτισμικότητας.....	17
1.3.1. Αφομοιωτικό μοντέλο.....	17
1.3.2. Το Μοντέλο της Ενσωμάτωσης.....	18
1.3.3. Το πολυπολιτισμικό μοντέλο.....	19
1.3.4. Το Αντιρατσιστικό μοντέλο.....	20
1.3.5. Το Διαπολιτισμικό μοντέλο.....	21
1.4. Μοντέλο Διαπολιτισμικής Ετοιμότητας των Papadopoulos, Tilki και Taylor.....	22

1.4.1. Δομές και στάδια της Διαπολιτισμικής ετοιμότητας.....	23
1.4.2. Διαπολιτισμική Ετοιμότητα.....	27
1.5. Διαπολιτισμική Κοινωνική Εργασία	28
1.5.1. Ο ρόλος του Διαπολιτισμικά έτοιμου Κοινωνικού Λειτουργού όταν εργάζεται με μειονοτικές/ εθνικές ομάδες.....	36
1.5.2. Δυσκολίες και ιδιαιτερότητες στην διαπολιτισμική Κοινωνική Εργασία και στον ρόλο του Κοινωνικού λειτουργού.....	39
1.5.3. Αναγκαιότητα της διαπολιτισμικής Κοινωνικής Εργασίας.....	43
1.5.4. Διαπολιτισμική Ικανότητα Δράσης	46
1.5.5. Συναισθηματική νοημοσύνη και διαπολιτισμική «συνάντηση» στην σχολική τάξη.....	47

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	52
2.1. Ερευνητικές υποθέσεις	53
2.2. Επιλογή εργαλείων έρευνας	53
2.3. Δειγματοληψία.....	54
2.4. Τόπος και χρόνος έρευνας	54
2.5. Μέθοδος Συλλογής Δεδομένων	54
2.6. Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας.....	61
2.7. Περιορισμοί έρευνας	61

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΣ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ

ΑΝΑΛΥΣΗΣ	62
3.1. Διερεύνηση της πιθανής ύπαρξης αυτοτελούς/-ών μαθήματος/-ων που να οδηγούν τους σπουδαστές στο να καταστούν διαπολιτισμικά έτοιμοι.....	62
3.1.1. Διερεύνηση εκπαιδευτικών ενοτήτων μέσα σε μαθήματα σχετικά με τη διαπολιτισμική ετοιμότητα που να οδηγούν τους σπουδαστές στο να καταστούν διαπολιτισμικά έτοιμοι	67
3.1.2. Διερεύνηση μαθημάτων στα οποία γίνονται αναφορά των όρων πολιτισμικός, διαπολιτισμικός, κουλτούρα, προκατάληψη και άλλων	71
3.2. Σύνδεση του αναλυτικού προγράμματος σπουδών των τριών σχολών (Αθήνα, Πάτρα, Κρήτη) με το μοντέλο Διαπολιτισμικής Ετοιμότητας των Papadopoulos, Tilki και Taylor.....	74

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ	
ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ	77
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	82
5.1. Προτάσεις	83
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	85
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α	

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Σε αυτό το σημείο θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε όλους εκείνους που με την καθοδήγηση και τη βοήθεια τους έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην ολοκλήρωση της πτυχιακής μας εργασίας.

Αρχικά θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά, την Υπεύθυνη καθηγήτρια μας Στατική Πανταζάκα Αθανασία για την εμπιστοσύνη που μας έδειξε δίνοντας μας τη δυνατότητα να εκπονήσουμε την πτυχιακή μας εργασία αλλά και για τη διάθεσή της να μας βοηθήσει και να μας λύσει οποιαδήποτε απορία, για τις κατευθύνσεις, την εμπειρία και τις γνώσεις που μας παρείχε καθώς και για την βοήθεια της όλο αυτό το διάστημα.

Ακόμη, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τους φίλους μας για την συμπαράσταση που μας έδειξαν όλο αυτόν τον καιρό και ιδιαιτέρως τις οικογένειες μας για την ηθική και οικονομική συμπαράσταση όχι μόνο κατά την διάρκεια της εκπόνησης της πτυχιακής μας εργασίας αλλά και καθόλη τη διάρκεια των σπουδών μας.

Τέλος θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την Εθνική Βιβλιοθήκη Ελλάδος, τη Βιβλιοθήκη του Ιδρύματος Ανάπτυξης Κοινωνικής Εργασίας (Ι.Α.Κ.Ε) και τέλος τις Βιβλιοθήκες των ΑΤΕΙ Πατρών και Αθηνών για τις πολύτιμες πληροφορίες που μας παρείχαν.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία έχει στόχο να διερευνήσει το επίπεδο διαπολιτισμικής ετοιμότητας των αποφοίτων των Τμημάτων Κοινωνικής Εργασίας των τριών Α.Τ.Ε.Ι της Ελλάδας. Για την επίτευξη αυτού του στόχου βασιστήκαμε στο Διαπολιτισμικό Μοντέλο όπως το εισηγούνται οι Papadopoulos, Tilki and Taylor (1998,2004,2006). Η μεθοδολογία της παρούσης έρευνας στηρίχθηκε στη συλλογή δευτερογενών δεδομένων, τα οποία συλλέχθηκαν από βιβλία, άρθρα και επίσημους διαδικτυακούς τόπους και πρωτογενών δεδομένων που ήταν τα προγράμματα σπουδών των τριών τμημάτων.

Η εργασία διακρίνεται σε δύο μέρη: στο θεωρητικό και στο ερευνητικό. Το θεωρητικό παρουσιάζει τη βιβλιογραφική ανασκόπηση του θέματος, εισάγοντας τον αναγνώστη στις έννοιες στερεότυπο, προκατάληψη, διαπολιτισμική εκπαίδευση, διαπολιτισμική κοινωνική εργασία και το ρόλο του διαπολιτισμικά κοινωνικού λειτουργού. Στο τέλος του θεωρητικού μέρους, παρουσιάζεται και αναλύεται το μοντέλο της διαπολιτισμικής ετοιμότητας των Papadopoulos , Tilki , Taylor πάνω στο οποίο στηρίχθηκε η παρούσα έρευνα.

Η έρευνα έχει στόχο να μελετήσει τα προγράμματα σπουδών του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας στην Αθήνα, την Πάτρα και την Κρήτη, αναφορικά με τα μαθήματα παρακολούθησης των φοιτητών, προκειμένου να διαπιστώσει το κατά πόσο τα μαθήματα αυτά καθιστούν τους σπουδαστές διαπολιτισμικά έτοιμους. Η έρευνα ήταν ποιοτική και το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε ήταν η συγκριτική/διερευνητική documentary analysis, η ανάλυση δηλαδή τεκμηρίου και συγκεκριμένα για την παρούσα έρευνα η ανάλυση των προγραμμάτων σπουδών, προκειμένου να διερευνηθούν τα μαθήματα εκείνα που καθιστούν ή όχι τους σπουδαστές διαπολιτισμικά έτοιμους.

Το βασικό συμπέρασμα της παρούσης εργασίας, είναι ότι κανένα μάθημα, στα τρία τμήματα των Α.Τ.Ε.Ι, δεν καθιστά τους σπουδαστές διαπολιτισμικά έτοιμους.

ABSTRACT

The present work investigates the level of cross-cultural readiness of graduates of Departments of Social Work in Greece. For the achievement of this objective we were based on the Cross-cultural model as proposed by Papadopoulos, Tilki and Taylor (1998, 2004, 2006). The methodology of present research was supported in the collection of secondary data, which was collected by books, articles and internet and primary data that were the programs of study of three departments.

The work is distinguished in two parts: in the theorist and in inquiring. Theorist present the bibliographic examination of subject, importing the reader in the significances stereotype, cross-cultural education, cross-cultural social work and the role of cross-cultural social functional. In the end of theoretical part, is presented and analyzed the model of cross-cultural readiness of Papadopoulos, Tilki, Taylor on which was supported the present research.

The research investigates the programs of study of department of Social Work in Athens, Patras and Crete, in regard to the courses of follow-up of students, so that it realizes how much this courses render the students cross-cultural ready.

The research was qualitative and the tool that were used was comparative/exploratory documentary analysis, the analysis of that is to say evidence and concretely for the present research the analysis of programs of study, so that are investigated that courses that render or no the students cross-cultural ready.

The basic conclusion of present work, is that no course, in the three departments, make the students cross-cultural ready.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια δέχεται την αθρόα εισροή μεταναστών, καθώς και την επιστροφή δεκάδων χιλιάδων παλιννοστούντων από την ελληνική διασπορά. Ποτέ άλλοτε η Ελλάδα δεν χρειάστηκε να αντιμετωπίσει θεσμικά και σε τέτοια μεγάλη έκταση τη συνύπαρξη διαφορετικών εθνοπολιτισμικών ομάδων, όπως συνέβη στη Μεγάλη Βρετανία, την Αυστραλία, τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής ή τον Καναδά, από τη δεκαετία του 1960. Για την αντιμετώπιση και διαχείριση της παραπάνω κατάστασης οι ελληνικές κυβερνήσεις οδηγήθηκαν στη δημιουργία δομικών και θεσμικών αλλαγών σε κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό επίπεδο, καθώς επίσης και αλλαγών που αφορούν το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας.

Συγκεκριμένα από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, έχει εισέλθει στη χώρα μας σημαντικός αριθμός ατόμων, που χαρακτηρίζονται για τη διαφορετική εθνοπολιτισμική τους ταυτότητα, η οποία στη βιβλιογραφία προσδιορίζεται συνήθως με όρους όπως «μειονότητες», «παλιννοστούντες» «λαθρομετανάστες», «πρόσφυγες» ή «αλλοδαποί». Αν και καθένας από τους όρους αυτούς έχει συγκεκριμένο εννοιολογικό περιεχόμενο, το κοινό τους χαρακτηριστικό είναι ότι διαχωρίζουν και χρωματίζουν τη διαφορετικότητα από αυτό που θεωρείται ως αποδεκτό (νόρμα).

Σε μια εποχή παρατεταμένης οικονομικής ύφεσης, ρήξης δεσμών κοινωνικής αλληλεγγύης και επανεμφάνισης του ατομικισμού, η σημαντική έξαρση στη μετακίνηση των πληθυσμών, που παρατηρείται τελευταία σε παγκόσμιο επίπεδο, συμβάλλει καθοριστικά στην κρίση του κράτους πρόνοιας, στην εμφάνιση κοινωνιών πολλαπλών ταχυτήτων και στην έλευση της εποχής του κοινωνικού αποκλεισμού. Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και η τεχνολογική επανάσταση οδηγούν σε φαινόμενα μακροχρόνιας ανεργίας, φτώχειας και περιθωριοποίησης. Ιδιαίτερα στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, η μετανάστευση συνδέεται με την επανεμφάνιση φαινομένων εθνικισμού, ρατσισμού και ξενοφοβίας. Τα φαινόμενα αυτά συνιστούν έντονες κοινωνικές διακρίσεις οι οποίες πλήττουν βαριά την ανέλιξη του κοινωνικού συνόλου και καταρρακώνουν την ηθική υπόσταση μιας δημοκρατικής κοινωνίας που δηλώνει ότι διαπνέεται από τα ιδανικά του οικουμενικού ανθρωπισμού.

Στις δυσκολίες που αναφέρονται από τη συνύπαρξη ποικίλων εθνοπολιτισμικών ομάδων και τον καθορισμό κοινών στόχων, η εκπαίδευση καλείται να παίζει πρωταρχικό ρόλο, διδάσκοντας την υγιή αλληλεπίδραση και επικοινωνία με τους «άλλους» (Παλαιολόγου & Ευαγγέλου, 2003).

ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΜΕΛΕΤΗΣ

Κατά την τελευταία δεκαπενταετία η Ελλάδα και άλλες μεσογειακές χώρες αντιμετωπίζουν εντονότατα το πρόβλημα τόσο των οικονομικών μεταναστών όσο και των λαθρομεταναστών από χώρες κυρίως της Ανατολικής Ευρώπης και της ASEAN (Ιράν, Πακιστάν κ.λπ.).

Το 1995 ο αριθμός τους στην Ελλάδα έφθανε τις 9.641, ενώ σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης (Καράλης, 1995) από το 1992 μέχρι το 1995 ο συνολικός αριθμός των λαθρομεταναστών που συνελήφθησαν καθώς προσπαθούσαν να εισέλθουν παράνομα στη χώρα μας πλησίαζε τις 30.000. Όπως αναφέρει ένα δημοσίευμα στην Καθημερινή, αυτοί οι άνθρωποι, ηλικίας από δύο μέχρι εξήντα ετών, βρέθηκαν κυριολεκτικά «στοιβαγμένοι» μέσα σε κιβώτια, βαλίτσες, βαρέλια και πορτ-μπαγκάζ αυτοκινήτων ή στα αμπάρια των πλοίων.

Σύμφωνα με διεθνείς έρευνες, η αύξηση μετακίνησης πληθυσμιακών ομάδων από τις φτωχές χώρες της Ανατολής (Ασία και Αφρική) προς τις ανεπτυγμένες χώρες της Δύσης δεν οφείλεται, όπως παλαιότερα υποστήριζαν οι κοινωνικοί επιστήμονες, στην ανάγκη των προηγμένων κρατών για ξένα εργατικά χέρια (π.χ. η περίπτωση των Ελλήνων και Τούρκων εργατών μεταναστών στη Δυτική Γερμανία και στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής), αλλά κυρίως στις δυσμενέστερες οικονομικές συνθήκες που επικρατούν στις χώρες προέλευσης αυτών των ατόμων, στις μειωμένες ελευθερίες που τους παρέχονται, στην απαγόρευση κτήσης περιουσιακών στοιχείων ή στον υπερπληθυσμό (π.χ. Ινδίες, Πακιστάν, Ιράν, Ιράκ, Φιλιππίνες) ο οποίος έχει ως επακόλουθο τα χαμηλά ημερομίσθια και τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης (Carter, 1992).

Η Ελλάδα βρέθηκε ανέτοιμη να αντιμετωπίσει τις ανάγκες αυτού του διογκωμένου μεταναστευτικού ρεύματος. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, με τα

προγράμματα αντιμετώπισης κοινωνικού αποκλεισμού, έχει προσεγγίσει θεωρητικά το πρόβλημα των μεταναστευτικών αυτών ρευμάτων από τις χώρες της ASEAN, της Ανατολικής Ευρώπης και της Αφρικής προς τη Δύση.

Για όλα τα παραπάνω καθίσταται απαραίτητη η μελέτη της διαπολιτισμικής κοινωνικής εργασίας, η οποία οφείλει να υιοθετεί στρατηγικές ευαισθητοποίησης και κινητοποίησης των μελών της κοινότητας προς τα άτομα αυτά. Παράλληλα η ύπαρξη διαπολιτισμικής κοινωνικής εργασίας επιδιώκει τόσο τη διεύρυνση και τροποποίηση των παραδοσιακών προσεγγίσεων εκτίμησης και παρέμβασης στην πολιτισμική τους διάσταση, όσο και την ύπαρξη πρωταρχικής σημασίας στην αναδόμηση του περιβάλλοντος των εθνοτικών ομάδων με την ικανοποίηση των βασικών αναγκών διαβίωσης, στέγασης, υγείας, εκπαίδευσης, εργασίας και ένταξης στην κοινότητα.

ΣΚΟΠΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Σκοπός της παρούσης μελέτης είναι αφενός μεν να προσδιορίσει την έννοια της διαπολιτισμικότητας και της διαπολιτισμικής κοινωνικής εργασίας, αφετέρου δε να διερευνήσει την ύπαρξη διαπολιτισμικής εκπαίδευσης της κοινωνικής εργασίας στα τμήματα Κοινωνικής Εργασίας των Α.Τ.Ε.Ι της Αθήνας, Πάτρας και Κρήτης. Συγκεκριμένα η έρευνα έχει στόχο τη διερεύνηση ύπαρξης διαπολιτισμικής διάστασης στην εκπαίδευση της κοινωνικής εργασίας επιχειρώντας συγκριτική μελέτη των ακαδημαϊκών προγραμμάτων

ΟΡΙΣΜΟΙ ΕΝΝΟΙΩΝ

❖ Η έννοια πολυπολιτισμικός

Για τον Hohmann (οπ. αν Κανακίδου & Παπαγιάννη, 1998) με την έννοια «πολυπολιτισμικός» πρέπει να χαρακτηρίζεται μια άμεσα αντιληπτή κοινωνική κατάσταση, όπου οι δρομολογούμενες διαδικασίες επηρεάζονται από την περιθωριοποίηση ορισμένων ομάδων με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο από εκείνο που ισχύει ευρύτερα. Αντίθετα ο επιθετικός προσδιορισμός

«διαπολιτισμικός» πρέπει να χρησιμοποιείται για το χαρακτηρισμό παιδαγωγικών, πολιτισμικών και κοινωνικών αντιλήψεων και προγραμματικών στόχων.

❖ *Η έννοια της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης*

Στο λατινοαμερικανικό χώρο, όπου η αναγνώριση της πολυπολιτισμικότητας αποτελεί βασικό σκοπό και στόχο, η Διαπολιτισμική εκπαίδευση θεωρείται ηθική υποχρέωση και μέσον για την επίτευξη αυτού του στόχου. Οι Pozzi-Escot, Escobar, Wolik, Bratt-Paulston (1988), προσανατολίζονται προς αυτή τη διαφοροποίηση. Θεωρούν, δηλαδή, τη Διαπολιτισμική εκπαίδευση ως τη στρατηγική για μια ομαλή βιωματική λειτουργία μέσα στην πολυπολιτισμική πραγματικότητα.

Οι Essinger και Graf (οπ. αν. Κανακίδου & Παπαγιάννη, 1998) επισημαίνουν ότι η «κατάλληλη απάντηση της Παιδαγωγικής Επιστήμης σε μια πολυεθνική και πολυπολιτισμική κοινωνία είναι η Διαπολιτισμική εκπαίδευση. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με τον όρο «Διαπολιτισμική εκπαίδευση» εννοεί μια συγκεκριμένη πρακτική σχολικής εκπαίδευσης για τα νεαρά άτομα μιας χώρας, στην οποία ζουν διαφορετικές εθνότητες.

Η πιο αυστηρή κριτική διατυπώθηκε από τον Bullivant (οπ. αν. Κανακίδου & Παπαγιάννη, 1998) ο οποίος ορίζει τη Διαπολιτισμική εκπαίδευση ως ένα απλό μοντέλο σχετικό με την πολιτισμική ηγεμονία. Ο Griese (οπ. αν. Κανακίδου & Παπαγιάννη, 1998) ενισχύει την άποψη, σε χαμηλότερους τόνους, χαρακτηρίζοντας την ιδέα και τις αρχές της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης αποπροσανατολιστικές αναφορικά με τις πραγματικές διαστάσεις των προβλημάτων των μεταναστών, και διευκρινίζει ότι προβλήματα που προκύπτουν από την κοινωνικοπολιτική θέση των ανθρώπων δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν με παιδαγωγικά μέτρα. Ως μία από τις πολλές διαστάσεις του μειονοτικού προβλήματος και μία από τις πολλές πολιτικές επιλογές, για την αντιμετώπιση του, θεωρεί ο Glowka (οπ. αν. Κανακίδου & Παπαγιάννη, 1998) την πολυπολιτισμική εκπαίδευση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

1.1. Καλλιέργεια Στερεοτύπων και Προκαταλήψεων

Τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις ρυθμίζουν σε μεγάλο βαθμό την κοινωνική μας συμπεριφορά. Σύμφωνα με τον Lipmann(οπ. αν. Παπάς, 1998) ο όρος «στερεότυπο» χρησιμοποιήθηκε «για να περιγράψει αυτές τις ιδέες, τις εικόνες, που είναι έτοιμες μέσα στο κεφάλι μας και παρεμποδίζουν τη λειτουργία της κρίσης, γιατί υπάρχει μια εκ των προτέρων διαμορφωμένη κρίση». Η μεγάλη πλειοψηφία των ανθρώπων υποστηρίζει ότι «δεν κρίνουν με βάση τα γεγονότα ή πράγματα, αλλά με βάση δικές τους παραστάσεις για τα γεγονότα, δημιουργημένες από πριν». Έτσι, μεταξύ του ατόμου και της εξωτερικής πραγματικότητας παρεμβάλλονται ακατάπαυστα στερεότυπα που παραμορφώνουν και διαστρεβλώνουν την πραγματικότητα. Τα στερεότυπα κατευθύνουν τη σκέψη ατόμων και ομάδων και αντιπροσωπεύουν «τις γνώσεις που οι άνθρωποι νομίζουν ότι κατέχουν» για ορισμένα αντικείμενα ή καταστάσεις του εξωτερικού κόσμου και που τους έχουν βεβαίως επιβληθεί από την κοινωνία μέσα στην οποία ζουν» (Παπάς, 1998).

Τα στερεότυπα λοιπόν είναι προκατασκευασμένα σχήματα αντίληψης-σκέψης που παρεμβάλλονται ανάμεσα στην πραγματικότητα και την αντίληψη που τα άτομα σχηματίζουν για αυτήν την πραγματικότητα, προκαλώντας απλοποιήσεις και γενικεύσεις που τη διαστρεβλώνουν. Προσανατολίζουν την αντίληψή τους σε σχέση με την εκάστοτε πραγματικότητα κατά τρόπο συλλεκτικό και επιμεριστικό, με αποτέλεσμα να την αλλοιώνουν και να την παραμορφώνουν (Παπάς, 1998).

Όσον αφορά τη σχηματισμένη ή εκφρασμένη γνώμη, η στερεοτυπική σκέψη αποκρυσταλλώνεται γύρω από ορισμένες λέξεις. Αυτές οι λέξεις περιγράφουν γενικότερες κατηγορίες μικρές ή μεγάλες, παραδείγματος χάριν *α) ράτσα*: άσπρη- μαύρη, *β) έθνη*: Γερμανοί, Έλληνες, *γ) κοινωνικές τάξεις ή επαγγέλματα*: καπιταλιστές, προλετάριοι, εργάτες, *δ) πρόσωπα σαν σύμβολα μιας πολιτικής ιδεολογίας*, παραδείγματος χάριν Μαρξ και άλλα.

Ειδικότερα, τα λεκτικά στερεότυπα διατυπώνονται συνήθως με τη μορφή επιθέτων και σε σχέση με μια λέξη-φορέα του στερεοτυπικού χαρακτηρισμού. Παραδείγματος χάριν Εγγλέζοι φλεγματικοί, ή Σκωτσέζοι τσιγκούνηδες, Εβραίοι ύπουλοι και τα λοιπά. Όπως φαίνεται από τις οριοθετημένες κατηγοριοποιήσεις, η καταγραφή των χαρακτηριστικών και η κατάταξη σε ομάδες οριστικοποιεί τη συμπεριφορά μας έναντι τρίτων. Το άτομο έχοντας τον κώδικα αυτών των περιγραφών εσωτερικοποιεί μια εικόνα του «άλλου» τελείως διαφορετική από την πραγματικότητα (Παππάς, 1998).

1.1.1. Συνειδήσεις Ανωτερότητας και Κατωτερότητας

Οι συνειδήσεις ανωτερότητας ή κατωτερότητας διαμορφώνονται από την κυρίαρχη ιδεολογία που λόγω της οικονομικής και πνευματικής τους υπεροχής ιεραρχεί τους ρόλους των κοινωνικών στρωμάτων και επέκεινα των ατόμων. Έτσι φτάνουν πάλι στη θεωρία του Francis Galton (οπ. αν. Παππάς, 1998) που οδηγεί σε «κουτούς» και «έξυπνους», σε «φτωχούς» και «πλούσιους». Ο μύθος αυτός της ευφυΐας καλλιεργήθηκε έντεχνα, ώστε η υπερέχουσα τάξη να κυριαρχήσει στην κατώτερη (Παππάς, 1998).

Η μονοπώληση επομένως από ορισμένες κοινωνικές τάξεις της οικονομικής δύναμης (πλούτος-ιδιοκτησία), της πολεμικής τέχνης (δεξιότητες και σωματικές ικανότητες) και της μόρφωσης (που περιοριζόταν σε ορισμένους κύκλους και την εκκλησιαστική ιεραρχία που εξέφραζε στο πλαίσιο της κυρίαρχης τάξης την ιδεολογία της) έκανε ώστε να ξεχωρίζουν αυτές οι κοινωνικές τάξεις και να μυθοποιούνται απέναντι στις άλλες, που αποδέχονταν σαν φυσική την δική τους «μειονεκτικότητα». Όμως οι αξιολογήσεις «ανωτερότητας» και «υπεροχής» και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που αποδίδονταν στα μέλη αυτών των κυρίαρχων στρωμάτων, δεν γίνονταν αντιληπτά ως αποτέλεσμα των οικονομικοκοινωνικών διαρθρώσεων αλλά ως εκ γενετής ιδιαίτερες ψυχοπνευματικές και σωματικές ικανότητες των μελών της κυρίαρχης τάξης (Παππάς, 1998).

Έτσι δημιουργήθηκαν τα βασικά κοινωνικά υποδείγματα και στερεότυπα, για παράδειγμα της ανδρείας, του γενναίου πολεμιστή, του ιπότη ως υπερασπιστή της τιμής, που αποδίδονταν και χαρακτήριζαν ορισμένες μόνο κοινωνικές τάξεις και κατηγορίες, που κατεύθυναν τη ζωή των κοινωνικών

συνόλων. Σε ανάλογες βάσεις καλλιεργήθηκε σε όλες τις εποχές ο μύθος για την εκ γενετής ανωτερότητα των μελών της κυρίαρχης τάξης και κατά συνέπεια την κατώτερότητα της κυριαρχούμενης τάξης (Παππάς, 1998).

Τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις που τροφοδοτούν τα εκάστοτε διαφορετικά σχήματα αντίληψης «ανωτερότητας» ή «κατώτερότητας» αλλάζουν κάτω από διαφορετικά κοινωνικά συστήματα. Κατά τη μετάβαση από το ένα σύστημα στο άλλο δημιουργούνται στο ψυχοκοινωνικό επίπεδο νέες μυθοποιήσεις και επιβάλλονται οι κανόνες και τα στερεότυπα της νέας κυρίαρχης ιδεολογίας. Έτσι το στερεότυπο του ανδρείου, του γενναίου, της φεουδαρχικής κοινωνίας, αντικαθίσταται από αυτό του πετυχημένου επαγγελματικά, δηλαδή οικονομικά, ατόμου, ως απόδειξη της 'ανωτερότητας' και της 'υπεροχής' του στο πλαίσιο της αστικής καπιταλιστικής κοινωνίας και της κυρίαρχης ιδεολογίας της (Παππάς, 1998).

Η κυρίαρχη τάξη, με το μύθο της ευφυΐας και της ανωτερότητας ορισμένων κοινωνικών τάξεων, δημιούργησε μια συνείδηση υπεροχής στα μέλη της σε βάρος φυσικά των ασθενέστερων οικονομικά τάξεων (Παππάς, 1998).

1.1.2. Προκατάληψη

Προκατάληψη, είναι η στάση απέναντι σε μια ομάδα και στηρίζεται στο στερεότυπο που έχουμε για τη συγκεκριμένη ομάδα. Αν μια στάση μας είναι έντονα θετική ή έντονα αρνητική, χωρίς όμως να συνοδεύεται από επαρκή και αντικειμενική πληροφόρηση, τότε μιλάμε για προκατάληψη. Μια στάση που εκδηλώνεται απόλυτα και δεν αφήνει περιθώρια διαφοροποίησης, είναι πολύ εύκολο να μεταβληθεί σε προκατάληψη, σε εσφαλμένη δηλαδή τοποθέτηση (Κουκούλη, 2000).

Ο προσδιορισμός της προκατάληψης έχει επίσης ιδιαίτερο ενδιαφέρον στη διαπολιτισμική πρακτική. Η προκατάληψη αναφέρεται σε στάσεις που έχουν τα μέλη μιας ομάδας για τα μέλη μιας άλλης ομάδας. Οι απόψεις-στερεότυπα που έχουν εκ των προτέρων σχηματίζει τα προκατειλημμένα άτομα βασίζονται σε φήμες μάλλον παρά σε αποδείξεις και δεν μεταβάλλονται εύκολα ακόμη και αν έρθουν αντιμέτωπα με νέες πληροφορίες (Γκίντενς, 2002)

Ο Allport (1961) ορίζει την προκατάληψη ως απόπειρα γενίκευσης που δεν στηρίζεται σε επαρκή στοιχεία. Άλλοι ερευνητές την ορίζουν ως « ... άκαμπτη συναισθηματική στάση που δεν επιδέχεται αλλαγή ... » και άλλοι ως «αδικαιολόγητη αντίδραση απέναντι σε συγκεκριμένα άτομα και ομάδες». Ο Κοκ την ορίζει ως τη στάση που προωθείται στο κοινωνικό σύνολο από μια ομάδα εκμετάλλευσης και στοχεύει στο στιγματισμό κάποιας άλλης ομάδας, ως κατώτερης, έτσι ώστε να γίνει πιο εύκολη η εκμετάλλευση της (Κοκ οπ. αν. Χαμπέσης, 1996).

Αναφέρονται δύο ψυχολογικές ερμηνείες της προκατάληψης. Η πρώτη χρησιμοποιεί την έννοια της στερεοτυπικής σκέψης με την τακτική αναζήτησης του αποδιοπομπαίου τράγου. Η δημιουργία στερεότυπων συνδέεται με το μηχανισμό της μετατόπισης σύμφωνα με τον οποίο τα συναισθήματα απόρριψης και εχθρότητας μιας ομάδας κατευθύνονται εναντίον μιας άλλης ομάδας, η οποία όμως δεν τα έχει προκαλέσει. Η αναζήτηση του αποδιοπομπαίου τράγου συναντάται συνήθως σε καταστάσεις αμοιβαίου ανταγωνισμού δύο ομάδων από τις οποίες η κυρίαρχη ομάδα αποδίδει λάθη, παραλείψεις, αδικήματα στην άλλη ομάδα, την αδύναμη, τη διακριτή, την ευάλωτη, την εθνοτική ομάδα (Γκίντενς, 2002)

Η δεύτερη ερμηνεία της προκατάληψης δέχεται την ύπαρξη ενός συγκεκριμένου τύπου προσωπικότητας, που είναι περισσότερο επιρρεπής σε προκατειλημμένες απόψεις εναντίον άλλων ομάδων (Δημοπούλου-Λαγωνίκα, 2004)

Ο Adorno (1950) και οι συνεργάτες του, μετά από επιστημονικές έρευνες, διατύπωσαν την άποψη ότι ορισμένοι τύποι ανθρώπων είναι ιδιαίτερα επιρρεπείς προς τη στερεοτυπική σκέψη και την προβολή ως αποτέλεσμα της αρχικής κοινωνικοποίησης τους, δηλαδή των τύπων ανατροφής και επικοινωνίας με γονείς απόμακρους και τυπικούς. Συνέδεσαν δηλαδή την αυταρχική προσωπικότητα που χαρακτηρίζεται από συναισθηματική ακαμψία και ανελαστικότητα με την προκατειλημμένη συμπεριφορά.

Η στερεοτυπική σκέψη τείνει, επομένως, στη δημιουργία αρνητικών χαρακτηριστικών που αποκλείουν τα άλλα άτομα ή τις εθνικές ομάδες από μία ισότιμη συνύπαρξη. Έτσι ιεραρχούνται οι ομάδες σε ανώτερες και κατώτερες και αποτελούν τον προθάλαμο του ρατσισμού. Στις κοινωνικές επιστήμες, σχεδόν

αποκλειστικά, ο όρος προκατάληψη σημαίνει μια «δυσμενή στάση απέναντι σε μια εθνική ομάδα ή τα μέλη της, που χαρακτηρίζεται από στερεοτυπικές πεποιθήσεις. Δηλαδή τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα που αποδίδονται στα άτομα ή την ομάδα, για την οποία εκδηλώνεται η δυσμέμεια, θεωρούνται λαθεμένα σαν βεβαιωμένα γεγονότα. Δεν στηρίζονται επομένως σε πεποιθήσεις που προκύπτουν από την πραγματική εξακρίβωσή του αν η ομάδα έχει τα γνωρίσματα που της αποδίδονται.

1.1.3. Ατομική, Ομαδική Ταυτότητα και Εθνοκεντρισμός

Για να επισημάνει κανείς τη σημασία που αποκτά η πολιτισμική διαφορά για την πολιτισμική διαφοροποίηση, θα πρέπει να εξετάσει τα διάφορα πολιτισμικά στοιχεία και πλαίσια σε σχέση με τη διαμόρφωση της ατομικής και ομαδικής ταυτότητας του ατόμου από την πλευρά της κοινωνικής ψυχολογίας.

Πρόκειται για ένα αντιφατικό φαινόμενο γιατί, ενώ η πολιτισμική διαφορά είναι κάτι το αντικειμενικό, που προκύπτει από τη φύση του πολιτισμού μεταξύ των ομάδων, η πολιτισμική διαφοροποίηση στηρίζεται σε υποκειμενικές εκτιμήσεις, οι οποίες προκύπτουν από τις διομαδικές σχέσεις, ως αποτέλεσμα των διαδικασιών οριοθέτησης της ομαδικής και ατομικής ταυτότητας. Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι η διαμόρφωση της ταυτότητας του ατόμου - ατομικής και ομαδικής - αποτελεί έναν από τους βασικότερους μηχανισμούς *κοινωνικοποίησης*, δηλαδή πρόσκτησης του πολιτισμικού πλαισίου στο οποίο γεννιέται και μεγαλώνει το άτομο. Μέσα από τη διαδικασία διαμόρφωσης ταυτότητας, ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται τη σχέση του με το περιβάλλον του, την οργανώνει και επικοινωνεί. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι το άτομο ταυτίζεται πρώτιστα με μεγάλες ανθρώπινες κατηγορίες όπως το φύλο, τη γλωσσική κοινότητα, τη θρησκεία. Πρόκειται για τη διαμόρφωση της ομαδικής ταυτότητας μέσα από την οποία θα επικοινωνήσει, θα εκτιμήσει, θα αξιολογήσει, για να τοποθετηθεί και να τοποθετήσει άλλα άτομα σε σχέση με τον εαυτό του, δηλαδή να διαμορφώσει και να ολοκληρώσει την ατομική του ταυτότητα.

Αυτές οι διαδικασίες αποτελούν τη βάση του συνόλου των συμπεριφορών που ο W.G. Sumner ονόμασε Εθνοκεντρισμό. Σύμφωνα με τον Sumner «κάθε ομάδα με διαφοροποιημένα χαρακτηριστικά σε σχέση με ένα ευρύτερο σύνολο ή

άλλες ομάδες αντιλαμβάνεται τον εαυτό της ως κέντρο του κόσμου και αξιολογεί ως μη σπουδαίες ή ως κατώτερες τις άλλες ομάδες».

Πολλοί υποστηρίζουν ότι ο εθνοκεντρισμός μπορεί να ταυτιστεί με το σχηματισμό της ομαδικής συνείδησης, ως έκφρασης της ανάγκης του ατόμου να ανήκει κάπου. Ο εθνοκεντρισμός συγκεκριμενοποιείται με διάφορες μορφές συμπεριφοράς, οι οποίες εκδηλώνονται στις σχέσεις μεταξύ ατόμων και μεταξύ ομάδων ως προκαταλήψεις, διάκριση, αποικιοκρατία. Αξίζει όμως να σημειωθεί, ότι ο εθνοκεντρισμός είναι σύμφυτος με την οργάνωση κάθε κοινωνικού μορφώματος, αφού για να συγκροτηθεί μια οποιαδήποτε κοινωνική ομάδα είναι απαραίτητη μια ελάχιστη ομαδική συνείδηση και ταυτότητα και επομένως αναπόφευκτη μια υπερεκτίμηση της οικείας οπτικής γωνίας στην ερμηνεία και αξιολόγηση των άλλων ομάδων.

Οι προκαταλήψεις που προκύπτουν από τον εθνοκεντρισμό - και είναι υπεύθυνες για αρνητικές αξιολογήσεις μη οικείων πολιτισμών - είναι δεδομένες για όλες τις ανθρώπινες κοινωνίες, ακόμη και για τις πιο απομονωμένες. Η μετάδοσή τους, η διάδοση, η ένταση και η διάρκεια τους εξαρτώνται από τον βαθμό επαφής των ομάδων με διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια και εντάσσονται στη σφαίρα της ιδεολογίας.

Στην πραγματικότητα, η τάση να τοποθετούμε την οικεία κουλτούρα στο κέντρο του κόσμου ως μέτρο σύγκρισης και να εκτιμούμε τους άλλους ως ανώτερους ή ως κατώτερους δε μας διαφοροποιεί από τους άλλους, ούτε όμως μας εμποδίζει να περιορίζουμε τραγικά την ανθρωπότητα στα σύνορα της κοινότητας μας (Κανακίδου & Παπαγιάννη, 1998).

1.1.4. Η θέση της Κοινωνικής Εργασίας στην Αντιμετώπιση του Ρατσισμού

Η κοινωνική εργασία βάσει των πρακτικών που ακολουθεί στοχεύει στο να βοηθήσει τα άτομα εκείνα που αντιμετωπίζουν το φαινόμενο του ρατσισμού να αποκτήσουν πρόσβαση σε διάφορους πόρους με τέτοιο τρόπο που θα ενισχύσουν την αυτοεκτίμησή τους και τις ικανότητές τους στην επίλυση των προβλημάτων. Επίσης μέσα από την ευαισθητοποίηση που επιδεικνύουν οι πρακτικές της κοινωνικής εργασίας τα άτομα μπορούν να αναπτύξουν την

αυτογνωσία τους, ενώ μέσα από την εκπαίδευση και τη διδασκαλία αποκτούν δυνατότητες προκειμένου να ολοκληρώσουν την επιτέλεση συγκεκριμένων στόχων (Payne, 2000:490).

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι ο ρατσισμός δεν υφίσταται μόνο στους μετανάστες, οι οποίοι βέβαια αντιμετωπίζουν το φαινόμενο αυτό σε μεγαλύτερο βαθμό, αλλά και στα άτομα με ειδικές ανάγκες, στα άτομα τρίτης ηλικίας, στις μονογονεϊκές οικογένειες και άλλα. Έτσι λοιπόν η κοινωνική εργασία δρα και σε αυτές τις κοινωνικές ομάδες χρησιμοποιώντας διαφορετικές πρακτικές (Payne, 2000).

Για παράδειγμα ένας ηλικιωμένος μέσα από την κοινωνική εργασία έχει τη δυνατότητα να ενταχθεί σε μια ομάδα ηλικιωμένων ανθρώπων και να συναναστραφεί με άτομα της ίδιας ηλικίας, αποκτώντας νέα για την ηλικία του ενδιαφέροντα. Με τον τρόπο αυτό αναπτύσσονται οι κοινωνικές δεξιότητές του και το άτομο αποκτά αυτοπεποίθηση.

Το ίδιο συμβαίνει και με μια γυναίκα, η οποία ανατρέπει μόνη της το παιδί της. Η παροχή βοήθειας σε αυτήν την γυναίκα, από μέρους της κοινωνικής εργασίας, της δίνει τη δυνατότητα να αναπτύξει την ικανότητά της να φροντίζει το παιδί της, βελτιώνοντας την αυτοεκτίμησή της και προσφέροντάς της δεξιότητες με τις οποίες αργότερα θα βελτιώσει τις σχέσεις με τους γύρω της και θα συμβάλλει στη προστασία του παιδιού της από αρνητικές εμπειρίες στο πρώτο στάδιο της ανάπτυξής του.

1.2 Αναγκαιότητα Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης

1.2.1. Διαπολιτισμική Εκπαίδευση

Η Διαπολιτισμική Εκπαίδευση δε νοείται ως εξέλιξη μεθόδων αφομοίωσης, με στόχο την ενσωμάτωση πολιτών ή ομάδων μιας χώρας, ούτε όμως ως μέθοδος χάραξης πολιτισμικών ορίων και συντήρησης των ιδιαιτεροτήτων με την έννοια μιας γκετοποιητικής διαφοροποίησης και κατηγοριοποίησης των μελών μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας. Η Διαπολιτισμική Εκπαίδευση προτείνεται ως ένα σύνολο διαδικασιών εξισορρόπησης μεταξύ διακρίσεων και εντάσεων, οι οποίες προκύπτουν μεν από τη διαφοροποιημένη συμμετοχή των πολιτών στα ευρύτερα

κοινωνικά αγαθά και τη διαφοροποιημένη πολιτισμική ταυτότητα, δεν αποτελούν όμως και τις πραγματικές και ουσιαστικές αιτίες αυτών των εντάσεων.

Η Διαπολιτισμική Εκπαίδευση νοείται κυρίως ως νέα παιδαγωγική αντίδραση θεωρητικού και πρακτικού τύπου σε μια μεταβαλλόμενη πολιτισμική πραγματικότητα, όπου η μετατόπιση των παραδοσιακών πολιτισμικών πλαισίων και η αναποτελεσματικότητα της λειτουργίας των παραδοσιακών αξιών στις νέες σχέσεις, καθιστούν το γενικό πολιτισμικό πλαίσιο αδιαπέραστο για το άτομο και το εκθέτουν σε ισχυρές δυσκολίες προσαρμογής και διαμόρφωσης της ταυτότητας του.

Συζήτηση γύρω από τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση σημαίνει να εισάγεται στην εκπαιδευτική πρακτική η κριτική, η αλληλεπίδραση, η ανταλλαγή, η αλληλεγγύη. Σημαίνει κυρίως να αποδίδεται στον πολιτισμό η πλήρης σημασία του, δηλαδή να κατανοείται δυναμικά ως σύνολο που περιέχει τρόπους ζωής, συμβολισμούς, αξίες, όλα εκείνα τα στοιχεία που χρησιμοποιεί ο άνθρωπος ως σημεία αναφοράς στις πραγματικές του σχέσεις, για να αντιλαμβάνεται τον κόσμο γύρω του, για να αναγνωρίζει και να συνειδητοποιεί την προσωπική του αξία μέσα σε αυτόν.

Όταν λοιπόν μιλούμε για Διαπολιτισμική Εκπαίδευση θα πρέπει να εννοούμε το σύνολο των παιδαγωγικών αρχών, με τις οποίες ρυθμίζονται μέτρα και διαδικασίες που απευθύνονται σε όλα τα μέλη ενός κοινωνικού συνόλου, όπου αναπόφευκτα υπάρχουν διαφοροποιήσεις στη νοοτροπία, στις αντιλήψεις, στον τρόπο ζωής. Ειδικότερα ως Διαπολιτισμική Εκπαίδευση μπορεί να χαρακτηριστεί εκείνο το είδος εκπαίδευσης που:

- απορρέει από την πεποίθηση ότι όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι
- θεωρεί ότι οι πολιτισμικές και γλωσσικές διαφορές δεν αποτελούν αποδιοργανωτικό παράγοντα, αλλά αντίθετα εκτιμώνται ως εμπλουτισμός και πρέπει να συμπεριλαμβάνονται στα περιεχόμενα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων
- προσανατολίζεται και αποσκοπεί στην ισότητα ευκαιριών για όσους είναι ενάντια σε κάθε είδους διακρίσεις.

1.2.2. Ο όρος «Διαπολιτισμικός»

Η χρήση του όρου «διαπολιτισμικός» υπονοεί απαραίτητα, εφόσον αποδοθεί στην πρόθεση «διά» η πλήρης σημασία της, την αλληλεπίδραση, την αμοιβαιότητα και την πραγματική αλληλεγγύη. Εάν ο όρος «κουλτούρα» αποδοθεί σε όλο του το εύρος, υπονοεί την αναγνώριση των αξιών, του τρόπου ζωής, των συμβόλων με τα οποία οι ανθρώπινες υπάρξεις, τόσο ως άτομα όσο και ως ομάδες, αναφέρονται στις σχέσεις με τους άλλους και αντιλαμβάνονται τον κόσμο. Ο όρος «διαπολιτισμικός» λοιπόν, σημαίνει αναγνώριση και αποδοχή της διαφοράς των πολιτισμών και της σημασίας του τρόπου με τον οποίο ενεργούν οι ανθρώπινες υπάρξεις (Κανακίδου & Παπαγιάννη, 1998).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο όρος «διαπολιτισμικός» δίνει σοβαρές προεκτάσεις στην έννοια της Εκπαίδευσης, όπως και στα περιεχόμενά της, εξετάζοντας την πολύπλοκη διαδικασία της *κοινωνικοποίησης* του ανθρώπου από μια καινούργια οπτική γωνία σε μια νέα κοινωνική πολυπολιτισμική πραγματικότητα. Αυτήν την πραγματικότητα ο G. Hoff (οπ.αν Κανακίδου & Παπαγιάννη, 1998) την περιγράφει ως μια νέα μορφή συμβίωσης στην οποία «... η αποκλίνουσα συμπεριφορά γίνεται ανεκτή, ξένες συνήθειες αναγνωρίζονται, η πολυγλωσσία θεωρείται αυτονόητη, η άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων αποτελεί ατομική υπόθεση των ανθρώπων και επιδιώκεται η επαφή ανθρώπων με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο».

Η διαπολιτισμική αντίληψη δεν εξαντλεί την *κοινωνικοποίηση* και την εκπαίδευση του ατόμου στη μετάδοση εμπειριών, γνώσεων, παραδόσεων και αξιών. Θεωρώντας όμως τον πολιτισμό συστηματική πρόσκτηση εμπειρίας και κωδικοποίησής της σε σύμβολα, προσδιορίζει την ιστορική του διάσταση αποδίδοντάς του το χαρακτήρα της παραγωγικής διαδικασίας πολιτισμικών αγαθών μέσα από την αλληλεπίδραση και την ανταλλαγή. Ο στόχος που διαφαίνεται είναι η διαμόρφωση κοινωνικών ατόμων ικανών να αντιλαμβάνονται, να επεξεργάζονται και να ερμηνεύουν τα αντιφατικά και πολλαπλά ερεθίσματα (Κανακίδου & Παπαγιάννη, 1998).

1.2.3. Αρχές Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης

Η διαπολιτισμικότητα προβλήθηκε ως μια αναγκαιότητα επιβεβλημένη τόσο από τις σημαντικές στις μέρες μας μετακινήσεις πληθυσμών όσο και από την αμφισβήτηση της ηθικής και δημοκρατικής νομιμοποίησης των αφομοιωτικών προσεγγίσεων.

Ο Helmut Essinger (1988) ορίζει τη διαπολιτισμική εκπαίδευση ως την παιδαγωγική απάντηση στα προβλήματα διαπολιτισμικής φύσης που ανακύπτουν σε μια πολυπολιτισμική και πολυεθνική κοινωνία. Σύμφωνα με τον Essinger, οι βασικές αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι:

● **Εκπαίδευση για ενσυναίσθηση (empathy):** το άτομο μαθαίνει πώς να καταλαβαίνει τους άλλους, να βάζει τον εαυτό του στη θέση τους, να βλέπει τα προβλήματά τους μέσα από τα μάτια τα δικά του και να καλλιεργεί τη συμπάθειά του για αυτούς. Πρώτιστο έργο της εκπαίδευσης είναι να ενθαρρύνει το άτομο να ενδιαφερθεί για τους άλλους, τα προβλήματά τους και τη διαφορετικότητά τους.

● **Εκπαίδευση για αλληλεγγύη:** Η έννοια της αλληλεγγύης υποδηλώνει έκκληση για την καλλιέργεια μιας συλλογικής συνείδησης, η οποία υπερβαίνει τα όρια ομάδων, φυλών και κρατών καθώς και έκκληση για παραμερισμό της κοινωνικής ανισότητας και αδικίας.

● **Εκπαίδευση για διαπολιτισμικό σεβασμό:** το άνοιγμά μας στους άλλους πολιτισμούς αποτελεί πρόσκληση συμμετοχής τους στο δικό μας πολιτισμό, καλλιεργώντας με τον τρόπο αυτό το σεβασμό στην πολιτισμική ετερότητα.

● **Εκπαίδευση εναντίον του εθνικιστικού τρόπου σκέψης:** Αυτό σημαίνει εξάλειψη των εθνικών στερεοτύπων και προκαταλήψεων, ούτως ώστε οι διαφορετικοί λαοί να μπορέσουν να ανοίξουν διάλογο μεταξύ τους και να επικοινωνήσουν. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι πάνω από όλα μια έκκληση για συνάντηση και διάλογο, που θα «σπάσει» τον επαρχιωτισμό της εθνικής κατεκπαίδευσης και θα ανοίξει ένα δρόμο στην αλληλεγγύη με τους συνανθρώπους μας ανεξάρτητα από την εθνική και πολιτισμική τους προέλευση.

Σύμφωνα με τον Nickie (οπ. αν. Νικολάου, 2005), η διαπολιτισμικότητα οφείλει να διατρέχει όλα τα μαθησιακά περιεχόμενα, τα οποία διδάσκονται στην τάξη. Η πληροφόρηση αποβαίνει ιδιαίτερα σημαντική, καθώς καταρρίπτει την άγνοια και το φόβο ενάντια στη διαφορετικότητα, υπερνικώντας τον

εθνοκεντρισμό με την υιοθέτηση λογικής συμπεριφοράς, προκειμένου να καταλήξει στην αποδοχή, την αλληλεγγύη και τον αμοιβαίο πολιτισμικό εμπλουτισμό (Νικολάου, 2005).

1.2.4. Η Κοινωνικοπολιτική Διάσταση στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση

Ο εθνοκεντρισμός, εντυπώνεται και στην επίσημη παιδεία των χωρών με τη μορφή απόλυτων αξιών και ιδεών, που νομιμοποιούν κάθε διοικητικό, κοινωνικό, πολιτικό, αστυνομικό μέτρο αναφορικά με τα άτομα ή τις ομάδες που θεωρούνται «ξένοι». Είναι δεδομένος έτσι ο μονοπολιτισμικός προσανατολισμός των εκπαιδευτικών συστημάτων των οποίων απώτερος σκοπός είναι η ομοιογενοποίηση και η ενιαία δράση των μελών της σχετικής κοινωνίας και η αφομοίωση ή κατά άλλους, η πολιτισμική υπεκπαίδευση κάθε «ξένου» στον κυρίαρχο πολιτισμό (Κανακίδου & Παπαγιάννη, 1998).

Μέχρι σήμερα η ιστορία των εκπαιδευτικών μας συστημάτων δείχνει ότι η εκπαίδευση είχε ως στόχο κυρίως την εξασφάλιση της ομοιογενοποίησης, της συνοχής του πληθυσμού μιας χώρας μέσα από την κοινή γλώσσα, τη θρησκεία, τα κοινά ιδανικά και τις κοινές αξίες.

Σύμφωνα με ορισμένους θεωρητικούς, οι στόχοι των εκπαιδευτικών συστημάτων έχουν ως βάση την εξυπηρέτηση κοινωνικών αναγκών, που ισχύουν κάποια δεδομένη ιστορική στιγμή, συμφωνά όμως με άλλους καθορίζονται από την κυρίαρχη ιδεολογία μιας κυρίαρχης κοινωνικής ομάδας για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της. Σε κάθε περίπτωση η εκπαίδευση επηρεάζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό από συγκεκριμένες εθνοπολιτικές λογικές σε κάθε εποχή (Κανακίδου & Παπαγιάννη, 1998).

Μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο οι λαοί και οι κοινότητες εισέρχονται στη διαδικασία μιας παγκόσμιας ιεράρχησης με πολλαπλές αλληλεξαρτήσεις και σε ένα εμφανές σύστημα καταμερισμού εργασίας, που στηρίζονται στη διχοτομική αντίληψη της Ανάπτυξης-Υπανάπτυξης.

Στο γενικότερο κοινωνικοοικονομικό φαινόμενο της ανταλλαγής - ως βασικής συμπεριφοράς των οικονομικών σχέσεων που διαμορφώνονται παγκόσμια - εντάσσεται και η μετανάστευση από τις αναπτυσσόμενες και

υπανάπτυκτες χώρες στις ήδη αναπτυγμένες. Η αλληλεπίδραση αυτού του τύπου ανταλλαγής διεισδύει και στις εσωτερικές κοινωνικές δομές των χωρών υποδοχής και των χωρών της μετανάστευσης, με αποτέλεσμα να σημειωθούν σημαντικότερες αλλαγές, τόσο στις δομές, όσο και στις σχέσεις και στους κοινωνικούς συσχετισμούς στο εσωτερικό των εν λόγω κοινωνιών.

Τα διαπολιτισμικά προβλήματα εμφανίζονται σε δύο επίπεδα: σε *επίπεδο προσωπικότητας του μετανάστη* και σε *επίπεδο σχέσεων μεταξύ του ευρύτερου κοινωνικού χώρου και του χώρου των μεταναστών* που καθορίζονται ως σχέσεις πλειονότητας μειονότητας από τη γενική άποψη του βαθμού συμμετοχής στα κοινωνικά αγαθά.

Ο αποκλεισμός των μεταναστών ή μελών μιας μειονότητας από τα ευρύτερα αγαθά του συνόλου, μέσα στο οποίο ζουν, θεωρείται ότι προκύπτει από τον ανταγωνισμό μεταξύ των διαφόρων κοινωνικών ομάδων και αποτελεί την ουσιαστική αιτία αποξένωσης πολλών νέων ανθρώπων από την οικογένεια και την εκπαίδευση ιδιαίτερα στις νεότερες γενιές (Κανακίδου & Παπαγιάννη, 1998).

Κάτω από άλλες συνθήκες η περιθωριοποίηση των μελών μιας μειονοτικής ομάδας οδήγησε στην ενδυνάμωση της πολιτισμικής τους ταυτότητας, στην προβολή των πολιτισμικών διαφορών και σε κινητοποιήσεις με βασικό αίτημα τη διατήρηση τους μέσω της εκπαίδευσης.

Η προοπτική της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης εμφανίζεται στις αρχές της δεκαετίας του 1970 στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, όταν τα παραπάνω προβλήματα έγιναν πιο έντονα και παρατηρήθηκε ότι επεκτείνονταν εντονότερα όχι μόνο στις νεώτερες γενιές αλλά και κατά την παλιννόστηση πολλών μεταναστών στις χώρες προέλευσης τους (Κανακίδου & Παπαγιάννη, 1998).

Μέχρι τότε οι κυβερνήσεις των χωρών υποδοχής εφάρμοσαν πολλά προγράμματα εκπαίδευσης των μεταναστών, που ήταν όμως στην πλειοψηφία τους προσανατολισμένα στον πολύ ειδικό στόχο να εντυπώσουν στο άτομο μια σειρά από χρήσιμες στοιχειώδεις γνώσεις (κυρίως της γλώσσας και ελάχιστες τεχνικές), ώστε να μπορεί να λειτουργήσει στο επάγγελμά του και να επιβιώσει.

Τα αποτελέσματα αυτών των συστημάτων οδήγησαν στη διαπίστωση ότι επεμβάσεις τέτοιου είδους στον παιδαγωγικό και εκπαιδευτικό χώρο θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε ένα νέο, νεοαποικιοκρατικό φαινόμενο, όπου η μερική αφομοίωση θα εξωθούσε σε κινητοποιήσεις επικίνδυνες για τη

σταθερότητα και την ειρηνική συνύπαρξη και σε αντιστάσεις στη μάθηση ως έκφραση απάθειας με σοβαρό αντίκτυπο στη λειτουργία των πολιτών (Κανακίδου & Παπαγιάννη, 1998).

Κάτω από αυτές τις συνθήκες εξελίσσεται η Αντισταθμιστική Εκπαίδευση ως νέα παιδαγωγική αρχή στην πολυπολιτισμική συνάντηση στο πλαίσιο της σχολικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και μετεκπαίδευσης. Η εκπαίδευση οργανώνεται ανάλογα με τις ανάγκες των πολιτισμικών ομάδων σε ειδικά σχολεία, σε παράλληλες τάξεις και δίνεται ιδιαίτερο βάρος στην παροχή διευκολύνσεων - γλωσσικών και γενικότερων γνώσεων - για τους μαθητές ή εκπαιδευόμενους με απώτερο στόχο τη διαμόρφωση ίσων ευκαιριών, τόσο στους χώρους υποδοχής, όσο και στους χώρους παλιννόστησης (Κανακίδου & Παπαγιάννη, 1998).

1.2.5. Στόχοι της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης

Ιστορικές, ανθρωπολογικές, παιδαγωγικές και κοινωνιολογικές έρευνες έχουν προβάλλει, μέσα από πολυάριθμες μελέτες, ως κεντρικό και οικουμενικό το φαινόμενο της Εκπαίδευσης, η οποία λειτουργεί σε όλες τις κοινωνίες ως κοινωνικό αγαθό και κοινωνική αξία, ως ένα σύστημα δηλαδή ηθικών αρχών με κύριο στόχο την απαραίτητη κάλυψη των αναγκών της επικοινωνίας, της κοινωνικοποίησης και της μετάδοσης της πολιτιστικής κληρονομιάς ανθρώπων και ομάδων.

Οι κοινωνικοϊστορικά διαμορφωμένες αντιλήψεις, που ισχύουν σε κάθε κοινωνία, σχετικά με τα μέσα και τους τρόπους με τους οποίους διενεργούνται η κοινωνικοποίηση, η επικοινωνία και η μετάδοση των πολιτιστικών στοιχείων, αποτελούν τους κατευθυντήριους άξονες οργάνωσης και ιεράρχησης των αρχών της Εκπαίδευσης σε ένα πλαίσιο επιμέρους κανόνων και μεθόδων, που αναφέρεται στην παιδαγωγική επιστήμη και υλοποιείται στην εκπαιδευτική πράξη.

Είναι απαραίτητο σε αυτό το σημείο να γίνει ένας διαχωρισμός μεταξύ της Παιδαγωγικής ως επιστήμης και της εκπαιδευτικής πράξης σχετικά με τους στόχους που επιδιώκουν και να σημειωθεί ότι πρόκειται για δύο διαφορετικά επίπεδα κοινωνικών διαδικασιών (Κανακίδου & Παπαγιάννη, 1998).

Η Παιδαγωγική ως επιστήμη εμφανίζεται σε ένα επίπεδο θεωρητικής σκέψης και κριτικής ανάλυσης που αντλεί το υλικό της από την εκπαιδευτική πρακτική, την οποία όμως και καθοδηγεί. Απώτερος σκοπός της παιδαγωγικής επιστήμης είναι να εφοδιάσει την εκπαιδευτική πρακτική, αφού ανιχνεύσει τις ανάγκες της με ερμηνευτικά, εννοιολογικά και μεθοδολογικά πλαίσια, ώστε να κάνει δυνατή τη μεγιστοποίηση της δυναμικής αντιστοιχίας κοινωνικών αναγκών και των μέσων που διατίθενται για την κάλυψη αυτών των αναγκών.

Η εκπαίδευση εκφράζεται μέσα από τη σχέση δύο κοινωνικών ρόλων, διδάσκοντος - διδασκόμενου, σε μια διαδικασία ανάπτυξης και εμπλουτισμού των προσωπικών ικανοτήτων και της προσωπικότητας των εταίρων της εκπαιδευτικής πράξης.

Η Εκπαίδευση, η Παιδαγωγική και η εκπαιδευτική πράξη αποκτούν διαπολιτισμικές διαστάσεις μέσα από τις κοινωνικοϊστορικές συνθήκες της εξέλιξης των κοινωνιών σε χώρους συνάντησης πολλών και διαφορετικών πολιτισμών. Έτσι ο διαπολιτισμικός χαρακτήρας της Εκπαίδευσης επικεντρώνεται σε 4 άξονες, που αποτελούν ταυτόχρονα και τους στόχους της: α) στη διαμόρφωση θετικών αντιλήψεων για τις διαφορές μεταξύ των πολιτισμών, β) στην αλληλεγγύη, γ) στο σεβασμό, ως ισότιμων, των άλλων πολιτισμών, δ) στην εκπαίδευση στην ειρήνη.

Οι τέσσερις αυτοί άξονες θεωρούνται ότι πρέπει να αποτελούν τις βάσεις της επικοινωνίας και των σχέσεων των ανθρώπων μεταξύ τους και με το φυσικό και κοινωνικό τους περιβάλλον, το οποίο εξελίσσεται διαρκώς σε ένα πολυσύνθετο μόρφωμα.

Η συνειδητοποίηση των παραπάνω στόχων αναμένεται να επηρεάσει κατά ανάγκη και την Παιδαγωγική προς μία διαπολιτισμική κατεύθυνση, που θα κάνει αποτελεσματικότερη την επικοινωνία και τις σχέσεις ατόμων και ομάδων κατά την εκπαιδευτική πράξη, ώστε να ανταποκρίνονται στους νέους κοινωνικούς όρους, τους οποίους θέτει η πολυπολιτισμική συνύπαρξη.

Είναι γεγονός ότι ακόμη δεν έχουν αποκρυσταλλωθεί εκείνα τα όρια που θα επέτρεπαν θεωρητικές γενικεύσεις για μια έγκυρη συστηματοποίηση των γνώσεων και των εμπειριών. Και βέβαια πρόκειται για γνώσεις και εμπειρίες που αποκτήθηκαν τόσο στο παρελθόν και θα πρέπει να συστηματοποιηθούν κάτω από νέες συνθήκες, όσο από τα θετικά και αρνητικά βιώματα στη νέα πραγματικότητα

της συνάντησης των πολιτισμών. Είναι προφανές ότι αυτό αποτελεί το βασικότερο στόχο της επιστήμης, ο οποίος θα πρέπει να υλοποιηθεί μέσα από τη διαρκή έρευνα, με αφετηρία την ίδια την εκπαιδευτική διαδικασία.

Ο ρόλος του σχολείου, από αυτήν την οπτική γωνία, αποκτά ιδιαίτερη σημασία για την προώθηση της εκπαίδευσης με διαπολιτισμικές διαστάσεις.

Στη διαπολιτισμική της διάσταση η εκπαιδευτική πρακτική νοείται ως επικοινωνία, μέσα από την οποία οι εταίροι (διδάσκοντες-διδασκόμενοι) αυτοπραγματώνονται, καλλιεργώντας την ατομικότητά τους σε μια σχέση αλληλεπίδρασης. Μέσα από την κατάλληλη διαμόρφωση των αναλυτικών προγραμμάτων, την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και την οργάνωση ανάλογης μεθοδολογίας μπορεί να δοθεί η δυνατότητα στους μαθητές να χρησιμοποιούν δημιουργικά τα στοιχεία του οικείου πολιτισμού που φέρνουν στο σχολείο με τη μορφή βιωμάτων. Απώτερος σκοπός είναι η αποφυγή εντάσεων, που οδηγούν συνήθως στην απόρριψη κάθε καινούργιου και στην πεισματική αντίσταση σε κάθε εξέλιξη.

1.2.6. Διαπολιτισμικά Προγράμματα

Η διαπολιτισμική εκπαιδευτική πολιτική του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, κατά την περίοδο 1997-2000, εφαρμόστηκε μέσα από τρία μεγάλα προγράμματα, τα οποία στο επίκεντρό τους έθεταν ευπαθείς κοινωνικές ομάδες του πληθυσμού της χώρας (τσιγγάνους, μουσουλμάνους της Δυτικής Θράκης, αλλοδαπούς και παλιννοστούντες). Στην αρμοδιότητα του ΥΠ.Ε.Π.Θ., και υπό την εποπτεία του Ινστιτούτου Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, είναι και το μεγάλο επιχειρησιακό σχέδιο που αφορά την Παιδεία των Ομογενών και του οποίου την ευθύνη εκτέλεσης έχει το Πανεπιστήμιο Κρήτης με την επιστημονική καθοδήγηση του καθηγητή Μιχάλη Δαμανάκη. Τα τέσσερα αυτά προγράμματα, τα οποία για το χρονικό διάστημα 2002-2006 συνεχίζονται στο πλαίσιο του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης είναι τα εξής (Νικολάου, 2000):

1. «Εκπαίδευση Ελληνοπαίδων Εξωτερικού»
2. «Εκπαίδευση Τσιγγανοπαίδων»

3. «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων»
4. «Εκπαίδευση Παλιννοστώντων-Αλλοδαπών Μαθητών»

Τα προγράμματα στοχεύουν:

1. Στην ευαισθητοποίηση του εκπαιδευτικού και μαθητικού πληθυσμού της χώρας ως προς τις αρχές μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας, στο πλαίσιο της οποίας ζουν κοινωνικές ομάδες με τις δικές τους πολιτισμικές αξίες και στάσεις ζωής, που οφείλουν να σέβονται όλοι.
2. Στην ενημέρωση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα σχετικά με την πολιτισμική ταυτότητα των παιδιών καθώς και στην εκ μέρους τους απόκτηση των απαραίτητων γνώσεων για την εφαρμογή της διαπολιτισμικής πολιτικής στο χώρο της εκπαίδευσης.
3. Στην ένταξη και συμμετοχή των ποικίλων πολιτισμικών ομάδων σε ένα ενιαίο εκπαιδευτικό σύστημα που σέβεται τις ανάγκες τους και ανταποκρίνεται σε αυτές, στη διασφάλιση ίσων ευκαιριών για την κοινωνική ολοκλήρωση τους.
4. Στην εξασφάλιση των προϋποθέσεων για τη φοίτηση στην υποχρεωτική εκπαίδευση και τη σωστή εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, ώστε να αποφευχθεί ο λειτουργικός αναλφαβητισμός, είτε με τη πλήρη ένταξη όλων των μαθητών στο σχολικό σύστημα είτε με εναλλακτικές προσεγγίσεις όποτε κάτι τέτοιο καθίσταται απαραίτητο.

Η υλοποίηση των προγραμμάτων βασίζεται σε τρεις άξονες

- Τη διαμόρφωση κατάλληλων Προγραμμάτων σπουδών
- Την παραγωγή διδακτικού και εποπτικού υλικού
- Τη συστηματική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών

1.3. Μοντέλα Πολυπολιτισμικότητας

1.3.1. Αφομοιωτικό Μοντέλο

Με τον όρο αφομοίωση εννοείται η διαδικασία κατά την οποία άτομα διαφορετικής εθνικής ή φυλετικής προέλευσης αλληλεπιδρούν και συμμετέχουν στην καθημερινή ζωή μιας ευρύτερης κοινωνίας, χωρίς να παίζει ρόλο η εθνική τους προέλευση. Μια ολοκληρωμένη μορφή αφομοίωσης είναι ταυτόσημη με την ανυπαρξία εθνικών ή φυλετικών χαρακτηριστικών που διακρίνουν τη δομή μιας πολυεθνικής – πολυφυλετικής κοινωνίας (Μάρκου,1996).

Βασική θέση της αφομοιωτικής προσέγγισης είναι ότι το έθνος αποτελεί από πολιτισμική και πολιτική άποψη ένα ενιαίο σύνολο. Οι όποιες πολιτισμικά και εθνικά διαφορετικές ομάδες θα πρέπει να απορροφηθούν από τον ντόπιο ομοιογενή πληθυσμό για να μπορέσουν να συμμετέχουν ισοδύναμα στη διαμόρφωση και διατήρηση της κοινωνίας.

Το σχολείο στο αφομοιωτικό μοντέλο είναι μονογλωσσικό και μονοπολιτισμικό και στόχος του είναι να βοηθά όλα τα παιδιά να αποκτήσουν επάρκεια στην εθνική γλώσσα και πολιτισμό. Το πρόγραμμά του αντανακλά αυτή τη θέση δίνοντας έμφαση στη διατήρηση της παράδοσης και της εθνικής κληρονομιάς, καλλιεργώντας την πίστη στη διαχρονική αξία του εθνικού κράτους. Μέσα στο πλαίσιο αυτό η ένταξη των παιδιών διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης, όπως είναι οι αλλοδαποί, αντιμετωπίζεται ως «παιδαγωγικό πρόβλημα», με την έννοια ότι οι μαθητές αυτοί θα πρέπει να ξεπεράσουν πολύ σύντομα την αδυναμία τους στη χρήση της γλώσσας υποδοχής. Η γρήγορη εκμάθηση της επίσημης γλώσσας πιστεύεται ότι είναι το κλειδί για τη γρήγορη αφομοίωσή τους (Μάρκου,1996).

Προκειμένου μάλιστα, η παρουσία των αλλοδαπών μέσα στην τάξη να μην αποτελεί παράγοντα κωλύματος της προόδου των γηγενών μαθητών επιβραδύνοντας την εργασία μέσα στην τάξη και δημιουργώντας αντιδράσεις από τους γονείς, μπαίνει περιορισμός στο ποσοστό παρουσίας τους στα σχολεία, το οποίο δεν πρέπει να υπερβαίνει το 30% (Dancan, 1988).

Σχετικά με τη μητρική γλώσσα των παιδιών, οι υποστηρικτές του αφομοιωτικού μοντέλου, θεωρούν ότι αυτό δεν αποτελεί υπόθεση του δημόσιου εκπαιδευτικού συστήματος, αλλά των ίδιων των ομάδων. Αν δηλαδή τα μέλη των

ομάδων θέλουν τα παιδιά τους να μάθουν τη γλώσσα και τον πολιτισμό τους, είναι ιδιωτική τους υπόθεση και όχι ευθύνη δημόσιων θεσμών του σχολείου(Rodríguez ,1982). Το κράτος έχει την υποχρέωση όλα τα άτομα να γίνουν ανταγωνιστικά στην επίσημη γλώσσα και πολιτισμό.

1.3.2. Το Μοντέλο της Ενσωμάτωσης

Ο όρος ενσωμάτωση υποδηλώνει την αναγνώριση ότι «κάθε μεταναστευτική ομάδα είναι φορέας του πολιτισμού που δέχεται βέβαια της επιδράσεις από τη χώρα υποδοχής, ταυτόχρονα της ασκεί επίδραση και συμμετέχει στην αναδιαμόρφωσή της»(Γεωργογιάννης,1997) . Ενώ λοιπόν με την αφομοίωση σημειώνεται αποκοπή από τις ρίζες του παρελθόντος, αντίθετα με την ενσωμάτωση η υπάρχουσα παράδοση της εθνικής ομάδας αποτελεί μέρος της νέας εθνικής ταυτότητας (Vlachos,1968).

Η πολιτισμική ετερότητα γίνεται αποδεκτή στο βαθμό όπου δε θέτει σε κίνδυνο τις πολιτισμικές αρχές της κυρίαρχης κοινωνίας. Ο σεβασμός ωστόσο και η ανοχή της πολιτισμικής αυτής ετερότητας αφορά θρησκευτικές πεποιθήσεις, ήθη και έθιμα, μουσική και γιορτές που δεν αποτελούν το βασικό δομικό υπόβαθρο της κοινωνίας. Στο χώρο της εκπαίδευσης, πέρα από την εκμάθηση της εθνικής τους γλώσσας, δημιουργούνται πιο λεπτομερή και σχεδιασμένα προγράμματα σχολικής και κοινωνικής ενίσχυσης των αλλοδαπών για την αποτελεσματικότερη ενσωμάτωσή τους στο σχολείο και την κοινωνία. Πιστεύεται ότι η γνώση ιστορικών και πολιτισμικών πλευρών των διαφόρων εθνικών και μεταναστευτικών ομάδων θα επιτρέψει την αποδοχή διαφοροποιήσεων σε τρόπους ζωής, πολιτισμικές παραδοχές, θρησκευτικές πεποιθήσεις που θα μπορούσε να διευκολύνει τη διαδικασία ενσωμάτωσης και να αποτρέψει λάθη από άγνοια (Bolton , 1979).

Η έμφαση εξακολουθεί να δίνεται στην ενσωμάτωση παιδιών με διαφορετική γλωσσική και πολιτισμική προέλευση στις κοινωνίες των χωρών υποδοχής με τρόπο που να διασφαλίζεται η γλωσσική και πολιτισμική ομοιογένεια των κοινωνιών αυτών. Αυτό σημαίνει ότι από τα παιδιά εξαρτάται η αλλαγή και η προσαρμογή στις υπάρχουσες εκπαιδευτικές και κοινωνικές δομές, στις οποίες δεν ασκούνται παρά ελάχιστα ή και καμιά παρέμβαση για αλλαγή των

υφιστάμενων στάσεων και πρακτικών. Στο πλαίσιο αυτής της αντίληψης η ισότητα εκπαιδευτικών ευκαιριών ταυτίζεται με την ικανότητα των παιδιών των εθνικών / μεταναστευτικών ομάδων να ανταποκριθούν στους στόχους και τις απαιτήσεις ενός σχολείου το οποίο έχει διαμορφωθεί για να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις της κυρίαρχης ομάδας, αλλά αγνοεί και αδυνατεί να καλυτερέψει τις δικές τους ιδιαίτερες ανάγκες. Ακόμα και όταν στα προγράμματα του σχολείου (τυπικά και άτυπα) εισάγονται πολιτισμικές πλευρές των εθνικών / μεταναστευτικών ομάδων, δεν αξιολογούνται σύμφωνα με τις δικές τους αξίες και τα δικά τους πολιτισμικά πρότυπα αλλά με αυτά του κυρίαρχου πολιτισμού (Verma,1983).

1.3.3. Το Πολυπολιτισμικό Μοντέλο

Το πολυπολιτισμικό μοντέλο εμφανίστηκε στη δεκαετία του 1970, όταν σε πολλές χώρες έγινε αντιληπτό ότι ο εθνικός διαχωρισμός αναπαράγεται από γενιά σε γενιά και ότι η αφομοίωση και η ενσωμάτωση δεν έδιναν ουσιαστική λύση στα προβλήματα που αντιμετώπιζαν τα παιδιά στο σχολείο. Για αυτό έγινε μια μετατόπιση από εθνοκεντρικά μοντέλα προς τον πολιτισμικό πλουραλισμό, η οποία στις επιστήμες της αγωγής είναι γνωστή ως «πολυπολιτισμική εκπαίδευση» (Γεωργογιάννης,1997).

Οι υποστηρικτές του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού μοντέλου θεωρούν ότι η κοινωνική συνοχή προωθείται με την αναγνώριση των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων των μεταναστευτικών ομάδων και τη διαμόρφωση ενός κοινωνικού πλαισίου μέσα στο οποίο θα μπορούν να συνυπάρχουν και να αναπτύσσονται όλοι οι πολιτισμοί, χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η ενότητα και η συνοχή του. Στον τομέα της εκπαίδευσης αναγνωρίζεται η αναγκαιότητα της γνώσης από το παιδί του εθνικού πολιτισμού και της εθνικής του παράδοσης, προκειμένου να βελτιωθεί η σχολική του επίδοση και να υπάρξουν ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες για όλα τα παιδιά. Έτσι δημιουργούνται εκπαιδευτικά προγράμματα που λαμβάνουν υπόψη τις γλωσσικές και πολιτισμικές δραστηριότητες των παιδιών των μεταναστών και τα οποία έχουν στόχο την καλλιέργεια του σεβασμού και της ανοχής των ατόμων με διαφορετική εθνική, πολιτισμική, φυλετική και θρησκευτική προέλευση. Κριτήριο για τα κοινωνικά φαινόμενα δεν αποτελεί μόνο ο κυρίαρχος πολιτισμός, αλλά και κάθε πολιτισμός χωριστά και όλοι μαζί ως σύνολο (Γεωργογιάννης,1997).

1.3.4. Το Αντιρατσιστικό Μοντέλο

Το αντιρατσιστικό μοντέλο αναπτύχθηκε στα μέσα και στο τέλος της δεκαετίας του 1980, κυρίως στην Αγγλία και την Αμερική. Οι υποστηρικτές του ασκούν κριτική στο πολυπολιτισμικό μοντέλο εκπαίδευσης για την τάση του να τονίζει περισσότερο ατομικές στάσεις παρά κοινωνικές δυνάμεις και επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους στους θεσμούς και τις δομές της κοινωνίας, καθώς μέσα από τους νόμους και τις διατάξεις του κράτους εμφανίζεται ο θεσμικός ρατσισμός, ο οποίος επεκτείνεται και σε άλλους ισχυρούς κοινωνικούς κανόνες περιορίζοντας τις ευκαιρίες και τις επιλογές συγκεκριμένων μεταναστευτικών ομάδων. Πέρα από τις στάσεις των ατόμων, επομένως, πρέπει να αλλάξουν και οι δομές της εκπαίδευσης της κοινωνίας, ώστε να εξαλειφθούν οι φυλετικές διακρίσεις σε βάρος των παιδιών των μεταναστών (Γεωργογιάννης,1997).

Το αντιρατσιστικό μοντέλο έχει ως βασικούς στόχους:

- ✚ Την ισότητα στην εκπαίδευση για όλα τα παιδιά ανεξαρτήτως της εθνικής/φυλετικής τους προέλευσης, κάτι που προϋποθέτει το μετασχηματισμό των δομών και των συστημάτων που ευνοούν την ανισότητα.
- ✚ Τη δικαιοσύνη που το κράτος οφείλει να δείχνει σε όλους, δίνοντας ίσες ευκαιρίες ζωής, ανάπτυξης και συμμετοχής σε όσα η κοινωνία προσφέρει.
- ✚ Τη χειραφέτηση και απελευθέρωση από ρατσιστικά πρότυπα (Brandt,1986) των καταπιεζόμενων και των καταπιεστών.

Το αντιρατσιστικό μοντέλο θέτει για πρώτη φορά σοβαρά, την αναγκαιότητα αναθεώρησης δομών και θεσμών του κράτους, προκειμένου να εξασφαλιστούν ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες σε όλους τους νέους, ανεξάρτητα από την εθνική ή φυλετική τους προέλευση, και θεωρεί την καταπολέμηση του ρατσισμού κατά κύριο λόγο πολιτική υπόθεση, που περιλαμβάνει, τις περιοχές της κοινωνικής ζωής. Όμως στα ζητήματα αυτά δεν υπάρχει σχεδόν ποτέ η απαραίτητη κοινωνική και πολιτική συναίνεση. Διατρέχουμε έτσι τον κίνδυνο της πολιτικής εκμετάλλευσης της εκπαίδευσης, κάτι που θα έχει αρνητική επίπτωση στην αποτελεσματικότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας, αφού το σχολείο θα

είναι πεδίο ανταγωνισμού ανάμεσα σε κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις (Γεωργογιάννης, 1997).

1.3.5. Το Διαπολιτισμικό Μοντέλο

Η διαπολιτισμικότητα προβλήθηκε ως μια αναγκαιότητα επιβεβλημένη τόσο από τις σημαντικές στις μέρες μας μετακινήσεις πληθυσμών όσο και από την αμφισβήτηση της ηθικής και δημοκρατικής νομιμοποίησης των αφομοιωτικών προσεγγίσεων.

Ο Helmut Essinger (1988) ορίζει τη διαπολιτισμική εκπαίδευση ως την παιδαγωγική απάντηση στα προβλήματα διαπολιτισμικής φύσης που ανακύπτουν σε μια πολυπολιτισμική και πολυεθνική κοινωνία. Σύμφωνα με τον Essinger οι βασικές αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι:

● **Εκπαίδευση για ενσυναίσθηση:** Μαθαίνουμε δηλαδή πώς να καταλαβαίνουμε τους άλλους, να βάζουμε τον εαυτό μας στη θέση τους, να βλέπουμε τα προβλήματά τους μέσα από τα μάτια τα δικά μας και να καλλιεργούμε τη συμπάθειά μας για αυτούς. Πρώτιστο έργο της εκπαίδευσης είναι να ενθαρρύνει το άτομο να ενδιαφερθεί για τους άλλους, τα προβλήματά τους και τη διαφορετικότητά τους.

● **Εκπαίδευση για αλληλεγγύη:** Βασικός στόχος της εκπαίδευσης σε μια ανθρώπινη κοινωνία. Η έννοια της αλληλεγγύης υποδηλώνει έκκληση για την καλλιέργεια μιας συλλογικής συνείδησης, η οποία υπερβαίνει τα όρια ομάδων, φυλών και κρατών καθώς και η έκκληση για παραμερισμό της κοινωνικής ανισότητας και αδικίας.

● **Εκπαίδευση εναντίον του εθνικιστικού τρόπου σκέψης:** Αυτό σημαίνει εξάλειψη των εθνικών στερεοτύπων και προκαταλήψεων, ούτως ώστε οι διαφορετικοί λαοί να μπορέσουν να ανοίξουν διάλογο μεταξύ τους και να επικοινωνήσουν. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι πάνω από όλα μια έκκληση για συνάντηση και διάλογο, που θα «σπάσει» τον επαρχιωτισμό της εθνικής καταγωγής και θα ανοίξει ένα δρόμο στην αλληλεγγύη με τους συνανθρώπους μας ανεξάρτητα από την εθνική και πολιτισμική τους προέλευση.

Ο Δαμανάκης (1997), στην ανάλυση της διαπολιτισμικής προσέγγισης, αναφέρεται στα τρία αξιώματα της διαπολιτισμικής θεωρίας: α) *το αξίωμα της ισοτιμίας των πολιτισμών*, β) *το αξίωμα της ισοτιμίας του μορφωτικού κεφαλαίου*

ατόμων διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης και γ) το αξίωμα της παροχής ίσων ευκαιριών.

Ο Παπάς (1998) υποστηρίζει ότι η διαπολιτισμική εκπαίδευση «στοχεύει στην καθιέρωση μιας κοινωνίας με αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση, με πνεύμα αμοιβαιότητας και ισότητας στα κοινωνικά μέλη, με αλληλοαποδοχή των εκατέρωθεν αξιών και ακόμα την άποψη των βασικών δικαιωμάτων που έχουν τα κοινωνικά όντα, σύμφωνα με το Χάρτη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων», είναι απαλλαγμένη από κάθε ακρότητα και το σημαντικότερο προσανατολισμένη σε πανανθρώπινες, «οικουμενικές» αξίες, που πρέπει να βρουν εφαρμογή στις σύγχρονες κοινωνίες.

1.4. Μοντέλο διαπολιτισμικής ετοιμότητας των Papadopoulos, Tilki and Taylor

Η γένεση του μοντέλου της διαπολιτισμικής ετοιμότητας αναπτύχθηκε για πρώτη φορά το 1994 από τους Papadopoulos , Tilki , Taylor ακολουθώντας μια μελέτη έρευνας για την διαπολιτισμική εκπαίδευση και εκδόθηκε το 1998 (Papadopoulos et al., 2008). Σύμφωνα με αυτούς λοιπόν, διαπολιτισμική ετοιμότητα ορίζεται η ικανότητα εξασφάλισης αποτελεσματικών υπηρεσιών για όλους τους ανθρώπους, λαμβάνοντας υπόψη τις πολιτισμικές τους πεποιθήσεις, τις συμπεριφορές τους και τις ανάγκες τους.

Η Διαπολιτισμική ικανότητα, αφορά στη συμπεριφοριστική διάσταση της ικανότητας της διαπολιτισμικής επικοινωνίας που αναφέρεται στην ικανότητα ενός ατόμου να επιτύχει επικοινωνιακούς στόχους ενώ αλληλεπιδρά /συνευρίσκεται με ανθρώπους από άλλες κουλτούρες. Η διάσταση αυτή απαρτίζεται από τέσσερα συστατικά μέρη: *επιδεξιότητα μηνυμάτων, κατάλληλη αυτό – αποκάλυψη, συμπεριφοριστική ευελιξία και διαχείριση αλληλεπιδράσεων.* (Chen and Starosta 2000).

Η διαπολιτισμική ετοιμότητα είναι και διαδικασία και αποτέλεσμα και απορρέει από τη σύνθεση της γνώσης και της εξειδίκευσης που αποκτήσαμε κατά τη διάρκεια της προσωπικής και επαγγελματικής μας ζωής και που συνεχώς εμπλουτίζουμε (Papadopoulos et al., 2008).

1.4.1. Δομές και Στάδια της Διαπολιτισμικής Ετοιμότητας

Η διαπολιτισμική ετοιμότητα περιλαμβάνει τις εξής δομές και στάδια:

α) *πολιτισμική αυτογνωσία*, β) *πολιτισμική / διαπολιτισμική γνώση*, γ) *διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση* (Sue et al., 2006)

A) Πολιτισμική Αυτογνωσία

Η πολιτισμική αυτογνωσία, περιλαμβάνει, τη διαδικασία ανάπτυξης της αυτογνωσίας μας, η οποία ξεκινάει με μια διερεύνηση της προσωπικής μας βάσης αξιών και πεποιθήσεων. Περιλαμβάνει επίσης την πολιτισμική μας ταυτότητα, την αναγνώριση της πολιτισμικής μας κληρονομιάς, την αναγνώριση του εθνοκεντρισμού μας και τέλος τη γνώση της εθνικής μας ιστορίας. Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε πως ακόμα και αν δεν έχουμε συνειδητή επίγνωση των αξιών, των πεποιθήσεων και της πολιτιστικής μας ταυτότητας αυτά υπάρχουν σε ένα υποσυνείδητο επίπεδο και επηρεάζουν την συμπεριφορά μας έναντι των άλλων (Papadopoulos et al., 2008). Η πολιτισμική αυτογνωσία, διαμορφώνεται ήδη στα πρώτα στάδια της ζωής μας, μέσω των επιρροών της οικογένειάς μας, των φίλων μας, του σχολείου, και γενικότερα μέσω του πολιτισμού της κοινωνίας στην οποία μεγαλώνουμε.

Οι αξίες και τα πιστεύω είναι οι αρχές που χρησιμοποιούμε για να καθοδηγούμαστε στη ζωή και να παίρνουμε αποφάσεις. Είναι το πρίσμα μέσα από το οποίο βλέπουμε τον κόσμο. Διαμορφώνουμε τις αξίες μας από μικρή ηλικία και συνεπώς η οικογένειά μας, η κουλτούρα της οικογένειάς μας και το κοντινό κοινωνικό μας περιβάλλον επηρεάζει τις αξίες μας. Αν συγκρίνουμε τις αξίες μας με έναν φίλο μας ή έναν συμμαθητή που προέρχεται από διαφορετική πολιτιστική καταγωγή, σύντομα θα ανακαλύψουμε ότι έχουμε πολλά κοινά, για παράδειγμα, μπορεί να ανακαλύψουμε ότι και οι δύο έχουμε ως πρότυπο την αγάπη, την ζωή, τη δικαιοσύνη, την οικογενειακή ζωή, την υγεία. Όμως μπορεί να ανακαλύψουμε πως οι ερμηνείες της αγάπης, της ζωής, της δικαιοσύνης, της οικογενειακής ζωής και της υγείας, διαφέρουν σε κάποιο βαθμό (Papadopoulos et al., 2008).

Αυτή η διαφορά οφείλεται σε έναν αριθμό παραγόντων όπως το διαφορετικό φύλο, διαφορετική ηλικία, διαφορετική πολιτιστική προέλευση και τις διαφορετικές εμπειρίες μας στη ζωή. Αυτό θα μας κάνει να συνειδητοποιήσουμε πως, παρά τα τόσα κοινά σημεία που έχουμε ως άνθρωποι, μικρές και ανεπαίσθητες διαφορές είναι σημαντικές, καθώς είναι αυτές που καθορίζουν την μοναδικότητα και την ατομικότητά μας. Η ατομικότητά μας συνδέεται στενά με την αντίληψη της προσωπικής ταυτότητας, η οποία επίσης επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες (Webster, 1997).

Οι περισσότεροι από εμάς έχουμε κάποια στιγμή κρίνει ανθρώπους με αρνητικό τρόπο, απλά γιατί η συμπεριφορά τους και ο τρόπος ζωής τους δεν ανταποκρινόταν στα δικά μας πρότυπα. Όταν θεωρούμε πως οι αξίες της εθνικής ή πολιτισμικής μας ομάδας είναι ανώτερες από εκείνες ανθρώπων διαφορετικής εθνικής ή πολιτιστικής προέλευσης, γινόμαστε εθνοκεντρικοί.

Αρα πριν επιχειρήσουμε να κατανοήσουμε την σημαντικότητα της εθνικής προέλευσης άλλων ανθρώπων, πρέπει πρώτα να προσπαθήσουμε να καταλάβουμε τη δική μας. Μια άλλη σημαντική υποδομή σχετιζόμενη με την πολιτισμική αυτογνωσία ή την πολιτισμική γνώση είναι η εθνοιστορία (Webster, 1997).

Ο Heiningger όρισε την εθνοιστορία ως «όλα εκείνα τα γεγονότα του παρελθόντος, συμβάντα, περιστάσεις, εμπειρίες ατόμων, ομάδων, πολιτισμών και ιδρύματα ανθρωποκεντρικά που περιγράφουν, εξηγούν και μεταφράζουν τον τρόπο ζωής ανθρώπων μέσα σε συγκεκριμένα πολιτιστικά πλαίσια σε μεγάλες ή μικρές περιόδους». Σε πρακτικούς όρους αυτό σημαίνει ότι μπορούμε να αποκτήσουμε κατανόηση του ιστορικού, γεωγραφικού και κοινωνικοπολιτικού παρελθόντος των ανθρώπων που μας ενδιαφέρουν (Webster, 1997).

B) Πολιτισμική / Διαπολιτισμική Γνώση

Η πολιτισμική γνώση περιλαμβάνει την ικανότητα να ενθαρρύνουμε τους ανθρώπους να μιλήσουν για την ζωή τους, την ικανότητα να ακούμε προσεκτικά τι λένε, την ανάπτυξη της ικανότητας να μπορούμε να δούμε τα πράγματα από την δική τους οπτική γωνία, να κατανοούμε τις αξίες, τις απόψεις και τις πρακτικές τους, να γίνουμε ικανοί να κατανοούμε γιατί κάνουν ότι κάνουν. Η πολιτισμική γνώση, αφορά δηλαδή τη γνώση του τρόπου, με τον οποίο η κουλτούρα του ατόμου γίνεται αντιληπτή από κάποιον άλλον. Επίσης πολιτισμική

γνώση περιλαμβάνει την ικανότητα να χρησιμοποιούμε την επικοινωνία μαζί τους για να αναπτύξουμε την γνώση μας για αυτούς και τον πολιτισμό τους. Η διαδικασία της πολιτισμικής γνώσης, περιλαμβάνει τέσσερα στάδια: Στο πρώτο, το άτομο αναγνωρίζει τα ορατά χαρακτηριστικά του άλλου, δημιουργεί στερεότυπα ή χαρακτηρίζει τη συμπεριφορά ως «παράξενη»*. Στο δεύτερο επίπεδο, το άτομο έχει συγκεκριμένη γνώση για την άλλη κουλτούρα αλλά βρίσκει τη συμπεριφορά και τις στάσεις των άλλων μη ορθολογικές*. Στο τρίτο στάδιο, το άτομο αρχίζει να αντιλαμβάνεται πιο εκλεπτυσμένα την πολιτισμική γνώση*. Τελικά, στο τελευταίο στάδιο του Hanvey (1976), η πολιτισμική ενσυναίσθηση απαιτείται ώστε να γίνει κατανοητή η διαφορετική άποψη των άλλων*. (Webster, 1997)

Με δεδομένο ότι η «πολιτισμική παράδοση είναι ο τρόπος ζωής μιας ομάδας ανθρώπων που περιλαμβάνει πιστεύω, αξίες, ιδέες, γλώσσα, επικοινωνία, κανόνες και ορατά εκφρασμένες μορφές όπως έθιμα, τέχνη, μουσική, ένδυση και εθιμοτυπίες και ότι η κουλτούρα επηρεάζει τον τρόπο ζωής των ατόμων, την προσωπική ταυτότητα και τις σχέσεις τους με τους άλλους, μέσα και έξω από τον πολιτισμό τους», τότε μπορούμε να δούμε πως η πολιτισμική γνώση μπορεί να πηγάζει από όλους τους επιστημονικούς κλάδους όπως η ανθρωπολογία, κοινωνιολογία, ψυχολογία, βιολογία, νοσηλευτική, ιατρική και τέχνες (Webster, 1997).

* Για παράδειγμα, μια γυναίκα Αμερικανίδα που βλέπει μια Μωαμεθανή ντυμένη με την παραδοσιακή φορεσιά της μια καλοκαιρινή μέρα την αντιλαμβάνεται ως παράξενη.

* Αν και η Αμερικανίδα μπορεί να κατανοήσει τη βάση της ενδυμασίας των Μωαμεθανών γυναικών, μπορεί εν τούτοις να θεωρεί το γεγονός της Μωαμεθανής να συνεχίζει να φορά βαριά για την εποχή ρούχα μέσα σε πολύ υψηλές θερμοκρασίες παράλογο.

* Για παράδειγμα η Αμερικανίδα μπορεί να αρχίσει να εξετάζει τη βάση πίσω από την ενδυμασία της Μωαμεθανής και να την κατανοεί ως έχουσα τις ρίζες της σε θρησκευτικές παραδόσεις που εξηγούνται μέσα στο Κοράνι.

* Μια Αμερικανή μπορεί να ταξιδέψει σε μια Μουσουλμανική χώρα για σπουδές και να ζήσει με μια οικογένεια Μωαμεθανών και έτσι να αποκτήσει μια καλύτερη κατανόηση του πως η έννοια της ενδυμασίας άπτεται ιδιαίτερα του θέματος κουλτούρα

Γ) Πολιτισμική Ευαισθητοποίηση

Η πολιτισμική ευαισθητοποίηση τέλος, περιλαμβάνει την ενσυναίσθηση, την αναγνώριση των εμποδίων ανάπτυξης διαπολιτισμικής επικοινωνίας, την ικανότητα διαπροσωπικής επικοινωνίας, την εμπιστοσύνη και το σεβασμό, την αποδοχή της διαφορετικότητας και τέλος την επιλογή κατάλληλων πρακτικών από μέρος των διαμεσολαβητών ώστε να καταστεί δυνατή η αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεών τους. Με άλλα λόγια η πολιτισμική ευαισθητοποίηση συνεπάγεται τη σημαντική ανάπτυξη κατάλληλων διαπροσωπικών σχέσεων με τους πελάτες μας. Ένα σημαντικό στοιχείο στην ανάπτυξη της πολιτισμικής ευαισθητοποίησης είναι πως οι επαγγελματίες βλέπουν τους ανθρώπους ως προς την φροντίδα τους. Εκτός και αν οι πελάτες θεωρούνται πραγματικοί συνεργάτες, η φροντίδα ως πολιτισμική ευαισθητοποίηση επιτυγχάνεται και εμείς διακινδυνεύουμε να χρησιμοποιήσουμε την δύναμή μας με έναν καταπιεστικό τρόπο. Οι ίσες συνεργασίες περιλαμβάνουν εμπιστοσύνη, αποδοχή και σεβασμό καθώς επίσης διευκόλυνση και διαπραγμάτευση.

Η ανάπτυξη της συνεργασίας στην επαγγελματική φροντίδα των πελατών βασίζεται στην ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων με βάση την εμπιστοσύνη και την αποτελεσματική επικοινωνία. Οι Husband και Hoffman (οπ. αν. Sue et al., 2006) πρότειναν πως όλες οι διαπροσωπικές σχέσεις περικλείουν την πιθανότητα ασάφειας ή μη κατανόησης. Οι πιθανότητες μη κατανόησης και φτώχης επικοινωνίας γίνονται μεγαλύτερες σε περιπτώσεις που υπάρχουν πολιτιστικά όρια (Sue et al., 2006).

Οι Purnell και Paulanka (1998) πρότειναν οι επιδεξιότητες επικοινωνίας να περιλαμβάνουν δεξιότητες λεκτικής γλώσσας, παραγλωσσικές ποικιλίες, μη λεκτικές επικοινωνίες, χρονικότητα και το βαθμό επισημότητας στη χρήση των ονομάτων. Όλα αυτά τα συστατικά μπορεί να ποικίλουν από κουλτούρα σε κουλτούρα και η αγνόησή τους να οδηγεί σε εμπόδια επικοινωνίας. Σε πολλές μελέτες βρήκαμε ότι τα εμπόδια στην επικοινωνία όχι μόνο υπήρχαν αλλά ήταν και οι κύριες αιτίες ανικανότητας φροντίδας.

1.4.2. Διαπολιτισμική Ετοιμότητα

Η διαπολιτισμική ετοιμότητα αποτελεί την έμπρακτη έκφραση της ανάπτυξης των προαναφερθεισών ικανοτήτων εάν και εφόσον σκοπός μας είναι να γίνουμε διαπολιτισμικά έτοιμοι ως επαγγελματίες / διαμεσολαβητές.

Ο συνδυασμός των ικανοτήτων μπορεί να οδηγήσει τους πολιτισμικούς διαμεσολαβητές να γνωρίζουν (Papadopoulos et al., 2008):

- 1) Πώς να ρωτούν γενικές και περισσότερο εξειδικευμένες ερωτήσεις τους μετανάστες.
- 2) Πώς να ξεπερνούν αποτελεσματικά κάθε εμπόδιο στην επικοινωνία τους με τους μετανάστες.
- 3) Πώς να επικοινωνούν διαδραστικά με το άμεσο περιβάλλον των μεταναστών.
- 4) Πώς να εκμαιεύουν σημαντικές πληροφορίες για τον τρόπο ζωής, τις αξίες και τα πιστεύω των μεταναστών χωρίς να δημιουργούν κλίμα ανασφάλειας.
- 5) Πώς να εκφράζουν τον σεβασμό τους για τον ίδιο τον μετανάστη, τη ζωή του και τα κοινωνικά και θρησκευτικά του πιστεύω.

Φτάνοντας σε αυτό το στάδιο του μοντέλου διαπολιτισμικής ετοιμότητας των Papadopoulos, Tilki και Taylor (2008), οι πολιτισμικοί διαμεσολαβητές θα έχουν αναπτύξει:

- 1) Ικανότητα αξιολόγησης των καταστάσεων. Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα είναι πλέον έτοιμοι και επιστημονικά καταρτισμένοι, προκειμένου να αξιολογήσουν οποιαδήποτε κατάσταση τους παρουσιαστεί.
- 2) Διαγνωστική ικανότητα. Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα έχουν την ικανότητα, βλέποντας μια κατάσταση να διαγιγνώσκουν τι πρέπει να γίνει.
- 3) Ικανότητα να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά την Προκατάληψη, τις Διακριτικές πρακτικές και την Ανισότητα, στην αντιμετώπιση των προβλημάτων των μεταναστών. Οι κοινωνικοί λειτουργοί, θα έχουν μάθει πλέον τα μέσα για να βρουν λύση στα προβλήματα των μεταναστών κα συγκεκριμένα λύση απέναντι στην προκατάληψη και στην ανισότητα.

1.5. Διαπολιτισμική Κοινωνική Εργασία

Το παρόν υποκεφάλαιο, έχει στόχο να μελετήσει και να διερευνήσει το περιεχόμενο και τον σκοπό της διαπολιτισμικής κοινωνικής εργασίας. Η Διαπολιτισμική Κοινωνική Εργασία, είναι συνεχώς υπό διαμόρφωση καθώς η έρευνα και η κλινική πρακτική προσθέτουν νέες γνώσεις, νέα θεωρητικά υπόβαθρα και μια πλειάδα τεχνικών και δεξιοτήτων.

Η διαπολιτισμική κοινωνική εργασία στο μικροεπίπεδο επιδιώκει αφενός μεν τη διεύρυνση και τροποποίηση των παραδοσιακών προσεγγίσεων εκτίμησης και παρέμβασης στην πολιτισμική τους διάσταση, αφετέρου δε προσδίδει πρωταρχική σημασία στην αναδόμηση του περιβάλλοντος των εθνοτικών ομάδων με την ικανοποίηση των βασικών αναγκών διαβίωσης, στέγασης, υγείας, εκπαίδευσης, εργασίας και ένταξης στην κοινότητα. Οι δραστηριότητες αυτές έχουν χαρακτήρα υποστηρικτικό και θεραπευτικό με την ευρεία έννοια. Με αυτή την οπτική οι παρεμβάσεις στο μικροεπίπεδο συναντώνται με τις παρεμβάσεις στο μακροεπίπεδο.

Κατά συνέπεια το θεωρητικό υπόβαθρο της διαπολιτισμικής κοινωνικής εργασίας ως μεθόδου που προήλθε και βασίζεται στην ιδεολογία, στη γνώση και στις αξίες του δυτικού πολιτισμού αμφισβητείται και αναπροσαρμόζεται στις αξίες, στην ιστορία και στην ιδεολογία των ιδιαίτερων εθνοτικών ομάδων. (Δημοπούλου-Λαγωνίκα, 2006:494-495)

Η επαγγελματική σχέση στη διαπολιτισμική κοινωνική εργασία επηρεάζεται από το πολιτισμικό πλαίσιο του εξυπηρετούμενου, του επαγγελματία και από τις μεταξύ τους πολιτισμικές διαφορές. Η εθνοτική ομάδα στην οποία ανήκει το άτομο-οικογένεια, το ιστορικό του υπόβαθρο και οι κοινωνικοπολιτικές του εμπειρίες αποτελούν βασικές διαστάσεις της προσωπικής του ταυτότητας και επηρεάζουν τη διαπροσωπική του επικοινωνία, την επαγγελματική σχέση και την ποιότητα παρέμβασης από τον επαγγελματία (Γιωτσίδη & Στάλικας, 2004).

Κατά τη διεργασία της επαγγελματικής σχέσης λειτουργούν αμοιβαίες δυναμικές μεταξύ του εξυπηρετούμενου και του επαγγελματία, ο οποίος δεν θα πρέπει να ξεχνά την υποκειμενική διάσταση των γνώσεων και των παρατηρήσεών του σχετικά με τη συμπεριφορά των εθνοτικών ομάδων. Κατά συνέπεια και ο ίδιος γίνεται αντικείμενο παρατηρήσεων και υποκειμενικών απόψεων από τη σκοπιά του εξυπηρετούμενου. Αυτή η διάσταση της αποδοχής της αμοιβαιότητας

και της υποκειμενικότητας στάσεων και συμπεριφοράς θα πρέπει να διαχέεται σε όλο το φάσμα των χαρακτηριστικών της διαπολιτισμικής κοινωνικής εργασίας .

Υπάρχει πάντα ο κίνδυνος ενιαίας θεώρησης των εθνοτικών ομάδων ως μιας συνολικής ενότητας στο πλαίσιο διαχωρισμού του «εμείς» και οι «άλλοι». Οι «άλλοι» όμως αποτελούνται από πολλές εθνότητες με τη δική τους ξεχωριστή κουλτούρα, θρησκεία, ιστορία, πάθη, έθιμα, παραδόσεις, τύπους σχέσεων και επικοινωνίας. Ο κοινωνικός λειτουργός οφείλει να γνωρίζει όλες τις παραπάνω μεταβλητές πολύ καλά για κάθε χωριστό πολιτισμό, προκειμένου να αρχίσει σταδιακά να κατανοεί τον πολιτισμό των ατόμων με τους οποίους συνεργάζεται.

Επομένως οι βασικοί άξονες που συνιστούν τη διαπολιτισμική κοινωνική εργασία είναι: (α) η πολιτισμική αυτοαντίληψη του επαγγελματία, (β) οι αξίες και οι αρχές του, (γ) οι γνώσεις και (δ) οι δεξιότητες. Οι άξονες αυτοί οι οποίοι αποτελούν τον πυρήνα της εκπαίδευσης του κοινωνικού λειτουργού χρησιμοποιούνται και στη διαπολιτισμική πρακτική. Ανεπαρκής εφαρμογή ακόμη και σε μια από αυτές τις διαστάσεις της διαπολιτισμικής πρακτικής συνεπάγεται αποτυχία της επαγγελματικής σχέσης και της συνολικής διαχείρισης των περιπτώσεων.

Η ανάλυση των τεσσάρων αυτών παραμέτρων έχει ως εξής:

(α) Η αυτοαντίληψη του κοινωνικού λειτουργού στην πολιτισμική της διάσταση αποτελεί αντικείμενο ιδιαίτερης μελέτης (Lee, 1999: 207). Δεν είναι τυχαίο ότι το μεγαλύτερο κομμάτι της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης αναλώνεται στη διεργασία αυτοαντίληψης, στην επίγνωση και τροποποίηση στάσεων και συμπεριφορών από τον κοινωνικό λειτουργό, τον ψυχολόγο, τον ψυχίατρο. Η αυτοαντίληψη του ειδικού σε σχέση με την προσωπική και εθνική του ταυτότητα και την πολιτισμική του κληρονομιά διευρύνει την ικανότητα του για κατανόηση και αποδοχή της ταυτότητας του «άλλου», του προερχόμενου από την εθνοτική ομάδα. Η Μαράτου - Αλιμπράντη και Γαληνού (2000:110) αναφέρουν ότι «η αυτογνωσία και η συνειδητοποίηση της ταυτότητάς μας περνάει μέσα από την αποδοχή της ταυτότητας του "άλλου"». Ο Taylor (1992 σπ. αν. Δημοπούλου-Λαγωνίκα, 2006) διατυπώνει τη θέση ότι η «ταυτότητα διαμορφώνεται κατά ένα μεγάλο μέρος από την αναγνώριση ή μη αναγνώριση, συχνά δε από την παραγνώριση από τους «άλλους», ενώ η μη αναγνώριση μπορεί να δημιουργήσει

κάποια απειλή στην ύπαρξη του «άλλου». (Μαράτου - Αλιμπράντη & Γαληνού, 2000)

(β) Αξίες και αρχές. Η σταδιακή διεργασία αυτοαντίληψης του επαγγελματία σε πλαίσιο πολυπολιτισμικό επαναπροσδιορίζει τα όριά του αποκαλύπτοντας πτυχές του εαυτού του που δεν είχε προηγουμένως συνειδητοποιήσει. Ορισμένες φορές η αντίληψη των δικών του πολιτισμικών αξιών και προκαταλήψεων μέσα από το πρίσμα των αξιών του «άλλου» διεγείρει συναισθήματα θυμού, ενοχής, λύπης, σύγχυσης ακόμη και έκπληξης για την «ανακάλυψη» ότι παρά την ευαισθητοποίησή του στις αρχές της κοινωνικής εργασίας εμφανίζεται τώρα να προβάλλει αντιμεταβιβαστικά, προκατειλημμένα συναισθήματα στην εργασία του με τις εθνοτικές ομάδες. Αυτή η ανακάλυψη όμως δεν είναι παρά μια διεργασία μάθησης, μια διεύρυνση για αποδοχή της πολυπολιτισμικότητας (Δημοπούλου-Λαγωνίκα, 2006:495-496).

Η κατά το δυνατόν αντικειμενική αντίληψη του «εαυτού» και των «άλλων» από τον κοινωνικό λειτουργό περιορίζει στο ελάχιστο, την προκατειλημμένη στάση και συμπεριφορά με αποτέλεσμα τη σωστή εκτίμηση και τις σκόπιμες στρατηγικές παρέμβασης. Κατά αυτό τον τρόπο αποφεύγονται λανθασμένες ερμηνείες συμπεριφοράς των εθνοτικών ομάδων που υπερτονίζονται από τα επικρατούντα στερεότυπα που τυχόν αποδίδονται σε μια εθνότητα.

(γ) Γνώσεις. Οι γνώσεις οι οποίες είναι απαραίτητες στην κατανόηση των δυναμικών της πολυπολιτισμικότητας και στην αντιμετώπιση των προβλημάτων των εθνοτικών ομάδων είναι:

- Γνώσεις κοινωνιολογικές γύρω από την πολυπολιτισμικότητα και τις δυναμικές της.
- Ευαισθητοποίηση στη διαπολιτισμική ψυχολογία και ψυχιατρική για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο ο πολιτισμός και η εθνοτική ομάδα στην κοινωνία υποδοχής μπορεί να επηρεάσουν τη διαμόρφωση της προσωπικότητας και την εκδήλωση διαταραχών. Γνώση επίσης των συμπτωμάτων του μετατραυματικού στρες για αναγνώριση της συμπτωματολογίας και για συνεργασία με τη διεπιστημονική ομάδα.
- Γνώσεις γύρω από τη γεωγραφία, την ιστορία, τις παραδόσεις, τα ήθη, τα έθιμα και την πολιτική κατάσταση κάθε εθνοτικής ομάδας

χωριστά, καθώς και γνώσεις που αναφέρονται στα κύρια σχήματα επικοινωνίας, συμπεριφοράς, τύπων εξουσίας και διαπλοκής σχέσεων στην οικογένεια κάθε εθνοτικής ομάδας.

- Γνώσεις διάφορων μοντέλων μεθοδολογίας κοινωνικής εργασίας στο μικρό και μακρο-επίπεδο και προσαρμογή αυτών στις νέες δυναμικές που δημιουργεί η πολυπολιτισμικότητα.
- Γνώσεις μεταναστευτικών κανονισμών, σχετικής νομοθεσίας καθώς και των κοινοτικών πόρων και δικτύων.

(δ) Δεξιότητες. Οι δεξιότητες ως ο τελικός και πολύ σημαντικός άξονας στον οποίο στηρίζεται η διαπολιτισμική πρακτική αποτελούν το εργαλείο, το μέσο με το οποίο η θεωρία και η μεθοδολογία εφαρμόζεται στην πράξη. Οι δεξιότητες αυτές είναι κοινές και για τη διαπολιτισμική πρακτική με έμφαση στην ενσυναίσθηση, την εναρμόνιση του επαγγελματία με το πρόβλημα και το συναίσθημα του ατόμου, στις υποστηρικτικές δεξιότητες, στην ενδυνάμωση και στη συνηγορία (Δημοπούλου-Λαγωνίκα, 2006: 496).

Η προσαρμογή των ανωτέρω δεξιοτήτων στη διαπολιτισμική πρακτική είναι δύσκολη. Απαιτεί πολύχρονη εμπειρία εργασίας με εθνοτικές ομάδες και συνειδητή προσπάθεια ελεγχόμενης συναισθηματικής ταύτισης ή ενσυναίσθησης με τον εξυπηρετούμενο. Ιδιαίτερα η ενσυναίσθηση, είναι η «παροδική ταυτοποίηση του ειδικού με το άτομο, το μερικό βίωμα γεγονότων και συναισθημάτων του» (Δημοπούλου-Λαγωνίκα, 2006:495-496). Η ενσυναίσθηση αναφέρεται όχι μόνο στην κατανόηση των συναισθημάτων και των προβλημάτων του ατόμου στο γνωστικό επίπεδο, αλλά και στο συναισθηματικό. Ο ειδικός επιδιώκει συνειδητά «να μπαίνει» στη θέση του ατόμου, να νιώθει τη συναισθηματική του κατάσταση και να αισθάνεται τις εμπειρίες του όπως τις βιώνει ο ίδιος. Αυτή η μορφή ελεγχόμενης ταύτισης του επαγγελματία με το άτομο στην προσπάθειά του να βιώσει αυτό που βιώνει ο εξυπηρετούμενος περιορίζεται σε μεγάλο βαθμό λόγω των πολιτισμικών διαφορών και εμπειριών (Γιωτσίδα & Σταλίκας, 2004). Είναι πράγματι πολύ δύσκολο ο επαγγελματίας που ανήκει στη χώρα υποδοχής να ταυτιστεί με τον πρόσφυγα που έχει βιώσει το απότομο ξερίζωμα από την πατρίδα του, που έχει πιθανώς βασανιστεί και έχει περάσει μια προσωπική οδύσσεια φυγής από την πατρίδα του. Παρά όλες τις δυσκολίες όμως, η επίγνωση από τον επαγγελματία αυτών των δυσκολιών είναι

βοηθητική. Αρχίζει σταδιακά να βλέπει τον κόσμο σύμφωνα με την υποκειμενική εμπειρία «του άλλου» και να τον «συναισθάνεται». Σε αυτή τη διαδρομή του βοηθείται ιδιαίτερα από το βαθμό αυτοαντίληψης που έχει πετύχει ο ίδιος σε σχέση με την πολιτισμική του ταυτότητα και τη διαμόρφωση των δικών του στάσεων και αξιών.

Ως εκ τούτου οι βασικοί άξονες που συνιστούν τη διαπολιτισμική κοινωνική εργασία -η πολιτισμική αυτοαντίληψη, οι γνώσεις, οι αξίες και οι δεξιότητες- προσαρμοσμένοι στην πολυπολιτισμικότητα διαχέονται στο σύνολο της επαγγελματικής πρακτικής στο μικρό και το μακροεπίπεδο.

Η διαπολιτισμική κοινωνική εργασία στο μακροεπίπεδο περιλαμβάνει όπως έχει αναφερθεί στρατηγικές ευαισθητοποίησης και κινητοποίησης των μελών της κοινότητας, αναδιάρθρωση των κοινωνικών οργανώσεων για επίτευξη ορισμένων στόχων προς όφελος των εθνοτικών ομάδων αλλά και θεσμικές αλλαγές στο μέτρο του δυνατού.

Εφόσον σε μια γεωγραφική περιοχή είναι συγκεντρωμένες εθνοτικές ομάδες, όπως συχνά συμβαίνει, χρειάζεται να γνωρίζει ο κοινωνικός λειτουργός το προφίλ της συγκεκριμένης αστικής ή αγροτικής κοινότητας για να βοηθήσει τα άτομα-μέλη της να προσαρμοστούν ευκολότερα, να συνδεθούν με τους κοινοτικούς πόρους, να κάνουν χρήση των υπηρεσιών τους και να επιλυθούν κατά το δυνατόν κοινά προβλήματα και συγκρούσεις. Η κοινότητα ως μονάδα παρέμβασης μπορεί να διευκολύνει μέχρι ενός βαθμού την προσαρμογή των ομάδων αυτών. Ο κοινωνικός λειτουργός χρησιμοποιεί τις τεχνικές και δεξιότητες της υποστήριξης, υποβοήθησης, εμπύχωσης, διαπραγμάτευσης, διαμεσολάβησης, συνηγορίας και ενδυνάμωσης (Σταθόπουλος, 2000 οπ. αν. Δημοπούλου-Λαγωνίκα, 2006: 498). Ιδιαίτερα στη διαπολιτισμική πρακτική τα κοινοτικά προγράμματα ενδείκνυται να απευθύνονται στο συνολικό πληθυσμό ενός γεωγραφικού χώρου στο γηγενή πληθυσμό και στις εθνοτικές ομάδες. Αυτή είναι η έννοια της «ομαλοποίησης» η οποία βρίσκει τη δικαίωσή της στη μείξη πληθυσμών, στις αμοιβαίες προσαρμογές και στη διαμόρφωση κοινών προγραμμάτων που απευθύνονται σε κοινές ανθρώπινες δραστηριότητες και όχι σε «προβληματικές εθνοτικές ομάδες». Στην αντίθετη περίπτωση οποιοδήποτε κοινοτικό πρόγραμμα διαιωνίζει τη διαφορά, την ανισότητα και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Οι προσεγγίσεις παρέμβασης στο μακροεπίπεδο είναι: (α) ο σχεδιασμός, (β) η κοινοτική οργάνωση, (γ) η διοίκηση και (δ) η αξιολόγηση. Οι προσεγγίσεις αυτές απαιτούν πολύ καλή γνώση του προφίλ της κοινότητας, της πληθυσμιακής σύνθεσης κατά εθνικότητες και γηγενή πληθυσμό, των φυσικών ηγετών και των διαθέσιμων δομών υγείας, πρόνοιας και εκπαίδευσης (Devore & Schlesinger, 1991).

Ειδικότερα επισημαίνονται κατωτέρω ορισμένα χαρακτηριστικά που αναφέρονται στην πολυπολιτισμικότητα:

Ο σχεδιασμός συνεπάγεται μια διεργασία αλληλοσυσχετιζόμενων φάσεων που περιλαμβάνουν: (α) τον καθορισμό του προβλήματος, (β) την επισήμανση προσιτών σκοπών μέσα στα όρια των διαθέσιμων πόρων, (γ) τον καθορισμό στόχων, (δ) τον καθορισμό χρονικών ορίων, ε) τη διαμόρφωση προγραμμάτων για υλοποίηση των στόχων και (στ) τη διαμόρφωση αξιολόγησης. (Devore & Schlesinger, 1991)

Ιδιαίτερα στη διαπολιτισμική κοινωνική εργασία, κατά τη φάση του σχεδιασμού αλλά και αργότερα της υλοποίησής του η εντόπιση και η σκόπιμη χρησιμοποίηση των «φυσικών» εθνοτικών ομαδοποιήσεων και των φυσικών ηγετών θα ενδυναμώσει την εθνική τους ταυτότητα, θα αυξήσει τη χαμηλή αυτοεκτίμηση και θα λειτουργήσει αποτελεσματικά στην επίλυση ατομικών και κοινοτικών προβλημάτων.

Η κοινοτική οργάνωση στη διαπολιτισμική πρακτική εμπεριέχει όλες τις γνώσεις, τη μεθοδολογία, τις αξίες, τις τεχνικές και τις δεξιότητες που αναφέρονται στην κοινοτική εργασία με ιδιαίτερη ευαισθητοποίηση στην πληθυσμιακή σύνθεση μιας δεδομένης κοινότητας στις διαπολιτισμικές δυναμικές της και στη θέση αποδοχής ή απόρριψης που έχει μια εθνοτική ομάδα από την κυρίαρχη κουλτούρα (Σταθόπουλος, 2000).

Όπως αναφέρθηκε κατά τη φάση του σχεδιασμού η εντόπιση των «φυσικών» ηγετών από την εθνοτική ομάδα μέσα στην ευρύτερη κοινότητα αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση ορθών διαπολιτισμικών δεξιοτήτων. Οι «φυσικοί» ηγέτες μπορεί να χρησιμοποιηθούν εποικοδομητικά ως μέσο επιβολής και στήριξης της εθνοτικής τους ομάδας, επίλυσης συγκρούσεων, διεκδίκησης δικαιωμάτων, συνηγορίας και ενδυνάμωσης. Με την κατάλληλη συνεργασία μαζί τους μπορεί επίσης ο κοινωνικός λειτουργός να συνεργαστεί με

ομάδες αυτοβοήθειας που διαμορφώθηκαν στην κοινότητα ή να προωθήσει το σχηματισμό παρόμοιων ομάδων, οι οποίες ενισχύουν την αυτοδικαίωση και λειτουργούν υποστηρικτικά για τα μέλη τους. Παράλληλα σε ένα κοινοτικό πλαίσιο αμοιβαίας αποδοχής η συνεργασία με τα σχολεία και τους εκπαιδευτικούς είναι μια αναγκαία, συνεχής και επίπονη διαδικασία. Η ένταξη των παιδιών των εθνοτικών ομάδων στην εκπαιδευτική διαδικασία με όλες τις ιδιαιτερότητες και τις δυσκολίες της αποτελεί μια απαραίτητη συνιστώσα της συνολικής διαδικασίας προσαρμογής τους στη χώρα υποδοχής.

Σύμφωνα με τη διοικητική προσέγγιση παρέμβασης στο μακροεπίπεδο, οι κοινωνικές οργανώσεις θα πρέπει να αποτελέσουν στόχο αλλαγής για να ανταποκριθούν στις ανάγκες των εθνοτικών ομάδων (Devore & Schlesinger, 1991). Η ανασυγκρότηση και η προσαρμογή των κοινωνικών υπηρεσιών στις ανάγκες των εθνοτικών ομάδων δημιουργούν σοβαρή πρόκληση για παρέμβαση στο μακροεπίπεδο. Είναι γνωστό πόσο άκαμπτα και δυσκίνητα είναι τα καθιερωμένα οργανωτικά και γραφειοκρατικά συστήματα στις κοινωνικές οργανώσεις και υπηρεσίες. Και αν οι παρεμβάσεις στις κρατικές υπηρεσίες, που είναι κατεξοχήν εθνοκεντρικές, θεωρούνται αδύνατες, στις μη κυβερνητικές οργανώσεις υπάρχουν περιθώρια αλλαγής. Η προσαρμογή στην πολυπολιτισμικότητα είναι δυνατόν να γίνει σε δύο επίπεδα: στο οργανωτικό και στον τρόπο παροχής υπηρεσιών. Το οργανωτικό επίπεδο αναφέρεται στην εκπροσώπηση από μέλη των εθνοτικών ομάδων σε διοικητικά συμβούλια, σε επιτροπές προγραμματισμού και σε ομάδες εργασίας. Ο τρόπος παροχής υπηρεσιών αναφέρεται στη συνεργασία με τους χρήστες των υπηρεσιών αυτών -που προέρχονται είτε από το γηγενή πληθυσμό είτε από τον εθνοτικό- μια συνεργασία που σημαίνει ότι οι χρήστες έχουν πραγματική ευκαιρία να ασκήσουν κάποια επιρροή στην πολιτική της οργάνωσης (Τριζελιώτης, 1996). Η χρησιμοποίηση επίσης διαπολιτισμικών μεσολαβητών οι οποίοι αποτελούν το συνδετικό κρίκο μεταξύ της κουλτούρας υποδοχής και της εθνοτικής ομάδας σε όλα τα επίπεδα παροχής υπηρεσιών είναι πολύτιμη και απαραίτητη ιδιαίτερα όταν το προσωπικό της οργάνωσης αποτελείται από επαγγελματίες που ανήκουν στην κυρίαρχη κουλτούρα. Σίγουρα θα ήταν περισσότερο λειτουργικό αν ήταν δυνατόν να προσληφθούν ως ανώτατα διοικητικά στελέχη της οργάνωσης επαγγελματίες που ανήκουν σε κάποια εθνοτική ομάδα. *«Κατ' αυτό τον τρόπο η προσιτότητα επικοινωνίας συντελείται σε όλα τα επίπεδα διοίκησης και παροχής υπηρεσιών με*

αποτέλεσμα τη μεγαλύτερη και αποτελεσματικότερη ανταποκριτικότητα και συμμετοχή των χρηστών. Παράλληλα η χρησιμοποίηση διερμηνέων που λειτουργούν και ως διαμεσολαβητές είναι γνωστή και απαραίτητη πρακτική σε οργανώσεις που ασκούν διαπολιτισμική κοινωνική εργασία» (Δημοπούλου-Λαγωνίκα, 2006: 501).

Η χρησιμοποίηση, επίσης, επόπτη ή συμβούλου στην οργάνωση για υποστήριξη των επαγγελματιών που εργάζονται με εθνοτικές ομάδες και ιδιαίτερα με πρόσφυγες θεωρείται πρακτική αναπόσπαστα συνδεδεμένη με τη λειτουργία μιας πολυπολιτισμικής οργάνωσης. Συναισθηματική αντιμεταβίβαση, δευτερογενές τραύμα και επαγγελματική εξουθένωση συχνά εξαντλούν τους επαγγελματίες στο πλαίσιο αυτό, οι οποίοι με τη σειρά τους έχουν ανάγκη από εκτόνωση συναισθημάτων και στήριξη μέσα σε επαγγελματικά δομημένο πλαίσιο.

Η αξιολόγηση. Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων στο μακροεπίπεδο πραγματεύεται την εκτίμηση ικανοποιητικής ή μη εφαρμογής του σχεδιασμού σε πλαίσια κοινοτικά.

Ο επόμενος εξίσου σημαντικός παράγοντας ικανοποιητικής διεκπεραίωσης του έργου τους είναι η ολοκληρωμένη γνώση της μεθοδολογίας της διαπολιτισμικής κοινωνικής εργασίας, η οποία περιλαμβάνει νέες πρακτικές και δεξιότητες προσαρμοσμένες στην πολυπολιτισμική πραγματικότητα με παράλληλη ευαισθητοποίηση και τροποποίηση στάσεων και συμπεριφοράς.

Στο χώρο της εκπαίδευσης και της συνεχούς επιμόρφωσης στην κοινωνική εργασία για πολυπολιτισμική ευαισθητοποίηση και αντιμετώπιση των εθνοτικών ομάδων ακολουθούνται δύο μοντέλα:

(α) Η ολοκληρωμένη (integrated) διδασκαλία στην οποία διαπολιτισμικές έννοιες υπεισέρονται σε όλα τα διδασκόμενα μαθήματα. Το μοντέλο αυτό λειτουργεί μέχρι ενός βαθμού προληπτικά, εφόσον εισαχθεί και στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Καλύπτει δηλαδή κάποια μορφή ευαισθητοποίησης για τις μελλοντικές γενιές. Η μέθοδος αυτή ήδη εφαρμόζεται σε εκπαιδευτικά ιδρύματα πολλών χωρών.

(β) Η ξεχωριστή διδασκαλία μαθημάτων που αναφέρονται στις εθνοτικές ομάδες, τον κοινωνικό αποκλεισμό και τη διαπολιτισμική κοινωνική εργασία. Και στα δύο μοντέλα αναλύονται έννοιες ευαισθητοποίησης και διαπολιτισμικής

συμβουλευτικής και ιδιαίτερα η επαγγελματική σχέση, η συνέντευξη μέσω διερμηνέα, ειδικές δεξιότητες παρέμβασης, η μεταβίβαση και η αντιμεταβίβαση σε πολυπολιτισμικό πλαίσιο (Δημοπούλου-Λαγωνίκα, 2006). Με αυτόν τον τρόπο πραγματοποιείται γενικά η εκπαίδευση σε όλες τις ηλικίες.

1.5.1. Ο Ρόλος του Διαπολιτισμικά Έτοιμου Κοινωνικού Λειτουργού όταν Εργάζεται με Μειονοτικές / Εθνικές Ομάδες

Η Ελλάδα κατά την τελευταία δεκαετία του εικοστού αιώνα και τις αρχές του εικοστού-πρώτου δέχεται την εισροή μεγάλου αριθμού μεταναστών τόσο από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και των Βαλκανίων όσο και από Ασιατικές και Αφρικανικές. Παρατηρείται επίσης η επιστροφή Ελλήνων ομογενών που διαβιούσαν σε χώρες του εξωτερικού, στις οποίες είχαν καταφύγει τις δύο πρώτες δεκαετίες μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Τα άτομα αυτά προέρχονται από διαφορετικά εθνικά και πολιτισμικά περιβάλλοντα, είναι διαφορετικού οικονομικού- κοινωνικού επιπέδου και πιστεύουν σε διαφορετικές θρησκείες. Όλα αυτά τα χαρακτηριστικά, που συνιστούν τη διαφορετικότητά τους, εκφράζονται και μορφοποιούνται μέσα από τους όρους «μειονότητες», «παλιννοστούντες», «λαθρομετανάστες», «πρόσφυγες», «αλλοδαποί», «μουσουλμάνοι».

Μέσα σε αυτό το νέο «πολύχρωμο» φυλετικά και πολιτισμικά πλαίσιο, το άτομο, είτε είναι πολίτης της χώρας υποδοχής, είτε μετανάστης, ενήλικας ή έφηβος, καλείται να επαναπροσδιορίσει τον εαυτό του στη «νέα» κοινωνία έτσι όπως αυτή έχει διαμορφωθεί, να αξιολογήσει τη σχέση του με τους άλλους, να αμφισβητήσει και να επανεξετάσει τα πολιτικά και θρησκευτικά του πιστεύω, εν όψει της νέας πραγματικότητας, στην οποία βρίσκεται και των αναγκών που αυτή έχει δημιουργήσει και να αναρωτηθεί για το ρόλο του και τους στόχους του στο μέλλον, ως άτομο-μέλος της κοινωνίας αυτής. Εκείνο που προέχει βεβαίως είναι το άτομο να μάθει όχι απλά να ζει, να συνυπάρχει με τους άλλους, αλλά να ζει αρμονικά. Όπως ο Γ. Νικολάου (2005:43) θέτει το ζήτημα «η μετεξέλιξη των σύγχρονων κοινωνιών σηματοδοτεί και υπαγορεύει μια νέα συνθήκη, όπου πολιτισμοί και ομάδες διαπλέκονται και αλληλεπιδρούν στο πλαίσιο μιας νέας κατάστασης. Αυτή η δυναμική των αμοιβαίων ανταλλαγών πρωτοστατεί στη δημιουργία διομαδικών συγκρούσεων πολιτικού, οικονομικού και πολιτισμικού

περιεχομένου, και έχει ως αποτέλεσμα την αναδιαπραγμάτευση των αντιλήψεων για την διαφορετικότητα υπό το πρίσμα της ομαλής συμβίωσης και της καλλιέργειας της αποδοχής, με τελικό ζητούμενο την αρμονική συνύπαρξη» (Νικολάου, 2005:43).

Είναι εμφανές ότι εν όψει της καινούριας πολυπολιτισμικής κοινωνίας, ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού, όχι μόνο δε μένει ανεπηρέαστος, αλλά είναι καθοριστικής σημασίας στην προετοιμασία του πολίτη, ανεξάρτητα από τη χώρα προέλευσής του, στην εποικοδομητική του σύμπλευση με τους άλλους και στην προσωπική αλλά και κοινωνικοοικονομική του επιτυχία, αποδεχόμενος καθετί το «ξένο» ως ισότιμο με τον εαυτό του.

Η διαπολιτισμική κοινωνική εργασία σήμερα, στοχεύει κατά της καταπίεσης και των διακρίσεων. Ο διαπολιτισμικά κοινωνικός λειτουργός οφείλει να διαθέτει πολιτισμική αυτοαντίληψη, καθώς επίσης και αξίες, αρχές, γνώσεις και δεξιότητες προσαρμοσμένες στη νέα πολυπολιτισμική πραγματικότητα. Ο διαπολιτισμικά κοινωνικός λειτουργός, δρα τόσο στο μικροπεριβάλλον - άτομα, οικογένειες, μικρές ομάδες-, όσο και σε μακροπεριβάλλον - τοπική και ευρύτερη κοινότητα, εθνοτικές ομάδες.

Συνεπώς, ο διαπολιτισμικά κοινωνικός λειτουργός είναι ο διαμεσολαβητής ανάμεσα στο κράτος και τον εξυπηρετούμενο, όταν μάλιστα πρόκειται για άτομο που έχει υποστεί ρατσιστική συμπεριφορά τα πράγματα δυσκολεύουν ακόμα περισσότερο. Για να γίνει όμως ο διαμεσολαβητής θα πρέπει πρώτα να έχει εργαστεί σκληρά προκειμένου να δει τις ανάγκες της κάθε κοινότητας μέσω της έρευνας (η οποία δυστυχώς δεν είναι διαδεδομένη στη χώρα μας, κυρίως λόγω έλλειψης κονδυλίων), αλλά και να αποκτήσει διαπολιτισμική ετοιμότητα και στη συνέχεια να διερευνήσει τις ανάγκες της πληθυσμιακής ομάδας με την οποία πρόκειται να εργαστεί. Όταν στη συνέχεια ανακαλύψει αυτές τις ανάγκες θα πρέπει να σχεδιάσει προγράμματα για την ικανοποίησή τους, αλλά και να εξασφαλίσει τους πόρους για την υλοποίησή αυτών καθώς επίσης και να τα συντονίζει (Anderson et al., 1994).

Για να καταστεί ο κοινωνικός λειτουργός διαπολιτισμικά έτοιμος, πρέπει να αποκτήσει όλες εκείνες τις αξίες, γνώσεις, και δεξιότητες που αποδεικνύονται αποτελεσματικές για την επιβοήθηση ατόμων, οικογενειών, ομάδων και συστημάτων στην πολυπολιτισμική κοινωνία. Πέρα όμως από την επιβοήθηση,

ενδυνάμωση και συνηγορία των εθνοτικών ομάδων η διαπολιτισμική κοινωνική εργασία ισχυροποιεί και ανθρωπιστικές ιδεολογίες. Μέσω των πρακτικών της εφαρμογών επιβεβαιώνεται η αποδοχή της διαφορετικότητας όχι μόνο στη βάση της βοήθειας του «δυνατού» της κυρίαρχης κουλτούρας προς τον «αδύνατο» της εθνοτικής ομάδας, αλλά και ως πεποίθηση ότι η συναλλαγή, η επικοινωνία και η αλληλεγγύη με ίσους όρους προάγουν την αλληλοκατανόηση και τη συνύπαρξη μεταξύ των διαφορετικών πολιτισμών με βάση τις αρχές της ισότητας και τις κοινωνικής δικαιοσύνης.

Σύμφωνα με τον Harnackek (1982 οπ. αν. Anderson et al., 1994) οι κοινωνικοί λειτουργοί με υψηλή αυτοεκτίμηση (πολιτισμική αυτογνωσία) έχουν την δυνατότητα να κάνουν καλές σκέψεις σχετικά με τους άλλους. Σε διαπολιτισμικές συνεντεύξεις, όπου οι άνθρωποι αναπόφευκτα αντιμετωπίζουν ψυχολογική πίεση και άγχη όταν προσπαθούν να φέρουν εις πέρας τις εργασίες τους και να συνάψουν σχέσεις με άλλους, η αυτοεκτίμηση γίνεται μια σημαντική μεταβλητή στην θεώρηση του αν μπορούν ή δεν μπορούν να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους. Πρόκειται για την αυτοεκτίμηση, που ενισχύει το θετικό συναίσθημα που χρειάζεται κάποιος, ώστε με ακρίβεια να αναγνωρίσει και να σεβαστεί τις διαφορές στις διαπολιτισμικές συνεντεύξεις.

Ο Kleinjans (1975 Anderson et al., 1994) υπήρξε επίσης ένας από τους πρωτοπόρους στην ανάπτυξη της πολιτισμικής γνώσης. Το πρότυπό του βασίζεται σε έρευνα που έκανε ως εκπαιδευτικός. Διακρίνεται σε τρεις τομείς: τον Γνωστικό, τον Συναισθηματικό και τον Συμπεριφοριστικό, ο καθένας από τους οποίους περιλαμβάνει αρκετά επίπεδα. Οι τομείς αυτοί έχουν σκοπό να σηματοδοτήσουν το εύρος της πολιτισμικής μάθησης και τα επίπεδα να δείξουν το βάθος. Μέσα από τα επίπεδα του πρώτου τομέα το άτομο φτάνει στην ενόραση, στη θεώρηση δηλαδή του δικού του πολιτισμού από τη σκοπιά ενός άλλου πολιτισμού (για παράδειγμα ένας Αμερικανός αντιλαμβάνεται πως οι Γάλλοι βλέπουν τους Αμερικανούς). Αυτό βοηθά το άτομο να κατανοεί τα κίνητρα πίσω από τις εκάστοτε συμπεριφορές. Στο δεύτερο στάδιο το άτομο έχει πλέον την ικανότητα να αποδεχτεί και να αγκαλιάσει μια νέα κουλτούρα, έναν άλλο πολιτισμό. Στο τρίτο τέλος στάδιο το άτομο κατανοεί πλήρως το περιβάλλον του νέου πολιτισμού και είναι σε θέση να αλληλεπιδρά με άτομα άλλων πολιτισμών. Οι Anderson et al., (1994) ανέφεραν ότι η υψηλού επιπέδου αυτό-παρακολούθηση βοηθά τους κοινωνικούς λειτουργούς να προσαρμόζουν τις

συμπεριφορές τους σε διαφορετικές καταστάσεις και είναι περισσότερο ικανοί στην επικοινωνία. Η αυτό-παρακολούθηση καθιστά τον κοινωνικό λειτουργό ευαίσθητο ώστε να ανιχνεύει τα λόγια μιας πραγματικής κατάστασης και να αναπτύσσει κατάλληλες συμπεριφορές αρμόζουσες σε κάθε περίπτωση. Όλα τα παραπάνω προσφέρουν στον κοινωνικού λειτουργό πολιτισμική γνώση.

Η διαπολιτισμική ευαισθησία, τέλος αποτελεί ένα από τα απαραίτητα στοιχεία για επιτυχή επικοινωνία σε διαπολιτισμικά περιβάλλοντα και πολλά προγράμματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης έχουν στόχο τους την ενίσχυση αυτής της ικανότητας ώστε να επιτυγχάνεται η διαπολιτισμική ευαισθησία. Ο Bennett (1998) ορίζει τη διαπολιτισμική ευαισθησία ως την ικανότητα των συμμετεχόντων να αλλάξουν οι ίδιοι όχι μόνο συναισθηματικά αλλά και γνωστικά από το στάδιο της άρνησης στο στάδιο της ενσωμάτωσης μέσα στην αναπτυξιακή πορεία της διαπολιτισμικής επικοινωνίας. Με άλλα λόγια, τα διαπολιτισμικά ευαίσθητα άτομα είναι σε θέση να φτάσουν στο επίπεδο της διττής ταυτότητας και να απολαμβάνουν τις πολιτιστικές διαφορές σταδιακά ξεπερνώντας τα προβλήματα της απόρριψης και της απόκρυψης της ύπαρξης πολιτιστικών διαφορών καθώς και της προσπάθειας να υπεραμυνθούν των δικών τους κοσμοθεωριών, κινούμενα προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης μιας ενσυνείδητης ικανότητας αποδοχής και προσαρμογής στις πολιτιστικές διαφορές.

Ολοκληρώνοντας, οφείλουμε να πούμε ότι οι διαπολιτισμικοί κοινωνικοί λειτουργοί, κατέχουν μια εσωτερικευμένη διευρυμένη αντίληψη του κόσμου και κατανοούν ότι μια ιδέα μπορεί να έχει ποικίλα νοήματα. Η διαπολιτισμική ευαισθησία, των κοινωνικών λειτουργών, τους παρέχει κίνητρα να κατανοούν και να αναγνωρίζουν τις ανάγκες των άλλων.

1.5.2. Δυσκολίες και Ιδιαιτερότητες στη Διαπολιτισμική Κοινωνική Εργασία και στο Ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού

Στις μέρες μας το φαινόμενο του ρατσισμού έχει πάρει ιδιαίτερες διαστάσεις καθώς αλλάζει συνεχώς μορφές, συνεπώς και οι ομάδες στόχοι που πλήττονται, συνεχώς αυξάνονται αλλά ταυτόχρονα απαιτούν διαφορετικό τρόπο προσέγγισης. Το πιο δύσκολο κομμάτι πιστεύουμε πως είναι η πρωτογενής πρόληψη του φαινομένου, καθώς όταν το ευρύ κοινό δεν παραδέχεται την ύπαρξη

του, αυτό έχει ως συνέπεια ο ρατσισμός να είναι αρκετά δύσκολο να προληφθεί. Από την άλλη πλευρά ο κοινωνικός λειτουργός θα πρέπει να δουλέψει με διαφορετικές ομάδες ανθρώπων (μετανάστες, πρόσφυγες, τοξικοεξαρτώμενους, αποφυλακισμένους και λοιπά) οι οποίοι έχουν υποστεί στιγματισμό και περιθωριοποίηση, σε διαφορετική ένταση και συνθήκες, με ποικίλους τρόπους.

Η διαπολιτισμική κοινωνική εργασία έχοντας ως στόχο τη βοήθεια, την ενδυνάμωση και την αμοιβαία προσαρμογή των εθνοτικών ομάδων και των κατοίκων της χώρας υποδοχής επικεντρώνεται στην κατανόηση των ψυχοκοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών δυναμικών που λειτουργούν μεταξύ της κοινωνίας υποδοχής και των εθνοτικών ομάδων, δηλαδή μιας ορισμένης κοινότητας ανθρώπων που τους κάνει να ξεχωρίζουν από τους άλλους. *«Είναι χρήσιμο λοιπόν να κατανοήσει ο κοινωνικός λειτουργός κατά το δυνατόν αντικειμενικά τις συναλλακτικές διεργασίες που λαμβάνουν χώρα μεταξύ της κυρίαρχης κουλτούρας και των εθνοτικών ομάδων.»* (Τσαούσης, 2001)

Το βίωμα του πρόσφυγα, για παράδειγμα, είναι ιδιαίτερα επίπονο και σκληρό από όλες τις κατηγορίες των μετακινούμενων πληθυσμών. Μαρτυρίες προσφύγων καταγράφουν γλαφυρά τη συναισθηματική τους κατάσταση που θρηνούν απελπισμένα λέγοντας: *«Κατά κάποιο τρόπο η ζωή του πρόσφυγα είναι απελπιστικά απλή και άδεια. Δεν έχει σπίτι, δεν έχει εργασία, ούτε αποφάσεις να πάρει ούτε αύριο, ούτε την επόμενη μέρα. Οι περισσότεροι ελπίζουν ότι θα υπάρξουμε ξανά με κάτι περισσότερο από ένα όνομα». Και ακόμη: «Όταν φεύγεις για πάντα από την πατρίδα σου, αισθάνεσαι ότι είσαι ξεκρέμαστος, στον αέρα, χωρίς ρίζες, χωρίς να μπορείς να ακουμπάς κάπου».*(Τσαούσης, οπ. αν. Δημοπούλου, Λαγωνίκα, 2006:489)

Είναι γνωστό το φαινόμενο του «νεορατσισμού» που εμφανίστηκε τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα στις χώρες του δυτικού κόσμου και αναλύθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο. Ο «νεορατσισμός» ως αντίδραση διαταραχής της «πολιτισμικής ταυτότητας» στα μέλη της κοινωνίας υποδοχής εμφανίζεται απειλητικός και ταυτόχρονα υπολανθάνων και ύπουλος, εφόσον συχνά δεν είναι συνειδητοποιημένος. Όπως αναφέρουν οι Lago και Thomson (1997), ο ρατσισμός είναι ένα περίπλοκο φαινόμενο που αλλάζει διαρκώς μορφή, με αποτέλεσμα οι αντίστοιχες συμπεριφορές να γίνονται ολοένα και λιγότερο φανερές και συγκεκριμένες και περισσότερο δύσκολο να τις αντιληφθεί κανείς

και να τις αναγνωρίσει. Για τους λόγους αυτούς, οι συγγραφείς υποστηρίζουν ότι σε κάθε θεραπευτική σχέση όπου υπάρχει φυλετική ή οποιοδήποτε είδους διαφορά, μεταξύ συμβούλου και συμβουλευόμενου, η ύπαρξη ρατσιστικών ζητημάτων θα πρέπει να θεωρείται πιθανή και να διαπραγματεύεται διεξοδικά.

Η συνύπαρξη λοιπόν «διαφορετικών» πολιτισμών μέσα σε ένα έθνος-κράτος συνεπάγεται ανακατάταξη αξιών, στάσεων και συμπεριφορών από όλους σε δεδομένη χρονική στιγμή. Κάποιες από αυτές είναι συνειδητοποιημένες και εμφανίζονται με τη μορφή ανοιχτής εχθρότητας, όπως αναλύθηκε, ενώ άλλες λειτουργούν ασυνείδητα διαμορφώνοντας ανεπαίσθητες αποχρώσεις προκατειλημμένης συμπεριφοράς και στάσης σε μη λεκτικό επίπεδο (πρόκληση για τον κοινωνικό λειτουργό να τις αναγνωρίσει και να τις εξαλείψει), οι οποίες είναι και οι πιο δύσκολα αντιμετωπίσιμες εφόσον κανείς δεν αναγνωρίζει την ύπαρξη τους.

Μέσα σε ένα υπό διαμόρφωση πολυπολιτισμικό περιβάλλον, όπως είναι τώρα η Ελλάδα, και σε μια συνεχή διαδικασία διαφοροποίησης του ευρύτερου πολιτισμικού σκηνικού η στάση απέναντι στη «διαφορετικότητα» εκφράζεται είτε με ανοιχτή απόρριψη των εθνοτικών ομάδων ή με ανεκτικότητα αυτών. Ανεκτικότητα η οποία συχνά παίρνει τη μορφή άρνησης για πολιτισμική προσέγγιση ή επιθυμία για απορρόφηση, αφομοίωση, εξαφάνιση της εθνοτικής ομάδας. (Κωνσταντόπουλος και συνεργάτες, 2000)

Κατά συνέπεια, οι επαγγελματίες θεωρητικών και εφαρμοσμένων κοινωνικών επιστημών, ως μέρος του κοινωνικού συνόλου όπου διεξάγονται οι ανωτέρω διεργασίες και αλληλεπιδράσεις και ως άτομα με το δικό τους ιστορικό εξέλιξης και κοινωνικοποίησης, απορροφούν μέχρι ενός βαθμού την περιρρέουσα ατμόσφαιρα του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος κατά την αναπτυξιακή τους πορεία. Μπορεί να διαμορφωθούν σε άτομα περισσότερο ή λιγότερο προκατειλημμένα, περισσότερο ή λιγότερο έτοιμα να ασκήσουν οποιαδήποτε πρακτική στο χώρο των κοινωνικών επιστημών. Κατά την εκπαίδευση όμως, η οποία συνεχίζεται και κατά την διάρκεια της επαγγελματικής ζωής, μέσα από διευρυμένες γνώσεις αλλά κυρίως από τις εμπειρίες στον εργασιακό χώρο και την προσωπική διεργασία βιωμάτων και συναισθημάτων, αποκτούν σταδιακή επίγνωση των ιδιαίτερων στάσεων και προκαταλήψεων που ίδιοι φέρουν. Όταν τα καταφέρουν θα πρέπει να απορρίψουν να ασχοληθούν με τις πληθυσμιακές

ομάδες στις οποίες δεν είναι θετικά προδιατεθειμένοι, διαφορετικά υπάρχει ο φόβος ο εξυπηρετούμενος να εισπράξει απόρριψη και από τον κοινωνικό λειτουργό. Και αυτή είναι μια διεργασία περίπλοκη, που συνήθως προετοιμάζει τον ήδη ευαισθητοποιημένο επαγγελματία να δεχτεί τη σταδιακή διαμόρφωση της κοινωνίας όπου ζει σε πολυπολιτισμική. Από την πράξη όμως προκύπτει ότι αυτή η ευαισθητοποίηση δεν ήταν πάντα αρκετή για να αντιμετωπιστεί η πολυπολιτισμική πρόκληση των καιρών μας. Ιδιαίτερα σε κοινωνίες όπως η ελληνική, όπου η εισροή μεγάλου αριθμού εθνοτικών ομάδων (μεταναστών, προσφύγων) έγινε απότομα και σε σύντομο χρονικό διάστημα την τελευταία δεκαετία, η αλλαγή του πολιτισμικού σκηνικού βρήκε απροετοίμαστους και αμήχανους κάποιους από τους επαγγελματίες.

Από όλους δε τους επαγγελματίες κοινωνικών επιστημών οι κοινωνικοί λειτουργοί έπρεπε να σηκώσουν το μεγαλύτερο βάρος, διότι σε αυτούς ιδιαίτερα ανατέθηκε η εφαρμογή προγραμμάτων κάλυψης βασικών αναγκών των εθνοτικών ομάδων με περιορισμένες στο ελάχιστο τις οικονομικές παροχές και με περιορισμένες ρυθμίσεις μεταναστευτικής πολιτικής. Επειδή δε οι εθνοτικές ομάδες και οι παλιννοστούντες διαχέονται πλέον στο σύνολο του πληθυσμού των «εξυπηρετούμενων» σε όλες τις κοινωνικές οργανώσεις -κρατικές και μη κυβερνητικές- μεγάλη μερίδα κοινωνικών λειτουργών έρχονται αντιμέτωποι με άκαμπτα οργανωτικά, γραφειοκρατικά συστήματα που συχνά δυσκολεύουν υπερβολικά το έργο τους. Συχνά νιώθουν δικαιολογημένα παγιδευμένοι σε αξεπέραστες δυσκολίες και αδιέξοδα που δημιουργούνται από την ανεπαρκή μεταναστευτική πολιτική, την έλλειψη πόρων, κατάλληλων δομών και υποστηρικτικών συστημάτων.

Επιπλέον, τονίζεται ότι το βασικό αίτημα των προσφύγων και των μεταναστών από τη συμβουλευτική ή τη θεραπευτική διαδικασία είναι η συγκεκριμένη και άμεση κατεύθυνση από τον ειδικό για την επίλυση των πρακτικών κυρίως δυσκολιών τους. Η συγκεκριμένη ανάγκη των ατόμων για κατευθυντική προσέγγιση στα πλαίσια της συμβουλευτικής, προκαλεί πολλές δυσκολίες στους επαγγελματίες, οι οποίοι έχουν εκπαιδευτεί από τη σχολή τους σε έναν μη-κατευθυντικό τρόπο παρέμβασης. Ωστόσο, η συγκεκριμένη δυσκολία αναφέρεται εκτεταμένα στη σχετική βιβλιογραφία ως τυπικό χαρακτηριστικό της θεραπευτικής διαδικασίας με άτομα που ανήκουν σε πολιτισμικές μειονότητες (Laungani, 1997, Triandis, 1985)

Και οι ίδιοι οι επαγγελματίες συχνά αισθάνονται την ανάγκη συνεχιζόμενης συμβουλευτικής υποστήριξης και εποπτείας για περαιτέρω διερεύνηση προσωπικών στάσεων και εμπάθυνση της αυτοαντίληψης τους σε σχέση με τις δυναμικές που δημιουργεί η πολυπολιτισμικότητα. Η αποτελεσματική μεταναστευτική πολιτική αποτελεί σίγουρα τον πρώτο βασικό παράγοντα οργάνωσης και συντονισμού του έργου τους παράλληλα με τη χρηματοδότηση και τη στήριξη των μη κυβερνητικών οργανώσεων οι οποίες ουσιαστικά έχουν επωμιστεί το βάρος κάλυψης των αναγκών των μεταναστευτικών πληθυσμών και ιδίως των προσφύγων (Δημοπούλου-Λαγωνίκα, 2004)

1.5.3. Αναγκαιότητα της Διαπολιτισμικής Κοινωνικής Εργασίας

Σε μια ιστορική περίοδο γενικής διακίνησης ιδεών και σκέψεων που ευνοείται από μετακινήσεις ολόκληρων πληθυσμών για λόγους πολιτικούς ή πολιτιστικούς αλλά κυρίως λόγω του συστήματος της πληροφόρησης και της επικοινωνίας, που εκ των πραγμάτων έχει διαρρήξει το φράγμα του χώρου και του χρόνου, επιβάλλεται να δημιουργηθεί μια διακινούμενη σκέψη, ικανή να κινείται ανάμεσα σε διαφορετικές ιδέες, ικανή να αντιλαμβάνεται τις διαφορές, να τις υπερασπίζεται και παρόλα αυτά να βρίσκει τις αντικειμενικές δυνατότητες συγχώνευσης.

Απαραίτητες προϋποθέσεις για την απόκτηση διαπολιτισμικού τρόπου σκέψης, είναι η ικανότητα κριτικής επεξεργασίας των υπαγορεύσεων, των μορφών σκέψης, γλωσσών, συμπεριφορών, που οι διευρυνόμενες επικοινωνίες επιβάλλουν και καθορίζουν, η ικανότητα μετακίνησης από τον έναν τρόπο σκέψης στον άλλο, και αποδοχής διαφορετικών κωδίκων ή συστημάτων. Οι εθνικοί, γλωσσικοί, πολιτισμικοί, πνευματικοί φραγμοί, γκρεμίζονται με τη γνώση, με τη θέληση προσέγγισης των άλλων, για να κατανοήσουμε καλύτερα τις διαφορές, αλλά και τους συνδετικούς κρίκους που αφορούν τους διάφορους πολιτισμούς.

Για να δημιουργηθεί διαπολιτισμική σκέψη οφείλουμε να προσφέρουμε στα παιδιά μια πολλαπλότητα αλφαριθμητισμού και γνώσεως, μέσω της οποίας θα μάθουν να ζουν την πολλαπλότητα ως συνθετικό των ζωντανών συστημάτων.

Η γνώση περισσότερων γλωσσών με την έννοια της ικανότητας χρησιμοποίησης περισσότερων γλωσσών ή λογικών ή πολιτισμών έχει τη δυνατότητα διεύρυνσης των κατηγοριών του χρόνου και του χώρου, της σχετικοποίησης των προσωπικών πιστεύω και θεωριών, που αφορούν τον κόσμο και τη ζωή, τον πολλαπλασιασμό των οπτικών γωνιών, των υποθέσεων.

Ο διαπολιτισμός συνίσταται στη διαθεσιμότητα εξόδου από τα σύνορα του οικείου πολιτισμού και εισόδου στην αντιμετώπιση της πραγματικότητας βάσει σχεδίων και συμβολικών συστημάτων πολλαπλών και διαφορετικών. Ένα σχέδιο διαπολιτισμικής εκπαίδευσης θα πρέπει να προϋποθέτει απαραίτητα την ανάπτυξη τρόπων σκέψης, ανοιχτών προβληματισμών και αντιδογματικών, ικανών να αποκεντρωθούν, και να απομακρυνθούν από τα οικεία συστήματα αναφορών και αξιών. Επίσης να κατευθυνθούν προς εκείνα άλλων πολιτισμών, ώστε να καταλάβουν τις διαφορές και τους συνδέσμους και να εμπλουτίσουν με καινούργια στοιχεία που θα προκύπτουν από τη σύγκριση των οικείων πολιτισμών.

Το να είσαι φορέας διαπολιτισμού, σημαίνει να είσαι διαθέσιμος να γίνεις φορέας περισσότερων πολιτισμών, χωρίς να προδώσεις το δικό σου, αντίθετα να τον εμπλουτίσεις και να πολλαπλασιάσεις, με την επαφή και τη σύγκριση, με τους δανεισμούς, την εξελικτική και δημιουργική του δυνατότητα. Η μισαλλοδοξία, οι εθνοκεντρικές και «γλωσσοκεντρικές» αντιστάσεις και συνέπειες απομονωμένων και αυτοκεντρικών πολιτισμών, συστημάτων σκέψεως δύσκαμπτων και δογματικών, είναι δύσκολο να αντιμετωπίσουν το "διαφορετικό" και να αλλάξουν θεωρίες και υποθέσεις .

Η εύθραυστη ταυτότητα κάνει δύσκολη τη σύγκριση, τη συνάφεια, την επικοινωνία με οτιδήποτε διαφέρει. Η ανασφάλεια και η σταθερότητα συνεπάγονται εσωστρέφεια, κλείσιμο στα οικεία σύνορα, αντικειμενική δυσκολία προσέγγισης των άλλων και ανάληψης του «ρίσκου», πραγματοποίησης κάποιας αλλαγής. Για το λόγο αυτό, η ενδυνάμωση της οικείας ταυτότητας, αποτελεί μια βασική προϋπόθεση για την επίτευξη διαπολιτισμού.

Ο διαπολιτισμός κατασκευάζεται με βάση την εσωπολιτισμική παρατήρηση, την ικανότητα κριτικής ανάλυσης του οικείου πολιτισμού, τη συνειδητοποίηση και αντιμετώπιση των αντιφατικών στοιχείων την ικανότητα να ξεχωρίζεις και να συνδέεις το κοντινό και το μακρινό.

Από τα πρώτα κιόλας χρόνια της ζωής του, το παιδί πρέπει να διδαχθεί πρακτικές σύγκρισης, προκειμένου να κατανοήσει διαφορές και συνδέσμους μεταξύ των πολιτισμών και ικανότητα σεβασμού των διαφορών.

Στον πολιτισμό του περιβάλλοντος -όπου περιβάλλον είναι το σύνολο των φυσικών και κοινωνικών φαινομένων μέσα στο οποίο εκδηλώνονται οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες -το παιδί έχει τη δυνατότητα να γνωρίσει την πρώτη μορφή διαπολιτισμού, εκείνη ανάμεσα στον άνθρωπο και τη φύση. Μέσα από αυτό το σχέδιο ανασύνθεσης, θα είναι δυνατή μια παράλληλη διαδικασία αναγνώρισης μιας σειράς ρηγμάτων που χώρισαν και έθεσαν αντιμέτωπους, λαούς, γλώσσες και πολιτισμούς.

Το να δεχτεί κανείς τη διαφορά ως αξία και μέγεθος που συντελεί στην κοινωνία και πολιτισμική οργάνωση, προϋποθέτει ανάπτυξη ανοιχτού τρόπου σκέψης, προβληματισμένου και αντιδογματικού, ικανού να:

α. Κυριαρχήσει και να αντιμετωπίσει τη διαμάχη που προκαλείται από την ανάληψη της διαφοράς.

β. Αντιμετωπίσει την αμφιβολία ως μέθοδο αναζήτησης και ανάληψης του "ρίσκου" εξόδου από τους οικείους πολιτισμικούς ορίζοντες και αλλαγής του τρόπου σκέψης.

Ο διαπολιτισμός είναι κυρίως ένας τρόπος σκέψης. Προϋποθέτει την ύπαρξη και τη χρήση μιας πολυσθενούς κρίσης και μιας πλούσιας και δημιουργικής ικανότητας συσχετισμού. Ο σκοπός της είναι συγκεκριμένος και έγκειται στο να ανακαλύψει τις πιθανές διαφορές και συμπληρωματικότητες, τις αλληλεπιδράσεις και τις ολοκληρώσεις ανάμεσα σε γλώσσες και πολιτισμούς που θεωρούνται ασυμβίβαστες και μη συγκρίσιμες.

Ανάμεσα στους πολιτισμούς υπάρχουν διαφορές που δεν προϋποθέτουν διαχωρισμούς, αλλά αντίθετα επιβάλλουν ενώσεις και σχέσεις. Πρέπει λοιπόν να αναπτυχθούν αρχές μεταπολιτισμικές ή υπερπολιτισμικές που θα επιφέρουν επιστημονικότερη ανάλυση των ζητημάτων που προκαλούνται από τις διαφορές, αλλά και από τους πιθανούς συνδέσμους που συνδέουν τους πολιτισμούς, με προοπτική τη διεύρυνση του συνόλου των εσωτερικών σχέσεων και της επικοινωνίας αυτών (Μπερελής, 2001).

1.5.4. Διαπολιτισμική Ικανότητα Δράσης

Για την απόκτηση διαπολιτισμικής ικανότητας δράσης, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να αποκτήσουν τις παρακάτω ικανότητες:

- Ικανότητα αυτοαντίληψης, θεωρητικής εμβάθυνσης των ατομικών και συλλογικών δομών ταυτότητας και των ατομικών πολιτισμικών αναστολών (εμβάθυνσης και αυτοεικόνας «Selbstbild»).
- Ικανότητα κριτικής εμβάθυνσης στερεότυπων εικόνων του άλλου, εμβάθυνσης των υποσυνείδητων ψυχικών και κοινωνικά μεταδιδόμενων στοιχείων που κατευθύνονται από το συμφέρον (εμβάθυνση της εικόνας του ξένου «Fremdbild»).
- Ικανότητα ανάλυσης προοπτικής (ενσυναίσθηση / αποκεντρωμένη ικανότητα αντίληψης / ικανότητα σχετισμού).
- Διαπολιτισμική ικανότητα σύγκρουσης (ανοχή, ισορροπία ανάμεσα στην αυστηρή γενίκευση και τον πολιτισμικό σχετικισμό).
- Διάθεση και ικανότητα διαλογικού ελέγχου των απαιτήσεων ισχύος των αξιών, ικανότητα διαλογικής ηθικής (Gaitanides 1998, σ. 60).
- Ικανότητα ανάπτυξης δεξιοτήτων για την υλοποίηση της «πολυπολιτισμικής» γνώσης σε προγράμματα, πρακτικές, συνήθειες και συμπεριφορές της διδασκαλίας στην τάξη.
- Ικανότητα διαμόρφωσης εκπαιδευτικών στόχων, περιεχομένου του αναλυτικού προγράμματος των μαθησιακών δραστηριοτήτων, σημαντικών για τη βιωμένη παράδοση και τα πλαίσια αναφοράς όλων των φοιτητών (αξίες, αντιλήψεις, γνωστικές διαδικασίες και γλώσσα).
- Κριτική στάση τόσο στο ατομικό σύστημα αξιών όσο και στα πολιτισμικά πρότυπα που κυριαρχούν στην κοινωνία.

1.5.5. Συναισθηματική Νοημοσύνη και Διαπολιτισμική «Συνάντηση» στη Σχολική Τάξη

Η συναισθηματική νοημοσύνη είναι η "νοημοσύνη της καρδιάς" όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Ντάνιελ Γκόλεμαν (2000), και αποτελεί έναν από τους κυριότερους παράγοντες στην αποτελεσματική λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία. Συναισθηματική νοημοσύνη δεν σημαίνει να αφήνεις ανεξέλεγκτα τα συναισθήματα, να εκφράζεις και να εκδηλώνεις ότι ακριβώς αισθάνεσαι. Σημαίνει μάλλον χειρισμό των συναισθημάτων, έτσι ώστε να εκφράζονται αποτελεσματικά και με τον κατάλληλο τρόπο, δίνοντας στους ανθρώπους τη δυνατότητα να δουλεύουν μαζί ομαλά και αρμονικά για την επίτευξη κοινών τους στόχων (Γκόλεμαν 2000:26).

Στην πραγματικότητα όταν μιλάμε για "συναισθηματική νοημοσύνη" αναφερόμαστε κυρίως στην ικανότητα του ανθρώπου για αυτοεπίγνωση, αυτοκυριαρχία και αυτοέλεγχο, για την ευσυνειδησία και την ενσυναίσθηση, για την κατανόηση του άλλου, την προσεκτική ακρόαση και την άσκηση επιρροής, καθώς και για την ουσιαστική επικοινωνία και συνεργασία με τους άλλους ανθρώπους.

Αναφερόμαστε δηλαδή σε όλες εκείνες τις δεξιότητες που είναι απαραίτητες για να προωθήσουν τη «συνάντηση» με τον συνάνθρωπο, πόσο δε μάλλον στην περίπτωση του δασκάλου με τη «συνάντηση» με τον ντόπιο αλλά κυρίως με τον «άλλο» μαθητή, τον αλλοδαπό, τον «ξένο». Στη συνέχεια της εργασίας μας θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε την αξία της εφαρμογής του υποδείγματος της συναισθηματικής νοημοσύνης στη διαπολιτισμική προσέγγιση και την αναγκαιότητα της γνώσης του από τους δασκάλους των πολυπολιτισμικών και όχι μόνο τάξεων.

Η συναισθηματική νοημοσύνη καθορίζει τις δυνατότητες που έχουμε ώστε να μάθουμε τις πρακτικές δεξιότητες που βασίζονται στις πέντε διαστάσεις της: την αυτοεπίγνωση, την αυτορρύθμιση, τα κίνητρα συμπεριφοράς, την ενσυναίσθηση και την ικανότητα στις σχέσεις με τους άλλους. Η συναισθηματική ικανότητα δείχνει πόσο από αυτό το δυναμικό έχουμε μεταφράσει σε ικανότητες σχετικές με την εργασία μας (Γκόλεμαν 2000:52).

Το να έχει ένας εκπαιδευτικός απλώς υψηλό επίπεδο συναισθηματικής νοημοσύνης δεν εγγυάται ότι έχει μάθει τις συναισθηματικές ικανότητες που είναι σημαντικές για την εργασία του. Σημαίνει μόνον ότι έχει μεγάλες δυνατότητες να τις μάθει. Ένα άτομο, για παράδειγμα ο δάσκαλος, μπορεί να διαθέτει ιδιαίτερα αναπτυγμένη ενσυναίσθηση, αλλά ωστόσο να μην έχει μάθει τις δεξιότητες εκείνες που βασίζονται στην ενσυναίσθηση για να καταλήξουν στην ενοποίηση και εναρμόνιση των μελών μιας ανομοιογενούς ομάδας εργασίας, όπως είναι οι μαθητές της πολυπολιτισμικής τάξης.

Οι συναισθηματικές ικανότητες είναι συγκροτημένες σε ομάδες και η καθεμιά από αυτές στηρίζεται σε μια κοινή βασική διάσταση της συναισθηματικής νοημοσύνης (αναλυτικά βλ. το υπόδειγμα συναισθηματικών ικανοτήτων που ακολουθεί). Οι διαστάσεις της συναισθηματικής νοημοσύνης μπορεί να ταξινομηθούν (Γκόλεμαν 2000: 53-56) σε: **Ανεξάρτητες**: Η καθεμιά συνεισφέρει με μοναδικό τρόπο στην εργασιακή και επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα. **Αλληλεξαρτώμενες**: Η καθεμιά από αυτές επηρεάζει ως ένα βαθμό κάποιες άλλες, ενώ υπάρχουν πολλές ισχυρές αλληλεπιδράσεις. **Ιεραρχικές**: Οι διαστάσεις της συναισθηματικής νοημοσύνης "οικοδομούνται" η μια πάνω στην άλλη. Για παράδειγμα, η αυτοεπίγνωση είναι σημαντική για την αυτορρύθμιση και την ενσυναίσθηση. Η αυτορρύθμιση και η αυτοεπίγνωση συμβάλλουν στην απόκτηση κινήτρων και όλες μαζί συμμετέχουν στις κοινωνικές δεξιότητες. **Αναγκαίες αλλά όχι ικανές**: Το να έχει κανείς μια βασική ικανότητα συναισθηματικής νοημοσύνης δεν του εγγυάται ότι θα αναπτύξει ή θα επιδείξει και τις σχετικές δεξιότητες, όπως είναι η συνεργασία ή η ηγεσία. Παράγοντες όπως το κλίμα του σχολείου, όπως περιγράψαμε ανωτέρω, ή το ενδιαφέρον του ίδιου του δασκάλου για την εργασία του θα καθορίσουν επίσης αν θα εκδηλωθεί η συγκεκριμένη ικανότητα. **Γενικού τύπου**: Ο γενικός κατάλογος ισχύει, σε κάποιο βαθμό, για όλες τις εργασίες. Ωστόσο, έχουν διαφορετικές εργασίες και διαφορετικές απαιτήσεις σε ότι αφορά τις απαραίτητες δεξιότητες. Γίνεται κατανοητό λοιπόν ότι η εργασία σε μια πολυπολιτισμική τάξη απαιτεί ιδιαίτερη ανάπτυξη των δεξιοτήτων που αφορούν σε όλες τις διαστάσεις της συναισθηματικής νοημοσύνης, προκειμένου να επιτύχει η διαπολιτισμική παιδαγωγική προσέγγιση.

Στη συνέχεια ακολουθεί η παρουσίαση του υποδείγματος των συναισθηματικών ικανοτήτων, όπως αναφέρεται από τον Γκόλεμαν (2000:53-54),

η μελέτη και εφαρμογή του οποίου μπορεί να διευκολύνει στην καθημερινή εργασία του κάθε εκπαιδευτικού που εργάζεται με την ποικιλότητα μιας πολυπολιτισμικής τάξης, καθώς μπορεί να καταγράψει τα δυνατά του σημεία και να εντοπίσει ικανότητες τις οποίες θέλει να ενισχύσει.

Το υπόδειγμα αυτό δείχνει τη σχέση ανάμεσα στις πέντε διαστάσεις της συναισθηματικής νοημοσύνης και στις είκοσι πέντε συναισθηματικές ικανότητες. Βασική κατηγοριοποίηση των συναισθηματικών ικανοτήτων είναι τα δύο πεδία της προσωπικής και της κοινωνικής ικανότητας στα οποία εμπεριέχονται κατά αντιστοιχία όλες οι κατηγορίες της συναισθηματικής νοημοσύνης και όλες οι συναισθηματικές ικανότητες. Η εφαρμογή του υποδείγματος αυτού ή ο στοχασμός πάνω σε αυτό, πιστεύουμε ότι θα βοηθήσει κατά πολύ το έργο της διαπολιτισμικής αγωγής.

Πίνακας Υποδείγματος Συναισθηματικών Ικανοτήτων

A. ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ	B. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ
A1. Αυτοεπίγνωση - Αυτογνωσία	B.1. Ενσυναίσθηση
A.1.1 Επίγνωση των συναισθημάτων:	B.1.1 Κατανόηση των άλλων:
A.1.2. Ακριβής αυτοαξιολόγηση:	B.1.2. Προσανατολισμός στην παροχή υπηρεσιών:
A.1.3 Αυτοπεποίθηση:	B.1.3. Ενίσχυση της ανάπτυξης των άλλων:
A2. Αυτορύθμιση	B.1.4. Σωστός χειρισμός της διαφορετικότητας:
A.2.1. Αυτοέλεγχος:	B.1.5. Πολιτική αντίληψη:
A.2.2. Αξιοπιστία:	B.2. Κοινωνικές Δεξιότητες
A.2.3. Ευσυνειδησία:	B.2.1. Επιρροή:
A.2.4. Προσαρμοστικότητα:	B.2.2. Επικοινωνία:.
A.2.5. Καινοτομία:	B.2.3. Ηγεσία:
A3. Κίνητρα Συμπεριφοράς	B.2.4. Καταλυτική δράση
A3.1 Τάση προς επίτευξη:	

A.3.2. Δέσμευση:	B.2.5. Χειρισμός διαφωνιών:
A.3.3. Πρωτοβουλία:	B.2.6. Καλλιέργεια Δεσμών:
A.3.4. Αισιοδοξία:	B.2.7. Σύμπραξη και συνεργασία:
	B.2.8. Ομαδικές ικανότητες:

(Πηγή: Γκόλεμαν 2000:53-54)

Όπως παρατηρούμε, από τον ανωτέρω πίνακα στο πεδίο της προσωπικής ικανότητας συγκαταλέγεται η δέσμη των ικανοτήτων που καθορίζουν πόσο καλά χειριζόμαστε τον εαυτό μας (κυρίως οι διαστάσεις της αυτοεπίγνωσης, της αυτορρύθμισης και των κινήτρων συμπεριφοράς). Η διαχείριση του εαυτού μας (Everard and Morris 1999: 143-168) αποτελεί ιδιαίτερα ενδιαφέρον επιστημονικό και πρακτικό πεδίο στην ανάπτυξη διαπροσωπικών ή ανθρώπινων σχέσεων στις ομάδες και στους οργανισμούς. Ιδιαίτερα για τον εκπαιδευτικό της πολυπολιτισμικής τάξης η γνώση και διαχείριση αυτής της δέσμης ικανοτήτων που αφορά στο προσωπικό επίπεδο, δημιουργεί και το υπόβαθρο για την επιτυχημένη διαχείριση της δέσμης του κοινωνικού επιπέδου, όπου όπως παρατηρούμε η πρώτη δέσμη που περιλαμβάνει ικανότητες ενσυναίσθησης είναι εκ των ουκ άνευ θεμελιώδης για την αποτελεσματική διαπολιτισμική προσέγγιση της πολυπολιτισμικής τάξης.

Για τον εκπαιδευτικό είναι πολύ σημαντικό να γνωρίζει ο ίδιος πόσο καλά μπορεί να διαχειριστεί τον εαυτό του, για να είναι σε θέση στη συνέχεια να διαπραγματευτεί και τη διαχείριση των σχέσεων με τους μαθητές του. Λόγω της ιδιαιτερότητας του έργου του η ενσυναίσθηση, δηλαδή η επίγνωση των συναισθημάτων, των αναγκών και των ανησυχιών των μαθητών του, είναι από τα "κλειδιά" στην όλη διαδικασία της εμπύχωσης και της επικοινωνίας με στόχο τη μάθηση. Η Κατανόηση των άλλων, κατανόηση των συναισθημάτων και της άποψης των μαθητών και το ενεργό ενδιαφέρον για τις ανησυχίες τους, είναι μια από τις βασικότερες ικανότητες που θα πρέπει να διαθέτει ο εκπαιδευτικός για να έχει τα καλύτερα αποτελέσματα.

Η ανάπτυξη της ικανότητας αυτής τον διευκολύνει να προσανατολιστεί στην παροχή υπηρεσιών, δηλαδή στην πρόβλεψη και αναγνώριση των αναγκών των μαθητών και στην ικανοποίησή τους, καθώς επίσης και στην ενίσχυση της

ανάπτυξής τους, δηλαδή στην αίσθηση του τι έχουν ανάγκη οι μαθητές για να αναπτυχθούν και πώς μπορούν να ενισχυθούν οι δυνατότητές τους.

Ως αποτέλεσμα αυτών ο εκπαιδευτικός θα μπορεί πλέον να κάνει σωστό χειρισμό της διαφορετικότητας, δηλαδή να δημιουργεί και να καλλιεργεί ευκαιρίες για μάθηση σε ντόπιους και αλλοδαπούς μαθητές (Lyman 2004). Θα μπορεί να αναγνωρίζει τις συναισθηματικές τάσεις μιας πολυπολιτισμικής ομάδας, ώστε να είναι σε θέση να ενδυναμώνει τις σχέσεις της μέσα από τη διαπολιτισμική προσέγγιση.

Κατά την ίδια λογική και οι υπόλοιπες δεξιότητες που αναφέρονται στο υπόδειγμα και αφορούν στην καθιέρωση αλλαγών ή στο χειρισμό των αλλαγών, στη διαπραγμάτευση και επίλυση διαφωνιών, στην καλλιέργεια λειτουργικών σχέσεων που συμβάλλουν στην επίτευξη στόχων, στη συνεργασία με άλλους προς επίτευξη κοινών στόχων, και στη δημιουργία συνοχής στην ομάδα προς επίτευξη συλλογικών στόχων, θα πρέπει να γίνονται κτήμα του εκπαιδευτικού για να μπορεί να τις μετουσιώνει σε άμεσα πρακτικά εργαλεία, και να επιφέρει τα καλύτερα επικοινωνιακά και μαθησιακά αποτελέσματα στην τάξη του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η κοινωνική έρευνα αποσκοπεί στην αναπαράσταση της κοινωνικής πραγματικότητας με την εφαρμογή συστηματικών μεθόδων συλλογής και ανάλυσης εμπειρικών στοιχείων. Απώτερος σκοπός της κοινωνιολογικής έρευνας είναι η σύνδεση του εμπειρικού υλικού με τις θεωρητικές ιδέες του κοινωνικού γίνεσθαι. Ως εκ τούτου, σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η σύνδεση του εμπειρικού υλικού που παρουσιάζεται με τις θεωρητικές ιδέες που παρουσιάστηκαν αναφορικά με τις κοινωνικές διακρίσεις (Κυριαζή, 2005:17).

Στην παρούσα εργασία η μεθοδολογία που εφαρμόζεται, είναι η *documentation analysis* και συγκεκριμένα η μελέτη επιλεγμένων case-study που στη περίπτωση μας είναι εκπαιδευτικά εγχειρίδια.

Πιο αναλυτικά σκοπός της παρούσης έρευνας είναι να αξιολογηθούν τα τμήματα της Κοινωνικής Εργασίας, στην Αθήνα, την Πάτρα και την Κρήτη αναφορικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση που παρέχουν στους σπουδαστές τους, ούτως ώστε αυτοί να καθίστανται πλήρως ενημερωμένοι, για να αντεπεξέλθουν σε μια διαπολιτισμική κατάσταση.

Η μεθοδολογία της έρευνας, όπως ειπώθηκε και παραπάνω, θα στηριχθεί στην ανάλυση τεκμηρίου (*documentary analysis*). Η προσέγγιση θα γίνει μέσω της ανάλυσης περιεχομένου, μέσω δηλαδή της ποσοτικής ανάλυσης των περιεχομένων του τεκμηρίου. Η ανάλυση τεκμηρίου είναι η συστηματική εξέταση των εγγράφων και των αποτελεσμάτων αξιολόγησης, προκειμένου να προσδιοριστούν οι ανάγκες και οι προκλήσεις και να περιγραφεί μια δραστηριότητα. Η εστίαση της ανάλυσης πρέπει να είναι μια κρίσιμη εξέταση, παρά μια απλή περιγραφή των εγγράφων (Robson, 2007).

Ως τεκμήρια νοούνται τα πρακτικά συνεδρίων, οι επιστολές και τα υπομνήματα, τα ημερολόγια, οι εφημερίδες, άρθρα και περιοδικά. Σε μελέτες που αφορούν εκπαιδευτικά ιδρύματα, όπως είναι η παρούσα έρευνα, η οποία αφορά στο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα της Αθήνας, της Πάτρας και της Κρήτης, ως τεκμήρια νοούνται τα γραπτά αναλυτικά προγράμματα σπουδών και οι περιγραφές των μαθημάτων.

2.1. Ερευνητικές Υποθέσεις

Οι υποθέσεις της παρούσης έρευνας είναι οι ακόλουθες:

1. Τα μαθήματα που διδάσκονται οι σπουδαστές των τριών τμημάτων Κοινωνικής εργασίας στα Α.Τ.Ε.Ι της Αθήνας, Πάτρας και Κρήτης, δεν προετοιμάζουν ικανοποιητικά τους φοιτητές ώσπου με την ολοκλήρωση των σπουδών να καταστούν Διαπολιτισμικά Έτοιμοι επαγγελματίες.
2. Υπάρχουν μαθήματα που διδάσκονται οι σπουδαστές του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας στα Α.Τ.Ε.Ι της Αθήνας, Πάτρας και Κρήτης, που οδηγούν τους φοιτητές στην κατάκτηση μόνο της Πολιτισμικής Γνώσης και εν μέρει της Διαπολιτισμικής Ευαισθητοποίησης

2.2. Επιλογή Εργαλείων Έρευνας

Το εργαλείο της παρούσης έρευνας είναι η συγκριτική documentary analysis. Πρόκειται για ένα διακριτικό μέτρο, δεδομένου ότι το τεκμήριο δεν επηρεάζεται από το γεγονός ότι το χρησιμοποιούμε. Μερικές φορές, στην ανάλυση τεκμηρίων γίνεται μια διάκριση μεταξύ εσκεμμένων (witting) και μη εσκεμμένων αποδείξεων (unwitting evidence). Η εσκεμμένη απόδειξη είναι εκείνη για την οποία ο συγγραφέας του τεκμηρίου επιθυμούσε να γνωστοποιήσει. Η μη εσκεμμένη απόδειξη είναι οποιοδήποτε άλλο στοιχείο από το τεκμήριο που μπορεί να σταχυολογηθεί (Robson, 2007).

2.3. Δειγματοληψία

Προκειμένου να γίνει συνετή επιλογή του τρόπου δειγματοληψίας σε μια έρευνα, η Kish (1965 οπ. αν. Δημητρόπουλος, 2004)) προτείνει τέσσερα κριτήρια για την επιλογή τρόπου δειγματοληψίας:

1. τον προσανατολισμό προς τον σκοπό της έρευνας (η μέθοδος δειγματοληψίας απορρέει και συμφωνεί με το σκοπό της έρευνας και τις ειδικές επιδιώξεις του ερευνητή),
2. το "μετρήσιμο" των δεδομένων (η μέθοδος πρέπει να είναι τέτοια, ώστε να επιτρέπει και να διευκολύνει διαδικασίες σωστής μέτρησης),
3. την πρακτικότητα (η μέθοδος δειγματοληψίας πρέπει να επιτρέπει την πρακτική εφαρμογή στην πραγματική ερευνητική κατάσταση με διαδικασίες απλές και υλοποιήσιμες), και
4. την οικονομία, που είναι αυτονόητο χαρακτηριστικό (Δημητρόπουλος, 2004).

Η Στρατηγική εφαρμογή του documentary analysis, θεωρεί απαραίτητο να περιορίσει το έργο σε διαστάσεις που μπορεί ο ερευνητής να διαχειριστεί. Υπάρχει περίπτωση, τα σχετικά τεκμήρια να είναι σπάνια, ή δύσκολο να αποκτηθούν, ώστε υπό αυτήν την έννοια η δειγματοληψία να είναι ακατάλληλη (Robson, 2007).

2.4. Τόπος και Χρόνος Έρευνας

Ο τόπος διεξαγωγής της έρευνας ήταν η Αθήνα και η Πάτρα και διήρκησε από την 1^η Ιουνίου του 2010 έως και 31^η Οκτωβρίου 2010.

2.5. Μέθοδος Συλλογής Δεδομένων

Τα δεδομένα συλλέχθηκαν με τη βοήθεια των τριών ακαδημαϊκών προγραμμάτων σπουδών των τμημάτων της Κοινωνικής Εργασίας της Αθήνας, της Πάτρας και της Κρήτης. Τα προγράμματα σπουδών των τμημάτων της Κοινωνικής Εργασίας στο Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα της Αθήνας και της Κρήτης, βρίσκονται αναρτημένα στην ιστοσελίδα των Α.Τ.Ε.Ι

αντίστοιχα. Το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών του Α.Τ.Ε.Ι της Πάτρας διατίθεται από την γραμματεία της σχολής ως έντυπο υλικό. Η επιλογή των συγκεκριμένων προγραμμάτων βασίστηκε στο γεγονός, ότι επιδιώκουμε να μελετήσουμε το κατά πόσο οι σπουδαστές των συγκεκριμένων τμημάτων, καθίστανται με την ολοκλήρωση των σπουδών τους διαπολιτισμικά έτοιμοι, να ανταποκριθούν, σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία.

Στη συνέχεια παραθέτουμε σε πίνακα τα μαθήματα και των τριών τμημάτων Κοινωνικής Εργασίας, προκειμένου να αναδείξουμε τον τρόπο εισαγωγής και αποκλεισμού των δεδομένων:

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	
Α.Τ.Ε.Ι ΑΘΗΝΑΣ	
Εισαγωγή στην Κοινωνική Εργασία	Πληροφορική και Κοινωνική Εργασία
Αυτογνωσία Κοινωνικού Λειτουργού	Ψυχιατρική
Γενική Κοινωνιολογία	Κοινωνικός Σχεδιασμός στις Κοινωνικές Υπηρεσίες
Εισαγωγή στην Ψυχολογία	Κοινωνιολογία της Απόκλισης
Στοιχεία Δικαίου	Κοινωνική Εργασία με Παιδιά και Εφήβους
Συγγραφή Επιστημονικής Μελέτης και Βιβλιογραφική Έρευνα	Πρακτική Εργαστηριακή Άσκηση Ι – Εποπτεία Ι
Σύγχρονη Κοινωνική Πολιτική και Ευρωπαϊκή Ένωση	Κοινωνική Εργασία με Αναπήρους και Ηλικιωμένους
Τεχνικές Έκφρασης και Επικοινωνίας στην Κοινωνική Εργασία με Ομάδες	Κοινωνική Εργασία στον Εργασιακό Χώρο
Επαγγελματική Ηθική και Δεοντολογία	Κοινωνική Έρευνα στην Κοινωνική Εργασία Ι
Προγράμματα Κοινωνικής Πρόνοιας	Ξένη Γλώσσα – Ορολογία
Κοινωνιολογία της Υγείας	Πρακτική Εργαστηριακή Άσκηση ΙΙ – Εποπτεία ΙΙ
Κοινωνική Ψυχολογία	Κοινωνικός Αποκλεισμός στην Ελληνική Κοινωνία

Μεθοδολογία Κοινωνικής Εργασίας με Άτομα	Κοινωνιολογία της Επικοινωνίας
Μεθοδολογία Κοινωνικής Εργασίας με Κοινότητα	Κοινωνική Εργασία με Εξαρτημένα Άτομα
Οργάνωση – Διοίκηση Κοινωνικών Υπηρεσιών	Κοινωνική Εργασία στην Υγεία – Ψυχική Υγεία
Συνέντευξη	Κοινωνική Έρευνα στην Κοινωνική Εργασία II
Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης	Κοινωνική Εργασία με Οικογένεια
Κλινική Ψυχολογία	Κοινωνική Εργασία σε Κατάσταση Κρίσης
Μεθοδολογία Κοινωνικής Εργασίας με Ομάδες	Συστήματα Διαγνωστικής Εκτίμησης στην Κοινωνική Εργασία
Κοινοτική Εργασία σε Τοπικό Επίπεδο	Διαπολιτισμική Κοινωνική Εργασία
Κοινωνιολογία της Οικογένειας	Κοινωνική Εργασία στην Εκπαίδευση
Αναπτυξιακή Ψυχολογία	Πρακτική Άσκηση στο Επάγγελμα

Από τα παραπάνω μαθήματα του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Α.Τ.Ε.Ι Αθήνας επιλέχθησαν τα κάτωθι:

Αυτογνωσία Κοινωνικού Λειτουργού
Γενική Κοινωνιολογία
Κοινωνικός Αποκλεισμός στην Ελληνική Κοινωνία
Διαπολιτισμική Κοινωνική Εργασία

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	
Α.Τ.Ε.Ι ΚΡΗΤΗΣ	
Εισαγωγή στην Ψυχολογία	Εισαγωγή στην Κοινωνική Εργασία
Κοινωνική Πολιτική	Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία
Συγγραφή Επιστημονικής Εργασίας – Πληροφορική Ι	Κοινωνική Εργασία με Οικογένεια
Δίκαιο	Θεωρητικές Προσεγγίσεις στην Κοινωνική Εργασία
Επικοινωνία και Συνέντευξη στην Κοινωνική Εργασία	Μεθοδολογία Κοινωνικής Έρευνας
Κοινωνιολογία των Θεσμών	Κοινοτική Εργασία και Μέθοδοι Παρέμβασης
Κλινική Ψυχολογία	Οργάνωση και Διοίκηση Κοινωνικών Υπηρεσιών
Οικογενειακή Πολιτική	Πρακτική Άσκηση – Εποπτεία ΙΙ
Πολιτική Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας	Κλινική Κοινωνική Εργασία
Πληροφορική ΙΙ	Εκτίμηση Αναγκών και Κοινωνικός Σχεδιασμός
Θεωρία – Δεοντολογία Γενικής Κοινωνικής Εργασίας	Πρακτική Άσκηση – Εποπτεία ΙΙΙ
Κοινωνική Πολιτική για Ευάλωτες Ομάδες	Ποιοτική Κοινωνική Έρευνα
Ψυχοπαθολογία Ενηλίκων και Παιδιών – Εφήβων	Σεμινάριο Τελειοφοίτων
Κοινωνική Εργασία με Ομάδες / Μέσα Προγράμματος	Ορολογία Ξένης Γλώσσας
Παραστατικότητα- Πρόληψη – Αντιμετώπιση	Πρακτική Άσκηση – Εποπτεία ΙV
Στατιστική	Διαπολιτισμική Κοινωνική Εργασία
Μεθοδολογία Γενικής Κοινωνικής Εργασίας	Πρακτική Άσκηση στο Επάγγελμα
Κοινοτική Εργασία	Πρακτική Άσκηση – Εποπτεία Ι

Από τα παραπάνω μαθήματα του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Α.Τ.Ε.Ι Κρήτης επιλέχθησαν τα κάτωθι:

Εισαγωγή στην Ψυχολογία
Εισαγωγή στην Κοινωνική Εργασία
Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία
Μεθοδολογία Γενικής Κοινωνικής Εργασίας
Διαπολιτισμική Κοινωνική Εργασία
Κοινωνική Πολιτική για Ευάλωτες Ομάδες
Δίκαιο

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	
Α.Τ.Ε.Ι ΠΑΤΡΑΣ	
Κοινωνική Πολιτική	Ψυχοπαθολογία Παιδιών-Εφήβων
Δίκαιο	Κλινική Κοινωνική Εργασία Ι
Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία	Κοινοτική Εργασία
Εισαγωγή στην Ψυχολογία	Εργαστηριακή Πρακτική Άσκηση ΙΙ - Εποπτεία
Εισαγωγή στην Κοινωνική Εργασία	Δεοντολογία
Πληροφορική στην Κοινωνική Εργασία	Κλινική Κοινωνική Εργασία ΙΙ
Συγγραφή Επιστημονικής Εργασίας με Η/Υ	Κοινοτική Οργάνωση και Ανάπτυξη
Πολιτική Οικονομία	Κοινωνική Εργασία με Οικογένεια
Συνέντευξη στην Κοινωνική Εργασία	Εργαστηριακή Πρακτική Άσκηση ΙΙΙ - Εποπτεία
Πολιτική Κοινωνικής Πρόνοιας- Προγράμματα	Κοινωνική Έρευνα ΙΙ
Κοινωνιολογία της Οικογένειας	Κοινωνική Εργασία με Πληθυσμιακές

	Ομάδες I
Εξελικτική Ψυχολογία	Κοινωνικός Σχεδιασμός
Ψυχοπαθολογία Ενηλίκων	Διεπαγγελματική Συνεργασία
Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης	Κοινωνιολογία της Απόκλισης
Εισαγωγή στην Εργαστηριακή Πρακτική Άσκηση Εποπτεία I	Εργαστηριακή Πρακτική Άσκηση Εποπτεία IV
Γενική Κοινωνική Εργασία	Σεμινάριο Τελειοφοίτων
Κλινική Ψυχολογία	Ορολογία Ξένης Γλώσσας
Κοινωνική Ψυχολογία	Εργαστηριακή Πρακτική Άσκηση V - Εποπτεία
Στατιστική	Ψυχοθεραπευτικές Προσεγγίσεις στην Κλινική Κοινωνική Εργασία
Κοινωνική Έρευνα I	Κοινωνική Εργασία με Πληθυσμιακές Ομάδες II
Άσκηση στο Επάγγελμα	

Από τα παραπάνω μαθήματα του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Α.Τ.Ε.Ι Πάτρας επιλέχθησαν τα κάτωθι:

Δίκαιο
Συνέντευξη στην Κοινωνική Εργασία
Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία
Εισαγωγή στην Κοινωνική Εργασία
Κοινωνική Εργασία με Πληθυσμιακές Ομάδες I
Σεμινάριο Τελειοφοίτων
Κοινωνική Εργασία με Πληθυσμιακές Ομάδες II

Η μελέτη των οδηγών σπουδών ακολούθησε την εξής διαδικασία:
(Robson, 2007)

- ο Αρχικά οριοθετήσαμε τα ερευνητικά μας ερωτήματα (βλ. ενότητα 2.2).
- ο Στη συνέχεια επιλέξαμε τη στρατηγική δειγματοληψίας και συγκεκριμένα τη μελέτη όλων των μαθημάτων που διδάσκονται οι σπουδαστές σε όλη τη διάρκεια των σπουδών τους από το πρώτο εξάμηνο μέχρι και το έβδομο.
- ο Το επόμενο βήμα ήταν ο ορισμός της μονάδας καταγραφής, την οποία αποτέλεσαν λέξεις όπως ρατσισμός, προκατάληψη, στερεότυπο, διαπολιτισμός, ευάλωτες ομάδες.
- ο Έπειτα κατασκευάστηκε η κατηγορία για την ανάλυση, η οποία ήταν η Διαπολιτισμική Κοινωνική Εργασία και πιο ειδικά, τα τρία βήματα που επιτυγχάνουν τη διαπολιτισμική ετοιμότητα και συγκεκριμένα: Πολιτισμική αυτογνωσία, Πολιτισμική γνώση και Πολιτισμική ευαισθητοποίηση.

Με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα, η μελέτη των οδηγών σπουδών ακολούθησε την εξής διαδικασία:

1. Διερεύνηση της πιθανής ύπαρξης αυτοτελών/-ών μαθήματος/-ων που να οδηγούν τους σπουδαστές στο να καταστούν διαπολιτισμικά έτοιμοι - ικανοί με βάση το Μοντέλο Papadopoulos, Tilki and Taylor.
2. Διερεύνηση εκπαιδευτικών ενοτήτων/κεφαλαίων μέσα σε μαθήματα που σχετίζονται με την διαπολιτισμικότητα, οι οποίες πιθανόν να οδηγούν τους σπουδαστές στο να καταστούν διαπολιτισμικά έτοιμοι.
3. Τέλος την διερεύνηση μαθημάτων στα οποία μελετώνται οι όροι /έννοιες: πολιτισμικός, διαπολιτισμικός, κουλτούρα, προκατάληψη και τα λοιπά.

Με βάση το μοντέλο των Papadopoulos, Tilki and Taylor (1994), μελετήθηκαν τα προγράμματα σπουδών των τριών τμημάτων, εστιάζοντας στα μαθήματα εκείνα που έχουν τη δυνατότητα, μέσα από την περιγραφή τους, να

προσφέρουν στους σπουδαστές πολιτισμική αυτογνωσία, πολιτισμική γνώση και πολιτισμική ευαισθητοποίηση και αυτά που παρέχουν ολοκληρωτική διαπολιτισμική ετοιμότητα στους σπουδαστές

2.6. Ζητήματα Ηθικής και Δεοντολογίας

Η παρούσα έρευνα διεξήχθη με μεγάλη προσοχή, προκειμένου να μη μειώσει τη σημαντικότητα και την αξία κάποιου τμήματος κοινωνικής εργασίας, ενδεχομένως επειδή εμπεριέχει λιγότερα μαθήματα διαπολιτισμικής κοινωνικής εργασίας.

2.7. Περιορισμοί Έρευνας

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιάσουμε τις δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε κατά την διεξαγωγή της έρευνάς μας.

Μια από τις δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε κατά την διάρκεια της διεξαγωγής της παρούσης έρευνας ήταν η ανάλυση τριών μαθημάτων (Σεμινάρια Τελειοφοίτων, Κοινωνική Εργασία με Πληθυσμιακές Ομάδες I και II), λόγο του ότι δεν συμπεριλαμβάνονται στον έντυπο ακαδημαϊκό οδηγό σπουδών του Α.Τ.Ε.Ι Πάτρας. Για το λόγο αυτό, η ανάλυση των τριών αυτών μαθημάτων βασίστηκε στην προσωπική μας εμπειρία, στις αναλυτικές οδηγίες της εισηγήτριάς μας και σε διαδικτυακούς ιστότοπους.

Τέλος, περιορισμός της έρευνάς μας ήταν η πίεση του χρόνου για την επιτυχή διεξαγωγή της στο προκαθορισμένο χρονικό πλαίσιο. Η επίλυση του συγκεκριμένου περιορισμού έγινε με την σωστή διαχείριση του χρόνου μας και με την καλή συνεργασία μεταξύ των μελών της ερευνητικής μας ομάδας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΣ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Στο παρόν κεφάλαιο, με βάση το Μοντέλο των Papadopoulos, Tilki και Taylor, θα μελετήσουμε το κατά πόσο οι σπουδαστές των τμημάτων Κοινωνικής Εργασίας στα Α.Τ.Ε.Ι της Αθήνας, της Πάτρας και της Κρήτης, καθίστανται διαπολιτισμικά έτοιμοι, με την ολοκλήρωση των σπουδών τους να εξασκήσουν το επάγγελμα του κοινωνικού λειτουργού.

Η ανάλυση θα βασιστεί, πάνω σε τρεις βασικούς άξονες.

1. Αρχικά θα μελετηθεί η πιθανή ύπαρξη αυτοτελών μαθημάτων στα τμήματα, που να οδηγούν τους σπουδαστές στο να καταστούν διαπολιτισμικά έτοιμοι - ικανοί με βάση το Μοντέλο των Papadopoulos, Tilki και Taylor.
2. Στη συνέχεια θα διερευνηθούν εκπαιδευτικές ενότητες/κεφάλαια μέσα σε μαθήματα σχετικά με τη διαπολιτισμικότητα.
3. Τέλος, θα μελετηθούν μαθήματα, στα οποία γίνεται αναφορά των όρων πολιτισμικός, διαπολιτισμικός, κουλτούρα, προκατάληψη, και άλλων.

3.1. Διερεύνηση της πιθανής ύπαρξης αυτοτελούς/-ών μαθήματος/-των που να οδηγούν τους σπουδαστές στο να καταστούν Διαπολιτισμικά Έτοιμοι

Η documentary analysis, είναι η συστηματική εξέταση των εγγράφων και των αποτελεσμάτων αξιολόγησης, προκειμένου να προσδιοριστούν οι ανάγκες και οι προκλήσεις και να περιγραφεί μια δραστηριότητα (Robson, 2007).

Συμφώνα με την Papadopoulos, Tilki και Taylor διαπολιτισμική ετοιμότητα ορίζεται ως:

- ❖ Η ικανότητα εξασφάλισης αποτελεσματικών υπηρεσιών για όλους τους ανθρώπους, λαμβάνοντας υπόψη τις πολιτισμικές αντιλήψεις, τα πολιτισμικά και θρησκευτικά πιστεύω και τις καθημερινές πρακτικές των ανθρώπων.
- ❖ Η διαπολιτισμική ετοιμότητα είναι συγχρόνως μια διαδικασία με προσδοκώμενο αποτέλεσμα και το ίδιο το αποτέλεσμα που προέρχεται από την σύνδεση αυτογνωσίας, ευαισθητοποίησης και ικανοτήτων τα οποία πρέπει να αναπτύσσονται συνεχώς.

Στο **A.T.E.I Αθήνας**, οι σπουδαστές, στο Ζ Εξάμηνο, διδάσκονται το μάθημα ***Διαπολιτισμική Κοινωνική Εργασία*** σκοπός του οποίου είναι να εξοικειωθούν οι σπουδαστές με τις έννοιες της πολυπολιτισμικότητας και της αντιρατσιστικής πρακτικής στην Κοινωνική Εργασία. Το παρόν μάθημα, με βάση το μοντέλο των Papadopoulos, Tilki και Taylor, θεωρείται ότι δεν μπορεί να οδηγήσει τους σπουδαστές της Κοινωνικής Εργασίας στο να καταστούν διαπολιτισμικά έτοιμοι αλλά ίσως τους ευαισθητοποιεί διαπολιτισμικά, δεδομένου ότι οι σπουδαστές εξοικειώνονται, με τα αισθήματα απώλειας και τα αισθήματα της πολιτισμικής, ψυχολογικής και κοινωνικής ταυτότητας, που συνοδεύουν τους μετακινούμενους πληθυσμούς, με την σκιαγράφηση του ψυχοκοινωνικού προφίλ των διαφορετικών ομάδων (μετανάστες, πρόσφυγες, παλιννοστούντες, θρησκευτικές και πολιτισμικές μειονότητες) αλλά και με την καταγραφή των δυσκολιών της προσαρμογής και της διαδικασίας της κοινωνικής ενσωμάτωσης.

Επίσης, οι σπουδαστές, προσεγγίζουν θεωρητικά τη διαπολιτισμική κοινωνική εργασία και έρχονται σε θεωρητική επαφή με τις δυσκολίες προσαρμογής αλλά και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν μετανάστες, πρόσφυγες και άτομα που προέρχονται από μειονότητες. Παράλληλα διδάσκονται μεθόδους παρέμβασης της Κοινωνικής Εργασίας και αναγκαίες προσαρμογές. Τέλος προσεγγίζουν θεωρητικά την ταυτότητα και την ετερότητα, την πολυπολιτισμική εκπαίδευση και την αντιρατσιστική παιδαγωγική και τέλος τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις.

Παρακολουθώντας το παρόν μάθημα, οι σπουδαστές, αναπτύσσουν ενσυναίσθηση απέναντι στους μετακινούμενους πληθυσμούς, μαθαίνουν να

αποδέχονται τη διαφορετικότητα, να εμπιστεύονται και να σέβονται τους μετανάστες, τα οποία θα οδηγήσουν αργότερα στην ανάπτυξη καλών διαπροσωπικών σχέσεων με τους πελάτες τους.

Στο **A.T.E.I Κρήτης**, οι σπουδαστές, διδάσκονται ανάλογο μάθημα στο Δ Εξάμηνο. Σκοπός του συγκεκριμένου μαθήματος είναι η διαμόρφωση μιας αντικειμενικής άποψης για τις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις της μετανάστευσης και την κατανόηση των αρχών που θα πρέπει να υπάρχουν σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία. Επίσης το μάθημα σκοπεύει να βοηθήσει στην κατανόηση της διαπολιτισμικής διάστασης της Κοινωνικής Εργασίας και της συμβολής της στο ξεπέρασμα στερεοτύπων και προκαταλήψεων. Ως επιμέρους στόχους, το συγκεκριμένο μάθημα έχει να μάθουν οι σπουδαστές να εφαρμόζουν τη Διαπολιτισμική Κοινωνική Εργασία, συμβάλλοντας στο ξεπέρασμα στερεοτύπων και στην ενδυνάμωση ομάδων πληθυσμού με διαφορετική κουλτούρα.

Στο συγκεκριμένο μάθημα, οι σπουδαστές μαθαίνουν για τη μετανάστευση, το ρατσισμό που υφίστανται οι μετανάστες, τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις, αλλά και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Παράλληλα μαθαίνουν τα στάδια της διαπολιτισμικής επικοινωνίας, τις εφαρμογές και την διαπολιτισμική διάσταση της Κοινωνικής Εργασίας, σε μετακινούμενους πληθυσμούς, πρόσφυγες και παλιννοστούντες. Με βάση το μοντέλο των Papadopoulos, Tilki και Taylor, καθίσταται εύλογο να πούμε ότι το συγκεκριμένο μάθημα, πιθανόν να μπορεί να καταστήσει τους σπουδαστές διαπολιτισμικά ευαίσθητους, δεδομένου ότι μέσα από το μάθημα αναπτύσσουν τη δεξιότητα της διαπολιτισμικής επικοινωνίας, αναγνωρίζουν τα εμπόδια στη διαδικασία αυτή και μαθαίνουν να σέβονται και να αποδέχονται τη διαφορετικότητα.

Στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του **Α.Τ.Ε.Ι Πάτρας**, στο Ζ εξάμηνο, οι σπουδαστές διδάσκονται το **Σεμινάριο Τελειοφοίτων***, το οποίο είναι ένα εργαστηριακό μάθημα που μπορούν να παρακολουθήσουν μόνο όσοι βρίσκονται στο τελευταίο εξάμηνο των σπουδών τους. Σκοπός του σεμιναρίου είναι να εθιστούν οι φοιτητές στην επεξεργασία, ανάπτυξη και παρουσίαση ενός θέματος. Στην έναρξη κάθε εξαμήνου το εκπαιδευτικό προσωπικό παρουσιάζει τα θέματα υπό εξέταση και οι σπουδαστές και οι σπουδάστριες επιλέγουν θέματα και καθηγητή-καθηγήτρια.

(<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:gfd5-ka7GoJ:www.teipat.gr/isotita/docs/seminaria.doc>)

Ένα από τα θέματα επιλογής των σπουδαστών αφορά στην Διαπολιτισμική Κοινωνική Εργασία. Στο σεμινάριο τελειοφοίτων γίνονται μικρές πιλοτικές έρευνες οι οποίες από το 2006 και έπειτα βασίζονται στην Διαπολιτισμική Ετοιμότητα. Η ομάδα των σπουδαστών που θα επιλέξει να παρακολουθήσει την συγκεκριμένη ενότητα του μαθήματος, χωρίζεται σε υποομάδες οι οποίες αναλαμβάνουν την επεξεργασία και υλοποίηση της πιλοτικής έρευνας. Ολοκληρώνοντας το παρόν μάθημα και με βάση το μοντέλο των Papadopoulos, Tilki και Taylor, οι σπουδαστές φτάνουν στο επίπεδο της διαπολιτισμικής γνώσης.

Ένα άλλο μάθημα, που διδάσκονται οι σπουδαστές του Α.Τ.Ε.Ι Πάτρας στο Στ και Ζ Εξάμηνο, είναι η **Κοινωνική Εργασία με Πληθυσμιακές Ομάδες Ι, ΙΙ*** αντίστοιχα.

Στο Στ εξάμηνο, το μάθημα **Κοινωνική Εργασία με Πληθυσμιακές Ομάδες Ι** έχει σαν βασικό σκοπό την ουσιαστική εμπλοκή των σπουδαστών στην εξέλιξη του μαθήματος. Οι ομάδες των φοιτητών αναλαμβάνουν την μελέτη σε βάθος των αιτιών, των επιπτώσεων του κοινωνικού αποκλεισμού που υφίστανται

* Το μάθημα Σεμινάριο Τελειοφοίτων δεν συμπεριλαμβάνεται στο έντυπο ακαδημαϊκό πρόγραμμα σπουδών του Α.Τ.Ε.Ι Πάτρας και η παρουσίαση του μαθήματος βασίστηκε στην προσωπική μας εμπειρία από συμμετοχή μας στο μάθημα το ακαδημαϊκό έτος 2008 – 2009, καθώς και στις αναλυτικές επισημάνσεις της εισηγήτριας μας.

* Τα μαθήματα Κοινωνική Εργασία με Πληθυσμιακές Ομάδες Ι, ΙΙ, δεν συμπεριλαμβάνονται στο έντυπο ακαδημαϊκό πρόγραμμα σπουδών του Α.Τ.Ε.Ι Πάτρας.
Πηγή: http://eclass.teipat.gr/claroline/course_description

ορισμένες πληθυσμιακές ομάδες για την επίλυση των προβλημάτων τους και τις εξειδικευμένες ικανότητες του Κοινωνικού Λειτουργού που αναλαμβάνει να εργαστεί μαζί τους. Στόχος του μαθήματος είναι οι σπουδαστές να αναγνωρίσουν τις επιπτώσεις του κοινωνικού αποκλεισμού του κράτους στην επιδείνωση των συνθηκών ζωής ευάλωτων κοινωνικών ομάδων καθώς και η δυνατότητα αυτοαξιολόγησης των σπουδαστών σχετικά με τις προσωπικές τους δυσκολίες (στερεότυπα, πιθανές ρατσιστικές απόψεις, πολιτικές, ιδεολογίες και θρησκευτικές πεποιθήσεις) που μπορούν στο μέλλον να σταθούν εμπόδιο στην αποτελεσματικότητά τους σαν Κοινωνικοί Λειτουργοί. Επομένως, με βάση το μοντέλο των Papadopoulos, Tilki και Taylor, μέσα από το συγκεκριμένο μάθημα, οι σπουδαστές έχουν την δυνατότητα να φτάσουν στο επίπεδο της διαπολιτισμικής αυτογνωσίας εφόσον τους παρέχονται σχετικές γνώσεις.

Στο Ζ εξάμηνο οι σπουδαστές διδάσκονται το μάθημα **Κοινωνική Εργασία με Πληθυσμιακές Ομάδες II** το οποίο βοηθά τους σπουδαστές στο να κατανοήσουν τις αρχές και τους κανόνες που πρέπει να υπάρχουν για μια αρμονική συμβίωση σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία αλλά και να κατανοήσουν την διαπολιτισμική διάσταση της κοινωνικής εργασίας και την συμβολή της στην αντιμετώπιση των κοινωνικά αδύναμων ομάδων. Επίσης στοχεύει στην διαμόρφωση μιας αντικειμενικής άποψης αναφορικά με τις όποιες επιπτώσεις της μετανάστευσης (οικονομικές, πολιτικές, κοινωνικές και πολιτισμικές). Με βάση το μοντέλο των Papadopoulos, Tilki and Taylor, το μάθημα αυτό ίσως οδηγεί τους σπουδαστές στο επίπεδο της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης, εφόσον διδάσκονται τις συνθήκες εργασίας και διαβίωσης των μεταναστών, το φαινόμενο του ρατσισμού στην Ευρώπη και στην Ελλάδα αλλά και τους τρόπους καταπολέμησης της ξеноφοβίας και του ρατσισμού.

3.1.1. Διερεύνηση εκπαιδευτικών ενοτήτων μέσα σε μαθήματα σχετικά με την διαπολιτισμική ετοιμότητα, που να οδηγούν τους σπουδαστές στο να καταστούν Διαπολιτισμικά Έτοιμοι

Η documentary analysis, είναι η συστηματική εξέταση των εγγράφων και των αποτελεσμάτων αξιολόγησης, προκειμένου να προσδιοριστούν οι ανάγκες και οι προκλήσεις και να περιγραφεί μια δραστηριότητα (Robson, 2007).

Συμφώνα με την Papadopoulos, Tilki και Taylor διαπολιτισμική ετοιμότητα ορίζεται ως.

Η ικανότητα εξασφάλισης αποτελεσματικών υπηρεσιών για όλους τους ανθρώπους, λαμβάνοντας υπόψη τις πολιτισμικές αντιλήψεις, τα πολιτισμικά και θρησκευτικά πιστεύω και τις καθημερινές πρακτικές των ανθρώπων.

- ❖ Η διαπολιτισμική ετοιμότητα είναι συγχρόνως μια διαδικασία με προσδοκώμενο αποτέλεσμα και το ίδιο το αποτέλεσμα που προέρχεται από την σύνδεση αυτογνωσίας, ευαισθητοποίησης και ικανοτήτων τα οποία πρέπει να αναπτύσσονται συνεχώς.

Στο Α Εξάμηνο, του **A.T.E.I Αθήνας**, οι σπουδαστές διδάσκονται το μάθημα ***Αυτογνωσία του Κοινωνικού Λειτουργού***, σκοπός του οποίου είναι να εξοικειωθεί ο σπουδαστής με την αντικειμενικότητα του Κοινωνικού Λειτουργού. Ως επιμέρους στόχοι του μαθήματος θεωρούνται η αρχική επίγνωση του εαυτού του σπουδαστή, των προσωπικών στάσεων και αντιλήψεων. Επίσης το μάθημα έχει στόχο να μάθει ο σπουδαστής να εντοπίζει, να διακρίνει τα δικά του πιστεύω, αντιλήψεις, προκαταλήψεις, αξίες, πεποιθήσεις ώστε να αποφεύγει την ταύτιση με τον εξυπηρετούμενο, να ευαισθητοποιηθεί στην επίδραση που ασκούν οι προσωπικές αξίες στις ενέργειες και στάσεις, ώστε να αρχίσει να διακρίνει πως προστατεύει η αυτογνωσία τον κοινωνικό λειτουργό από την συναισθηματική εμπλοκή με τον εξυπηρετούμενο, να προβληματιστεί γύρω από τον βαθμό αυτογνωσίας του κοινωνικού λειτουργού, που καθορίζει σε ένα μεγάλο βαθμό την ποιότητα της επαγγελματικής προσφοράς του.

Το παρόν μάθημα, επομένως, με βάση το μοντέλο των Papadopoulos, Tilki και Taylor φτάνει τους σπουδαστές, στο πρώτο επίπεδο του μοντέλου Διαπολιτισμικής Ετοιμότητας, αυτό που καλείται πολιτισμική αυτογνωσία. Συγκεκριμένα, μέσα από ενότητες του μαθήματος, ο σπουδαστής μαθαίνει τις σχέσεις των αξιών, των αντιλήψεων και των προκαταλήψεων με στάσεις, αντιδράσεις και θέσεις. Επίσης, μαθαίνει να αποδέχεται και να κατανοεί τις διαφορετικές απόψεις και αντιλήψεις των άλλων. Γνωρίζει επίσης τη σχέση ανάμεσα στις πράξεις και στις συνέπειές τους σε κοινωνικές επιδράσεις στην συμπεριφορά τους. Τέλος μαθαίνει τη συμβολή της αυτογνωσίας του κοινωνικού λειτουργού για μια καλύτερη επικοινωνία (ευαισθησία, σεβασμός, εμπιστοσύνη, στήριξη).

Στο Στ Εξάμηνο, του **A.T.E.I Αθήνας**, οι σπουδαστές διδάσκονται το μάθημα ***Κοινωνικός Αποκλεισμός στην Ελληνική Κοινωνία***, σκοπός του οποίου είναι να γνωρίσουν οι σπουδαστές, τις διαστάσεις του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία και να κατανοήσουν τους μηχανισμούς διαμόρφωσης και συντήρησής του, έτσι ώστε ως Κοινωνικοί Λειτουργοί, βάση του μοντέλου των Papadopoulos et. al, να είναι διαπολιτισμικά γνώστες για να αναπτύξουν τις κατάλληλες πρωτοβουλίες και δράσεις για την καταπολέμησή του. Στο συγκεκριμένο μάθημα οι σπουδαστές διδάσκονται την έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού, μαθαίνουν για τον κυρίαρχο πολιτισμό και τους υποπολιτισμούς, για τις κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες (τσιγγάνοι, παλιννοστούντες, οικονομικοί και πολιτικοί μετανάστες), για τις κοινωνικές ανισότητες και τον κοινωνικό αποκλεισμό (προκαταλήψεις, στερεότυπα, ξενοφοβία, ρατσισμός).

Στο **A.T.E.I Κρήτης**, στο Γ Εξάμηνο, οι σπουδαστές διδάσκονται το μάθημα της ***Κοινωνικής Πολιτικής για ευάλωτες ομάδες***, σκοπός του οποίου είναι η εκτίμηση των αναγκών και η μελέτη των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες που βρίσκονται σε κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς και η παρουσίαση του δικτύου των κοινωνικών υπηρεσιών και προγραμμάτων που υπάρχουν στον ελληνικό χώρο με στόχο την κάλυψη αυτών των αναγκών. Μέσα από το συγκεκριμένο μάθημα, οι σπουδαστές μαθαίνουν για τον κοινωνικό αποκλεισμό αλλά και για τα άτομα που τον

υφίστανται, καθώς επίσης και για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες - παλιννοστούντες - πρόσφυγες.

Οι σπουδαστές αναμένεται, μέσα από το συγκεκριμένο μάθημα και με βάση το μοντέλο των Papadopoulos, Tilki και Taylor, να μπορούν να περιγράψουν και να αναλύσουν τα χαρακτηριστικά της κοινωνικής ομάδας στην οποία αναφέρονται οι αντίστοιχες κοινωνικές υπηρεσίες, το «σκοπό» και τους επιμέρους «στόχους» αυτών των υπηρεσιών, τη «διαδικασία» παροχής του καθώς και την αξιολόγηση του παραγόμενου «αποτελέσματος». Καθίστανται επομένως διαπολιτισμικά γνωστές, μαθαίνοντας την κουλτούρα των μεταναστών, τα χαρακτηριστικά τους και να είναι ικανοί να επικοινωνήσουν αποτελεσματικά μαζί τους.

Στο Δ Εξάμηνο, του **Α.Τ.Ε.Ι Κρήτης**, οι σπουδαστές διδάσκονται ***Μεθοδολογία Γενικής Κοινωνικής Εργασίας***, ένα μάθημα, το οποίο βασισμένο στο μοντέλο των Papadopoulos, Tilki και Taylor, έχει τη δυνατότητα να καταστήσει τους σπουδαστές διαπολιτισμικά γνωστές. Σκοπός του μαθήματος είναι να κατανοήσουν οι σπουδαστές την εφαρμογή της Γενικής Διαμεθοδικής Κοινωνικής Εργασίας τόσο στο μικρο- όσο και στο μέσο- και μακρο-επίπεδο και να παρεμβαίνουν διαμεθοδικά στα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα που αναπτύσσονται μέσα στα διάφορα κοινωνικά συστήματα. Πιο αναλυτικά οι σπουδαστές μαθαίνουν τα στάδια διεργασίας της γενικής κοινωνικής εργασίας (αρχικό στάδιο της εργασίας, διαγνωστική εκτίμηση προβλήματος, σχεδιασμός παρέμβασης, παρέμβαση, αξιολόγηση των δεδομένων, επαναξιολόγηση-επαναπροσδιορισμός, τελικό στάδιο). Επίσης διδάσκονται στρατηγικές-δεξιότητες παρέμβασης σε μικρο-, μέσο- και μακρο-επίπεδο και τέλος μαθαίνουν να παρεμβαίνουν διαμεθοδικά σε σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα όπως είναι η φτώχεια, η ανεργία, ο κοινωνικός αποκλεισμός, ο ρατσισμός. Στο τέλος του μαθήματος, με βάση το μοντέλο των Papadopoulos, Tilki και Taylor, οι σπουδαστές είναι πλέον έτοιμοι να κατανοούν τους διαφορετικούς ρόλους που υλοποιούν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί και τα διαφορετικά επίπεδα παρέμβασης στα πλαίσια της Γενικής Κοινωνικής Εργασίας αλλά και τα στάδια στη διαδικασία επίλυσης ενός προβλήματος έχοντας αποκτήσει δεξιότητες παρέμβασης σε μικρο, μέσο και μακρο-επίπεδο.

Στο Α εξάμηνο του **Α.Τ.Ε.Ι Κρήτης**, οι σπουδαστές διδάσκονται το μάθημα ***Δίκαιο***, σκοπός του οποίου είναι να γνωρίσουν τη νομική διάσταση θεμάτων που απασχολούν την εφαρμογή της Κοινωνικής Εργασίας και να ευαισθητοποιηθούν για το δικαίωμα του ατόμου για κοινωνική πρόνοια. Επομένως, με βάση το μοντέλο των Papadopoulos, Tilki και Taylor φτάνουν στο επίπεδο της διαπολιτισμικής γνώσης εφόσον μαθαίνουν το νομικό πλαίσιο για την εργασία του ξένου εργατικού δυναμικού στην Ελλάδα.

Στο Α Εξάμηνο, του **Α.Τ.Ε.Ι Πάτρας**, οι σπουδαστές διδάσκονται το μάθημα ***Εισαγωγή στην Κοινωνική Εργασία***, σκοπός του οποίου είναι να αποκτήσουν οι σπουδαστές, μέσα από συγκεκριμένες ενότητες γενικές γνώσεις για την κοινωνική εργασία, το περιεχόμενό της και τις αξίες που τη διέπουν, αλλά και να μελετήσουν τις θεωρίες που διαμορφώνουν τη σύγχρονη άποψη για την κοινωνική εργασία ως επάγγελμα. Με την ολοκλήρωση του συγκεκριμένου μαθήματος και με βάση το μοντέλο των Papadopoulos, Tilki και Taylor, οι σπουδαστές θα έχουν αποκτήσει πολιτισμική γνώση, το οποίο θεωρείται απαραίτητο προσόν για την αποτελεσματική τους παρέμβαση στη σύγχρονη πολυπολιτισμική κοινωνία. Συγκεκριμένα, στόχος του μαθήματος είναι οι σπουδαστές να έχουν φτάσει σε ένα επίπεδο όπου να μπορούν να επικοινωνούν αποτελεσματικά με τους μετανάστες, εφόσον σέβονται και αποδέχονται τη διαφορετικότητά τους.

Επίσης στο Α Εξάμηνο, οι σπουδαστές της Κοινωνικής Εργασίας διδάσκονται ***Δίκαιο***, σκοπός του οποίου είναι να γνωρίσουν οι σπουδαστές τη νομική διάσταση θεμάτων που απασχολούν την εφαρμογή της Κοινωνικής Εργασίας και να ευαισθητοποιηθούν για το δικαίωμα του ατόμου για Κοινωνική Πρόνοια. Το συγκεκριμένο μάθημα με βάση το μοντέλο των Papadopoulos, Tilki και Taylor, προσφέρει στους σπουδαστές διαπολιτισμική γνώση, εφόσον διδάσκονται το νομικό πλαίσιο για την εργασία του ξένου εργατικού δυναμικού στην Ελλάδα.

3.1.2. Διερεύνηση μαθημάτων στα οποία, γίνεται αναφορά των όρων πολιτισμικός, διαπολιτισμικός, κουλτούρα, προκατάληψη και άλλων.

Η documentary analysis, είναι η συστηματική εξέταση των εγγράφων και των αποτελεσμάτων αξιολόγησης, προκειμένου να προσδιοριστούν οι ανάγκες και οι προκλήσεις και να περιγραφεί μια δραστηριότητα (Robson, 2007).

Συμφώνα με την Papadopoulos, Tilki και Taylor διαπολιτισμική ετοιμότητα ορίζεται ως:

- ❖ Η ικανότητα εξασφάλισης αποτελεσματικών υπηρεσιών για όλους τους ανθρώπους, λαμβάνοντας υπόψη τις πολιτισμικές αντιλήψεις, τα πολιτισμικά και θρησκευτικά πιστεύω και τις καθημερινές πρακτικές των ανθρώπων.
- ❖ Η διαπολιτισμική ετοιμότητα είναι συγχρόνως μια διαδικασία με προσδοκώμενο αποτέλεσμα και το ίδιο το αποτέλεσμα που προέρχεται από την σύνδεση αυτογνωσίας, ευαισθητοποίησης και ικανοτήτων τα οποία πρέπει να αναπτύσσονται συνεχώς.

Στο **A.T.E.I της Αθήνας**, οι σπουδαστές διδάσκονται στο Α Εξάμηνο το μάθημα *Γενική Κοινωνιολογία*, σκοπός του οποίου είναι η εμβάθυνση στο πνεύμα της επιστήμης της Κοινωνιολογίας και στο αντικείμενο μελέτης της, συγχρόνως με την πρώτη απόκτηση γνώσης-επαφής με την κοινωνία και τη λειτουργία της. Στο μάθημα αυτό οι σπουδαστές έχουν τη δυνατότητα να μάθουν για τα κοινωνικά φαινόμενα, τις κοινωνικές ομάδες και την κοινωνικοποίησή τους, τον πολιτισμό και την κουλτούρα διαφόρων ατόμων και τέλος την κοινωνική διαστρωμάτωση και ανισότητα. Με την ολοκλήρωση του συγκεκριμένου μαθήματος και με βάση το μοντέλο των Papadopoulos, Tilki και Taylor, οι σπουδαστές έχουν αποκτήσει διαπολιτισμική γνώση, εφόσον μαθαίνουν για την πολιτισμική ταυτότητα διαφορών ομάδων, τις αξίες και τις πεποιθήσεις τους.

Στο Α Εξάμηνο του **A.T.E.I Κρήτης**, οι σπουδαστές διδάσκονται το μάθημα *Εισαγωγή στην Κοινωνική Εργασία*, σκοπός του οποίου είναι να

βοηθήσει τους φοιτητές να αποκτήσουν βασικές εισαγωγικές γνώσεις που αφορούν στο πεδίο της Κοινωνικής Εργασίας, στην ανάπτυξή της και στις αρχές-αξίες που διέπουν την άσκησή της. Μέσα από συγκεκριμένες ενότητες του μαθήματος, οι σπουδαστές έρχονται σε μια πρώτη επαφή με το επάγγελμα της Κοινωνικής εργασίας, μαθαίνοντας το αντικείμενο και τα κίνητρα επιλογής, τη σχέση της με άλλες επιστήμες και το σημαντικότερο την προσπάθεια της κοινωνικής εργασίας για την αντιμετώπιση των προκαταλήψεων. Οι σπουδαστές, μέσα από διάφορες ενότητες έχουν τη δυνατότητα να συνειδητοποιήσουν τις αρχές και τις αξίες που διέπουν την άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας και να αναπτύξουν την κριτική ικανότητα για την εξέλιξη - ανάπτυξη της Κοινωνικής Εργασίας, τον επαγγελματικό ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού στην Ελλάδα και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει κατά την άσκηση του ρόλου του. Τέλος αναπτύσσουν κοινωνική ευαισθησία και κριτική άποψη για θέματα κοινωνικού ενδιαφέροντος. Έχοντας ολοκληρώσει λοιπόν, τις παρακολουθήσεις του συγκεκριμένου μαθήματος, με βάση το μοντέλο των Papadopoulos, Tilki και Taylor, μπορούμε να πούμε, ότι οι σπουδαστές θα έχουν φτάσει στο δεύτερο επίπεδο του μοντέλου της διαπολιτισμικής ετοιμότητας, τη πολιτισμική γνώση.

Επίσης, στο Α Εξάμηνο με το μάθημα ***Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία***, οι σπουδαστές μαθαίνουν τη σημασία και το περιεχόμενο της κοινωνιολογίας, καθώς επίσης και τις σημαντικότερες κοινωνιολογικές θεωρίες. Μέσα από επιλεγμένες ενότητες, οι φοιτητές μαθαίνουν για τους πολιτισμούς και τις κοινωνίες, την κοινωνική διαστρωμάτωση, τις κοινωνικές ανισότητες και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Το βασικότερο όφελος είναι ότι οι σπουδαστές, μέσα από συγκεκριμένες ενότητες αποκτούν τις κατάλληλες γνώσεις για την κατανόηση, ανάλυση και κριτική ανάλυση - ερμηνεία της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας και των σύγχρονων κοινωνικών ζητημάτων, προσφέροντας στους σπουδαστές διαπολιτισμική γνώση με βάση το μοντέλο των Papadopoulos, Tilki και Taylor.

Με το μάθημα τέλος, ***Εισαγωγή στην Ψυχολογία***, του **A.T.E.I Κρήτης** στο Α εξάμηνο, οι σπουδαστές κατανοούν εις βάθος, τις βασικές έννοιες από διαφορετικούς κλάδους και προσεγγίσεις της ψυχολογίας. Οι σπουδαστές μέσα από επιλεγμένες ενότητες, κατανοούν τη σχέση της Κοινωνικής Εργασίας και της Ψυχολογίας ως επιστήμης από την οποία αντλεί γνώσεις η Κοινωνική Εργασία,

όπως επίσης και έννοιες από διαφορετικές προσεγγίσεις της Ψυχολογίας που τους είναι απαραίτητες για να κατανοήσουν την εξέλιξη του ανθρώπου και την πολυπαραγοντική αιτιολογία της ανθρώπινης ανάπτυξης και συμπεριφοράς. Το παρόν μάθημα, με βάση το μοντέλο των Papadopoulos et al, οδηγεί στους σπουδαστές, στο δεύτερο επίπεδο που αφορά στη διαπολιτισμική γνώση. Οι σπουδαστές αναπτύσσουν την ικανότητα να ενθαρρύνουν τους μετανάστες να μιλήσουν για τη ζωή τους, μαθαίνουν να τους ακούν προσεκτικά και να κατανοούν τις απόψεις τους.

Στο **A.T.E.I Πάτρας**, οι σπουδαστές διδάσκονται στο Α Εξάμηνο το μάθημα ***Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία***, σκοπός του οποίου είναι να εισαγάγει στους σπουδαστές μια σαφή γνώση του αντικείμενου, των όρων και της μεθοδολογίας της επιστήμης, μέσω της ιστορικής διαδρομής της κοινωνιολογίας έως και σήμερα. Ένας από τους στόχους του μαθήματος είναι να διδαχτούν για τις ανθρώπινες κοινωνίες και τις κουλτούρες τους, για τις κοινωνικές ομάδες και παρεκκλίσεις τους αλλά και για τους ρόλους των ατόμων στις διάφορες κοινωνίες. Έτσι, με βάση το μοντέλο των Papadopoulos, Tilki και Taylor, μπορούμε να πούμε ότι φτάνουν στο επίπεδο της διαπολιτισμικής γνώσης.

Σημαντικό τέλος, μάθημα, που διδάσκονται οι σπουδαστές της Κοινωνικής Εργασίας του **A.T.E.I Πάτρας**, είναι το μάθημα ***Συνέντευξη στην Κοινωνική Εργασία***, στο Β Εξάμηνο, το οποίο με βάση το μοντέλο των Papadopoulos, Tilki και Taylor, έχει τη δυνατότητα να οδηγήσει τους σπουδαστές στο επίπεδο της διαπολιτισμικής γνώσης. Σκοπός του μαθήματος είναι να ευαισθητοποιηθούν οι σπουδαστές στην επεξεργασία στερεοτύπων και προκαταλήψεων, να κατανοήσουν τις τεχνικές παρέμβασης και τη δεοντολογία της συνέντευξης στην Κοινωνική Εργασία. Στο συγκεκριμένο μάθημα, οι σπουδαστές μαθαίνουν για τα ενδεχόμενα προβλήματα στην επικοινωνία μεταξύ κοινωνικού λειτουργού και πελάτη, λόγω προκαταλήψεων, για τη διαδικασία της συνέντευξης και τη δεοντολογία της αλλά και τις διαφορές της συγκεκριμένης συνέντευξης από συνεντεύξεις άλλων επαγγελματιών.

3.2. Σύνδεση του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών των τριών Σχολών (Αθήνα, Πάτρα, Κρήτη) με το Μοντέλο της Διαπολιτισμικής Ετοιμότητας των Papadopoulos, Tilki And Taylor

Έχοντας παρουσιάσει τα μαθήματα των τμημάτων της Κοινωνικής Εργασίας των Α.Τ.Ε.Ι Αθήνας, Πάτρας και Κρήτης, θα επιχειρήσουμε να συνδέσουμε το περιεχόμενο τους με το Μοντέλο της Διαπολιτισμικής Ετοιμότητας των Papadopoulos, Tilki και Taylor, προκειμένου να συμπεράνουμε, ποια στάδια του μοντέλου καλύπτονται από τα παραπάνω μαθήματα και επομένως οι σπουδαστές διδασκόμενοι αυτά πιθανόν να οδηγούνται στο να καταστούν διαπολιτισμικά έτοιμοι επαγγελματίες.

Το πρώτο στάδιο, η *Πολιτισμική Αυτογνωσία*, μπορεί να καλυφθεί μόνο από δυο μαθήματα. Συγκεκριμένα από τα μαθήματα *Κοινωνική Εργασία με Πληθυσμιακές Ομάδες I* και *Αυτογνωσία Κοινωνικού Λειτουργού*, που διδάσκονται στο τμήμα της Πάτρας στο Σε εξάμηνο και στο τμήμα της Αθήνας στο Α εξάμηνο επίσης. Στα μαθήματα αυτά οι σπουδαστές καλούνται να αναγνωρίσουν τις επιπτώσεις του κοινωνικού αποκλεισμού του κράτους στην επιδείνωση των συνθηκών ζωής ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Επίσης, οι σπουδαστές έχουν τη δυνατότητα αυτοαξιολόγησης σχετικά με τις προσωπικές τους δυσκολίες που μπορούν, στο μέλλον, να επηρεάσουν την αποτελεσματικότητά τους σαν επαγγελματίες Κοινωνικοί Λειτουργοί. Επίσης, βοηθούν τους σπουδαστές να γνωρίσουν τον εαυτό τους και τις προσωπικές στάσεις και αντιλήψεις τους. Μαθαίνουν τέλος να εντοπίζουν και να διακρίνουν τα δικά τους πιστεύω, αντιλήψεις, προκαταλήψεις, αξίες, πεποιθήσεις ώστε να αποφεύγουν την ταύτιση με τον εξυπηρετούμενο.

Η πολιτισμική αυτογνωσία, είναι απαραίτητη αν τα άτομα πρόκειται να αποκτήσουν μια καλύτερη κατανόηση των διαφορετικών τρόπων ζωής. Οι υποψήφιοι κοινωνικοί λειτουργοί πρέπει να γνωρίζουν επίσης πώς να επιλύουν τις δικές τους προσωπικές διαμάχες και να κατανοούν τι σημαίνει συνύπαρξη και τι μπορεί να γίνει ώστε οι συνθήκες συνύπαρξης με το «διαφορετικό άλλο» να βελτιωθούν. Ωστόσο, η διαδικασία της αυτογνωσίας ολοκληρώνεται με στρατηγικές λήψης αποφάσεων.

Το δεύτερο στάδιο η **Πολιτισμική Γνώση**, μπορεί να καλυφθεί από το μάθημα *Κοινωνικός Αποκλεισμός στην Ελληνική Κοινωνία*, που διδάσκεται στο ΣΤ εξάμηνο στην Αθήνα, από την *Κοινωνική Πολιτική για ευάλωτες ομάδες*, που διδάσκεται στο Γ εξάμηνο στην Κρήτη και από το μάθημα της *Εισαγωγής στην Ψυχολογία* στο Α εξάμηνο στην Κρήτη επίσης. Στα μαθήματα αυτά οι σπουδαστές καλούνται να ενημερωθούν για στάσεις και συμπεριφορές απέναντι στους κοινωνικά αποκλεισμένους, για προκαταλήψεις, στερεότυπα, ξενοφοβία, και ρατσισμό, αλλά και για πρωτοβουλίες και προοπτικές καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού. Επίσης μαθαίνουν τα χαρακτηριστικά ευάλωτων κοινωνικά ομάδων όπως είναι τα άτομα τρίτης ηλικίας, τα εξαρτημένα από ουσίες άτομα, τους μετανάστες και τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Τέλος μαθαίνουν να κατανοούν την εξέλιξη του ανθρώπου και την πολυπαραγοντική αιτιολογία της ανθρώπινης ανάπτυξης και συμπεριφοράς.

Επίσης το συγκεκριμένο στάδιο καλύπτεται και από το μάθημα *Μεθοδολογία Γενικής Κοινωνικής Εργασίας* στο Δ εξάμηνο του Α.Τ.Ε.Ι Κρήτης, καθώς οι σπουδαστές μαθαίνουν να παρεμβαίνουν διαμεθοδικά σε προβλήματα ρατσισμού και κατά επέκταση κοινωνικού αποκλεισμού. Επίσης από το μάθημα *Συνέντευξη στην Κοινωνική Εργασία* στο Β εξάμηνο του Α.Τ.Ε.Ι Πάτρας, στο οποίο οι σπουδαστές ευαισθητοποιούνται στην επεξεργασία στερεοτύπων και προκαταλήψεων και στο μάθημα *Εισαγωγή στην Κοινωνική Εργασία*, στο Α.Τ.Ε.Ι Κρήτης και Πάτρας στο Α εξάμηνο εφόσον μέσα από τα συγκεκριμένα μαθήματα οι σπουδαστές έχουν αναπτύξει πολιτισμική ευαισθησία, το οποίο θεωρείται απαραίτητο προσόν για την αποτελεσματική τους παρέμβαση στη σύγχρονη πολυπολιτισμική κοινωνία.

Η πολιτισμική γνώση καλύπτεται από το *Σεμινάριο Τελειοφοίτων* στο Ζ εξάμηνο στο Α.Τ.Ε.Ι Πάτρας, δεδομένου ότι αναλαμβάνουν την επεξεργασία και υλοποίηση πιλοτικών ερευνών σχετικών με την διαπολιτισμική ετοιμότητα. Ακόμα, από το μάθημα του Α εξαμήνου στο Α.Τ.Ε.Ι Πάτρας, *Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία*, εφόσον οι σπουδαστές γνωρίζουν την κουλτούρα των διάφορων κοινωνιών. Από το μάθημα *Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία*, στο Α εξάμηνο του Α.Τ.Ε.Ι Κρήτης, οι σπουδαστές αποκτούν τις κατάλληλες γνώσεις για την κατανόηση, ανάλυση – ερμηνεία της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας και των σύγχρονων κοινωνικών ζητημάτων. Από το μάθημα *Δίκαιο*, στο Α εξάμηνο

των Α.Τ.Ε.Ι Πάτρας και Κρήτης, στα οποία καλούνται να μάθουν για το νομικό πλαίσιο και την επαγγελματική ζωή του ξένου εργατικού δυναμικού. Τέλος, από την Γενική Κοινωνιολογία, στο Α εξάμηνο του Α.Τ.Ε.Ι Αθήνας, μιας και οι σπουδαστές διδάσκονται για τη πολιτισμική ταυτότητα διάφορων ομάδων, τις αξίες και τις πεποιθήσεις τους.

Το τρίτο στάδιο η *Πολιτισμική Ευαισθητοποίηση*, καλύπτεται οριακά από τα δύο βασικά μαθήματα που υπάρχουν στα τμήματα της Αθήνας και της Κρήτης, τη *Διαπολιτισμική Κοινωνική Εργασία* στο Ζ και στο Δ εξάμηνο αντίστοιχα, στα οποία οι σπουδαστές καλούνται να σκιαγραφήσουν το ψυχοκοινωνικό προφίλ των διαφορετικών ομάδων (μετανάστες, πρόσφυγες, παλιννοστούντες, θρησκευτικές και πολιτισμικές μειονότητες) και να εντοπίσουν τις δυσκολίες προσαρμογής και τη διαδικασία της κοινωνικής ενσωμάτωσής τους.

Τέλος, το τρίτο στάδιο, πιθανά καλύπτεται από το μάθημα κοινωνική *Εργασία με Πληθυσμιακές Ομάδες II*, στο Ζ εξάμηνο του Α.Τ.Ε.Ι Πάτρας, εφόσον διδάσκονται τις συνθήκες εργασίας και διαβίωσης των μεταναστών αλλά και τους τρόπους καταπολέμησης της ξενοφοβίας και του ρατσισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Έχοντας ολοκληρώσει την ανάλυση του πρακτικού μέρους της παρούσης εργασίας, σε αυτό το κεφάλαιο θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα της έρευνάς μας.

Συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι σπουδαστές των τριών τμημάτων Κοινωνικής Εργασίας στην Αθήνα, την Πάτρα και την Κρήτη, με βάση το Μοντέλο της Διαπολιτισμικής Ετοιμότητας, διδάσκονται ένα μόνο αυτοτελές μάθημα στο Α.Τ.Ε.Ι Πάτρας (Κοινωνική Εργασία με Πληθυσμιακές Ομάδες Ι), το οποίο να τους φτάνει στο επίπεδο της *διαπολιτισμικής αυτογνωσίας*. Αναφορικά με το δεύτερο επίπεδο - *τη διαπολιτισμική γνώση*-, διδάσκονται ένα μάθημα στο Α.Τ.Ε.Ι Πάτρας (Σεμινάριο Τελειοφοίτων). Τέλος αναφορικά με το τελευταίο στάδιο του Μοντέλου της Διαπολιτισμικής Ετοιμότητας -*τη διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση*- διδάσκονται συνολικά τρία αυτοτελή μαθήματα. Συγκεκριμένα, ένα στο Α.Τ.Ε.Ι Αθήνας (Διαπολιτισμική Κοινωνική Εργασία), ένα στο Α.Τ.Ε.Ι Κρήτης (Διαπολιτισμική Κοινωνική Εργασία) και τέλος ένα μάθημα στο Α.Τ.Ε.Ι Πάτρας (Κοινωνική Εργασία με Πληθυσμιακές Ομάδες ΙΙ).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΥΤΟΤΕΛΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ			
	Α.Τ.Ε.Ι ΑΘΗΝΑΣ	Α.Τ.Ε.Ι ΚΡΗΤΗΣ	Α.Τ.Ε.Ι ΠΑΤΡΑΣ
ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ			Κοινωνική Εργασία με Πληθυσμιακές Ομάδες Ι
ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΓΝΩΣΗ			Σεμινάριο Τελειοφοίτων
ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ	Διαπολιτισμική Κοινωνική Εργασία	Διαπολιτισμική Κοινωνική Εργασία	Κοινωνική Εργασία με Πληθυσμιακές Ομάδες ΙΙ

Εν συνεχεία, σχετικά με την διερεύνηση εκπαιδευτικών ενοτήτων που οδηγούν τους σπουδαστές στο να καταστούν Διαπολιτισμικά Έτοιμοι, υπάρχει ένα μάθημα (Αυτογνωσία Κοινωνικού Λειτουργού) στο Α.Τ.Ε.Ι Αθηνάς, που να οδηγεί τους σπουδαστές στο επίπεδο της *διαπολιτισμικής αυτογνωσίας*. Στο δεύτερο επίπεδο του μοντέλου της Διαπολιτισμικής Ετοιμότητας, τη *διαπολιτισμική γνώση*, υπάρχουν συνολικά έξι μαθήματα. Συγκεκριμένα, στο Α.Τ.Ε.Ι Αθήνας διδάσκεται ένα μάθημα (Κοινωνικός Αποκλεισμός στην Ελληνική Κοινωνία). Στο Α.Τ.Ε.Ι Κρήτης υπάρχουν τρία μαθήματα (Δίκαιο, Μεθοδολογία Γενικής Κοινωνικής Εργασίας και Κοινωνική Πολιτική για Ευάλωτες Ομάδες). Στο Α.Τ.Ε.Ι Πάτρας υπάρχουν δυο μαθήματα (Εισαγωγή στην Κοινωνική Εργασία και Δίκαιο). Σχετικά με το τρίτο στάδιο, τη *διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση*, δεν υπάρχει κανένα μάθημα που να διδάσκεται στα τρία τμήματα Κοινωνικής Εργασίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ			
	Α.Τ.Ε.Ι ΑΘΗΝΑΣ	Α.Τ.Ε.Ι ΚΡΗΤΗΣ	Α.Τ.Ε.Ι ΠΑΤΡΑΣ
ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ		Αυτογνωσία Κοινωνικού Λειτουργού	
ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΓΝΩΣΗ	Κοινωνικός Αποκλεισμός στην Ελληνική Κοινωνία	Δίκαιο, Μεθοδολογία Γενικής Κοινωνικής Εργασίας, Κοινωνική Πολιτική για Ευάλωτες Ομάδες	Εισαγωγή στην Κοινωνική Εργασία, Δίκαιο
ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ			

Τέλος, σχετικά με την διερεύνηση των μαθημάτων στα οποία γίνεται αναφορά των όρων πολιτισμικός, διαπολιτισμικός, κουλτούρα και άλλα στα τρία τμήματα Κοινωνικής Εργασίας, δεν υπάρχει κανένα μάθημα το οποίο να φτάνει τους σπουδαστές στο πρώτο (διαπολιτισμική αυτογνωσία) και τρίτο

(διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση) στάδιο του μοντέλου της Διαπολιτισμικής Ετοιμότητας. Ωστόσο υπάρχουν συνολικά έξι μαθήματα τα οποία να προσδίδουν διαπολιτισμική γνώση στους σπουδαστές. Συγκεκριμένα, στο Α.Τ.Ε.Ι Αθήνας ένα μάθημα (Γενική Κοινωνιολογία), στο Α.Τ.Ε.Ι Κρήτης τρία μαθήματα (Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία, Εισαγωγή στην Κοινωνική Εργασία και Εισαγωγή στην Ψυχολογία) και τέλος στο Α.Τ.Ε.Ι Πάτρας υπάρχουν δυο μαθήματα(Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία και Συνέντευξη στην Κοινωνική Εργασία).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΟΡΩΝ			
	Α.Τ.Ε.Ι ΑΘΗΝΑΣ	Α.Τ.Ε.Ι ΚΡΗΤΗΣ	Α.Τ.Ε.Ι ΠΑΤΡΑΣ
ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ			
ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΓΝΩΣΗ	Γενική Κοινωνιολογία	Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία, Εισαγωγή στην Κοινωνική Εργασία, Εισαγωγή στην Ψυχολογία	Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία, Συνέντευξη στην Κοινωνική Εργασία
ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ			

Η διαπολιτισμική ετοιμότητα, αποτελεί μια διαδικασία όχι στατική, αλλά συνεχή και η οποία προϋποθέτει συχνή επανάληψη της μάθησης και της κατανόησης της ποικιλότητας. Οι κοινωνικοί λειτουργοί πρέπει να αδράξουν κάθε ευκαιρία να επεκτείνουν την γνώση και την εξειδίκευσή τους σχετικά με τους διάφορους πολιτισμούς- κουλτούρες. Απαραίτητο επίσης κρίνεται ο κοινωνικός λειτουργός να γνωρίζει τη δική του πολιτισμική ταυτότητα. Οι κοινωνικοί λειτουργοί πρέπει να επιδιώξουν, να αναπτύξουν την κατανόηση των προσωπικών τους, πολιτιστικών αξιών και πεποιθήσεων ως έναν τρόπο εκτίμησης της σημασίας των πολυπολιτισμικών ταυτοτήτων στις ζωές των ανθρώπων.

Στη συνέχεια οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να συνεχίσουν να αναπτύσσουν εξειδικευμένη γνώση και κατανόηση σχετικά με την ιστορία, τις παραδόσεις, τις αξίες, τα οικογενειακά συστήματα και τις καλλιτεχνικές εκφράσεις σημαντικών ομάδων που εξυπηρετούν.

Τέλος έχοντας αναπτύξει όλα τα παραπάνω, μπορούν να ευαισθητοποιηθούν απέναντι σε συγκεκριμένες ομάδες οπότε και θα είναι διαπολιτισμικά έτοιμοι να αντιμετωπίσουν την όποια κατάσταση τους παρουσιαστεί.

Με βάση την ανάλυση, που προηγήθηκε, μπορούμε να πούμε, ότι οι σπουδαστές και των τριών τμημάτων Κοινωνικής Εργασίας στα Α.Τ.Ε.Ι Αθήνας, Πάτρας και Κρήτης, δεν μπορούν να καταστούν διαπολιτισμικά έτοιμοι μέσω των μαθημάτων που παρακολουθούν. Αν υποθέσουμε καταρχάς, ότι για να καταστεί κάποιος διαπολιτισμικά έτοιμος πρέπει να ακολουθήσει τη σειρά των επιπέδων που παρουσιάζει το μοντέλο των Papadopoulos, Tilki , Taylor, τότε οι σπουδαστές και των τριών τμημάτων δεν καθίστανται διαπολιτισμικά έτοιμοι, εφόσον όσον αφορά στα αυτοτελή μαθήματα, το επίπεδο της διαπολιτισμικής αυτογνωσίας καλύπτεται από ένα μόνο μάθημα. Το δεύτερο επίπεδο, η διαπολιτισμική γνώση, καλύπτεται μόνον στην Πάτρα, από ένα μάθημα. Το τρίτο επίπεδο, η διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση, καλύπτεται και στα τρία τμήματα Αθήνας, Κρήτης και Πάτρας, μέσω όμως ενός μόνο μαθήματος αντιστοίχως.

Διαπολιτισμικά έτοιμοι, δεν καθίστανται οι σπουδαστές, ούτε μέσω των εκπαιδευτικών ενοτήτων στα μαθήματα, δεδομένου ότι το πρώτο επίπεδο της διαπολιτισμικής αυτογνωσίας, καλύπτεται από ένα μόνο μάθημα στην Αθήνα. Το δεύτερο επίπεδο της διαπολιτισμικής γνώσης, καλύπτεται και από τα τρία τμήματα ένα στη Αθήνα, τρία στην Κρήτη και δυο στην Πάτρα. Το τρίτο επίπεδο της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης δεν καλύπτεται από κανένα μάθημα στα τρία τμήματα Κοινωνικής Εργασίας.

Τέλος, ούτε τα μαθήματα που αφορούν σε όρους όπως «πολιτισμικός, διαπολιτισμικός, κουλτούρα, προκατάληψη», καθιστούν διαπολιτισμικά έτοιμους τους μαθητές, εφόσον η διαπολιτισμική αυτογνωσία και η διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση δεν καλύπτεται από κανένα μάθημα στα τρία τμήματα, ωστόσο

το στάδιο της διαπολιτισμικής γνώσης κατακτάται και στα τρία τμήματα, ένα στο Α.Τ.Ε.Ι Αθήνας, τρία στο τμήμα της Κρήτης και δυο στο τμήμα της Πάτρας.

Από τα παραπάνω, συμπεραίνουμε ότι πολλά τμήματα παρουσιάζουν ελλείψεις σε μαθήματα που βοηθούν τους σπουδαστές να αποκτήσουν διαπολιτισμική αυτογνωσία ή και διαπολιτισμική ευαισθησία. Συμπερασματικά λοιπόν, μπορούμε να πούμε ότι τα μαθήματα που διδάσκονται στα τμήματα της κοινωνικής εργασίας, δεν μπορούν να καταστήσουν τους σπουδαστές διαπολιτισμικά έτοιμους αλλά σε ένα βαθμό διαπολιτισμικά γνώστες, για τη σπουδαιότητα της διαπολιτισμικής προσέγγισης, αλλά και της αναγκαιότητας σεβασμού των διαπολιτισμικών διαφορών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η διαπολιτισμική ετοιμότητα αποτελεί σήμερα μια πραγματικότητα στην οποία δίνεται έμφαση κατά την άσκηση της κοινωνικής εργασίας. Η έμφαση στη διαπολιτισμική ετοιμότητα αντικατοπτρίζει το ενδιαφέρον των κοινωνιών αλλά και των επαγγελματιών και επιστημονικών ενώσεων στην πραγματικότητα της πολυπολιτισμικής αλλαγής των κοινωνιών. Η Πολιτισμική ετοιμότητα στην κοινωνική εργασία θεωρείται η ικανότητα να αντιλαμβάνεται ο κοινωνικός λειτουργός τις διαστάσεις του πολιτισμού και των πολιτισμικών πρακτικών των εξυπηρετούμενων και να τις χρησιμοποιεί όταν εργάζεται με τους εξυπηρετούμενους και το πολιτισμικοκοινωνικό τους περιβάλλον.

Τα αποτελεσματικά προγράμματα κοινωνικής εργασίας αναγνωρίζουν και ενσωματώνουν την κουλτούρα των ανθρώπων με τους οποίους και για τους οποίους εργάζονται, στις υπηρεσίες που προσφέρουν και στην επανεκπαίδευση των επαγγελματιών που εργάζονται μαζί τους. Η κουλτούρα διαμορφώνει τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι βιώνουν τον κόσμο στον οποίο ζουν, τον τρόπο με τον οποίο ερμηνεύουν το περιβάλλον τους, τον τρόπο με τον οποίο επιλέγουν τον τρόπο ζωής των οικογενειών τους και τέλος τον τρόπο με τον οποίο συμμετέχουν και αποκτούν ρόλο στην ζωή των κοινοτήτων τους.

Από τα παραπάνω καθίσταται εύλογο, ότι η διαπολιτισμική ετοιμότητα των κοινωνικών λειτουργών σήμερα, αποτελεί βασική προϋπόθεση, για την αποτελεσματική άσκηση του ρόλου και των καθηκόντων τους, μιας και πλέον ζούμε σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία. Σύμφωνα με το μοντέλο των Papadopoulos et al. (1994) της διαπολιτισμικής ετοιμότητας, ένας κοινωνικός λειτουργός θεωρείται διαπολιτισμικά έτοιμος όταν έχει την ικανότητα να ρωτά γενικές και περισσότερο εξειδικευμένες ερωτήσεις στους μετανάστες, να ξεπερνά αποτελεσματικά κάθε εμπόδιο στην επικοινωνία του μαζί τους, να μπορεί να επικοινωνεί διαδραστικά με το άμεσο περιβάλλον των μεταναστών, να εκμιαεύει σημαντικές πληροφορίες για τον τρόπο ζωής, τις αξίες και τα πιστεύω των

μεταναστών χωρίς να δημιουργούν κλίμα ανασφάλειας και τέλος να εκφράζει τον σεβασμό του για τον ίδιο τον μετανάστη, τη ζωή του και τα κοινωνικά και θρησκευτικά του πιστεύω.

Δυστυχώς όμως, όπως προέκυψε από την παρούσα έρευνα, οι απόφοιτοι των τμημάτων της Κοινωνικής Εργασίας, τόσο σε Αθήνα, όσο και σε Πάτρα και Κρήτη, δεν είναι καταρτισμένοι όσον αφορά στον τομέα της διαπολιτισμικής ετοιμότητας, εφόσον όπως παρατηρήθηκε παρουσιάζονται ελλείψεις σε πολλά μαθήματα που βοηθούν τους σπουδαστές να αποκτήσουν διαπολιτισμική αυτογνωσία ή και διαπολιτισμική ευαισθησία. Τα μαθήματα των τμημάτων, τους παρέχουν κάποιες γνώσεις όσον αφορά στην έννοια του διαπολιτισμού, της κουλτούρας, της προκατάληψης, αλλά σε καμία περίπτωση δεν τους καθιστούν διαπολιτισμικά έτοιμους. Οι σπουδαστές μέσω των μαθημάτων που παρουσιάστηκαν, εξοικειώνονται, με τα αισθήματα των μετακινούμενων πληθυσμών, με τις στρατηγικές-δεξιότητες παρέμβασης σε μικρο-, μέσο- και μακρο-επίπεδο και αποκτούν ικανότητες όπως είναι η επικοινωνία, η συλλογή στοιχείων και η περαιτέρω ανάλυσή τους, η οργάνωση και ο προγραμματισμός. Όλα τα παραπάνω ωστόσο διδάσκονται σε θεωρητικό επίπεδο και σε διαφορετικά εξάμηνα, γεγονός που εμποδίζει την κατάρτισή τους ως διαπολιτισμικά έτοιμους επαγγελματίες, εφόσον όπως ειπώθηκε, η διαπολιτισμική ετοιμότητα, αποτελεί μια συνεχή και μακρόχρονη διαδικασία.

5.1. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Έχοντας ολοκληρώσει την παρούσα έρευνα, μετά την διεξοδική διερεύνηση των ακαδημαϊκών οδηγών σπουδών, την αναλυτική παρουσίαση των μαθημάτων των τριών τμημάτων Κοινωνικής Εργασίας στην Ελλάδα και την παρουσίαση των αποτελεσμάτων σχετικά με την πιθανή Διαπολιτισμική Ετοιμότητα των μελλοντικών Κοινωνικών Λειτουργών θα θέλαμε να παραθέσουμε κάποιες προτάσεις που θα μπορούσαν να υλοποιηθούν μελλοντικά.

Αρχικά, καλό θα ήταν και τα τρία ακαδημαϊκά προγράμματα σπουδών, των τμημάτων Κοινωνικής Εργασίας, να ενισχυθούν με μαθήματα που θα αφορούν τα τρία στάδια του μοντέλου της Διαπολιτισμικής Ετοιμότητας και συγκεκριμένα μαθήματα που θα αναπτύσσουν στους σπουδαστές πολιτισμική αυτογνωσία, πολιτισμική γνώση αλλά και που θα τους καθιστούν πολιτισμικά ευαίσθητους. Η εισαγωγή των μαθημάτων αυτών θα μπορούσε να γίνει με λογική σειρά. Δηλαδή στα πρώτα εξάμηνα, να διδάσκονται μαθήματα που να αναπτύσσουν την πολιτισμική αυτογνωσία των σπουδαστών, στα επόμενα εξάμηνα να διδάσκονται μαθήματα που να αναπτύσσουν την πολιτισμική γνώση και στα τελευταία εξάμηνα, μαθήματα, που να τους καθιστούν πολιτισμικά ευαίσθητους. Ωστόσο, θεωρούμε ότι για την επιτυχή επίτευξη του παραπάνω στόχου καλό θα ήταν να μην υπάρξει μόνο θεωρητική βάση αλλά και πρακτική εφαρμογή είτε μέσω εργαστηρίων είτε μέσω πρακτικής άσκησης.

Εν συνεχεία, πέρα από την απλή διαμόρφωση των ακαδημαϊκών προγραμμάτων και των μαθημάτων που διδάσκονται, σημαντικό θα ήταν να γίνει μια ουσιαστική αλλαγή στον τρόπο επικοινωνίας και κατανόησης στη σχέση Κοινωνικού Λειτουργού – Πελάτη. Δηλαδή, οι Κοινωνικοί Λειτουργοί να εμβαθύνουν στην σχέση του με τον πελάτη, να κατανοούν την διαφορετικότητά τους και τέλος να είναι σε θέση να μπορούν να διακρίνουν το υπόβαθρό τους μέσα στο κοινωνικό σύνολο (ποιοι πραγματικά είναι, ποιες οι συνθήκες διαβίωσης, ποιες οι πραγματικές ανάγκες τους και άλλα).

Κλείνοντας, και με αφορμή της παρούσης έρευνας, πιστεύουμε ότι θα ήταν αρκετά καλό να πραγματοποιούνταν μελλοντικά μια έρευνα, η οποία θα αφορούσε στα τρία τμήματα Κοινωνικής Εργασίας των Α.Τ.Ε.Ι Αθήνας, Πάτρας και Κρήτης, με σκοπό να διερευνήσει τις στάσεις και τις αντιλήψεις των καθηγητών των τμημάτων, αναφορικά με την πιθανή διαπολιτισμική ετοιμότητα των σπουδαστών τους. Η υλοποίηση της συγκεκριμένης έρευνας, θα μπορούσε να γίνει με ποιοτική έρευνα και χρησιμοποιώντας ως βασικό εργαλείο τις εις βάθος συνεντεύξεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Δημητρόπουλος Ε. (2004). *Εισαγωγή στη μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας*. Ένα συστημικό δυναμικό μοντέλο. Αθήνα: Έλλην
2. Δημοπούλου-Λαγωνίκα Μ. (2004). *Η διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση στους επαγγελματικές υγείας – πρόνοιας*. *Περιοδικό Κοινωνική Εργασία* τ.73, Επιθεώρηση Κοινωνικών Επιστημών., Αθήνα: Σ.Κ.Λ.Ε.
3. Κανακίδου Ε., Παπαγιάννη Β. (1998). *Διαπολιτισμική εκπαίδευση*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
4. Καραλής, Σ. (1995). «*Λαθρομετανάστες πολιορκούν τη χώρα*». Εφημερίδα *Η Καθημερινή*, 23 Δεκεμβρίου.
5. Κογκίδου, Δ. (1995). *Μονογονεϊκές οικογένειες: Πραγματικότητα-Προοπτικές -Κοινωνική Πολιτική*. Αθήνα: Νέα Σύνορα.
6. Κυριαζή Ν. (2005). *Η κοινωνιολογική Έρευνα*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
7. Κωνσταντόπουλος, Χ., Μαράτου-Αλιμπράντη, Λ., Γεραμνός, Δ., Οικονόμου Θ. (2000). «*Εμείς*» και οι «*άλλοι*». *Αναφορά στις τάξεις και τα σύμβολα*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
8. Νικολάου Γ. (2000). *Ένταξη και Εκπαίδευση των Αλλοδαπών Μαθητών στο Δημοτικό Σχολείο, Από την «ομοιογένεια» στην πολυπολιτισμικότητα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
9. Παλαιολόγου Ν., Ευαγγέλου Ο. (2003). *Διαπολιτισμική παιδαγωγική Εκπαιδευτικές, Διδακτικές και Ψυχολογικές Προσεγγίσεις*, Αθήνα: Ατραπός
10. Παπάς Α. (1998). *Διαπολιτισμική παιδαγωγική και διδακτική*, Αθήνα,
11. Σταθόπουλος Π. (1999). *Κοινωνική Πρόνοια*. Αθήνα: Έλλην.
12. Τσαούσης Δ. (2001). *Η κοινωνία του ανθρώπου. Εισεκπαίδευση στην Κοινωνιολογία*. Αθήνα: Gutenberg.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Anderson S., Wilson, M., Lengwe-Katembula M. & Kwaku O.- H. (1994). *Empowerment and social work education and practice in Africa*. Journal of Social Development in Africa
2. Bennett D. (Ed.) (1998). *Multicultural States Rethinking difference and identity*. London, Routledge.
3. Carter, P. (1992). *Living in a new country: History, Travelling and Language*. London: Faber and Faber.
4. Chen G., Starosta W. (2000). *The development and validation of the intercultural sensitivity scale*. Human Communication, 3, 1-15.
5. Galli I., Fasannelli R. (1994). «*The social representation of Poverty*» Papers on Social Representations, vol. 3, no 2, pp. 122-129.
6. Kent R. (1995). *Marketing Research, Marketing Intelligence & Planning*, Routledge
7. Mc Daniel, C., Gates R. (1995). *Marketing Research Essentials*, West Publishing Company
8. Laungani, P. (1999). *Counselling in a multicultural society*. London: Sage
9. Melville J. (1973), *Cultural Relativism: Perspectives in Cultural Pluralism*, New York: Vintage Books
10. Papadopoulos R., Tilki M. and Teilor S. (2008). *Cultural Competence in Action for CAMHS: Development of a Cultural Assessment Tool and Training*. Contemporary Nurse, 28(2), 129-140
11. Purnell L., Paulanka B. (1998). *Transcultural health care: A culturally competent approach*. Philadelphia: F. A. Davis
12. Robson C. (2005) *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου. Ένα μέσο για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*. Αθήνα: Gutenberg
13. Sue D., Capodilupo C., Torino G., Bucceri M., Holder, A., Esquilin M. (2006). *Racial microaggressions in everyday life: Implications for counseling*. Manuscript submitted for publication.

14. Triandis H. (1985). *Some major dimensions of Cultural Variation in Client Populations*. Pedersen (Ed.) *Handbook of Cross-cultural Counseling and Therapy*. Westport:Greenwood Press.
15. Webster C. (1997), "Resource Theory in a Cultural Context: Linkages Between Ethnic Identity, Gender Roles, and Purchase Behavior," *Journal of Marketing Theory & Practice*, 5 (Winter), 1-5.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

1. <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:gfd5-ka7GoJ:www.teipat.gr/isotita/docs/seminaria.doc>
2. http://eclass.teipat.gr/claroline/course_description
3. Διβάνη Λ. (2008). *Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου* ανακτημένο από: http://87.202.192.243/romnet6/sites/default/files/rep_25_02_02.pdf
4. Κουτουμάνος, Γ. (2006). *Ο ρόλος των κοινωνικών λειτουργών στις ΣΜΕΑ, Σημειώσεις διδασκαλίας: Αντικείμενο εργασίας των κοινωνικών λειτουργών στις Σχολικές Μονάδες Ειδικής Εκπαίδευσης (ΣΜΕΑ)*, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της ΣΕΥΠ του ΑΤΕΙ Πάτρας ανακτημένο από: <http://www.noesi.gr/node/881>
5. Σωματείο Ερμής. (2008). *Κοινωνική Στήριξη*. ανακτημένο από: <http://hermes-admin.net/wpd=49>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΕΡΓΑΣΙΑΣ
Α.Τ.Ε.Ι ΑΘΗΝΑΣ**

ΕΞΑΜΗΝΟ : (I) Α

α/α	Κωδικός	Μάθημα	ΚΜ	ΕΜ	Θεωρία	Εργαστήριο	Σύνολο	Φόρτος Εργασίας	Πιστωτικές Μονάδες
1.	101	Εισαγωγή στην Κοινωνική Εργασία	ΜΓΥ	Υ	3		3	135	5
2.	102	Αυτογνωσία Κοινωνικού Λειτουργού	ΜΕΥ	Υ	2	2	4	120	4
3.	103	Γενική Κοινωνιολογία	ΜΓΥ	Υ	3		3	135	5
4.	104	Εισαγωγή στην Ψυχολογία	ΜΓΥ	Υ	3		3	135	5
5.	105	Στοιχεία Δικαίου	ΔΟΝΑ	Υ	3		3	135	5
6.	106	Συγγραφή Επιστημονικής Μελέτης και Βιβλιογραφική Έρευνα	ΜΓΥ	Υ	2	4	6	150	6
	Σύνολο				16	6	22	810	30

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Εξοικείωση των σπουδαστών με τις θεωρίες και τις βασικές έννοιες της επιστήμης της Κοινωνικής Εργασίας, καθώς και τους τομείς εφαρμογής της.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

1^η Θεματική Ενότητα α)Συνοπτική ιστορική αναδρομή της Κοινωνικής Εργασίας διεθνώς και στην Ελλάδα. β)Ορισμός, γνωστικό και θεωρητικό υπόβαθρο της Κοινωνικής Εργασίας.

2^η Θεματική Ενότητα α)Δεοντολογία και κανόνες που διέπουν την άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας. β)Ανθρώπινα δικαιώματα και άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας.

3^η Θεματική Ενότητα Η εκπαίδευση στην Κοινωνική Εργασία.

4^η Θεματική Ενότητα Μέθοδοι άσκησης της Κοινωνικής Εργασίας και τομείς ανάπτυξής της.

5^η Θεματική Ενότητα Το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού στη σύγχρονη εποχή, οι προϋποθέσεις και προοπτικές εξέλιξής του.

ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

- Να εξοικειωθεί ο σπουδαστής με την αντικειμενικότητα του Κοινωνικού Λειτουργού.
- Να βοηθηθεί σε αρχική επίγνωση του εαυτού του, των προσωπικών στάσεων και αντιλήψεων.
- Να μάθει να εντοπίζει, να διακρίνει τα δικά του πιστεύω, αντιλήψεις, προκαταλήψεις, αξίες, πεποιθήσεις ώστε να αποφεύγει την ταύτιση με τον εξυπηρετούμενο.
- Να ευαισθητοποιηθεί στην επίδραση που ασκούν οι προσωπικές αξίες στις ενέργειες και στάσεις, ώστε να αρχίσει να διακρίνει πως προστατεύει η αυτογνωσία τον κοινωνικό λειτουργό από την συναισθηματική εμπλοκή με τον εξυπηρετούμενο.
- Να προβληματιστεί γύρω από τον βαθμό αυτογνωσίας του κοινωνικού λειτουργού, που καθορίζει σ' ένα μεγάλο βαθμό την ποιότητα της επαγγελματικής προσφοράς του.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

- Σχέσεις αξιών, αντιλήψεων, πιστεύω, προκαταλήψεων με στάσεις, αντιδράσεις και θέσεις.
- Αποδοχή άλλων, διαφορετικών απόψεων, αντιλήψεων. Ευκολίες – Δυσκολίες.
- Κατανόηση της άποψης των άλλων.
- Γνώση της σχέσης ανάμεσα στις πράξεις, στάσεις και συνέπειες τους σε κοινωνικές επιδράσεις στην συμπεριφορά
- Η συμβολή της αυτογνωσίας του κοινωνικού λειτουργού για καλύτερη επικοινωνία (ευαισθησία, σεβασμός, εμπιστοσύνη, στήριξη).

ΓΕΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Εμβάθυνση στο πνεύμα της επιστήμης της Κοινωνιολογίας και στο αντικείμενο μελέτης της, συγχρόνως με την πρώτη απόκτηση γνώσης-επαφής με την κοινωνία και τη λειτουργία της.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

- Γέννηση επιστήμης, κύριοι θεωρητικοί, σχέσεις με τις άλλες επιστήμες.
- Αντικείμενο μελέτης, φύση και χρησιμότητα.
- Μέθοδοι και τεχνικές έρευνας.
- Κοινωνικά φαινόμενα, Κράτος, Κοινότητα και Κοινωνία, Κοινωνικές Ομάδες, Κοινωνικοποίηση, Θεσμοί, Κοινωνική Συνοχή, Πολιτισμός και Κουλτούρα, Εθνοκεντρισμός, Κοινωνική Αλλαγή, Κοινωνική Παθολογία.
- Κοινωνικές Θέσεις και Ρόλοι, Κοινωνικός Έλεγχος, Κοινωνική Διαστρωμάτωση, Κινητικότητα, Κοινωνικές Ανισότητες.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

- Να εξοικειωθούν οι σπουδαστές με τις βασικές ψυχολογικές έννοιες και να συλλάβουν τη δυναμική φύση της σύγχρονης ψυχολογίας έτσι ώστε να θελήσουν να μάθουν περισσότερα για τον τομέα αυτό.
- Να μάθουν την έννοια των ψυχολογικών όρων έτσι ώστε και άλλα κείμενα ψυχολογίας να τους είναι προσιτά.
- Να γνωρίσουν τις διαφορετικές ψυχολογικές θεωρίες.
- Να προβληματιστούν για τα όρια της φυσιολογικής και παθολογικής συμπεριφοράς.
- Να προβληματιστούν για τις διαπροσωπικές τους σχέσεις στον επαγγελματικό τους χώρο.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Εισαγωγικά. Η επιστήμη της ψυχολογίας, οι κλάδοι της ψυχολογίας, οι μέθοδοι της ψυχολογίας, οι συναφείς με αυτήν ειδικότητες, η διεπιστημονική ομάδα.

- Λειτουργίες Συμπεριφοράς.
- Αντίληψη, μάθηση, μνήμη, νοημοσύνη, κίνητρα, συναισθήματα.
- Οι Ατομικές Διαφορές και οι Παράγοντες που τις Καθορίζουν.
- Περιβάλλον, κληρονομικότητα.
- Ψυχολογικές Θεωρίες : Ψυχαναλυτική θεωρία, ψυχαναλυτική μέθοδος θεραπείας. Θεωρία της συμπεριφοράς, θεραπεία της συμπεριφοράς. Θεωρία της κοινωνικής μάθησης. Ανθρωπιστικές θεωρίες. Θεραπεία επικεντρωμένη στον πελάτη.
- Εισαγωγικές Γνώσεις Εξελικτικής Ψυχολογίας.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Με την προσέγγιση βασικών εννοιών σε ιδιαίτερα σημαντικούς κλάδους του Δικαίου αλλά και ταυτόχρονα με την παροχή συμπυκνωμένης γνώσης επιδιώκεται: Η ευαισθητοποίηση του σπουδαστή του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας σε θέματα Δικαίου καθώς και η δυνατότητα να αντιμετωπίζει με σύνεση, γνώση και προσοχή περιπτώσεις που τυχόν θα προκύψουν κατά την ενάσκηση του επαγγέλματός του και που θα σχετίζονται με τους συγκεκριμένους κλάδους Δικαίου.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

- ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ.: Έννοια Δικαίου-Ηθικής. Διαιρέσεις – Κλάδοι – Πηγές Δικαίου. Φυσικά Πρόσωπα (Ιδιότητες) Νομικά Πρόσωπα (Διακρίσεις). Δικαίωμα (Διακρίσεις-Προστασία). Ικανότητα για Δικαιοπραξία. Δικαιοπραξίες: Είδη. Συμβάσεις-Αντιπροσώπευση. Παραγραφή και Αποσβεστική Προθεσμία.
- ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΔΙΚΑΙΟ: Οικογένεια – Γάμος – Λύση Γάμου (Διαζύγιο). Περιουσιακές και Προσωπικές Σχέσεις Συζύγων. Σχέσεις Γονέων - Παιδιών. Υιοθεσία – Επιτροπεία – Αναδοχή. Διατροφή – Τεκμήριο Πατρότητας.
- ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ: Έννοιες Ποινικού Δικαίου – Ποινικής Δικονομίας και Κεντρικές Αρχές Ποινικής Δίκης. Ποινή – Μέτρα Ασφαλείας – Ποινικά Δικαστήρια και Δικαιοδοσία. Ανακριτικά Όργανα. Διαίρεση αξιόποινων πράξεων. Άδικος χαρακτήρας πράξης. Λόγοι που αποκλείουν το άδικο της πράξης. Καταλογισμός πράξης (δόλος-αμέλεια). Εγκληματίας ελαττωμένης ικανότητας προς καταλογισμό. Ανήλικοι εγκληματίες. Απόπειρα. Συμμετοχή.

ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Σκοπός του μαθήματος είναι να μάθουν οι φοιτητές τους βασικούς τρόπους βιβλιογραφικής αναζήτησης και να εξοικειωθούν με τις βασικές αρχές που διέπουν τη συγγραφή μιας επιστημονικής εργασίας. Ειδικότεροι στόχοι είναι η γνωριμία των φοιτητών με τις διάφορες πηγές βιβλιογραφικής αναζήτησης καθώς και η κατανόηση του τρόπου επεξεργασίας των αποτελεσμάτων της αναζήτησης αυτής και η σωστή χρήση των παραπομπών και της βιβλιογραφίας. Στο εργαστηριακό μέρος του μαθήματος, οι φοιτητές καλούνται να εφαρμόσουν σταδιακά τις γνώσεις αυτές στη συγγραφή μιας εργασίας σε θέματα που άπτονται των ενδιαφερόντων των κοινωνικών λειτουργών.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

- Η πνευματική ιδιοκτησία και τα δικαιώματα των συγγραφέων
- Κανόνες δεοντολογίας κατά τη συγγραφή μιας επιστημονικής εργασίας
- Βασικές αρχές στην οργάνωση και λειτουργία μιας επιστημονικής βιβλιοθήκης
- Μέθοδοι βιβλιογραφικής αναζήτησης
- Η βιβλιογραφική αναζήτηση στο Διαδίκτυο – Επιστημονικές βάσεις δεδομένων
- Η οργάνωση και αξιοποίηση των βιβλιογραφικών πληροφοριών
- Η χρήση πλάνου για τη συγγραφή μιας επιστημονικής εργασίας
- Η δομή μιας επιστημονικής εργασίας
- Η κριτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων της βιβλιογραφικής έρευνας
- Η χρήση των παραπομπών κατά τη συγγραφή μιας επιστημονικής εργασίας
- Τρόποι γραφής του πίνακα βιβλιογραφικών αναφορών

ΕΞΑΜΗΝΟ : (II) Β

α/α	Κωδικός	Μάθημα	ΚΜ	ΕΜ	Θ	Ε	Σύνολο	ΦΕ	ΠΜ
1.	201	Σύγχρονη Κοινωνική Πολιτική & Ευρωπαϊκή Ένωση	ΔΟΝΑ	Υ	3		3	135	5
2.	202	Τεχνικές Έκφρασης και Επικοινωνίας στην Κ.Ε.Ο.	ΜΕ	Υ		3	3	45	2
3.	203	Επαγγελματική Ηθική και Δεοντολογία	ΔΟΝΑ	Υ	3		3	135	5
4.	204	Προγράμματα Κοινωνικής Πρόνοιας	ΜΓΥ	Υ	3	4	7	195	8
5.	205	Κοινωνιολογία της Υγείας	ΜΓΥ	Υ	3		3	135	5
6.	206	Κοινωνική Ψυχολογία	ΜΕΥ	Υ	3		3	135	5
	Σύνολο				15	7	22	780	30

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Εξοικείωση των σπουδαστών με:

- το εννοιολογικό πλαίσιο της σύγχρονης κοινωνικής πολιτικής
- κοινωνικούς, πολιτικούς, οικονομικούς και ιστορικούς παράγοντες που επηρεάζουν τη διαμόρφωση της κοινωνικής πολιτικής
- τους τομείς εφαρμογής της (υγεία, εκπαίδευση, κατοικία, κοινωνική φροντίδα, κλπ)
- τις σύγχρονες τάσεις της ελληνικής και Ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής και τα ευρωπαϊκά κράτη - πρόνοιας
- το ρόλο του κοινωνικού λειτουργού στη διαμόρφωση της κοινωνικής πολιτικής και της κοινωνικής πρόνοιας

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

- Ιδεολογικές προσεγγίσεις της Κοινωνικής Πολιτικής – Τομείς κοινωνικής πολιτικής
- Προέλευση και οργάνωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Ελληνική και Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική
- Κοινωνικός αποκλεισμός και μέτρα αντιμετώπισής του
- ανάλυση κοινωνικού προβλήματος στη διαμόρφωση κοινωνικής πολιτικής με την αξιοποίηση ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων
- κοινωνικοί-οικονομικοί και πολιτικοί παράγοντες που επηρεάζουν τη διαμόρφωση της κοινωνικής πολιτικής
- Ο ρόλος της κοινωνικής πολιτικής στη Κοινωνική Εργασία
- Ο εθελοντικός τομέας στη κοινωνική πολιτική και η Κοινωνική Εργασία
- Μοντέλα κοινωνικής πολιτικής και κοινωνικές τάσεις στην Ευρώπη
- Παγκοσμιοποίηση και Κοινωνική εργασία

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΟΜΑΔΕΣ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Να εξοικειωθούν οι σπουδαστές, μέσω βιωματικών ασκήσεων, με:

- τα μέσα και τις τεχνικές που διευκολύνουν την έκφραση συναισθημάτων,
- την επικοινωνία και τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των μελών στις ομάδες Κοινωνικής Εργασίας .
- την παρατήρηση, μελέτη και αξιολόγηση των φαινομένων που δημιουργούνται στην ομάδα, και
- την ανάπτυξη δεξιοτήτων χρήσης των μέσων και των τεχνικών για εκτίμηση και παρέμβαση.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

- Βασικές αρχές και τεχνικές επικοινωνίας.
- Τεχνικές που διευκολύνουν την έκφραση.
- Τεχνικές ανάπτυξης της δημιουργικότητας.
- Μέθοδοι και τεχνικές εμπύχωσης - ενδυνάμωση της ομάδας.
- Λεκτικά, μη λεκτικά και εικαστικά " μέσα " και η χρήση τους από τον Κοινωνικό -Λειτουργό στις ομάδες προσωπικής ανάπτυξης, κοινωνικής λειτουργικότητας, πρόληψης.
- Συνθήκες και τρόποι χρήσης των "μέσων" από τον Κοινωνικό Λειτουργό στην εμπύχωση των ομάδων.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Η γνωριμία και εξοικείωση των σπουδαστών με θέματα επαγγελματικής ηθικής και Δεοντολογίας της επιστήμης της Κοινωνικής Εργασίας, στην Ελλάδα και διεθνώς, με σκοπό την καλύτερη κατανόηση των ηθικών ζητημάτων και δυσκολιών, που προκύπτουν κατά την άσκηση του Επαγγέλματος της Κοινωνικής Εργασίας.

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

- Εννοιολογική Προσέγγιση στις έννοιες ηθική και δεοντολογία και σύντομη ιστορική αναδρομή στο περιεχόμενο τους σε σχέση με τις ανθρωπιστικές επιστήμες.
- Προσωπικές και Επαγγελματικές Αξίες στην Κοινωνική Εργασία
- Το περιεχόμενο, οι πηγές και οι λειτουργίες του Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας. Η φύση, ο σκοπός και η χρησιμότητά του. Αρχές επαγγελματικής δεοντολογίας των Κοινωνικών Λειτουργιών στην Ελλάδα, λοιπές Ευρωπαϊκές χώρες, IFSW-IASSW, ΗΠΑ
- Συγκριτική μελέτη κωδίκων επαγγελματικής ηθικής και δεοντολογίας της Κοινωνικής Εργασίας και συναφών επαγγελμάτων (επαγγέλματα υγείας και ψυχικής υγείας)
- Ηθικά Ζητήματα και εμπόδια στην πρακτική της Κοινωνικής Εργασίας σε σχέση με τους εξυπηρετούμενους, την οργάνωση και λειτουργία των Υπηρεσιών και η επιστημονική / διεπαγγελματική συνεργασία
- Τα Δικαιώματα των εξυπηρετούμενων των Κοινωνικών Υπηρεσιών
- Δεοντολογία της κοινωνικής έρευνας στο πλαίσιο της διεπιστημονικής συνεργασίας
- Χρήση λογισμικών στις Κοινωνικές Υπηρεσίες και δεοντολογία

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Να αποκτήσουν οι σπουδαστές γνώσεις σχετικές με τα Προγράμματα Κοινωνικής Πρόνοιας, όπως συνδέονται με τις διαστάσεις του κοινωνικού προβλήματος και τους Οργανισμούς – Υπηρεσίες - Ιδρύματα όπου ασκείται η Κοινωνική Πρόνοια.

Να επισκεφθούν ανάλογες Υπηρεσίες και Ιδρύματα, να ευαισθητοποιηθούν στη λειτουργικότητά τους και στο ρόλο του επαγγελματία κοινωνικού λειτουργού, ανάλογα με το/τα πρόβλημα/τα των εξυπηρετούμενων.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Θεωρητικό μέρος

- Διάρθρωση – Προγράμματα Κοινωνικών Υπηρεσιών, Κοινωνική Πρόνοια κατά ηλικιακές ομάδες, σε πλαίσια Εκπαίδευσης, Υγείας, στην προστασία της Οικογένειας και των Ηλικιωμένων, των Αναπήρων, των Κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων.
- Προσέγγιση του κοινωνικού προβλήματος (ορισμός - αίτια- επιδημιολογικά στοιχεία κοινωνικών προβλημάτων και οι συνέπειές τους στο άτομο την οικογένεια και ευρύτερα).
- Περιγραφή περιστατικών που βιώνουν το πρόβλημα, συνδέοντάς τα με το υπάρχον Πρόγραμμα, όπως αυτό ασκείται από τους φορείς – κοινωνικούς οργανισμούς, σε σχέση με την επάρκεια των προγραμμάτων και με τον ρόλο του επαγγελματία Κοινωνικού Λειτουργού.
- Παρέχεται η δυνατότητα στους σπουδαστές να έχουν μία σφαιρική εικόνα του κοινωνικού προβλήματος, όπως αυτό βιώνεται και αντιμετωπίζεται, ανάλογα με τις ανάγκες των εξυπηρετούμενων και να είναι σε θέση να γνωρίζουν όλο το φάσμα του θεσμικού και άτυπου

δικτύου κοινωνικής στήριξης, ιδίως των ευάλωτων ομάδων.

Εργαστηριακό μέρος

Γίνονται επισκέψεις σε οργανισμούς άσκησης Κοινωνικής Πρόνοιας. Έτσι πλησιάζουν περισσότερο τα κοινωνικά προβλήματα, τα άτομα που τα βιώνουν και τους φορείς αντιμετώπισης τους, αποκτώντας περαιτέρω γνώση και συμβάλλοντας στην επαγγελματική και προσωπική τους εξέλιξη.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Η διεύρυνση των γνωστικών οριζώντων των σπουδαστών στο γνωστικό αντικείμενο της Κοινωνιολογίας της Υγείας και η βαθύτερη κατανόηση της σπουδαιότητας των στάσεων απέναντι στην υγεία όπως και εκείνης των κοινωνικών παραγόντων που τις διαμορφώνουν. Το δίπολο Υγεία και Ασθένεια και η σχέση του με το φυσικό, πολιτισμικό και κοινωνικό-οικονομικό περιβάλλον και οι κυριότερες θεωρητικές κατασκευές και ανιχνεύσεις στα πλαίσια της Κοινωνιολογίας της Υγείας, αποτελούν τον κεντρικό άξονα του μαθήματος.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

- Γενική εισαγωγή στην Κοινωνιολογία της Υγείας – Ασθένειας.
- Διασύνδεση Κοινωνιολογίας και Ιατρικών Επιστημών (σημεία κοινού ενδιαφέροντος, στόχων, στάσεων, αλληλεπίδρασης).
- Περιβάλλον και υγεία.
- Κοινωνικές ανισότητες και υγεία.
- Στάσεις και συμπεριφορές απέναντι σε θέματα υγείας (πολιτιστικά πρότυπα και επικίνδυνες συμπεριφορές, πληθυσμιακές πεπιοθήσεις και συμπεριφορές κτλ.).
- Προσδοκίες, εμπόδια και συγκρούσεις στην αντιμετώπιση των προβλημάτων υγείας.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Σκοπός του μαθήματος είναι να γνωρίσουν οι φοιτητές τις βασικές αρχές οι οποίες διέπουν τη συμπεριφορά του ατόμου ως μέλος μιας ομάδας και να κατανοήσουν τους τρόπους με τους οποίους η δυναμική της ομάδας επηρεάζει και διαφοροποιεί τη συμπεριφορά αυτή. Ειδικότεροι στόχοι είναι η κατανόηση της διαδικασίας διαμόρφωσης των στάσεων, των στερεότυπων, των προκαταλήψεων, του ανταγωνισμού, της ηγετικής συμπεριφοράς, της επιθετικότητας και η απόκτηση των γνώσεων που θα επιτρέψουν στους φοιτητές να διαχειρίζονται πιο αποτελεσματικά τόσο τις σχέσεις όσο και τα προβλήματα που θα εμφανιστούν αργότερα στο χώρο εργασίας τους ως μέλη μιας διεπιστημονικής ομάδας.

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

- Το αντικείμενο και οι μέθοδοι της κοινωνικής ψυχολογίας
- Η διαμόρφωση των στάσεων
- Η διαμόρφωση της αντίληψης για τα πρόσωπα
- Η επικοινωνία
- Η δυναμική της ομάδας και η διαμόρφωση των διαπροσωπικών σχέσεων
- Η κοινωνική επιρροή
- Συνεργασία και ανταγωνισμός.
- Η προσωπικότητα του ηγέτη
- Η επιθετικότητα
- Η θεωρία της αυτό-αποτελεσματικότητας του Bandura
- Αλtruισμός: η προσφορά βοήθειας προς τους συνανθρώπους μας

ΞΑΜΗΝΟ : (III) Γ

α/α	Κωδικός	Μάθημα	ΚΜ	ΕΜ	Θ	Ε	Σύνολο	ΦΕ	ΠΜ
1.	301	<u>Μεθοδολογία</u> <u>Κοινωνικής</u> <u>Εργασίας με</u> <u>Άτομα</u>	ΜΕ	Υ	4		4	180	6
2.	302	<u>Μεθοδολογία</u> <u>Κοινωνικής</u> <u>Εργασίας με</u> <u>Κοινότητα</u>	ΜΕ	Υ	4		4	180	6
3.	303	<u>Οργάνωση-</u> <u>Διοίκηση</u> <u>Κοινωνικών</u> <u>Υπηρεσιών</u>	ΜΕΥ	Υ	3	4	7	195	7
4.	304	<u>Συνέντευξη</u>	ΜΕ	Υ		3	3	45	2
5.	305	<u>Κοινωνιολογία</u> <u>της</u> <u>Εκπαίδευσης</u>	ΜΓΥ	Υ	3		3	135	4
6.	306	<u>Κλινική</u> <u>Ψυχολογία</u>	ΜΓΥ	Υ	3		3	135	5
	Σύνολο				17	7	24	870	30

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕ ΑΤΟΜΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Να γνωρίσει ο σπουδαστής τη μεθοδολογία της κοινωνικής εργασίας στο ατομικό κλινικό επίπεδο. Κατανόησης της βοηθητικής διεργασίας και ανάπτυξη ικανότητας για χρησιμοποίηση στην πράξη. Επίγνωση τεχνικών και δεξιοτήτων εκτίμησης και παρέμβασης στο μικρό-επίπεδο (Κλινική Κοινωνική Εργασία). Ευαισθητοποίηση και γνώση του σπουδαστή των δυναμικών της επαγγελματικής σχέσης.

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

- Θεωρητική βάση της κλινικής κοινωνικής εργασίας-εισαγωγικές έννοιες.
- Το ψυχοδυναμικό Μοντέλο Παρέμβασης. Εισαγωγικές έννοιες.
- Ανάλυση της δυναμικής και των χαρακτηριστικών της επαγγελματικής σχέσης.
- Αξίες και όρια της κλινικής πρακτικής
- Μελέτη / κοινωνικό ιστορικό, εκτίμηση, σχεδιασμός δράσης, διατύπωση βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων στόχων, παρέμβαση - περάτωση -αξιολόγηση, πρόγνωση.
- Επεξεργασία της πρώτης φάσης (μελέτη -κοινωνικό ιστορικό). Ανάλυση περιπτώσεων.
- Εννοιολογικός συσχετισμός των φάσεων της διεργασίας της κοινωνικής εργασίας σε ατομικό επίπεδο.
- Διεργασία διαγνωστικής εκτίμησης -αναλύσεις περιπτώσεων.
- Κριτήρια για διαγνωστική εκτίμηση.
- Ανάλυση της διεργασίας της παρέμβασης στο κλινικό μικρό-επίπεδο.
- Τύποι παρέμβασης. Μοντέλα παρέμβασης στο κλινικό μικρό-επίπεδο.
- Περάτωση - αξιολόγηση.
- Κριτήρια για εναλλακτική εφαρμογή μοντέλων παρέμβασης.
- Τεχνικές και δεξιότητες. Αναλύσεις περιπτώσεων.
- Αναφορά σε άλλα μοντέλα παρέμβασης στην κλινική κοινωνική

εργασία: Βραχύχρονες παρεμβάσεις, το γνωσιακό και συμπεριφοριστικό μοντέλο, το συστημικό μοντέλο, η γενική / ολιστική κοινωνική εργασία.

- Εισαγωγικές έννοιες.
- Τήρηση γραπτού υλικού - εκθέσεις - φάκελοι – παραπεμπτικές εκθέσεις - αξιολογικές εκθέσεις.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Κατανόηση της κοινότητας ως ομάδας-στόχου για τον κοινωνικό λειτουργό και αντίληψη της μορφολογίας και των χαρακτηριστικών που την διαμορφώνουν.
- Ευαισθητοποίηση σε κοινοτικά κοινωνικά προβλήματα, ξεκινώντας από την εντόπιση, ανάλυση, αποτίμηση αναγκών, καθώς και την μελέτη τρόπων αντιμετώπισής τους μέσω της κοινοτικής κοινωνικής εργασίας.
- Εξοικείωση του σπουδαστή με στρατηγικές οργάνωσης και ανάπτυξης στην κοινοτική εργασία, καθώς και με την κατάρτιση σχεδίου αντιμετώπισης προβλήματος.
- Ευαισθητοποίηση στην συλλογική λήψη αποφάσεων, στην προάσπιση κοινωνικών δικαιωμάτων διαφόρων κοινοτικών ομάδων, στο ρόλο του εθελοντισμού.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

- Εννοιολόγηση της κοινότητας, χαρακτηριστικά και κοινωνική μελέτη διαφόρων κοινοτήτων. Κοινωνική σύγκρουση
- Δομή ισχύος στις κοινότητες. Τοπικοί ηγέτες και τρόποι παρέμβασης στα κέντρα ισχύος. Κοινωνικά δικαιώματα και Κοινωνική Εργασία. Στρατηγικές και μεθοδολογικά μοντέλα στην κοινοτική οργάνωση και ανάπτυξη. Στάδια εργασίας με την κοινότητα, μέθοδοι και ρόλοι του Κοινωνικού Λειτουργού στο κάθε ένα στάδιο ξεχωριστά.
- Διαμόρφωση κοινοτικού προγράμματος και σχέδιο παρέμβασης. Αξιολόγηση κοινοτικού έργου.
- Συμμετοχή της εξυπηρετούμενης κοινοτικής ομάδας στα κοινά και η σημασία της για την επιθυμητή κοινωνική αλλαγή.
- Λειτουργία τοπικών επιτροπών, η διαδικασία και οι δυσκολίες στη συλλογική λήψη αποφάσεων.
- Εμπέδωση των γνώσεων μέσα από την μελέτη παραδειγμάτων, από την πρακτική της Κοινοτικής Κοινωνικής Εργασίας.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ-ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Σκοπός του μαθήματος είναι η γνωριμία του σπουδαστή με την οργάνωση, λειτουργία και διοίκηση των Κοινωνικών Υπηρεσιών στο Δημόσιο και Ιδιωτικό Τομέα στην Ελλάδα και σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Το εργαστηριακό μέρος περιλαμβάνει ομαδικές επισκέψεις των σπουδαστών σε Υπηρεσίες και Οργανώσεις Κοινωνικό- Προνοιακού χαρακτήρα μέσα από τις οποίες δίδεται η δυνατότητα γνωριμίας και επιτόπιας παρατήρησης της οργάνωσης και λειτουργίας των Κοινωνικών Υπηρεσιών.

Πιο συγκεκριμένα, οι στόχοι του μαθήματος είναι:

1. η επαφή, γνωριμία και εξοικείωση του σπουδαστή με την Οργάνωση και Λειτουργία των Κοινωνικών Υπηρεσιών σε ένα μεταβαλλόμενο κοινωνικό περιβάλλον
2. η επαφή, γνωριμία και εξοικείωση του σπουδαστή με την έννοια της Διοίκησης στον Κοινωνικό Τομέα Παροχής Υπηρεσιών
3. Η γνώση για το ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού και άλλων Επαγγελματιών Υγείας-Πρόνοιας στις Κοινωνικές Υπηρεσίες και Οργανώσεις
4. Η ανάπτυξη κριτικής σκέψης για την αναγκαιότητα παροχής Κοινωνικών Υπηρεσιών στις Σύγχρονες Κοινωνίες

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Ιστορική Αναδρομή της Ανάπτυξης των Κοινωνικών Υπηρεσιών
- Σύγχρονες Προσεγγίσεις στην Έννοια των Κοινωνικών Υπηρεσιών
- Θεωρητικές Προσεγγίσεις για την Οργάνωση και Διοίκηση των Κοινωνικών Υπηρεσιών και Οργανώσεων
- Συστήματα Κοινωνικής Προστασίας και Φροντίδας σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο
- Οι Κοινωνικές Υπηρεσίες στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Παρουσίαση, Συγκριτική προσέγγιση και αξιολόγηση Ευρωπαϊκών/ Εθνικών Συστημάτων Κοινωνικών Υπηρεσιών, π.χ. Σκανδιναβικό Μοντέλο, Αγγλοσαξονικό, Μεσογειακό, Κεντροευρωπαϊκό)
- Οργάνωση και Διοίκηση των Κοινωνικών Υπηρεσιών σε Εθνικό και

Περιφερειακό Επίπεδο στην Ελλάδα (Κεντρικό, Περιφερειακό, Νομαρχιακό, Τοπικό Επίπεδο)

1. Το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης ως Δημόσιος Φορέας παροχής Κοινωνικών Υπηρεσιών. Συναρμόδια Υπουργεία στην παροχή Κοινωνικών Υπηρεσιών (Υπουργείο Παιδείας, Υπουργείο Απασχόλησης, κ.ά.)
2. Οργάνωση και Διοίκηση των Κοινωνικών Υπηρεσιών στα πλαίσια του Ιδιωτικού Κοινωνικού Τομέα (Κερδοσκοπικός και Μη, Εθελοντικές Οργανώσεις, ΜΚΟ)
 - .. Χαρακτηριστικά-Ιδιαιτερότητες Οργάνωσης και Διοίκησης Κοινωνικών Υπηρεσιών και Οργανισμών Μη Κερδοσκοπικού Χαρακτήρα στην Ελλάδα
 - .. Θέματα Πιστοποίησης και Αξιολόγησης των Κοινωνικών Υπηρεσιών
 - .. Μοντέλα Διασύνδεσης - Διαδικτύωσης των Κοινωνικών Υπηρεσιών
 - .. Επαγγελματική Εποπτεία και το Σύνδρομο Επαγγελματικής Εξουθένωσης /Κόπωσης (burn-out syndrome) στους Επαγγελματίες των Κοινωνικών Υπηρεσιών
 - .. Επαγγελματική Δεοντολογία και το Σύστημα των Επαγγελματικών Αξιών/Αρχών στο περιβάλλον των Κοινωνικών Υπηρεσιών
 - .. Τα Δικαιώματα των εξυπηρετούμενων-χρηστών για Κοινωνικές Υπηρεσίες
 - .. Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού σε Κοινωνικό-Προνοιακούς Φορείς
 - .. Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στο πλαίσιο της Διεπιστημονικής και Διεπαγγελματικής ομάδας στις Κοινωνικές Υπηρεσίες και Οργανώσεις

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Η ανάπτυξη ικανότητας στον σπουδαστή για επικοινωνία και επαγγελματική συνέντευξη στην Κοινωνική Εργασία. Κατανόηση των δυναμικών της συνέντευξης στο ατομικό, ομαδικό, κοινοτικό επίπεδο. Κατανόηση και επίγνωση χρησιμοποίησης δεξιοτήτων στην συνέντευξη.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

- Ορισμός της Επικοινωνιακής σχέσης και της συνέντευξης στην Κοινωνική Εργασία.
- Δομή της συνέντευξης στην Κοινωνική Εργασία .
- Δυσκολίες, εμπόδια στην Επικοινωνία – Συνέντευξη στην Κοινωνική Εργασία
- Σκοποί της Συνέντευξης στην Κοινωνική Εργασία.
- Πως χρησιμοποιείται η Συνέντευξη σε Κ.Ε.Α, Κ.Ε.Ο., Κ.Ε.Κ. και Κοινωνική Έρευνα.
- Αλληλεπίδραση Κοινωνικού Λειτουργού και Εξυπηρετούμενου ατόμου κατά την Συνέντευξη.
- Φάσεις της Συνέντευξης – Δεξιότητες του Κοινωνικού Λειτουργού:
 - αρχική ή εισαγωγική.
 - ενδιάμεση ή αναπτυξιακή.
 - περάτωση ή τελική.
- Στάσεις και δεξιότητες Κοινωνικού Λειτουργού στην αρχική φάση (συναισθηματική εναρμόνιση, προσεκτική παρακολούθηση – οπτική επαφή, βιωματική γλώσσα, φωνητικό ύφος, λεκτική ακολουθία).
- Στάσεις και δεξιότητες του Κοινωνικού Λειτουργού κατά την Ενδιάμεση ή Αναπτυξιακή φάση (επαναληπτικά σχόλια, παράφραση ερωτήσεων, τύπος ερωτήσεων, αντανάκλαση συναισθημάτων κ.τ.λ.)
- Φάση περάτωσης: Δεξιότητες Κοινωνικού Λειτουργού.
- Τα ανωτέρω αναλύονται με δείγματα περιπτώσεων και διαλόγων κατά την διεργασία της συνέντευξης.

- Υπόδυση ρόλου στην τάξη – Βιωματικές ασκήσεις σε κάθε θεωρητική ενότητα του ανωτέρω περιγράμματος.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Με την παρουσίαση των εκπαιδευτικών θεσμών οι σπουδαστές καλούνται να προβληματιστούν και να αποκτήσουν στοιχειώδεις γνώσεις σχετικά με τους σκοπούς, τη δομή τους και τα παραγόμενα κοινωνικά αποτελέσματα των λειτουργιών τους. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην κοινωνικοποιητική τους λειτουργία και τη σχέση τους με την περιβάλλουσα κοινωνία τόσο σχετικά με την ένταξη και την πορεία του ατόμου στο εκπαιδευτικό σύστημα, όσο και με την "προετοιμασία" του απ' αυτό για την ένταξή του στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Δομή και λειτουργία του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.
- Το εκπαιδευτικό σύστημα ως φορέας κοινωνικοποίησης.
- Το ιδεολογικό περιεχόμενο της εκπαίδευσης.
- Ο ρόλος του κράτους στην εκπαιδευτική διαδικασία.
- Κοινωνικό-οικονομικές ανισότητες και εκπαίδευση.
- Κοινωνικά χαρακτηριστικά μαθητών και εκπαιδευτικές επιλογές.
- Κοινωνική προέλευση μαθητών και χρήση της γλώσσας.
- Σχολική επίδοση και παράγοντες που την προσδιορίζουν.
- Ο ρόλος του δάσκαλου και η σχέση του με τους μαθητές, γονείς και περιβάλλουσα κοινωνία.
- Σχέση εκπαίδευσης και οικονομίας.
- Εκπαίδευση και κοινωνική αναπαραγωγή.

ΚΛΙΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Σκοπός του μαθήματος είναι να κατανοήσουν οι φοιτητές τις βασικές αρχές οι οποίες διέπουν την ανάπτυξη και την εκδήλωση της παθολογικής συμπεριφοράς στο άτομο. Ειδικότεροι στόχοι είναι η γνωριμία των φοιτητών με τα σύγχρονα συστήματα ταξινόμησης των ψυχικών διαταραχών, η κατανόηση των πιθανών αιτίων τους με βάση τις κυριότερες ψυχολογικές προσεγγίσεις και η εξοικείωσή τους με τις διάφορες θεραπευτικές μεθόδους που εφαρμόζονται για την αντιμετώπισή τους αλλά και για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής του ατόμου.

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

- Το αντικείμενο και το επαγγελματικό πεδίο δράσης της κλινικής ψυχολογίας
- Ιστορική αναδρομή ως προς την αντιμετώπιση των ψυχικά ασθενών στο πέρασμα των αιώνων
- Η αναγκαιότητα ύπαρξης θεωρητικών μοντέλων στην κλινική ψυχολογία
- Οι βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις στην κλινική ψυχολογία (ψυχαδυναμική, γνωσιακή-συμπεριφορική, συστημική)
- Η ταξινόμηση των ψυχικών διαταραχών σύμφωνα με το DSM-IV και το ICD-10.
- Ο ρόλος των περιβαλλοντικών παραγόντων στην παθογένεση των ψυχικών διαταραχών
- Διαφορές φύλου στην ψυχοπαθολογία
- Μέθοδοι διάγνωσης των ψυχικών διαταραχών
- Μέθοδοι αντιμετώπισης των ψυχικών διαταραχών

ΕΞΑΜΗΝΟ : (IV) Δ									
α/α	Κωδικός	Μάθημα	ΚΜ	ΕΜ	Θ	Ε	Σύνολο	ΦΕ	ΠΜ
1.	401	<u>Μεθοδολογία</u> <u>Κοινωνικής</u> <u>Εργασίας με</u> <u>Ομάδες</u>	ΜΕ	Υ	3		3	135	5
2.	402	<u>Κοινοτική</u> <u>Εργασία στο</u> <u>Τοπικό</u> <u>Επίπεδο</u>	ΜΕ	Υ	3		3	135	5
3.	403	<u>Κοινωνιολογία</u> <u>της</u> <u>Οικογένειας</u>	ΜΕΥ	Υ	3		3	135	5
4.	404	<u>Αναπτυξιακή</u> <u>Ψυχολογία</u>	ΜΕΥ	Υ	3	1	4	150	6
5.	405	<u>Πληροφορική</u> <u>και Κοινωνική</u> <u>Εργασία</u>	ΜΕΥ	Υ		3	3	45	2
6.	406	<u>Ψυχιατρική</u>	ΔΟΝΑ	Υ	4		4	180	7
	Σύνολο				16	4	20	780	30

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕ ΟΜΑΔΕΣ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να γνωρίσουν οι σπουδαστές την εξέλιξη της μεθόδου Κοινωνικής Εργασίας με Ομάδες, τις αρχές και τη φιλοσοφία της, καθώς και τη μεθοδολογία εφαρμογής της. Να γνωρίσουν τομείς και προγράμματα εφαρμογής της ΚΕΟ εντός και εκτός της Ελλάδας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Θεωρητικό υπόβαθρο. Γνώσεις και προϋποθέσεις εφαρμογής της μεθόδου.
- Είδη και αντικειμενικοί στόχοι ομάδων. Διαδικασία σχηματισμού ομάδων και ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού.
- Ανάπτυξη της ομάδας. Φάσεις ανάπτυξης, κριτήρια διάγνωσης της ομάδας – μέλους.
- Έννοια και σημασία του προγράμματος. Μέσα προγράμματος και δραστηριότητες.
- Τεχνικές και δεξιότητες παρέμβασης.

1. Το κεντροσκοπικό πρότυπο Κ.Ε.Ο.

2. Το ψυχοκοινωνικό πρότυπο Κ.Ε.Ο.

3. Το θεραπευτικό πρότυπο.

4. Το πρότυπο ΚΕΟ σε καταστάσεις κρίσης.

5. Εφαρμογή των διαφόρων προτύπων με συγκεκριμένες ομάδες.

ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Εξοικείωση των σπουδαστών με την οργάνωση και λειτουργία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, με τους νέους προσανατολισμούς στην κοινωνική πολιτική των ΟΤΑ και με τις εφαρμογές για την αντιμετώπιση τοπικών κοινωνικών προβλημάτων.
- Ανάπτυξη της ικανότητάς τους να εργάζονται με την τοπική ηγεσία και τα δίκτυα κοινωνικής πολιτικής.
- Ενεργοποίηση και αξιοποίηση της συμμετοχής των πολιτών.
- Ευαισθητοποίηση των σπουδαστών στα σύγχρονα προβλήματα του θεσμού των ΟΤΑ και της επιρροής τους στην άσκηση αποκεντρωμένων μορφών κοινωνικής πολιτικής.
- Εκπαίδευση σε νέες μορφές κοινωνικής δράσης και τοπικής ανάπτυξης μέσα από την μεθοδολογία της Κοινωνικής Εργασίας.

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Νομικό και Πολιτικό Πλαίσιο της Τ.Α. στην Ελλάδα και στην Ευρώπη.
- Μοντέλα και διαδικασίες αποκέντρωσης.
- Ο ρόλος των Ο.Τ.Α. (Α και Β βαθμού) σε θέματα Κοινωνικής Πολιτικής.
- Η οργάνωση και λειτουργία Υπηρεσιών Υγείας – Πρόνοιας - Φροντίδας στις Αυτοδιοικούμενες Μονάδες.
- Οργάνωση και λειτουργία τοπικών δικτύων Κοινωνικής Πολιτικής.
Μοντέλα Συντονισμού της τοπικής κοινωνικής πολιτικής
- Στρατηγικές, Ρόλοι και Μέθοδοι Κοινωνικής Εργασίας σε Τοπικό επίπεδο
- Η κοινωνία των πολιτών και η σημασία της για την ανάπτυξη της τοπικής κοινωνικής πολιτικής.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

Το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στους οικογενειακούς θεσμούς προκειμένου να διευρυνθούν οι γνωστικοί ορίζοντες και η κριτική ικανότητα των σπουδαστών, απαραίτητη προϋπόθεση για αποτελεσματική εφαρμογή της Κοινωνικής Εργασίας με Οικογένεια από τους μελλοντικούς Κοινωνικούς Λειτουργούς. Η δομή και οι λειτουργίες της ελληνικής οικογένειας, οι σχέσεις των μελών της αλλά και των δύο φύλων γενικότερα και οι κυριότερες θεωρητικές κατασκευές και ανιχνεύσεις στα πλαίσια της Κοινωνιολογίας της Οικογένειας, αποτελούν τον κεντρικό άξονα του μαθήματος.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Σχέσεις δύο φύλων και οικογενειακοί θεσμοί στις προβιομηχανικές κοινωνίες.
- Ενδογαμικές και εξωγαμικές ενώσεις.
- Χαρακτηριστικά, δομή και λειτουργίες της σύγχρονης ελληνικής οικογένειας.
- Τύποι οικογενειών.
- Κανόνες επιλογής συζύγων.
- Θέσεις, ρόλοι και σχέσεις των μελών.
- Παιδί και οικογένεια.
- Η ενδοοικογενειακή βία.
- Κύκλος οικογενειακής ζωής και ατομικοί κύκλοι οικογενειακής ζωής του άντρα και της γυναίκας.
- Δημογραφικές όψεις της οικογένειας: γάμοι, γεννήσεις, διαζύγια.
- Η επίδραση των σύγχρονων τεχνολογιών στην οικογενειακή ζωή.
- Το μέλλον των οικογενειακών θεσμών: θεωρητικές αναζητήσεις και πρακτικές.

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Σκοπός του μαθήματος είναι να κατανοήσουν οι σπουδαστές τις βασικές αρχές οι οποίες διέπουν την ανάπτυξη του ατόμου στους βασικούς τομείς (γνωστικό, συναισθηματικό, κοινωνικό) κατά τη διάρκεια της βρεφικής, νηπιακής, σχολικής και εφηβικής ηλικίας και να γνωρίσουν την τυπική πορεία της ανάπτυξης σε αυτούς τους τομείς. Ειδικότεροι στόχοι είναι η εξοικείωση των σπουδαστών με τις βασικές θεωρίες της ανάπτυξης (Freud, Erikson, Piaget, Kohlberg, Bowlby κ.ά.), η κατανόηση της αλληλεπίδρασης μεταξύ γενετικών και περιβαλλοντικών παραγόντων κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης, καθώς και η κατανόηση των συνθηκών που επηρεάζουν αρνητικά ή θετικά την προσαρμογή του ατόμου στις εκάστοτε περιβαλλοντικές συνθήκες (risk and resilience factors).

Εργαστηριακό μέρος του μαθήματος:

Σκοπός είναι να γνωρίσουν οι σπουδαστές τις πιθανές αποκλίσεις από την τυπική πορεία της ανάπτυξης, με ειδικότερους στόχους την εξοικείωσή τους με βασικά θέματα της ψυχοπαθολογίας του παιδιού και του εφήβου, την ευαισθητοποίησή τους ως προς τους ειδικούς τρόπους προσέγγισης που απαιτούνται στις περιπτώσεις των παιδιών και των εφήβων με αναπτυξιακά προβλήματα και την επαφή τους με τις βασικές θεραπευτικές μεθόδους για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών. Η μελέτη σχετικών περιστατικών από τους ίδιους τους σπουδαστές και η παρουσίασή τους στην τάξη και σε γραπτή εργασία, καθώς και η ανάλυση ανάλογων περιστατικών με τη χρήση video μπορεί να συμβάλλει στην εμπέδωση τόσο των βασικών στοιχείων της τυπικής ανάπτυξης όσο και των αποκλίσεων από αυτήν.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

- Το αντικείμενο και οι βασικές μέθοδοι έρευνας της εξελικτικής ψυχολογίας
- Ιστορική αναδρομή ως προς τη θέση του παιδιού στην ιστορία και την επιστημονική μελέτη της παιδικής ηλικίας

- Οι βασικές θεωρίες της ανάπτυξης
- Παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη
- Οι ατομικές διαφορές στην ανάπτυξη
- Η προγεννητική περίοδος
- Η τυπική ανάπτυξη κατά τη βρεφική, νηπιακή, σχολική και εφηβική ηλικία στους βασικούς τομείς
- Βασικές αρχές της αναπτυξιακής ψυχοπαθολογίας
- Σύγχρονες μέθοδοι ταξινόμησης των αναπτυξιακών διαταραχών
- Συνοπτική παρουσίαση των κυριότερων αναπτυξιακών διαταραχών
- Βασικές θεραπευτικές μέθοδοι για την αντιμετώπιση των αναπτυξιακών διαταραχών
- Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στη συμβουλευτική και καθοδήγηση των οικογενειών με παιδιά που παρουσιάζει αναπτυξιακές δυσκολίες

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Εξοικείωση των σπουδαστών με την Τεχνολογία της Πληροφορικής και την διαμορφούμενη Κοινωνία της Πληροφορίας.
- Εκμάθηση της βασικών λειτουργιών ενός σύγχρονου μικροϋπολογιστή και του λειτουργικού συστήματος Windows.
- Παρουσίαση ενός «πακέτου» αυτοματισμού γραφείου (π.χ. Microsoft Office) και του τρόπου αξιοποίησης δικτυακών υπηρεσιών και του Διαδικτύου (Internet).
- Εξοικείωση των φοιτητών με πιθανές χρήσεις της πληροφορικής τεχνολογίας στην Κοινωνική Εργασία.
- Εκτίμηση εκ μέρους των σπουδαστών της αξιοποίησης του Η.Υ., των τεχνολογιών επικοινωνίας και της υποστηρικτικής τεχνολογίας στο έργο των Κοινωνικών Υπηρεσιών και στην πρακτική της Κοινωνικής Εργασίας.
- Αντίληψη της σημασίας που έχει η αξιοποίηση της πληροφορικής τεχνολογίας στην Οργάνωση και Διοίκηση των Κοινωνικών Υπηρεσιών.
- Ευαισθητοποίηση σε θέματα ασφάλειας πληροφοριών και παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην κοινωνία της Πληροφορίας.
- Καλλιέργεια του ενδιαφέροντος των σπουδαστών για περαιτέρω εμπειρία στη χρήση νέων τεχνολογιών στη μελλοντική τους επαγγελματική δράση.

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα περιλαμβάνει δύο Εργαστήρια

A. Εργαστήριο εκμάθησης Η/Υ (ΩΕ 1). Περιλαμβάνει:

- Βασικές έννοιες της λειτουργίας των υπολογιστικών συστημάτων.
- Επεξεργασία κειμένου.
- Επεξεργασία πινάκων (φύλλα εργασίας).
- Διαχείριση βάσεων δεδομένων.
- Πρόσβαση στο Διαδίκτυο (Internet). και αναζήτηση πληροφοριών.

B. Πληροφορική και Κοινωνική Εργασία (ΩΕ 2). Περιλαμβάνει:

- Κοινωνία της Πληροφορίας και προστασία του πολίτη από την κατάχρηση των πληροφοριών. Εθνικές, Ευρωπαϊκές και Διεθνείς πρωτοβουλίες.
- Χρήση νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση και στην πρακτική της Κοινωνικής Εργασίας. Αναπροσαρμογή ρόλων και νέες προοπτικές στο Διαδύκτιο και στον Κυβερνοχώρο για τους κοινωνικούς λειτουργούς.
- Περιγραφή πιθανών εφαρμογών της πληροφορικής τεχνολογίας στις Κοινωνικές Υπηρεσίες, με παραδείγματα από τον ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο.
- Αναφορά σε ηθικά διλήμματα και σε άλλες δυσκολίες και αντιστάσεις, τόσο από εξυπηρετούμενους όσο και από επαγγελματίες. Ομάδες εξυπηρετούμενων στον Κυβερνοχώρο, κίνδυνοι στο Διαδίκτυο και τρόποι παρέμβασης.
- Συνέπειες της αξιοποίησης της τεχνολογίας και του Κυβερνοχώρου στη διαμόρφωση κοινωνικής πολιτικής.
- Εφαρμογές πακέτων λογισμικού που ενδιαφέρουν την ειδικότητα

ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Σκοπός του μαθήματος είναι η ευαισθητοποίηση των σπουδαστών/τριών της Κ.Ε. στην ανθρώπινη ψυχοπαθολογία και τις κλινικές μορφές της. Ακόμα , πέρα από την διεύρυνση των δυνατοτήτων αναγνώρισης και επικοινωνίας – μέσω της γνώσης – με ψυχοπαθητικές προσωπικότητες, στόχος είναι η μάθηση των σπουδαστών/τριών της φαινομενολογικής εικόνας των κλινικών ψυχιατρικών καταστάσεων, της ψυχοδυναμικής ερμηνείας τους και τις μεθόδους περίθαλψης και αντιμετώπισης , με ιδιαίτερο βάρος στη σημασία και τον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού στην αλυσίδα των ψυχιατρικών δομών, όπως και στα πλαίσια της θεραπευτικής ομάδας. Το μάθημα της Ψυχιατρικής κρίνεται απαραίτητο σαν βασική γνώση για τον κοινωνικό λειτουργό, αφού το αντικείμενο ενασχόλησής τους στη καθημερινή πρακτική είναι άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα, είτε λόγω της ψυχοπαθολογίας τους, είτε αντιμετωπίζουν τέτοια πιεζόμενα από κοινωνικές ή άλλες εξωτερικές συνθήκες.

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Εισαγωγή – Βασικές ψυχιατρικές έννοιες
- Ιστορική ανασκόπηση της Ψυχιατρικής
- Ψυχική υγεία, Ψυχική νόσος, Φυσιολογικότητα , Θεωρίες σχετικές με τη διάπλαση της προσωπικότητας και η σημασία τους για την ερμηνεία των ψυχικών διαταραχών και της ανθρώπινης ψυχοπαθολογίας
- Ψυχικές λειτουργίες - ψυχοδυναμική ερμηνεία των διαταραχών τους σε σχέση με τα κίνητρα της συμπεριφοράς ,τους μηχανισμούς άμυνας του ΕΓΩ , την ψυχαναλυτική θεωρία των ενορμήσεων , ατομικούς και περιβαλλοντολογικούς παράγοντες
- Ψυχοπαθολογικές - Ψυχιατρικές εικόνες
- Νευρώσεις, Ψυχώσεις, Συναισθηματικές διαταραχές, Οργανικά ψυχοσύνδρομα
- Ψυχοσωματικές ασθένειες, Νευροφυτικές διαταραχές, Διαταραχές

διατροφής, Διαταραχές της προσωπικότητας.

- Οριακές διαταραχές, σεξουαλικές διαταραχές, νοητική καθυστέρηση και ψυχιατρικές διαταραχές
- Κατάχρηση ουσιών – Ασθένειες εξάρτησης (βιολογικές - ψυχοδυναμικές ερμηνείες σε σχέση με την διαφορετικότητα της ψυχοπαθολογίας του χρήστη και τις μορφές και φάσεις της εξαρτητικής συμπεριφοράς - εξαρτήσεις και ψυχικές διαταραχές – « διπλή διάγνωση»)
- Στοιχεία ψυχογηριατρικής (Γεροντοψυχιατρική), ψυχικές διαταραχές στη κύηση και την λοχεία, ψυχολογία του σωματικά ασθενή
- Στοιχεία θεραπευτικής αποκατάστασης ψυχιατρικών ασθενών. Κοινωνική – Κοινοτική ψυχιατρική. Ψυχιατρικοί θεραπευτικοί φορείς – Ενδιάμεσες δομές
- Κοινωνικοί παράγοντες στην αιτιοπαθογένεια των ψυχικών διαταραχών
- Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στα διάφορα ψυχιατρικά πλαίσια, στην πρόληψη, αντιμετώπιση – αποκατάσταση και κοινωνική ένταξη του ψυχικά ασθενή

ΕΞΑΜΗΝΟ : (V) Ε

α/α	Κωδικός	Μάθημα	ΚΜ	ΕΜ	Θ	Ε	Σύνολο	ΦΕ	ΠΜ
1.	501	<u>Κοινωνικός Σχεδιασμός στις Κοινωνικές Υπηρεσίες</u>	ΜΕΥ	Υ	3		3	135	4
2.	502	<u>Κοινωνιολογία της Απόκλισης</u>	ΜΕΥ	Υ	3		3	135	4
3.	503	<u>Κοινωνική Εργασία με Παιδιά και Εφήβους</u>	ΜΕΥ	Υ	3		3	135	4
4.	504	<u>Πρακτική Εργαστηριακή Άσκηση I - Εποπτεία I</u>	ΜΕ	Υ		24	24	360	10
5α.	505	<u>Κοινωνική Εργασία με Αναπήρους και Ηλικιωμένους</u>	ΜΕ	ΕΥ	3		3	135	4
5β.	506	<u>Κοινωνική Εργασία στον Εργασιακό Χώρο</u>	ΜΕ	ΕΥ	3		3	135	4
	Σύνολο				12	24	36	900	30

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΣΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Γνωριμία με τις νέες τάσεις στο σχεδιασμό της εθνικής και Κοινοτικής κοινωνικής πολιτικής στη Πρόνοια, τους παράγοντες διαμόρφωσης της και τους κυριότερους τομείς της.
- Γνώση του θεωρητικού υπόβαθρου του Κοινωνικού Σχεδιασμού και εκπαίδευση στη διαδικασία κατάστρωσης προγραμμάτων στους κοινωνικούς οργανισμούς.
- Κατανόηση και εξοικείωση με μεθόδους, τεχνικές και εργαλεία σχεδιασμού, στην κατά στάδια εκπόνηση μιας πρότασης κοινωνικού προγράμματος.
- Κατανόηση της συμβολής του κοινωνικού σχεδιασμού στη σφαιρική αντίληψη των προβλημάτων διαφόρων πληθυσμιακών ομάδων, στην επιλογή λύσεων και μέτρων για την κάλυψη κοινωνικών αναγκών.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

- Νέοι προσανατολισμοί στην Κοινωνική Πολιτική. Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην διαμόρφωση της εθνικής πολιτικής στη Πρόνοια. Κοινωνικά δικαιώματα και Κράτος Πρόνοιας.
- Συν-χρηματοδότηση Προγραμμάτων ΕΕ, η συμμετοχή των εθελοντικών ΜΚΟ, προβληματισμοί για την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών προϊόντων.
- Θεωρητική θεμελίωση, ορισμοί και Συστήματα Κοινωνικού Σχεδιασμού. Σχέση Κοινωνικής Εργασίας και κοινωνικού σχεδιασμού
- Στάδια, έργο και ρόλοι του κοινωνικού λειτουργού – σχεδιαστή στην πράξη του Κοινωνικού Σχεδιασμού.
- Αξιολόγηση έργου - προγράμματος Πρόνοιας (επιδιώξεις, μέθοδοι, κριτήρια, εργαλεία, μηχανισμοί ανατροφοδότησης)· Ο κοινωνικός λειτουργός στην Διεπιστημονική ομάδα σχεδιασμού κοινωνικής πολιτικής.
- Εμπέδωση των γνώσεων μέσα από την μελέτη παραδειγμάτων, έρευνας προβλημάτων, σχεδιασμού και αξιολόγησης Προγραμμάτων.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΚΛΙΣΗΣ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Εμβάθυνση στις λειτουργίες κοινωνικοποίησης και κοινωνικού ελέγχου, έτσι ώστε οι σπουδαστές να είναι σε θέση να κατανοήσουν τις λογικές και τις διαστάσεις της κοινωνικής προσαρμογής και απόκλισης των ατόμων και τα εξ αυτών παραγόμενα αποτελέσματα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Εννοιολογικό περιεχόμενο κοινωνικής προσαρμογής και κοινωνικής απόκλισης.
- Ομοιομορφοποίηση συμπεριφοράς και μέσος τύπος ανθρώπου.
- Αλλοτρίωση, δυσπροσαρμοστικότητα, ανομία και κοινωνική απόκλιση.
- Κατανομή θέσεων και ρόλων και η σημασία τους για την κοινωνική ένταξη-προσαρμογή των ατόμων ή για την εμφάνιση μορφών κοινωνικής απόκλισης.
- Κοινωνική συνοχή και διάσπασή της.
- Αίτια και συνέπειες κοινωνικών προβλημάτων.
- Η προβληματική της εγκληματογένεσης.
- Το σωφρονιστικό σύστημα και η κοινωνικό-ιδεολογική του λειτουργία.
- Από την κοινωνική απόκλιση και απο-ένταξη, στην προσαρμογή και ανα-ένταξη.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΕΦΗΒΟΥΣ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Να μάθει ο σπουδαστής τα προβλήματα του παιδιού, όπως αυτά εντοπίζονται κατά την παιδική ηλικία, και το πως να τα χειρίζεται ή να τα παραπέμπει ανάλογα με την περίπτωση. Να εφαρμόζει τακτικές που θα επιλύουν προβλήματα παιδικής ηλικίας σε ατομικό, ομαδικό και κοινοτικό επίπεδο, υλοποιώντας την μεθοδολογία όλων των μεθόδων Κοινωνικής Εργασίας. Να ευαισθητοποιηθεί στην πρόληψη κοινωνικών προβλημάτων, αρχίζοντας εργασία με το παιδί και τα διάφορα περιβάλλοντα που μεγαλώνει (οικογένεια, βρεφικό - παιδικό σταθμό, σχολείο και άλλες ομάδες κοινωνικοποίησης). Να μάθει να εφαρμόζει εναλλακτικές μορφές προστασίας του παιδιού, σε περίπτωση που δεν υπάρχει οικογένεια ή κρίνεται ακατάλληλο το οικογενειακό περιβάλλον(υιοθεσία, αναδοχή κ.λ.π.). Οι σπουδαστές καλούνται επίσης να προβληματιστούν και αποκτήσουν στοιχειώδεις γνώσεις σχετικά με την εφηβεία, περίοδο σημαντική για την εξέλιξη του ατόμου. Δίδεται ιδιαίτερη έμφαση τόσο στη φυσιολογική όσο και την παθολογική έκφρασή της, με τις ανάλογες συνέπειες τόσο στο ατομικό όσο και το οικογενειακό και κοινωνικό επίπεδο και το ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού σε κάθε ένα τομέα χωριστά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

- Προβλήματα και ανάγκες παιδιού στην παιδική ηλικία. Εντόπιση - Αντιμετώπιση – Πρόληψη.
- Το παιδί και η ασθένεια του. Στάσεις γονιών και οικογενείας. Χειρισμοί και ρόλος του Κοινωνικού λειτουργού.
- Συμπληρωματικές - υποστηρικτικές υπηρεσίες και ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού
- Υποκατάστατες μορφές οικογενειακής φροντίδας.
- Υποστήριξη του οικογενειακού θεσμού.
- Σωματικά και κοινωνικά προβλήματα των εφήβων σε σχέση με εαυτό [ταυτότητα , καθήκοντα (μελέτη, αποχή απο το σχολείο), σχέση με το άλλο φύλο, επιλογή επαγγέλματος], με οικογένεια [σχέσεις, συγκρούσεις], με

κοινωνία [σχέση με φίλους, ετοιμασία για μελλοντικούς ρόλους].

- Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού που εργάζεται με τον έφηβο, την ομάδα και την κοινότητα για αντιμετώπιση προβλημάτων της εφηβικής ηλικίας
- Εφαρμογή μεθοδολογίας Κ.Ε.Ο., Κ.Ε.Α., Κ.Ε.Κ.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΗ ΑΣΚΗΣΗ Ι - ΕΠΟΠΤΕΙΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το Εργαστηριακό Μάθημα Πρακτική Εργαστηριακή Άσκηση (ΠΕΑ Ι)-Εποπτεία Ι στοχεύει στην εισαγωγή και εξοικείωση των σπουδαστών με την Πρακτική Εφαρμογή της Επιστήμης της Κοινωνικής Εργασίας σε οργανωμένες Κοινωνικές Υπηρεσίες και Φορείς με τους οποίους συνεργάζεται το Τμήμα. Οι εκπαιδευτικοί στόχοι αφορούν την κατανόηση, προσαρμογή και ενεργό συμμετοχή του σπουδαστή στο περιβάλλον της Κοινωνικής Υπηρεσίας, καθώς και την εξοικείωση του με το περιεχόμενο-αντικείμενο της εκπαιδευτικής εποπτείας .

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το περίγραμμα αναλύεται με βάση τους εκπαιδευτικούς στόχους που αφορούν α) την Κοινωνική Υπηρεσία-Οργάνωση και β)την Εκπαιδευτική Εποπτεία. Σε σχέση με την Υπηρεσία-Οργάνωση:

- Γνωριμία-Εξοικείωση του σπουδαστή με την οργανωτική και διοικητική δομή της Κοινωνικής Υπηρεσίας ι τις παρεχόμενες υπηρεσίες
- Σταδιακή εμπλοκή στα προγράμματα, δράσεις και στη δικτύωση της Κοινωνικής Υπηρεσίας με άλλες Οργανώσεις
- Αναγνώριση του ρόλου του Κοινωνικού Λειτουργού και των ορίων μεταξύ των διαφορετικών ειδικοτήτων στα πλαίσια της διεπιστημονική ομάδας
- Σταδιακή ανάπτυξη επαγγελματικής στάσης (αξίες και δεοντολογία) και επαγγελματικής ταυτότητας
- Εξάσκηση σε μεθόδους παρατήρησης, δεξιότητες κοινωνικού λειτουργού, συλλογής και καταγραφής στοιχείων (δυναμικών οργάνωσης και παρεμβάσεων του εκπαιδευτή με τους εξυπηρετούμενους)
- Εξάσκηση στην ανάπτυξη δεξιοτήτων γραπτής και προφορικής επικοινωνίας (σύνταξη κοινωνικού ιστορικού, συλλογή στοιχείων, λήψη συνέντευξης, κ.ά.)

- Σταδιακή εξοικείωση και εφαρμογή της διαγνωστικής εκτίμησης της διαμεθοδικής κοινωνικής εργασίας σε σχέση με τους εξυπηρετούμενους
- Σταδιακή εμπλοκή στις διαδικασίες αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών

Σε σχέση με την Εποπτεία:

- Κατανόηση του Εκπαιδευτικού χαρακτήρα της Εποπτείας και του ρόλου του Επόπτη ως Σύμβουλου και Καθοδηγητή
- ανάπτυξη της ικανότητας να εκτιμά και να διαχειρίζεται αποτελεσματικά τη δική του συναισθηματική εμπλοκή, τις στάσεις και προκαταλήψεις του που επηρεάζουν τη σχέση του με τους εξυπηρετούμενους και το προσωπικό της Υπηρεσίας-Οργάνωσης
- Ανάπτυξη της ικανότητας του σπουδαστή για ομαδική συνεργασία στα πλαίσια της εκπαιδευτικής εποπτείας
- Ανάπτυξη της ικανότητας για σύνδεση των θεωρητικών γνώσεων με την πρακτική τους εφαρμογή στο Κέντρο Πρακτικής Άσκησης
- Ανάπτυξη της ικανότητας για καταγραφή και παρουσίαση(γραπτή και προφορική) της εργασίας του

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΟΥΣ ΚΑΙ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΥΣ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Ενημέρωση και εξοικείωση των σπουδαστών με την Αναπηρία και τα προβλήματα του Γήρατος. Φορείς και Προγράμματα παροχής Υπηρεσιών και Κοινωνικής Φροντίδας για αναπήρους και ηλικιωμένους. Ρόλοι και παρεμβάσεις του Κοινωνικού Λειτουργού στην αποκατάσταση και κοινωνική ένταξη αναπήρων και ηλικιωμένων.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

- Θεωρητική προσέγγιση των εννοιών: Αναπηρία, ανικανότητα, μειονεξία, ιδιαιτερότητα, αποκατάσταση, ενσωμάτωση. Κατηγορίες αναπήρων σύμφωνα με την Π.Ο.Υ. και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και ανάγκες κάθε κατηγορίας.
- Διαδικασία αποκατάστασης. Τεχνικές και δεξιότητες της Κοινωνικής Εργασίας για την αποκατάσταση αναπήρων και την κοινωνική ένταξη
- Κοινωνικά δικαιώματα αναπήρων και ηλικιωμένων, κοινωνικές δεξιότητες, κοινωνική λειτουργικότητα. Ενδιάμεσες δομές στην Κοινότητα.
- Δημογραφική γήρανση και η φροντίδα για τους ηλικιωμένους. Εναλλακτικές μορφές περίθαλψης, ανοιχτή προστασία ηλικιωμένων, δικτύωση και συντονισμός των υπηρεσιών. Κοινωνική εργασία με ηλικιωμένους.
- Κοινωνική Πολιτική για ΑΜΕΑ και για ηλικιωμένους / υπερήλικες στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΝ ΕΡΓΑΣΙΑΚΟ ΧΩΡΟ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Εξοικείωση με τις ιδιαιτερότητες του Εργασιακού Χώρου. Ανάπτυξη ικανοτήτων για εφαρμογή της Κοινωνικής Εργασίας στα πλαίσια της Επιχείρησης, της βιομηχανίας, ενός οργανισμού. Εξοικείωση των εκπαιδευόμενων κοινωνικών λειτουργών με μεθόδους εργασίας σε ατομική, ομαδική βάση και με τον εργασιακό χώρο ως κοινότητα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Α. Μελέτη των προβλημάτων των εργαζομένων, τα οποία οφείλονται είτε σε προσωπικές καταστάσεις ή σε απαιτήσεις που πηγάζουν ή συμβαίνουν στο χώρο της εργασίας, με τις ανάλογες συνέπειες είτε στο άτομο είτε στο πλαίσιο απασχόλησης.

Β. Βιομηχανική Κοινωνική Εργασία. Επίλυση προβλημάτων. Συμβουλευτική στη Διοίκηση. Συμμετοχή στην ανάπτυξη της πολιτικής για το προσωπικό.

Γ. Η Συστημική προσέγγιση - μέσω της συστημικής θεωρίας και της συναλλακτικής ανάλυσης - για το χειρισμό καταστάσεων στον εργασιακό χώρο, ο οποίος λειτουργεί ως σύστημα.

Δ. Γνώση στοιχείων Οργανωτικής Συμπεριφοράς, διάγνωσης και χειρισμού επαγγελματικών δυσλειτουργιών.

Ε. Η διάγνωση δυσλειτουργιών σε σχέση με το επαγγελματικό άγχος, την κατάθλιψη και την ψυχοπαθολογία στο χώρο της Εργασίας ως απαραίτητες προϋποθέσεις για την επάρκεια του Κοινωνικού Λειτουργού που εργάζεται στην Βιομηχανία, τις Επιχειρήσεις ή στα Εργατικά Συνδικάτα.

ΕΞΑΜΗΝΟ : (VI) ΣΤ

α/α	Κωδικός	Μάθημα	ΚΜ	ΕΜ	Θ	Ε	Σύνολο	ΦΕ	ΠΜ
1.	601	<u>Κοινωνική Έρευνα στη Κοινωνική Εργασία Ι</u>	ΜΕΥ	Υ	2	2	4	120	4
2.	602	<u>Ξένη Γλώσσα - Ορολογία</u>	ΜΕ	Υ	2		2	90	2
3.	603	<u>Πρακτική Εργαστηριακή Άσκηση ΙΙ – Εποπτεία ΙΙ</u>	ΜΕ	Υ		25	25	375	12
4α.	604	<u>Κοινωνικός Αποκλεισμός στην Ελληνική Κοινωνία</u>	ΜΕΥ	ΕΥ	3		3	135	4
4β.	605	<u>Κοινωνιολογία της Επικοινωνίας</u>	ΜΕΥ	ΕΥ	3		3	135	4
5α.	606	<u>Κοινωνική Εργασία με Εξαρτημένα Άτομα</u>	ΜΕ	ΕΥ	3		3	135	4
5β.	607	<u>Κοινωνική Εργασία στην Υγεία-Ψυχική Υγεία</u>	ΜΕ	ΕΥ	3		3	135	4
	Σύνολο				10	27	37	855	30

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ Ι

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το μάθημα είναι θεωρητικό και εργαστηριακό. Σκοπός του θεωρητικού μέρους είναι να αποκτήσουν οι σπουδαστές βασικές γνώσεις σχετικά με τις προσεγγίσεις, τις στρατηγικές και τις μεθόδους κοινωνικής έρευνας που χρησιμοποιούνται στην κοινωνική εργασία. Παράλληλα, το εργαστηριακό μέρος επιδιώκει μέσα από πρακτικές ασκήσεις να αποκτήσουν οι σπουδαστές δεξιότητες και τεχνικές στο σχεδιασμό της έρευνας : ορισμό του ερευνητικού προβλήματος, στις μεθόδους συλλογής/ παραγωγής δεδομένων, στην επιλογή δειγμάτων και να ολοκληρώσουν με επιτυχία μια ερευνητική πρόταση.

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό μέρος

- Η έννοια της έρευνας στην κοινωνική εργασία
- Προσεγγίσεις στην έρευνα της κοινωνικής εργασίας : θετικιστικό/ ποσοτικό και ερμηνευτικό/ποιοτικό πρότυπο της επιστήμης.
- Ταξινόμηση κοινωνικών ερευνών : διερευνητική, περιγραφική, επεξηγηματική.
- Τύποι έρευνας που αξιοποιούνται στη γενική κοινωνική εργασία : εκτίμηση αναγκών, αξιολόγηση πρακτικής - προγραμμάτων και συμμετοχική έρευνα δράσης.
- Σχεδιασμός έρευνας
- Μέθοδοι δειγματοληψίας
- Μέθοδοι συλλογής δεδομένων
- Δεοντολογικά ζητήματα στη φάση του σχεδιασμού της έρευνας.

Εργαστηριακό μέρος

Ασκήσεις στο σχεδιασμό έρευνας / ανάπτυξη ερευνητικών προτάσεων :

- Κριτήρια για την επιλογή του αντικειμένου/ προβλήματος της έρευνας στην κοινωνική εργασία

- Χρήση διαθέσιμης βιβλιογραφίας
- Προσδιορισμός του θέματος / προβλήματος της έρευνας
- Επιλογή ερευνητικής προσέγγισης (ποσοτική, ποιοτική, συνδυασμός)
- Επιλογή δείγματος (πιθανοτήτων ή μη)
- Επιλογή μεθόδου/ων συλλογής δεδομένων (ερωτηματολόγιο, συνέντευξη, παρατήρηση)
- Επιλογή- κατασκευή εργαλείων μέτρησης (ερωτηματολόγιο, οδηγός συνέντευξης κ.ά.)
- Εξέταση διοικητικών θεμάτων (διάρκεια έρευνας, προσωπικό, κόστος κ.ά.)
- Συγγραφή ερευνητικής πρότασης και παρουσίαση στην τάξη

ΞΕΝΗ ΓΛΩΣΣΑ - ΟΡΟΛΟΓΙΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Να αποκτήσουν οι σπουδαστές γνώση της ορολογίας ξένης γλώσσας που χρησιμοποιείται στις κοινωνικές επιστήμες και ιδιαίτερα στο χώρο της Κοινωνικής Εργασίας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Εκμάθηση ορολογίας ξένης γλώσσας που χρησιμοποιείται στις κοινωνικές επιστήμες και ιδιαίτερα στο χώρο της Κοινωνικής Εργασίας από τους κοινωνικούς λειτουργούς στην καθημερινή πρακτική (γραπτή και προφορική επικοινωνία).

Σύνταξη απλών επιστολών και εκθέσεων. Μεταφράσεις κειμένων.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΗ ΑΣΚΗΣΗ II - ΕΠΟΠΤΕΙΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το Εργαστηριακό Μάθημα Πρακτική Εργαστηριακή Άσκηση (ΠΕΑ II)- Εποπτεία I I στοχεύει στην περαιτέρω εξοικείωση των σπουδαστών με το περιβάλλον της Κοινωνικής Υπηρεσίας-Οργάνωσης και τη διασύνδεση θεωρητικών γνώσεων με την πρακτική της Κοινωνικής Εργασίας. Πιο συγκεκριμένα:

Σε σχέση με την Υπηρεσία-Οργάνωση

- Ικανότητα εφαρμογής τεχνικών εκτίμησης αναγκών/ προβλημάτων σε σχέση με τους εξυπηρετούμενους μέσω της Διαμεθοδικής Κοινωνικής Εργασίας
- Περαιτέρω κατανόηση και ερμηνεία των κοινωνικών προβλημάτων σε σχέση με την κοινωνική λειτουργικότητα του εξυπηρετούμενου στο περιβάλλον της Υπηρεσίας-Οργάνωσης
- Εμβάθυνση σε τεχνικές-μεθόδους παρατήρησης, δεξιότητες κοινωνικού λειτουργού, συλλογής και καταγραφής στοιχείων στο πλαίσιο της Υπηρεσίας-Οργάνωσης
- Περαιτέρω Εξάσκηση στην ανάπτυξη δεξιοτήτων γραπτής και προφορικής επικοινωνίας (σύνταξη κοινωνικού ιστορικού, συλλογή στοιχείων, λήψη συνέντευξης, κ.ά.)
- Ενεργό συμμετοχή στην παροχή συμβουλευτικής στο πλαίσιο της Οργάνωσης και ανάπτυξη δεξιοτήτων λήψης αποφάσεων
- Εμπλοκή στις διαδικασίες αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών
- Τήρηση αρχών επαγγελματικής δεοντολογίας

Σε σχέση με την Εποπτεία

- Ανάπτυξη ικανοτήτων ανάλυσης, αξιολόγησης, παρουσίασης περιστατικών στην εποπτική ομάδα
- Καλλιέργεια δεξιοτήτων για σχεδιασμό δράσης/παρέμβασης σε ατομικό, ομαδικό και κοινοτικό επίπεδο

- Ανάπτυξη δεξιοτήτων αυτοέλεγχου και αυτογνωσίας σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο
- Παραδοχή επαγγελματικού ρόλου και ταυτότητας του Κοινωνικού Λειτουργού
- Προετοιμασία για επαγγελματικό ρόλο, αυτονόμηση και ανεξαρτησία
- Ανάπτυξη δεξιοτήτων για διασύνδεση της πρακτικής με ερευνητική δράση

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Μέσα από την κοινωνιολογική προσέγγιση του κοινωνικού αποκλεισμού, οι σπουδαστές καλούνται να γνωρίσουν τις διαστάσεις του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία και να κατανοήσουν τους μηχανισμούς διαμόρφωσης και συντήρησής του, έτσι ώστε ως Κοινωνικοί Λειτουργοί να είναι ευαίσθητοποιημένοι για να αναπτύξουν τις κατάλληλες πρωτοβουλίες και δράσεις για την καταπολέμησή του.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Κοινωνιολογική θεώρηση της έννοιας του κοινωνικού αποκλεισμού
- Πολιτισμική ταυτότητα και διαφοροποίηση: κυρίαρχος πολιτισμός και υποπολιτισμοί.
- Θεωρητικές προσεγγίσεις σχετικά με τη δημιουργία των κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων.
- Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνικός αποκλεισμός.
- Κοινωνικός αποκλεισμός και ανθρώπινα δικαιώματα.
- Πολιτικές και οικονομικές διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα.
- Χαρακτηριστικά ειδικών πληθυσμιακών ομάδων κοινωνικά αποκλεισμένων: γυναίκες, ηλικιωμένοι, άνεργοι, φτωχοί, άτομα με ειδικές ανάγκες, τσιγγάνοι, παλιννοστούντες, οικονομικοί και πολιτικοί μετανάστες.
- Στάσεις και συμπεριφορές απέναντι στους κοινωνικά αποκλεισμένους: προκαταλήψεις, στερεότυπα, ξενοφοβία, ρατσισμός.
- “Παγκοσμιοποίηση”, πολυπολιτισμικότητα και ανθρώπινα δικαιώματα.
- Πρωτοβουλίες και προοπτικές καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να εφοδιάσει τους σπουδαστές με μεθοδολογικά εργαλεία που θα του επιτρέψουν να κατανοήσει σε βάθος τη λειτουργία και τη σημασία όλων των μορφών επικοινωνίας. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην απόκτηση γνώσεων από τους σπουδαστές σχετικών με τη σημασία, το μέγεθος και τη δυναμική της επικοινωνίας-ενημέρωσης στη δημιουργία ανθρώπινων σχέσεων και στη διαμόρφωση στάσεων και συμπεριφορών του πληθυσμού, καθώς και η κατανόηση των μηχανισμών κοινωνικής αλληλεπίδρασης και κοινωνικού επηρεασμού μέσα από τους κώδικες επικοινωνίας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Κοινωνία και Άτομο. Η Έννοια της Επικοινωνίας.
- Προϋποθέσεις, Κώδικες, Τρόποι και Είδη Επικοινωνίας.
- Η Δυναμική της Επικοινωνίας και Κοινωνική Αλληλεπίδραση.
- Επικοινωνία και ανθρώπινες σχέσεις.
- Ετερότητα και Επικοινωνία. Μαζική Επικοινωνία-Ενημέρωση (Μοντέλα, Μέσα Επικοινωνίας και Ενημέρωσης)
- Παγκοσμιοποίηση της Επικοινωνίας-Ενημέρωσης και Ανισότητες Πρόσβασης στην Ενημέρωση.
- Η Οικονομική, Ιδεολογική και Πολιτική Διάσταση της Επικοινωνίας.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΑ ΑΤΟΜΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να αποκτήσουν οι σπουδαστές βασικές γνώσεις σχετικά με τον ορισμό και τα είδη της εξάρτησης, τα ναρκωτικά και τις τοξικές ουσίες, την έκταση και τα αίτια του προβλήματος και την αντιμετώπιση του. Δίνεται έμφαση στις μεθόδους, τα μοντέλα και τους φορείς παρέμβασης, στο επίπεδο της πρόληψης και θεραπείας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Ορισμός των εννοιών εξάρτηση, τοξικές ουσίες, ναρκωτικά.
- Κοινωνικό – πολιτικό - οικονομική θεώρηση του προβλήματος.
- Αιτιολογικοί παράγοντες.
- Η έκταση του προβλήματος.
- Επιπτώσεις στο άτομο, την οικογένεια, την κοινωνία.
- Πρόληψη, φορείς, προγράμματα, μοντέλα πρόληψης.
- Παρέμβαση στην οικογένεια, το σχολείο, την κοινότητα
- Τα χαρακτηριστικά του χρήστη.
- Θεραπευτικά προγράμματα, μοντέλα παρέμβασης.
- Ο ρόλος του θεραπευτή και του στελέχους πρόληψης.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ - ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η ανάπτυξη ικανότητας στον σπουδαστή για χρησιμοποίηση ειδικών τεχνικών και δεξιοτήτων για αντιμετώπιση προβλημάτων:

A) με τον σωματικά ασθενή και την οικογένεια του, σε πλαίσια Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Ιατρικής Φροντίδας.

B) με τον ψυχιατρικό ασθενή και την οικογένεια του σε ενδιάμεσες δομές Κοινωνικής Ψυχιατρικής.

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

A. Σωματική Υγεία / Ασθένεια, σε Δομές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας ιατρικής φροντίδας.

- Σημασία της σωματικής ασθένειας.
 - Είδη, κατηγορίες, ασθενειών ανά ηλικία.
 - Φυσικά συμπτώματα πόνου.
 - Χρόνιες απειλητικές ασθένειες.
 - Κοινωνικά χαρακτηριστικά των ασθενών.
 - Ψυχολογικές αντιδράσεις και ανάγκες του ασθενή ενήλικα και του παιδιού.
 - Επιπτώσεις της ασθένειας στο άτομο και την οικογένεια του.
 - Ο χρόνιος ασθενής και η συμπεριφορά του: επιπτώσεις στο άτομο και την οικογένεια.
 - Θάνατος - στάδια του θρήνου.
 - Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού σε σχέση με τον ασθενή, και η θέση του στην διεπιστημονική ομάδα σε ιατρικά πλαίσια.
 - Τεχνικές και δεξιότητες του Κοινωνικού λειτουργού σε σχέση με τον ασθενή, την οικογένεια του, το περιβάλλον, την κινητοποίηση πηγών της κοινότητας.
- B. Ψυχική Υγεία / ασθένεια σε σχέση με Δομές Κοινωνικής Ψυχιατρικής.
- Ο ψυχικά ασθενής και δυναμική της οικογένειας του.
 - Ανάγκες - χαρακτηριστικά του ψυχικά ασθενή σε σχέση με το συνολικό κοινωνικοοικονομικό και οικογενειακό περιβάλλον.
 - Παρεμβατικές τεχνικές σε συνεργασία με την θεραπευτική ομάδα και μέσα στα όρια του ρόλου του Κοινωνικού Λειτουργού σε κλινικό πλαίσιο.

ΕΞΑΜΗΝΟ : (VII) Ζ									
α/α	Κωδικός	Μάθημα	ΚΜ	ΕΜ	Θ	Ε	Σύνολο	ΦΕ	ΠΜ
1.	701	<u>Κοινωνική Έρευνα στη Κοινωνική Εργασία II</u>	ΜΕΥ	Υ	3	3	6	180	6
2.	702	<u>Κοινωνική Εργασία με Οικογένεια</u>	ΜΕΥ	Υ	4		4	180	6
3.	703	<u>Κοινωνική Εργασία σε Καταστάσεις Κρίσης</u>	ΜΕ	Υ	4		4	180	6
4.	704	<u>Συστήματα Διαγνωστικής Εκτίμησης στη Κοινωνική Εργασία</u>	ΜΕ	Υ	4		4	180	6
5α.	705	<u>Διαπολιτισμική Κοινωνική Εργασία</u>	ΜΕ	ΕΥ	3		3	135	3
5β.	706	<u>Κοινωνική Εργασία στην Εκπαίδευση</u>	ΜΕ	ΕΥ	3		3	135	3
	Σύνολο				18	3	21	855	30

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ II

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα αποσκοπεί να εμβαθύνουν οι σπουδαστές στις ποσοτικές και ποιοτικές μεθόδους έρευνας που εφαρμόζονται στην κοινωνική εργασία. Ειδικότερα, το θεωρητικό μέρος επιδιώκει να αποκτήσουν οι σπουδαστές γνώσεις στην ποσοτική - ποιοτική ανάλυση δεδομένων, να ευαισθητοποιηθούν σε δεοντολογικά ζητήματα που ανακύπτουν στο στάδιο εφαρμογής της έρευνας και να κατανοήσουν τη χρησιμότητα της αξιοποίησης των ερευνητικών ευρημάτων στην πρακτική της κοινωνικής εργασίας. Το εργαστηριακό μέρος, επιδιώκει να αποκτήσουν οι σπουδαστές εμπειρία και κριτική ικανότητα στην εφαρμογή βασικών αρχών και μεθόδων έρευνας στην κοινωνική εργασία. Αυτό γίνεται με την ενεργητική συμμετοχή τους στην συλλογή-ανάλυση ερευνητικού υλικού, στη συγγραφή-παρουσίαση ερευνητικής μελέτης και στην κριτική εξέταση ερευνητικών άρθρων κοινωνικής εργασίας.

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεωρητικό μέρος

- Σύγκριση ποσοτικού και ποιοτικού προτύπου έρευνας
- Εγκυρότητα, αξιοπιστία, γενίκευση ερευνητικών πορισμάτων
- Μέθοδοι ανάλυσης ποσοτικών δεδομένων
- Μέθοδοι ανάλυσης ποιοτικών δεδομένων
- Δεοντολογικά ζητήματα στη συλλογή -ανάλυση δεδομένων και στη δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων.
- Αξιοποίηση των ευρημάτων της έρευνας στην κοινωνική εργασία

Εργαστηριακό μέρος

- Ασκήσεις σε μεθόδους ποσοτικής και ποιοτικής ανάλυσης δεδομένων
- Ασκήσεις ποσοτικής ανάλυσης με τη χρήση του SPSS
- Μελέτη- κριτική ανάλυση ερευνητικών άρθρων κοινωνικής εργασίας

· Διεξαγωγή έρευνας : συλλογή δεδομένων, ποσοτική - ποιοτική ανάλυση δεδομένων, συγγραφή ερευνητικής μελέτης και παρουσίαση στην τάξη.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η ανάπτυξη της ικανότητας του σπουδαστή για κατανόηση της ψυχοδυναμικής της οικογένειας μέσα στον κοινωνικό της χώρο. Η κατανόηση θεωρητικών μοντέλων σχετικά με την δομή και τις διεργασίες στην οικογένεια.

Ανάπτυξη δεξιοτήτων για εκτίμηση της δυναμικής της οικογένειας.
Ευαισθητοποίηση σε παρεμβατικές διεργασίες.

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Αρχές, προϋποθέσεις, εφαρμογές της μεθόδου.
- Ψυχοδυναμική της οικογένειας στον κοινωνικό της χώρο, ως ένα δυναμικό επικοινωνιακό σύστημα.
- Κοινωνική εργασία με οικογένεια σε σχέση με την θεραπευτική οικογένειας στην κοινωνική εργασία.
- Διαγνωστική εκτίμηση και παρεμβατικές προσεγγίσεις για ευαισθητοποίηση των σπουδαστών: Ψυχοδυναμική, δομική, συστημική, στρατηγική, συμπεριφοριακή και οικολογική.
- Συγκριτική ανάλυση των ανωτέρω θεωρητικών προσεγγίσεων
- Τεχνικές και δεξιότητες παρέμβασης.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΡΙΣΗΣ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

Να εξοικειωθούν οι σπουδαστές με ποικίλες καταστάσεις κρίσης που αντιμετωπίζουν οι κοινωνικοί λειτουργοί στην επαγγελματική τους πρακτική. Ειδικότερα το μάθημα στοχεύει να κατανοήσουν οι σπουδαστές το βασικό εννοιολογικό πλαίσιο της κρίσης και να αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες παρέμβασης για την επίλυση καταστάσεων κρίσης σε επίπεδο ατομικό, οικογενειακό και κοινοτικό.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Η έννοια της κρίσης , ιστορική αναδρομή
- Θεωρητικές προσεγγίσεις για την κρίση
- Βασικές αρχές της θεωρίας της κρίσης στην πρακτική της κοινωνικής εργασίας
- Μοντέλα παρέμβασης σε καταστάσεις κρίσης
- Βιοψυχοκοινωνική εκτίμηση καταστάσεων κρίσης
- Δεξιότητες και τεχνικές παρέμβασης στην αντιμετώπιση κρίσεων
- Ανάλυση περιπτώσεων κρίσης σε επίπεδο ατόμου, οικογένειας, ομάδας και κοινότητας

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Προϋπόθεση της όποιας παρέμβασης του κοινωνικού λειτουργού είναι η επαρκής διαγνωστική εκτίμηση των αναγκών των εξυπηρετούμενων. Στόχος του συγκεκριμένου μαθήματος είναι η εκπαίδευση στα συστήματα διαγνωστικής εκτίμησης και η εκπαίδευση στην εφαρμογή του διαγνωστικού συστήματος της Κοινωνικής Εργασίας «Πλεύση» .

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Τα συστήματα διαγνωστικής εκτίμησης στη λειτουργία της Διεπιστημονικής ομάδας.
- Θεωρητικές προσεγγίσεις στη διαγνωστική εκτίμηση της Κοινωνικής Εργασίας.
- Εφαρμογή του λογισμικού του συστήματος διαγνωστικής εκτίμησης «Πλεύση».
- Παράγοντας I. Προβλήματα κοινωνικών ρόλων, τύπος, σοβαρότητα, διάρκεια.
- Παράγοντας II. Προβλήματα στο περιβάλλον. Σοβαρότητα, διάρκεια, κοινωνικές διακρίσεις.
- Παράγοντας III. Προβλήματα ψυχικής υγείας κατά DSM-IV και ICD-10.
- Παράγοντας IV. Προβλήματα σωματικής υγείας.
- Τα δυνατά σημεία του εξυπηρετούμενου.
- Στατιστική επεξεργασία των στοιχείων στο λογισμικό «Πλεύση».

ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η εξοικείωση των σπουδαστών με:

- τις έννοιες της πολυπολιτισμικότητας, της αντιρατσιστικής πρακτικής στην Κοινωνική Εργασία
- τα αισθήματα απώλειας, της πολιτισμικής, ψυχολογικής και κοινωνικής ταυτότητας, που συνοδεύουν τους μετακινούμενους πληθυσμούς
- το ψυχοκοινωνικό προφίλ των διαφορετικών ομάδων (μετανάστες, πρόσφυγες, παλιννοστούντες, θρησκευτικές και πολιτισμικές μειονότητες)
- τις δυσκολίες προσαρμογής και τη διαδικασία της κοινωνικής ενσωμάτωσης

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Βασικές έννοιες και όροι (ρατσισμός, αντιρατσιστική πρακτική, πολιτισμικό σόκ, πολυπολιτισμικότητα, κοινωνικός αποκλεισμός, διακρίσεις, εθνότητα, φυλή, μειονότητες, εσωτερικός, κοινωνική ενσωμάτωση, αφομοίωση, εθνική ταυτότητα, κ.α) .
- Θεωρητική προσέγγιση της διαπολιτισμικής κοινωνικής εργασίας
- Δυσκολίες προσαρμογής και προβλήματα που αντιμετωπίζουν μετανάστες, πρόσφυγες και άτομα που προέρχονται από μειονότητες.
- Οι μέθοδοι παρέμβασης της Κοινωνικής Εργασίας και οι αναγκαίες προσαρμογές
- Ταυτότητα και Ετερότητα.
- Πολυπολιτισμική εκπαίδευση – Αντιρατσιστική παιδαγωγική
- Προκαταλήψεις - στερεότυπα

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Να αποκτήσουν οι σπουδαστές γνώσεις σχετικές με την προβληματική παρουσία του παιδιού στο σχολείο και με την οικογένεια σε σχέση με τις ανάγκες εκπαίδευσης -σε όλες τις βαθμίδες- για την απόκτηση γνώσης. Ρόλος της Κοινωνικής Εργασίας στις διαδικασίες αυτές, καθώς και τρόποι εφαρμογής και ανάλογης παρέμβασης.

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Διαγνωστική εκτίμηση παιδιού οικογένειας. Να είναι σε θέση να καταλάβουν το παιδί μέσα από το Οικογενειόγραμμα και το Κοινωνιόγραμμα, τη φυσιολογική ανάπτυξη και τον κύκλο της ζωής της οικογένειας μέσα από τη θεωρία και την πράξη.
- Διαδικασίες κοινωνικοποίησης και μάθησης στο εκπαιδευτικό πλαίσιο και η συνεργασία με το διδακτικό προσωπικό.
- Τα Μοντέλα υποστηρικτικών υπηρεσιών σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης για την προαγωγή της ψυχο-κοινωνικής υγείας των μαθητών (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, τριτοβάθμια, ειδικά σχολεία).
- Η σημασία της εκπαίδευσης/σχολείου ως ιδανικού χώρου πρόληψης, καθώς και ως φορέα πειθαρχίας.
- Μορφές παρέμβασης, τα προγράμματα, το θεσμικό πλαίσιο.
- Κοινωνική Εργασία με άτομα – ομάδες - σχολική κοινότητα - τοπική κοινωνία.
- Άλλα προβλήματα που παρεμποδίζουν την εκπαίδευση: Μαθησιακές δυσκολίες, προβλήματα ψυχικής υγείας, σχολικής φοβίας, βίας – bullying, διαζύγιο / εγκατάλειψη, αρρώστια, θάνατος.

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΕΡΓΑΣΙΑΣ
Α.Τ.Ε.Ι ΚΡΗΤΗΣ**

ΣΚΟΠΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το πρόγραμμα παρέχει στους φοιτητές-φοιτήτριες την απαραίτητη θεωρητική και εφαρμοσμένη γνώση ώστε να αποκτήσουν τις απαραίτητες επαγγελματικές δεξιότητες, δεοντολογία και κριτική σκέψη για την άσκηση της διαμεθοδικής κοινωνικής εργασίας ανταποκρινόμενοι στις μεταβαλλόμενες κοινωνικές ανάγκες.

Το περιεχόμενο του προγράμματος σπουδών καλύπτει τη γνώση για κοινωνικές παρεμβάσεις που αφορούν στην πρόληψη και αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων, στη στελέχωση και διοίκηση κοινωνικών υπηρεσιών, στο σχεδιασμό και αξιολόγηση προγραμμάτων κοινωνικού χαρακτήρα και στην εφαρμοσμένη κοινωνική έρευνα.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι απόφοιτοι αναμένεται:

- Να κατανοούν-αναλύουν τα κοινωνικά προβλήματα και να συμβάλλουν στην πρόληψη και αντιμετώπισή τους, σχεδιάζοντας και υλοποιώντας παρεμβάσεις σε διαφορετικά επίπεδα (άτομο-ομάδα-κοινότητα).
- Να εφαρμόζουν αποτελεσματικά την κοινωνική εργασία στα πλαίσια της κοινωνικής οργάνωσης, προωθώντας αλλαγές με στόχο τη βελτίωση των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών.
- Να κατανοούν τον τρόπο με τον οποίο οι διακρίσεις και οι κοινωνικοοικονομικές ανισότητες συμβάλλουν στη δημιουργία σύνθετων προβλημάτων που επηρεάζουν τη ζωή των ανθρώπων και να αναγνωρίζουν το δικό τους ρόλο στην προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης.
- Να αποκτήσουν κριτική ικανότητα για την ανάπτυξη της κοινωνικής πολιτικής-κοινωνικής πρόνοιας- κοινωνικής εργασίας και να κατανοήσουν την επίδραση της κοινωνικής πολιτικής στους ανθρώπους (εξυπηρετούμενους και εργαζόμενους) και στη λειτουργία των κοινωνικών υπηρεσιών-οργανώσεων.
- Να αξιοποιούν μεθόδους κοινωνικής έρευνας για να αναπτύξουν και να αξιολογήσουν παρεμβάσεις και να προωθήσουν την αναβάθμιση της κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο.
- Να αποκτήσουν γνώσεις και εμπειρία εφαρμογής της διαμεθοδικής κοινωνικής εργασίας.

- Να αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες παρέμβασης σε επίπεδο ατόμου, οικογένειας, ομάδας, κοινότητας και κοινωνικής οργάνωσης.
- Να τροποποιήσουν στάσεις και συμπεριφορές μέσω βιωματικής μάθησης με αποτέλεσμα την απόκτηση επαγγελματικής στάσης και δεξιοτήτων επικοινωνίας.
- Να αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες για υποστηρικτική-συμβουλευτική παρέμβαση σε άτομα, οικογένειες και ομάδες.
- Να κατανοούν και να αξιοποιούν θεωρίες για την ανθρώπινη ανάπτυξη και συμπεριφορά.
- Να συνειδητοποιήσουν τις αξίες-δεοντολογία της κοινωνικής εργασίας και τα διλήμματα που αντιμετωπίζει ο κοινωνικός λειτουργός, προσπαθώντας να εφαρμόσει τις αξίες της κοινωνικής εργασίας στα πλαίσια της οργάνωσης.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΝΑΝΕΩΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

Για το σχεδιασμό του νέου προγράμματος σπουδών:

- Μελετήθηκαν τα κριτήρια που θα πρέπει να τηρεί το νέο πρόγραμμα σπουδών (Υπουργική απόφαση 46350/Ε5).
- Λήφθηκαν υπόψη οι γραπτές και προφορικές προτάσεις του συνόλου των εκπαιδευτικών που εργάζονται στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, καθώς και των εκπροσώπων των σπουδαστών. Πραγματοποιήθηκαν τρεις Γενικές Συνελεύσεις, ώστε να έχουν την ευκαιρία να εκφραστούν όλοι, ενώ το πρόγραμμα διαμορφώθηκε με τη συναίνεση όλων.
- Μελετήθηκαν τα αποτελέσματα ερευνών που είχαν πραγματοποιηθεί στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας στα πλαίσια μαθημάτων. Π. χ «Αξιολόγηση της εργαστηριακής εμπειρίας σπουδαστών Κοινωνικής Εργασίας. Προτάσεις για αποτελεσματικότερη εργαστηριακή άσκηση», «Διερεύνηση της ετοιμότητας των σπουδαστών Κοινωνικής Εργασίας που βρίσκονται στην τελευταία φάση της εκπαίδευσής τους για ένταξη στο επάγγελμα» κ.α.
- Λήφθηκε υπόψη η εμπειρία - αξιολόγηση που είχε προκύψει από την εφαρμογή του ισχύοντος προγράμματος σπουδών και οι επισημάνσεις αρμοδίων φορέων και υπευθύνων κοινωνικών οργανώσεων.
- Μελετήθηκαν οι διαμορφούμενες τάσεις στην άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας-Κοινωνικής Πολιτικής στην Ελλάδα, καθώς και οι τάσεις που

διαμορφώνονται στα προγράμματα σπουδών Κοινωνικής Εργασίας Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων άλλων χωρών.

ΔΟΜΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το πρόγραμμα είναι συνολικής διάρκειας 4 ετών. Κατά τη διάρκεια των 7 εξαμήνων προσφέρονται 35 υποχρεωτικά μαθήματα και 8 κατ' επιλογήν υποχρεωτικά (στο ΣΤ' και Ζ' εξάμηνο) από τα οποία ο φοιτητής επιλέγει 4. Το τελευταίο εξάμηνο (Η') πραγματοποιείται η πρακτική άσκηση στο επάγγελμα. Η εκπαίδευση ολοκληρώνεται με την εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας. Δηλαδή το πρόγραμμα του φοιτητή περιλαμβάνει 39 μαθήματα (35 υποχρεωτικά και 4 κατ' επιλογήν υποχρεωτικά μαθήματα), την πτυχιακή εργασία και την πρακτική άσκηση στο επάγγελμα.

Κατά τη διάρκεια του Α' και Β' εξαμήνου οι φοιτητές διδάσκονται μαθήματα Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών από τις οποίες αντλεί γνώσεις η Κοινωνική Εργασία (Κοινωνιολογία, Ψυχολογία, Δίκαιο, Κοινωνική Πολιτική) Πληροφορική και εισαγωγικά μαθήματα της Κοινωνικής Εργασίας. Στα εξάμηνα που ακολουθούν διδάσκονται μαθήματα Θεωρίας και Μεθοδολογίας της Κοινωνικής Εργασίας, Οργάνωσης και Διοίκησης Κοινωνικών Υπηρεσιών, Κοινωνικού Σχεδιασμού, Κοινωνικής Πολιτικής, Κοινωνικής Έρευνας, καθώς και μαθήματα που βοηθούν στην κατανόηση των μαθημάτων ειδικότητας. Κατά τη διάρκεια του Δ', Ε', ΣΤ' και Ζ' εξαμήνου πραγματοποιείται η Πρακτική Άσκηση-Εποπτεία (9 ώρες εβδομαδιαίως στο Δ εξάμηνο, 8 ώρες στο Ε εξάμηνο, 12 ώρες στο Στ εξάμηνο και 12 ώρες στο Ζ εξάμηνο). Η Πρακτική Άσκηση-Εποπτεία παρέχει στους φοιτητές τη δυνατότητα να συνδέσουν τη θεωρητική γνώση με την πράξη και να αναπτύξουν την εφαρμογή της Κοινωνικής Εργασίας στα πλαίσια μιας Κοινωνικής Υπηρεσίας-Οργάνωσης. Οι φοιτητές υποστηρίζονται και καθοδηγούνται εβδομαδιαίως μέσω της ομαδικής εποπτείας από επόπτη εκπαιδευτικό.

Το πρόγραμμα τηρεί τα κριτήρια της υπ. αριθμ. 46350/Ε5 Υπουργικής απόφασης για την κατάρτιση των προγραμμάτων σπουδών των Τμημάτων ΤΕΙ.

Αναλυτικότερα:

- Η αναλογία θεωρητικών και εργαστηριακών μαθημάτων είναι 1,5 προς 1. Οι συνολικές θεωρητικές ώρες του προγράμματος είναι 105 και οι εργαστηριακές ώρες 70. Από το σύνολο των 70 εργαστηριακών ωρών οι 29 εργαστηριακές ώρες

κατανέμονται σε μαθήματα, ενώ 41 εργαστηριακές ώρες κατανέμονται στην Πρακτική Άσκηση-Εποπτεία (9 ώρες εβδομαδιαίως στο Δ' εξάμηνο, 8 ώρες στο Ε' εξάμηνο, 12 ώρες στο Στ' εξάμηνο και 12 ώρες στο Ζ' εξάμηνο).

- Τα μαθήματα Ειδικής Υποδομής και Ειδικότητας δεν υπερβαίνουν το 70% του συνολικού αριθμού των μαθημάτων. Δηλαδή υπάρχουν 14 μαθήματα γενικής υποδομής.
- Το πρόγραμμα περιλαμβάνει 8 κατ' επιλογήν υποχρεωτικά μαθήματα (στο ΣΤ' και Ζ' εξάμηνο) από τα οποία ο φοιτητής επιλέγει 4.
- Ο φοιτητής παρακολουθεί 40 μαθήματα συμπεριλαμβανομένης και της πτυχιακής εργασίας (35 υποχρεωτικά και 4 κατ' επιλογήν υποχρεωτικά μαθήματα, καθώς και την πτυχιακή εργασία).
- Σε κάθε μάθημα αναλογεί φόρτος εργασίας και πιστωτικές μονάδες.

ΝΕΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Α' ΕΞΑΜΗΝΟ	Θεωρία	Άσκηση πράξης	Εργαστήρια	Σύνολο ωρών	Φόρτος	Π.Μ
1. Εισαγωγή στην Κοινωνική Εργασία	2		2	4	8	6
2. Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία	3			3	9	5
3. Εισαγωγή στην Ψυχολογία	3			3	9	5
4. Κοινωνική Πολιτική	3			3	9	5
5. Συγγραφή Επιστ. Εργασίας/Πληροφορική Ι	1(ΗΥ)	1 (Συγγρ)	2(ΗΥ)	4	8	4
6. Δίκαιο	3			3	9	5
ΣΥΝΟΛΟ	15	1	4	20	52	30

Β' ΕΞΑΜΗΝΟ	Θεωρία	Άσκηση πράξης	Εργαστήρια	Σύνολο ωρών	Φόρτος	Π.Μ
1. Επικοινωνία και Συνέντευξη στην Κοινωνική Εργασία	2	2		4	12	7
2. Κοινωνιολογία των Θεσμών	3			3	9	5
3. Κλινική Ψυχολογία	2	1		3	9	5
4. Πληροφορική ΙΙ			3	3	3	2
5. Πολιτική Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας	2			2	6	4
6. Οικογενειακή Πολιτική	2	1	2	5	11	7
ΣΥΝΟΛΟ	11	4	5	20	50	30

Γ' ΕΞΑΜΗΝΟ	Θεωρία	Άσκηση πράξης	Εργαστή- ρια	Σύνολο ωρών	Φόρτος	Π.Μ
1. Θεωρία/Δεοντολογία Γενικής Κοιν. Εργασίας	2	2	2	6	14	8
2. Ψυχοπαθολογία Ενηλίκων και Παιδιών-Εφήβων	4			4	12	6
3. ΚΕΟ/Μέσα Προγράμματος	2		3	5	9	6
4. Κοινωνική Πολιτική για Ευάλωτες Ομάδες	2	1	2	5	11	7
5. Παραπτωματικότητα: Πρόληψη-Αντιμετώπιση	2			2	6	3
ΣΥΝΟΛΟ	12	3	7	22	52	30

Δ' ΕΞΑΜΗΝΟ	Θεωρία	Άσκηση πράξης	Εργαστή- ρια	Σύνολο ωρών	Φόρτος	Π.Μ
1. Μεθοδολογία Γενικής Κοινωνικής Εργασίας	2		2	4	8	5
2. Κοινοτική Εργασία	2	1		3	9	5
3. Στατιστική	2		2	4	8	3
4 Διαπολιτισμική Κοιν. Εργασία	2	1		3	9	5
5. Κοινωνική Εργασία με Οικογένεια	2		1	3	7	5
6. Πρακτική Άσκηση-Εποπτεία I			9	9	9	7
ΣΥΝΟΛΟ	10	2	14	26	50	30

Ε' ΕΞΑΜΗΝΟ	Θεωρία	Άσκηση πράξης	Εργαστή- ρια	Σύνολο ωρών	Φόρτος	Π.Μ
1. Μεθοδολογία Κοιν. Έρευνας	2	2		4	12	6
2. Κοινοτική Εργασία και Μέθοδοι παρέμβασης	2	1		3	9	5
3. Κλινική Κοινωνική Εργασία	2		2	4	8	5
4. Οργάνωση και Διοίκηση Κοινωνικών Υπηρεσιών	2	1		3	9	4
5. Θεωρητικές Προσεγγίσεις στην Κοινωνική Εργασία	2			2	6	3
6. Πρακτική Άσκηση-Εποπτεία II			8	8	8	7
ΣΥΝΟΛΟ	10	4	10	24	52	30

ΣΤ' ΕΞΑΜΗΝΟ	Θεωρία	Άσκηση πράξης	Εργαστή- ρια	Σύνολο ωρών	Φόρτος	Π.Μ
1. Ποιοτική Κοιν. Έρευνα	1		2	3	5	4
2. Εκτίμηση Αναγκών και Κοινωνικός Σχεδιασμός	2	2		4	12	7
3. Πρακτική Άσκηση-Εποπτεία III			12	12	16	9
ΚΑΤ' ΕΠΙΛΟΓΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ						
Κοινωνική Εργασία και Φροντίδα υγείας	2	1		3	9	5
Τοπική Αυτοδιοίκηση και Κοινωνική Πολιτική	2	1		3	9	5
Συμβουλευτική Οικογένειας-Παρέμβαση σε Κρίση	2	1		3	9	5
European Social Policy: A comparative approach	2	1		3	9	5
ΣΥΝΟΛΟ¹	7	4	14	25	51	30

¹Το σύνολο αναφέρεται στο σύνολο των ωρών/φόρτου εργασίας που πρέπει να πάρει ο φοιτητής/φοιτήτρια, καθώς στο συγκεκριμένο εξάμηνο προσφέρονται 4 κατ' επιλογήν υποχρεωτικά μαθήματα από τα οποία επιλέγει τα 2.

Ζ' ΕΞΑΜΗΝΟ	Θεωρία	Άσκηση πράξης	Εργαστήρια	Σύνολο ωρών	Φόρτος	Π.Μ
1. Σεμινάριο Τελειοφοίτων		4		4	12	8
2. Ορολογία Ξένης Γλώσσας			4	4	4	3
3. Πρακτική Άσκηση-Εποπτεία III			12	12	16	9
ΚΑΤ' ΕΠΙΛΟΓΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ						
Ηλικιωμένα και Ανάπηρα Άτομα: Παρεμβάσεις Κοινωνικής Εργασίας	2	1		3	9	5
Συμβουλευτική Παιδιών- Εφήβων	2	1		3	9	5
Θέματα Φύλου και Ισότητας	2	1		3	9	5
Παρέμβαση σε Κοινωνικά Αποκλεισμένες Ομάδες	2	1		3	9	5
ΣΥΝΟΛΟ²	4	6	16	26	50	30

Η' ΕΞΑΜΗΝΟ	Π.Μ
Πρακτική Άσκηση στο Επάγγελμα	10
Πτυχιακή Εργασία	20
ΣΥΝΟΛΟ	30

² Το σύνολο αναφέρεται στο σύνολο των ωρών/φόρτου εργασίας που πρέπει να πάρει ο φοιτητής/φοιτήτρια, καθώς στο συγκεκριμένο εξάμηνο προσφέρονται 4 κατ' επιλογήν υποχρεωτικά μαθήματα από τα οποία επιλέγει τα 2.

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ

A) Μαθήματα υποχρεωτικά- ειδικότητας	σελ. 11-33
B) Μαθήματα υποχρεωτικά- γενικής υποδομής	σελ. 34-48
Γ) Μαθήματα υποχρεωτικά- ειδικής υποδομής	σελ. 49-62
Δ) Πρακτική Άσκηση- Εποπτεία	σελ. 63-69
Ε) Πρακτική Άσκηση στο επάγγελμα	σελ. 70
Ζ) Πτυχιακή Εργασία	σελ. 71

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΑΤ' ΕΠΙΛΟΓΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ

A) Μαθήματα επιλογής –ειδικής υποδομής	σελ. 72-77
B) Μαθήματα επιλογής –γενικής υποδομής	σελ. 78-83
Γ) Μαθήματα επιλογής –ειδικότητας	σελ. 84-87

Μαθήματα υποχρεωτικά - ειδικότητας

Εισαγωγή στην Κοινωνική Εργασία, Επικοινωνία και Συνέντευξη στην Κοινωνική Εργασία, Θεωρία-Δεοντολογία Γενικής Κοινωνικής Εργασίας, Μεθοδολογία Γενικής Κοινωνικής Εργασίας, ΚΕΟ-Μέσα Προγράμματος, Κλινική Κοινωνική Εργασία, Κοινωνική Εργασία με Οικογένεια, Κοινοτική Εργασία, Κοινοτική Εργασία και Μέθοδοι Παρέμβασης, Διαπολιτισμική Κοινωνική Εργασία, Θεωρητικές Προσεγγίσεις στην Κοινωνική Εργασία, Οργάνωση και Διοίκηση Κοινωνικών Υπηρεσιών, Εκτίμηση Αναγκών και Κοινωνικός Σχεδιασμός.

Μαθήματα υποχρεωτικά - γενικής υποδομής

Δίκαιο, Συγγραφή Επιστημονικής Εργασίας-Πληροφορική I, Πληροφορική II, Πολιτική Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας, Μεθοδολογία Κοινωνικής Έρευνας, Ποιοτική Κοινωνική Έρευνα, Στατιστική, Παραπταματικότητα: Πρόληψη-Αντιμετάπιση, Ορολογία Ξένης Γλώσσας, Σεμινάρια Τελειόφοιτων.

Μαθήματα υποχρεωτικά- ειδικής υποδομής

Κοινωνική Πολιτική, Οικογενειακή Πολιτική, Κοινωνική Πολιτική για Ευάλωτες Ομάδες, Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία, Κοινωνιολογία των Θεσμών, Εισαγωγή στην Ψυχολογία, Κλινική Ψυχολογία, Ψυχοπαθολογία Ενηλίκων και Παιδιών-Εφήβων.

Πρακτική Άσκηση- Εποπτεία

Πρακτική Άσκηση- Εποπτεία I, Πρακτική Άσκηση- Εποπτεία II, Πρακτική Άσκηση- Εποπτεία III, Πρακτική Άσκηση- Εποπτεία III.

Μαθήματα επιλογής –ειδικής υποδομής

Συμβουλευτική παιδιών-εφήβων, Συμβουλευτική οικογένειας -Παρέμβαση σε Κρίση.

Μαθήματα επιλογής –γενικής υποδομής

Παρέμβαση σε Κοινωνικά Αποκλεισμένες Ομάδες, Τοπική Αυτοδιοίκηση και Κοινωνική Πολιτική, European Social Policy: A Comparative Approach, Θέματα Φύλου και Ισότητας.

Μαθήματα επιλογής –ειδικότητας

Κοινωνική Εργασία και Φροντίδα Υγείας, Ηλικιωμένα και Ανάπηρα Άτομα: Παρεμβάσεις Κοινωνικής Εργασίας.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ

A. ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ- ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	A
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΙΚΤΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	4 ΩΡΕΣ (2 Θ.+2 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – Μ. Ε.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	6

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα αποσκοπεί να βοηθήσει τους φοιτητές να αποκτήσουν βασικές εισαγωγικές γνώσεις που αφορούν στο πεδίο της Κοινωνικής Εργασίας, στην ανάπτυξή της και στις αρχές-αξίες που διέπουν την άσκησή της.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Έννοια και αντικείμενο της Κοινωνικής Εργασίας.
- Βασική θεώρηση Κοινωνικής Εργασίας.
- Κίνητρα επιλογής επαγγέλματος Κοινωνικής Εργασίας.
- Ιστορική εξέλιξη της Κοινωνικής Εργασίας.
- Σχέση Κοινωνικής Εργασίας με άλλες κοινωνικές επιστήμες - Διεπιστημονική συνεργασία.
- Η ανάπτυξη της Κοινωνικής Εργασίας στην Ελλάδα (Εξέλιξη Κοινωνικής Εργασίας - Κοινωνικής Πρόνοιας στην Ελλάδα- Ανασταλτικοί παράγοντες στην εξέλιξη της Κ. Εργασίας στην Ελλάδα/Συνθήκες εργασίας κοινωνικών λειτουργών-Τομείς άσκησης Κοινωνικής Εργασίας).
- Αυτογνωσία και Κοινωνική Εργασία.
- Στερεότυπα και προκαταλήψεις: δημιουργία και αντιμετώπιση.
- Αρχές και αξίες Κοινωνικής Εργασίας.
- Ανθρώπινα δικαιώματα και Κοινωνική Εργασία.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται :

- Να κατανοήσουν την έννοια, το περιεχόμενο και την ιστορική εξέλιξη της Κοινωνικής Εργασίας.
- Να συνειδητοποιήσουν τις αρχές και αξίες που διέπουν την άσκηση της κοινωνικής Εργασίας.
- Να αναπτύξουν κριτική ικανότητα για την εξέλιξη - ανάπτυξη της Κοινωνικής Εργασίας, τον επαγγελματικό ρόλο του κοινωνικού λειτουργού στην Ελλάδα και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει κατά την άσκηση του ρόλου του.
- Να αναπτύξουν κοινωνική ευαισθησία και κριτική άποψη για θέματα κοινωνικού ενδιαφέροντος.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Διεθνής Αμνηστία Ελληνική Επιτροπή (1997), *Εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα*, Αθήνα: Σάκκουλας.
- Καλλινικάκη Θ. (1998), *Κοινωνική εργασία, Εισαγωγή στη θεωρία και πρακτική της Κοιν. Εργασίας*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μάρκου Γ. & Βασιλειάδη Μ. (επιμ.), (1996), *Στερεότυπα και προκαταλήψεις, Δημιουργία και αντιμετώπιση*, Αθήνα: Γ.Γ.Λ.Ε.
- Παπαδάκη Β. (1999), «Καθοριστικοί παράγοντες για την επιλογή του επαγγέλματος της Κοινωνικής Εργασίας», *Κοινωνική Εργασία*, 55:127-134.
- Παπαιωάννου Κ. (1998), «Αξίες και ηθική στην Κοινωνική Εργασία», *Κοινωνική Εργασία*, 51:141-145.
- Ρούκουνα Ε. (1995), *Διεθνής προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων*, Ίδρυμα Μαραγκοπούλου.
- Σ.Κ.Λ.Ε (1987), «Εισήγηση προς το Υπουργείο Παιδείας. Το αντικείμενο της Κοινωνικής Εργασίας», *Κοινωνική Εργασία*, 6:77-81.
- Τζόνσον Α. (1998), *Προκατάληψη. Ποιος, εγώ;* Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ & ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	B
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	4 ΩΡΕΣ (2 Θ. + 2 ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΑΞΗΣ)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ - Μ.Ε.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	7

ΣΚΟΠΟΣ

Το μάθημα έχει σκοπό να αποκτήσουν οι φοιτητές γνώσεις επικοινωνίας και να κατανοήσουν την έννοια, διαδικασία, τις δεξιότητες - τεχνικές παρέμβασης, καθώς και τη δεοντολογία της συνέντευξης στην Κοινωνική Εργασία.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Επικοινωνία και συνέντευξη.
- Θεωρία της επικοινωνίας (βασικές αρχές). Εμπόδια στην επικοινωνία.
- Λεκτική - μη λεκτική επικοινωνία-παθολογία.
- Η επικοινωνία στην Κοινωνική Εργασία. Η συνέντευξη ως επικοινωνία. Η συνέντευξη ως διαπροσωπική σχέση.
- Η συνέντευξη στην Κοινωνική Εργασία.
- Δεοντολογία της συνέντευξης.
- Η διαδικασία της συνέντευξης (στάδια).
- Δεξιότητες και τεχνικές συνέντευξης στην Γενική Κοινωνική Εργασία.
- Ειδικά προβλήματα κατά τη συνέντευξη

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να αποκτήσουν γνώσεις για τη λεκτική-μη λεκτική επικοινωνία
- Να κατανοήσουν τη σημασία της σωστής επικοινωνίας με τον εξυπηρετούμενο και τους παράγοντες που την επηρεάζουν.
- Να αποκτήσουν δεξιότητες συνέντευξης.
- Να κατανοήσουν τα χαρακτηριστικά της επαγγελματικής σχέσης κοινωνικού λειτουργού-εξυπηρετούμενου και τη δεοντολογία της συνέντευξης στην Κοινωνική Εργασία.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Kadushin A. (1990), *The Social Work interview - a guide for human service professionals*, Columbia University Press.
- Lishman J. (1994), *Communication in Social Work*, Macmillan.
- Ivey A. & Gluckstern N. (1999), *Συμβουλευτική: Βασικές δεξιότητες επιρροής*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Satir V. (1989), *Ανθρώπινη επικοινωνία*, Αθήνα: Δίοδος.
- Satir V. (1985), *Κατανόησε τον εαυτό σου*, Αθήνα: Δίοδος.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΙΑ-ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Γ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΙΚΤΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	6 ΩΡΕΣ (2 ΘΕΩΡΙΑ+2 ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΑΞΗΣ+2 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ - Μ.Ε.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	8

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να κατανοήσουν οι φοιτητές τη φιλοσοφία, το περιεχόμενο και τη δεοντολογία στην οποία βασίζεται η γενική κοινωνική εργασία. Έμφαση επίσης δίδεται στον επαγγελματικό ρόλο και στις δεξιότητες που θα πρέπει να αναπτύξει ο κοινωνικός λειτουργός, καθώς και στην προετοιμασία του φοιτητή για την εφαρμογή της γενικής κοινωνικής εργασίας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Κοινά χαρακτηριστικά μεθόδων κοινωνικής εργασίας.
- Γενική-διαμεθοδική κοινωνική εργασία: φιλοσοφία – στόχος.
- Επαγγελματική σχέση κοινωνικού λειτουργού – εξυπηρετούμενου.
- Η αποστολή της κοινωνικής εργασίας.
- Διεπιστημονική συνεργασία.
- Βασικές αρχές – αξίες στην άσκηση της γενικής κοινωνικής εργασίας.

- Δεοντολογία κοινωνικής εργασίας. Ελληνικός–Διεθνής κώδικας δεοντολογίας κοινωνικής εργασίας.
- Η εφαρμογή του κώδικα δεοντολογίας: συγκρουόμενα καθήκοντα. Δεοντολογία κοινωνικής εργασίας στις γραφειοκρατικές κοινωνικές υπηρεσίες.
- Ηθικά διλήμματα στην άσκηση της κοινωνικής εργασίας.
- Γενική κοινωνική εργασία: θεωρητικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις.
- Προετοιμασία για εφαρμογή της γενικής κοινωνικής εργασίας.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται κατά τη διάρκεια των θεωρητικών μαθημάτων:

- Να κατανοήσουν την φιλοσοφία της γενικής κοινωνικής εργασίας και την εφαρμογή της σε ένα ευρύτερο διαμεθοδικό πλαίσιο.
- Να κατανοήσουν την αλληλεπίδραση ατόμου-περιβάλλοντος, την στρατηγική της ενδυνάμωσης και την εφαρμογή της στην κοινωνική εργασία.
- Να κατανοήσουν την κοινή διάσταση των αξιών και της δεοντολογίας που διέπουν την εφαρμογή της κοινωνικής εργασίας και τον τρόπο που αυτές οι αξίες παρεμβαίνουν στην άσκηση της κοινωνικής εργασίας.
- Να αποκτήσουν γνώσεις για αποτελεσματική διεπαγγελματική σχέση και δεξιότητες για την εφαρμογή της γενικής κοινωνικής εργασίας.

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται κατά τη διάρκεια των εργαστηριακών μαθημάτων:

- Να κατανοήσουν την έννοια της Πρακτικής Άσκησης–Εποπτείας στην κοινωνική εργασία.
- Μέσω ομαδικής βιωματικής εμπειρίας να προετοιμασθούν για την εφαρμογή της γενικής κοινωνικής εργασίας.
- Μέσω ομαδικής βιωματικής εμπειρίας να κατανοήσουν τη σημασία της αυτογνωσίας στην άσκηση της κοινωνικής εργασίας.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Banks S. (1995), *Ethics and values in social work*, London: BASW.
- Beckett C. & Meinard A. (2005), *Values and ethics in social work: An introduction*. London: Sage.

- Hull G. H. & Kirst-Ashman K. (2003), *The generalist model of human services practice*, London: Wadsworth.
- Johnson L. & Yanca S. (2003), *Social work practice: a generalist approach*, London: Allyn & Bacon.
- Καλλινικάκη, Θ. (1998), *Κοινωνική Εργασία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Landon P. & Feit M. (1999), *Generalist social work practice*, USA: Eddie Bowers Publishing Inc.
- Reamer F. (1999), *Social work values and ethics*, New York.: Columbia University Press.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΙΚΤΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	4 ΩΡΕΣ (2 ΘΕΩΡΙΑ+2 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ-Μ.Ε
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα αποσκοπεί να κατανοήσουν οι φοιτητές την εφαρμογή της Γενικής - Διαμεθοδικής Κοινωνικής Εργασίας τόσο στο μικρο - όσο και στο μέσο και μακρο - επίπεδο και να παρεμβαίνουν διαμεθοδικά στα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα που αναπτύσσονται μέσα στα διάφορα κοινωνικά συστήματα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Στάδια διεργασίας γενικής κοινωνικής εργασίας (αρχικό στάδιο της εργασίας διαγνωστική εκτίμηση προβλήματος, σχεδιασμός παρέμβασης, παρέμβαση, αξιολόγηση των δεδομένων, επαναξιολόγηση-επαναπροσδιορισμός, τελικό στάδιο).
- Στρατηγικές-δεξιότητες παρέμβασης σε μικρο, μέσο και μακρο-επίπεδο.
- Διαμεθοδική παρέμβαση σε σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα: φτώχεια, ανεργία, κοινωνικός αποκλεισμός, ρατσισμός κ.α.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να αποκτήσουν την ικανότητα να συνδέουν την θεωρία της γενικής κοινωνικής εργασίας με την εφαρμογή της
- Να κατανοήσουν τους διαφορετικούς ρόλους που υλοποιούν οι κοινωνικοί λειτουργοί και τα διαφορετικά επίπεδα παρέμβασης στα πλαίσια της γενικής κοινωνικής εργασίας.
- Να κατανοήσουν τα στάδια στη διαδικασία επίλυσης προβλήματος και να αποκτήσουν δεξιότητες παρέμβασης σε μικρο, μέσο και μακρο επίπεδο.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Culley S. (1996), *Integrative Counseling. Skills in action*, Sage Publications.
- Hull G. H. & Kirst-Ashman K. (2003), *The generalist model of human services practice*, London: Wadsworth.
- Johnson L. & Yanca S. (2003), *Social work practice: a generalist approach*, London: Allyn & Bacon.
- Καλλινικάκη Θ. (1998), *Κοινωνική Εργασία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Kirst-Ashman K. & Hull G. (1993), *Understanding generalist practice*, Chicago: Nelson-Hall.
- Landon P. & Feit M. (1999), *Generalist social work practice*, USA: Eddie Bowers Publishing Inc.
- Lyons K. (1999). *International social work. Themes and perspectives*, Ashgate Publishing Company.
- Seden J. (2003), *Counseling skills in social work practice*, Open University Press.
- Schulman L. (1999), *The skills of helping: Individuals, families, groups and communities*, 4th ed. Itasca IL: Peacock.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΚΕΟ - ΜΕΣΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Γ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΙΚΤΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	5 ΩΡΕΣ (2 ΘΕΩΡΙΑ+3 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ - Μ.Ε.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	6

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα έχει σκοπό την απόκτηση γνώσεων που αφορούν στη μελέτη της θεωρίας των ομάδων και ιδιαίτερα στη μελέτη της μικρής ομάδας, στην εφαρμογή της κοινωνικής εργασίας με ομάδες και στην εκμάθηση και αξιοποίηση μέσων για διάγνωση και παρέμβαση στην ΚΕΟ.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Το άτομο και η ομάδα. Σχέσεις αλληλεξάρτησης
- Έννοια, χαρακτηριστικά, είδη ομάδων, χρησιμότητα ομάδας.
- Σχεδιασμός και προετοιμασία για την εργασία με ομάδα.
- Διεργασία ομάδας: αλληλεπίδραση, επικοινωνία, σχέσεις, σχηματισμοί σχέσεων, ρόλοι, λήψη αποφάσεων, συγκρούσεις.
- Ηγεσία.
- Ατμόσφαιρα, κανόνες και συνοχή στην ομάδα.
- Συγκρούσεις και λύση συγκρούσεων, λήψη αποφάσεων στην ομάδα και ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού.
- Στάδια ανάπτυξης της ομάδας.
- Το περιβάλλον της ομάδας.
- Αξιολόγηση.
- Μοντέλα παρέμβασης στην κοινωνική εργασία με ομάδες.
- Εκμάθηση και αξιοποίηση μέσων για διάγνωση και παρέμβαση στην κοινωνική εργασία με ομάδες.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να κατανοήσουν την χρησιμότητα της μικρής ομάδας στην άσκηση της κοινωνικής εργασίας, τη δυναμική της ομάδας και το ρόλο του κοινωνικού λειτουργού.
- Να αποκτήσουν ικανότητα παρατήρησης, μελέτης, ανάλυσης της δυναμικής της ομάδας καθώς επίσης ανάλυσης προβλημάτων και ανάπτυξης στρατηγικών και δεξιοτήτων για αντιμετώπισή τους.
- Να κατανοήσουν τη χρησιμότητα διαφόρων μέσων στην προσπάθεια για διάγνωση και παρέμβαση στην ΚΕΟ και να μάθουν να τα αξιοποιούν.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Anderson J. (1997), *Social work with groups: A process model*, New York: Longman.
- Blanchet A. & Trognon A. (1994), *Ψυχολογία των ομάδων*, Αθήνα: Σαββάλας
- Γιαννίτση Στ. (επιμ. Δέγλερης Ν.) (1997), *Ψυχοσωματική και ομαδική ψυχοθεραπεία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Douglas T. (1997), *Η επιβίωση στις ομάδες*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Jacobs Ed., Masson R. & Harvill R. (2002), *Group counseling strategies and skills*, Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.
- Κατσορίδου-Παπαδοπούλου Χ. (1993), *Κοινωνική Εργασία με ομάδες*, Αθήνα: Έλλην.
- Λυμπερόπουλος Κ. (1991), *Η δυναμική των ομάδων και δημιουργικότητα*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Ναυρίδης Κ. (2005), *Ψυχολογία των ομάδων*, Αθήνα: Εκτυπωτική Αττικής.
- Παπαδάκη - Μιχαηλίδη Ε. (1998), *Η σιωπηλή γλώσσα των συναισθημάτων*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Rogers C. (1991), *Ομάδες συνάντησης*, Αθήνα: Δίοδος.
- Satir V. (1989), *Ανθρώπινη επικοινωνία*, Αθήνα: Δίοδος.
- Schulman L. (1999), *The skills of helping: Individuals, families, groups and communities*, 4th ed. Itasca IL: Peacock.
- Toseland R. W. & Rivas R. F. (1998), *An introduction to group work practice*, 3rd ed. Boston: Allyn & Bacon.
- Zastrow C. (2001), *Social work with groups*, 5th ed. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.
- Yalom I. D (2006), *Θεωρία και πράξη της ομαδικής εμπειρίας*, Αθήνα: Άγρα.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΚΛΙΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Ε
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΙΚΤΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	4 ΩΡΕΣ (2 ΘΕΩΡΙΑ+2 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ-Μ.Ε
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα παρέχει στους φοιτητές βαθύτερη επαγγελματική γνώση σχετικά με την κλινική κοινωνική εργασία στην αντιμετώπιση του ατόμου και οικογένειας (αποτελεσματική εκτίμηση και τεχνικές παρέμβασης).

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Σκοπός και ιστορική εξέλιξη της κλινικής κοινωνικής εργασίας.
- Μέσα διαγνωστικής (προβολικά τεστ, κριτήρια D.S.M, ερωτηματολόγια προσωπικότητας, οικογενειακής δομής, μαθησιακών διαταραχών και διαφοροδιάγνωση ψυχικών διαταραχών).
- Διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις-στρατηγικές, τεχνικές παρέμβασης που αφορούν στο άτομο και στην οικογένεια.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να διαθέτουν ικανότητα επικοινωνίας.
- Να είναι σε θέση να εκτιμούν αποτελεσματικά και να εφαρμόζουν την κλινική κοινωνική εργασία σε επίπεδο ατόμου, οικογένειας και μικρής ομάδας.
- Να αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις δεξιότητες, ώστε να είναι σε θέση να παρεμβαίνουν με τον κατάλληλο τρόπο συμβάλλοντας στην ενεργοποίηση του ατόμου, οικογένειας και ομάδας.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Brandell J. (1997), *Theory and practice in clinical social work*, USA: Free Press
- Jacobs Ed., Masson R. & Harvill R. (2002), *Group counseling strategies and skills*. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.

- Παπαϊωάννου Κ. (1998), *Κλινική κοινωνική εργασία*. Αθήνα: Έλλην.
- Schulman L. (1999), *The skills of helping: Individuals, families, groups and communities*, 4th ed. Itasca IL: Peacock.
- Turner F. (1995), *Differential diagnosis and treatment in social work*. USA: Free Press.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΙΚΤΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3 (2 ΘΕΩΡΙΑ+1ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ-Μ.Ε
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να αποκτήσουν οι φοιτητές βασικές γνώσεις κοινωνικής εργασίας με οικογένεια και γνώσεις σε θέματα ψυχοδυναμικής της οικογένειας μέσα στον κοινωνικό της χώρο. Αναλυτικότερα να κατανοήσουν τις θεωρητικές προσεγγίσεις σχετικά με τη δομή, την επικοινωνία και τις διεργασίες στην οικογένεια και να ευαισθητοποιηθούν σε διαφορετικούς τρόπους παρέμβασης για την αντιμετώπιση οικογενειακών προβλημάτων.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Αρχές, προϋποθέσεις, εφαρμογές της μεθόδου.
- Στάδια και τεχνικές της Κοινωνικής Εργασίας με οικογένεια
- Ψυχοδυναμική της οικογένειας στον κοινωνικό της χώρο, ως ένα δυναμικό επικοινωνιακό σύστημα.
- Διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις στην εργασία με οικογένεια: αρχές, τεχνικές-δεξιότητες παρέμβασης.
- Παρέμβαση σε οικογενειακά προβλήματα.
- Εμπειρική απόκτηση γνώσεων μέσω ασκήσεων και παιχνιδιού (role play).

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις για τις διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις στην κοινωνική εργασία με οικογένεια και να συνδέουν τη θεωρία με την εφαρμογή
- Να ευαισθητοποιηθούν σε οικογενειακά προβλήματα και να αποκτήσουν δεξιότητες παρέμβασης

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bowen M. (1996), *Τα τρίγωνα στην οικογένεια*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Γαλάνης Γ. (επ.) (1995), *Οικογένεια με ένα γονέα*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Datilio F. & Padesky (1995), *Συμβουλευτική ζευγαριών*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ελληνική Εταιρεία Ψυχικής Υγιεινής και Νευροψυχιατρικής του παιδιού, *Οικογένεια ψυχοκοινωνικές & ψυχοθεραπευτικές προσεγγίσεις*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Gellert S.H. (1983), *Όμοιος ομοίω ζευγαρώνει*, Αθήνα: Διογένης.
- Ζαφείρης Α., Ζαφείρη Ε. & Μουζακίτης Χ. (1999), *Οικογενειακή θεραπεία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Herbert M. (1997), *Ψυχολογική φροντίδα του παιδιού και της οικογένειας*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Herbert M. (1998), *Χωρισμός και διαζύγιο*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κατάκη Χ. (1998), *Οι τρεις ταυτότητες της ελληνικής οικογένειας*, Αθήνα: Κέδρος.
- Κατάκη Χ. (1997), *Το Μωβ Υγρό*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Landgarten H. (1999), *Οικογενειακή εικαστική θεραπεία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Lanski (1994), *Αντιμετωπίζοντας το παιδί μετά το διαζύγιο*, Αθήνα: Αναστασιάδης.
- Napier A. (1995), *Το ζευγάρι, ο εθθραυστος δεσμός*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Napier & Whitaker (1987), *Μαζί όμως αλλιώς*, Αθήνα: Κέδρος.
- Νέστορος Ι. (1988), *Συνθετική ψυχοθεραπεία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παπαθεοφύλου Ρ., Σακκάς Δ., Πολέμη Μ. & Φραγκούλη Α. (επιμ.) (1994), *Διεπαγγελματική συμβουλευτική*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Satir V. (1986), *Πλάθοντας ανθρώπους*, Αθήνα: Κέδρος.
- Wilke (1997), *Εισαγωγή στη συστημική θεωρία*, Αθήνα: Κριτική.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3 ΩΡΕΣ (2 ΘΕΩΡΙΑ+1 ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΑΞΗΣ)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ-ΜΕ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα έχει σκοπό την απόκτηση γνώσεων που αφορούν στις βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις, στη μεθοδολογία της κοινοτικής εργασίας και στον ρόλο του κοινωνικού λειτουργού.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Κοινωνικοπολιτικές διαστάσεις της κοινωνικής εργασίας στην Ελλάδα.
- Σκοπός, αρχές, αξίες κοινοτικής εργασίας.
- Ιστορική εξέλιξη της κοινοτικής εργασίας.
- Ενωσιολογικός προσδιορισμός -διαστάσεις κοινότητας. Είδη κοινοτήτων.
- Θεωρητικές προσεγγίσεις στην κοινοτική εργασία/ (συναινετικό πρότυπο, συγκρουσιακό πρότυπο , σύγχρονες προσεγγίσεις στην κοινοτική εργασία).
- Ρόλος κοινωνικού λειτουργού στην κοινοτική εργασία-δεξιότητες.
- Συμμετοχή των μελών της κοινότητας. Κριτική συνειδητοποίηση και ενδυνάμωση.
- Σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα και κοινοτική εργασία.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να αποκτήσουν γνώσεις για τις θεωρητικές προσεγγίσεις στην κοινοτική εργασία, ώστε να μπορούν να συνδέουν τις θεωρίες με την εφαρμογή της κοινοτικής εργασίας.
- Να κατανοήσουν το ρόλο του κοινωνικού λειτουργού στα πλαίσια της κοινοτικής εργασίας.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Cook I. (1996), *Radical community work*, Moray House Publications.
- Ζαϊμάκης Γ. (2002), *Κοινοτική Εργασία και τοπικές κοινωνίες. Ανάπτυξη, συλλογική δράση, πολυπολιτισμικότητα*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ζωγράφος Α. (1992), *ΚΕΚ. Θεωρία-πράξη-προβληματισμοί*, Πάτρα.
- Καραγκούνης Β. (1998), «Κοινοτική εργασία: μία ριζοσπαστική μέθοδος για την ανάπτυξη συνειδητοποίησης», *Κοινωνική Εργασία*, 50:79-92.
- Καραγκούνης Β. (2005), «Σύγχρονες προσεγγίσεις στην κοινοτική εργασία και προοπτικές στην Ελλάδα: το παράδειγμα του δήμου Αιγείρου στη Θράκη» στο: Ζαϊμάκης Γ. & Κανδυλάκη Α. (επιμ.) *Δίκτυα κοινωνικής προστασίας*, σελ. 93-132, Αθήνα: Κριτική.
- Kirst-Ashman K. K & Hull G. H. (2001), *Macro skills workbook. A generalist approach*, 2nd edition, Wadsworth: Brooks/Cole.
- Πάουλο Φ. (1974), *Η αγωγή του καταπιεζόμενου*, Αθήνα: Ράππας
- Παπαϊωάννου Σ. (1990), *Κοινωνική Εργασία/ παιδαγωγική και αναπαραγωγή. Κριτική της θεωρίας και πράξης της κοινωνικής εργασίας και παιδαγωγικής*, Ρέθυμνο: αδημοσίευτες σημειώσεις.
- Poppo K. (1995), *Analyzing community work: its theory and practice*, Open University.
- Σταθόπουλος Π. (2001), *Κοινοτική εργασία: Θεωρία-Πράξη*, 5^η έκδοση, Αθήνα: Έλλην.
- Tropman J.E., Erlich J.L. & Rothman J. (2001), *Tactics and techniques of community intervention*, 4th ed. Itasca IL: F.E. Peacock.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Ε
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3 ΩΡΕΣ (2 ΘΕΩΡΙΑ+1 ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΑΞΗΣ)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ-Μ.Ε
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα έχει σκοπό την απόκτηση γνώσεων που αφορούν στις θεωρητικές προσεγγίσεις, στρατηγικές, καθώς και στις μεθόδους και τεχνικές κοινοτικής

παρέμβασης που απαιτούνται για τη βελτίωση των συνθηκών της κοινότητας - επίλυση κοινοτικού προβλήματος.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Θεωρητικές προσεγγίσεις στην κοινοτική εργασία (συμβολική κοινότητα, η 'κοινοτιστική προσέγγιση, η θεραπευτική κοινότητα και η κοινότητα δρόμου).
- Στρατηγικές κοινοτικής παρέμβασης.
- Κοινοτική μελέτη. Εκτίμηση κοινωνικών αναγκών. Σχεδιασμός και αξιολόγηση κοινοτικών παρεμβάσεων-προγραμμάτων.
- Διαδικασία επίλυσης κοινοτικού προβλήματος: στάδια, επιλογή μεθόδων και τεχνικών παρέμβασης, ρόλοι.
- Κοινωνική ανάπτυξη και τοπικές αναπτυξιακές παρεμβάσεις.
- Παραδείγματα κοινοτικών παρεμβάσεων σε μικρο και μακρο επίπεδο με έμφαση την ενδυνάμωση για αντιμετώπιση κοινοτικών αναγκών.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να αποκτήσουν την ικανότητα μελέτης, εκτίμησης αναγκών της κοινότητας και ανάλυσης κοινοτικών προβλημάτων.
- Να αποκτήσουν την ικανότητα να σχεδιάζουν, να υλοποιούν και να αξιολογούν κοινοτικές παρεμβάσεις-προγράμματα κοινωνικής παρέμβασης.
- Να αποκτήσουν την ικανότητα να επιλέγουν τις κατάλληλες στρατηγικές παρέμβασης και με αυτό τον τρόπο να συμβάλλουν στην ανάπτυξη δράσεων που προωθούν την συλλογικότητα και χειραφέτηση σε τοπικό επίπεδο.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

-Ζαϊμάκης Γ. (2002), *Κοινοτική Εργασία και τοπικές κοινωνίες. Ανάπτυξη, συλλογική δράση, πολυπολιτισμικότητα*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

-Kirst-Ashman K.K & Hull G. H. (2001), *Macro skills workbook. A generalist approach*. 2nd edition, Wadsworth: Brooks/Cole.

-Παπαϊωάννου Σ. (1995), «Τοπική κοινωνική μεταβολή και η έννοια του εναλλακτικού», *Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών*, 16:91-120.

-Σταθόπουλος Π. (2000), *Κοινοτική Εργασία. Διαδικασία, μέθοδοι και τεχνικές παρέμβασης*. Αθήνα: Παπαζήσης.

-Tropman J.E., Erlich J.L. & Rothman J. (2001), *Tactics and techniques of community intervention*, 4th ed. Itasca IL: F.E. Peacock.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3 (2 ΘΕΩΡΙΑ+1ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΑΞΗΣ)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ-Μ.Ε
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα έχει σκοπό την διαμόρφωση αντικειμενικής άποψης για τις κοινωνικο-οικονομικές επιπτώσεις της μετανάστευσης και την κατανόηση των αρχών που θα πρέπει να υπάρχουν σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία. Επίσης σκοπεύει να βοηθήσει στην κατανόηση της διαπολιτισμικής διάστασης της Κοινωνικής Εργασίας και της συμβολής της στο ξεπέρασμα στερεοτύπων – προκαταλήψεων.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Το φαινόμενο της μετανάστευσης. Αίτια μετανάστευσης ξένων στην Ελλάδα. Το μέγεθος του ξένου πληθυσμού στην Ελλάδα.
- Οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις από την είσοδο των μεταναστών στην Ελλάδα.
- Ρατσισμός: κοινωνικές, ψυχολογικές και παιδαγωγικές διαστάσεις.
- Στερεότυπα και προκαταλήψεις: δημιουργία και αντιμετώπιση.
- Η ζωή των μεταναστών στην Ελλάδα.
- Ρατσισμός και προκαταλήψεις κατά των μεταναστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και Ελλάδα.
- Μ.Μ.Ε. και πρόσφυγες.
- Νομική προστασία και πολιτικά δικαιώματα - Κοινωνικές Υπηρεσίες.
- Δράση Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά του ρατσισμού - Συνθήκη Άμστερνταμ.
- Τσιγγάνοι και κοινωνικός αποκλεισμός.
- Ενσωμάτωση ή περιθωριοποίηση. Μέθοδοι κοινοτικής παρέμβασης.

- Πολυπολιτισμική κοινωνία. Διαπολιτισμική επικοινωνία. Στάδια.
- Διαπολιτισμική διάσταση της Κοινωνικής Εργασίας.
- Κοινωνική Εργασία με μετακινούμενους πληθυσμούς, πρόσφυγες, παλιννοστούντες

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να διαμορφώσουν αντικειμενική άποψη για τις κοινωνικο-οικονομικές επιπτώσεις της μετανάστευσης και να κατανοήσουν τις αρχές που θα πρέπει να υπάρχουν σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία.
- Να εφαρμόζουν τη Διαπολιτισμική Κοινωνική Εργασία, συμβάλλοντας στο ξεπέραςμα στερεοτύπων και στην ενδυνάμωση ομάδων πληθυσμού με διαφορετική κουλτούρα.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γκότοβος Α. (1998), *Ρατσισμός: κοινωνικές, ψυχολογικές και παιδαγωγικές όψεις μιας ιδεολογίας και μιας πρακτικής*, Γ.Γ.Λ.Ε.
- Dominelli L. (1997), *Anti-Racist Social Work*, Macmillan.
- Ewalt P., Freeman E. & Poole D. (eds) (1996), *Multicultural issues in Social Work*, NASW Press.
- Ευρωπαϊκή επιτροπή (1981), *Τα ευρωπαϊκά όργανα στην καταπολέμηση του ρατσισμού : επιλογή κειμένων*.
- Ζωγράφου Α. (1993), *Η εκπαιδευτική κατάσταση των παιδιών των Ελλήνων μεταναστών και η αναγκαιότητα της διαπολιτισμικής αγωγής στην Ελλάδα*, Τ.Ε.Ι. Πάτρας.
- Κτιστάκης Γ. (2001), *Μετανάστες. Ρατσισμός-ξеноφοβία. Από τη θεωρία στην πράξη*, Αθήνα: Σάκκουλας.
- Μάρκου Γ. & Βασιλειάδου Μ (επ.) (1996), *Στερεότυπα και προκαταλήψεις – Δημιουργία και Αντιμετώπιση*, Γ.Γ.Λ.Ε.
- Μάρκου Γ. & Βασιλειάδου Μ. (επιμ.) (1996), *Ρατσισμός*, Γ.Γ.Λ.Ε.
- Νάσκου-Περάκη (1991), *Το νομικό καθεστώς των προσφύγων στην διεθνή και ελληνική έννομη τάξη*, Αθήνα: Σάκκουλας.
- Πετρινώτη Ξ. (1993), *Η μετανάστευση προς την Ελλάδα: μια πρώτη καταγραφή, ταξινόμηση και ανάλυση*, Αθήνα: Οδυσσεάς.

-Υπατη Αρμοστεία Ηνωμένων Εθνών (1995-96), *Οι πρόσφυγες του κόσμου*.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Ε
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	2 ΩΡΕΣ ΘΕΩΡΙΑ
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ - Μ.Ε.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	3

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα έχει σκοπό να αποκτήσουν οι φοιτητές γνώση της σύγχρονης θεωρίας της κοινωνικής εργασίας, των διαφορετικών θεωρητικών προσεγγίσεων (παραδοσιακών και ριζοσπαστικών) και του τρόπου που διαμόρφωσαν τη θεωρία και εφαρμογή της κοινωνικής εργασίας. Στόχος είναι η κατανόηση της θεωρητικής τεκμηρίωσης και της συνολικής εξέλιξης της επιστήμης της κοινωνικής εργασίας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Εισαγωγή. Η κοινωνική κατασκευή της θεωρίας της κοινωνικής εργασίας. Η εφαρμογή της θεωρίας της κοινωνικής εργασίας.
- Κοινωνική Εργασία και σύγχρονη κοινωνία. Ο κοινωνικός ρόλος της κοινωνικής εργασίας.
- Πολιτική διάσταση της κοινωνικής εργασίας.
- Αναφορά και αξιολόγηση των θεωριών που διαμόρφωσαν τη θεωρία και εφαρμογή της κοινωνικής εργασίας (ψυχοδυναμικές προσεγγίσεις, τα μοντέλα της παρέμβασης στην κρίση και της επικεντρωμένης σε στόχους εργασίας, γνωστικές-συμπεριφορικές θεωρίες, συστημικές και οικολογικές προσεγγίσεις, τα μοντέλα της κοινωνικής ψυχολογίας και της επικοινωνίας, ουμανιστικές και υπαρξιστικές προσεγγίσεις, κοινωνική και κοινοτική ανάπτυξη, ριζοσπαστικές και Μαρξιστικές προσεγγίσεις, αντικαταπιεστικές - αντιρατσιστικές προσεγγίσεις στην κοινωνική εργασία, ενδυνάμωση και συνηγορία)

- Η Κοιν. Εργασία ως γυναικοκρατούμενο επάγγελμα, Φεμινιστική προσέγγιση.
- Μοντερνισμός και κοινωνική εργασία - Μεταμοντέρνες θεωρήσεις.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να κατανοήσουν το εύρος των θεωρητικών επιρροών που η κοινωνική εργασία έχει δεχθεί και παράλληλα ασκήσει σε βάθος χρόνου.
- Να κατανοήσουν τις διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις που επηρέασαν τη θεωρία και εφαρμογή της κοινωνικής εργασίας διεθνώς και στη χώρα μας και να συνδέσουν τη θεωρία της κοινωνικής εργασίας με την εφαρμογή της.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ασημάκης Π. (επιμ.) (1999), *Σύγχρονες ψυχοθεραπείες στην Ελλάδα*, Αθήνα: Ινστιτούτο προσωπικής ανάπτυξης.
- Braye S. & Preston-Shoot M. (1999), *Empowering practice in social care*, Open University Press.
- Coulshed V. (1991), *Social work practice. An introduction*, London: Macmillan.
- Davies M. (ed.) (1996), *The Blackwell companion to social work*, London: Blackwell.
- Dominelli L. (1997), *Sociology for social work*, London: Macmillan.
- Καλλινικάκη Θεανώ (1998), *Κοινωνική Εργασία, εισαγωγή στην θεωρία & πρακτική της Κοιν.Εργασίας*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Milner J. & O'Byrne P. (1998), *Assessment in social work*, New York: Palgrave.
- Παπαστάμου Στ. (1989), *Εγχειρίδιο κοινωνικής ψυχολογίας*, Αθήνα: Οδυσσέας.
- Parton (ed.) (1996), *Social theory - social changes and social work*, Routledge.
- Payne M. (επιμ. Καλλινικάκη Θ.) (2000), *Σύγχρονη θεωρία της κοινωνικής εργασίας*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Pervin L. A. & John O.P. (1999), *Θεωρίες Προσωπικότητας*, Αθήνα: Τυπωθήτω.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Ε
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	3 ΩΡΕΣ (2 ΘΕΩΡΙΑ+1 ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΑΞΗΣ)
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ - Μ.Ε.
	4

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα έχει σκοπό την κατανόηση των λειτουργιών και των σύγχρονων αρχών και μοντέλων οργάνωσης και διοίκησης των κοινωνικών οργανώσεων. Έμφαση επίσης δίνεται στην κατανόηση της σχέσης του κοινωνικού λειτουργού με την οργάνωση, των δυναμικών που αναπτύσσονται, και στην εκμάθηση στρατηγικών για την βελτίωση των συνθηκών της οργάνωσης και των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Η φύση-ιδιαιτερότητα και τα βασικά χαρακτηριστικά των κοινωνικών οργανώσεων. Σχέση με το περιβάλλον.
- Βασικά μοντέλα κοινωνικών υπηρεσιών.
- Το ελληνικό μοντέλο κοινωνικών υπηρεσιών (πόροι, δομή, οργάνωση, λειτουργία-διοίκηση). Διαμορφούμενες τάσεις .
- Ανασταλτικοί παράγοντες στις κοινωνικές υπηρεσίες για την ανάπτυξη της κοινωνικής εργασίας. Εργασιακές συνθήκες.
- Συνθήκες της οργάνωσης και ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού (συγκρουόμενα καθήκοντα).
- Γραφειοκρατία στις κοινωνικές οργανώσεις και κοινωνική εργασία.
- Κοινωνικές υπηρεσίες και εξυπηρετούμενοι.
- Εποπτεία στην κοινωνική εργασία.
- Θεωρίες της οργάνωσης. Η οργάνωση ως σύστημα.
- Μοντέλα διοίκησης. Αρχές – λειτουργίες.
- Σχεδιασμός- προγραμματισμός, οργάνωση, διαδικασία λήψης αποφάσεων.
- Ηγεσία, επικοινωνία υποκίνηση.
- Αποδοτικότητα της οργάνωσης. Διαδικασία ελέγχου. Αξιολόγηση.
- Διαχείριση και ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού.

- Συμβάλλοντας στην βελτίωση των προγραμμάτων. Στρατηγικές για ανάπτυξη της οργάνωσης και αλλαγή.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να κατανοήσουν τη λειτουργία και τη σημασία της αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης.
- Να κατανοήσουν τη σχέση κοινωνικής πολιτικής, κοινωνικών υπηρεσιών και παροχής κοινωνικής εργασίας.
- Να κατανοήσουν το σύστημα οργάνωσης και διοίκησης των κοινωνικών υπηρεσιών στην χώρα μας και να προβληματισθούν για την εφαρμογή της κοινωνικής εργασίας στα πλαίσια των κοινωνικών υπηρεσιών.
- Να κατανοήσουν την επίδραση των συνθηκών της οργάνωσης στους εργαζόμενους και στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών.
- Να κατανοήσουν τη δυναμική της κοινωνικής οργάνωσης και διοίκησης και ειδικότερα τη σχέση του κοινωνικού λειτουργού τόσο με τους εξυπηρετούμενους, όσο και με την υπηρεσία.
- Να αποκτήσουν δεξιότητες διοίκησης και εφαρμογής τεχνικών-παρεμβάσεων για βελτίωση και ανάπτυξη της οργάνωσης και των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αμίτσης Γ. (2001), *Αρχές οργάνωσης και λειτουργίας του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Balloch S., McLean J. & Fisher M. (1999), *Social services: working under pressure*, London: The Policy Press.
- Δερμιτζάκης Μ. (1987), *Η Αναγκαιότητα του Μύθου: Ιδεολογία, Συμπεριφορά, και Κοινωνική Οργάνωση*, Αθήνα: Gutenberg .
- Ζευγαρίδης Σ. (1983), *Οργάνωση και Διοίκηση: Θεωρία και Ελληνική Πρακτική*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Ζωγράφου Α. (1992), *Ο διπλός ρόλος της κοινωνικής εργασίας στο πλαίσιο των κοινωνικών οργανώσεων*, Πάτρα.

- Καβουνίδη Τ. (1996), «Οι Υπηρεσίες κοινωνικής Πρόνοιας και η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού» στο: Καραντινός Δ., κ.α. (επιμ.), *Διαστάσεις κοινωνικού αποκλεισμού*, τομ. Α', Αθήνα: ΕΚΚΕ.
- Kirst-Ashman, Grafton H. & Hull Jr. (2001), *Macro skills workbook. A generalist approach*, 2nd edition, Wadsworth: Brooks/Cole.
- Κουσίδου Τ. (1985), «Η Επαγγελματική Ανάπτυξη του Προσωπικού στις Κοινωνικές Υπηρεσίες και Οργανώσεις», *Εκλογή*, Αύγουστος, σελ. 87-97.
- Lipsky M. (1980), *Street level bureaucracy. Dilemmas of the individual in public services*, New York: Russell Sage Foundation.
- Παπανικολάου Β. (2002), *Διοίκηση Ολικής Ποιότητας στις Υπηρεσίες Υγείας*, Αθήνα: Ε.Σ.Δ.Υ.
- Netting F.E. & O'Connor M.K. (2003), *Organisation practice. A social worker's guide to understanding human services*, USA: Pearson Education Inc.
- Παπαθεοφίλου Ε. (1985), «Ο Επόπτης στο Διπλό Ρόλο του Διοικητικού και του Επαγγελματικού Κοινωνικού Λειτουργού», *Εκλογή*, Αύγουστος, σελ. 72-97.
- Παπαφλέσσα Θ. (1985), «Οργάνωση και Διοίκηση Κοινωνικών Υπηρεσιών», *Εκλογή*, Αύγουστος, σελ. 57-80.
- Στασινοπούλου Ο. (1993), «Αναδιάρθρωση Προσωπικών Κοινωνικών Υπηρεσιών» στο Γετίμης και Γράβαρης (επιμ.) *Κοινωνικό κράτος και Κοινωνική Πολιτική*, Θεμέλιο.
- Σταματιάδης Γ. & Ζευγαρίδης Σ. (1997), *Οργάνωση και εποπτεία προσωπικού*, Interbooks.
- Τζωράκης Κ. & Τζωράκη Α. (1992), *Οργάνωση και Διοίκηση*, Αθήνα.
- Τύπας Γ. & Κατσαρός Γ. (2006), *Εισαγωγή στη Διοικητική Επιστήμη*, Αθήνα: Gutenberg.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΣΤ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	4 (2 ΘΕΩΡΙΑ+2ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΑΞΗΣ)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ - Μ.Ε.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	7

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα έχει σκοπό να συνειδητοποιήσουν οι φοιτητές την αναγκαιότητα του κοινωνικού σχεδιασμού και τη διαδικασία σχεδιασμού και αξιολόγησης κοινωνικών προγραμμάτων. Επίσης να αποκτήσουν δεξιότητες εκπόνησης προγραμμάτων κοινωνικής παρέμβασης.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Έννοια σχεδιασμού.
- Είδη κοινωνικού σχεδιασμού.
- Μέθοδοι σχεδιασμού - Συμμετοχή ενδιαφερομένων.
- Πρότυπα σχεδιασμού. Τεχνικές εκτίμησης αναγκών για σχεδιασμό προγραμμάτων- υπηρεσιών.
- Τεχνικές συλλογής δεδομένων έρευνας στις Κοινωνικές Υπηρεσίες.
- Σχεδιασμός προγράμματος στις Κοινωνικές Υπηρεσίες (στόχοι - διαδικασία σχεδιασμού- χρηματοδότηση - γραφή πρότασης).
- Τεχνικές αξιολόγησης αποτελεσμάτων.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να κατανοήσουν τα στάδια σχεδιασμού και να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της συμμετοχής των ενδιαφερόμενων
- Να αποκτήσουν δεξιότητες εκπόνησης προγραμμάτων κοινωνικής παρέμβασης

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ιατρίδης Δ. (1990), *Σχεδιασμός Κοινωνικής Πολιτικής*, Gutenberg
- Τεπέρογλου Α. (1990), *Αξιολόγηση της προσφοράς των Κ.Α.Π.Η*, Αθήνα: Υπουργείο Υγείας, Πρόνοιας & Κοιν. Ασφάλισης.
- Χατζηβαρνάβας Ε., Χάνδανος Γ. & Οικονόμου Α. (1992), *Αξιολόγηση Προνοιακού έργου. Σχέδιο Πρωτοβάθμιας αξιολόγησης προγραμμάτων & δραστηριοτήτων των Συνοικιακών Κοιν. Κέντρων του Ε.Ο.Π.*, Αθήνα: Έλλην

B) ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ-ΓΕΝΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΔΙΚΑΙΟ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	A
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – Μ. Γ. Υ.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα έχει σκοπό να γνωρίσει ο σπουδαστής τη νομική διάσταση θεμάτων που απασχολούν την εφαρμογή της Κοινωνικής Εργασίας και να ευαισθητοποιηθεί για το δικαίωμα του ατόμου για Κοινωνική Πρόνοια.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Βασικά στοιχεία οικογενειακού - ποινικού - εργατικού δικαίου. Αναλυτικότερα:

- Νομικό πλαίσιο για διαζύγιο, επιμέλεια του παιδιού, διακοπή των γονικών δικαιωμάτων, υιοθεσία, εισαγωγή σε ίδρυμα.
- Νομικό πλαίσιο για ενδοοικογενειακή βία (κακοποίηση ανηλίκου, κακοποίηση γυναίκας κ.λ.π.).
- Νομικό πλαίσιο για ανήλικους παραβάτες, εξαρτημένα από τοξικές ουσίες άτομα, κακοποίηση ενηλίκου.
- Νομικό πλαίσιο για την εργασία του ξένου εργατικού δυναμικού στην Ελλάδα.
- Νομικό πλαίσιο για τα δικαιώματα του εργαζόμενου.
- Το δικαίωμα του ατόμου για κοινωνική πρόνοια στο πλαίσιο των Κοινωνικών Υπηρεσιών.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

-Κρεμαλής Κ. (1991), *Το δικαίωμα του ατόμου για Κοινωνική Πρόνοια*, Αθήνα: Σάκκουλας.

-Κουκιάδης Ι. (1999), *Εργατικό δίκαιο-Συλλογικές εργασιακές σχέσεις*, τόμος 1 & 2, Αθήνα: Σάκκουλας.

-Μαγκάκης Γ. Α., *Ποινικό Δίκαιο*, Αθήνα: Παπαζήσης.

-Πιτσέλα Α. (1996), *Η ποινική αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων*, Αθήνα: Σάκκουλας.

-Σπυριδάκης Ι., *Οικογενειακό Δίκαιο*, Αθήνα: Σάκκουλας.

-Χρυσογόνος Κ. (1998), *Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα*, Αθήνα: Σάκκουλας.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ – ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ Ι
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Α
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΙΚΤΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	4 ΩΡΕΣ: 1ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΑΞΗΣ (ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΕΠ. ΕΡΓΑΣΙΑΣ)+ 3 ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ Ι (1 Θ. + 2 Ε.)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – Μ. Γ. Υ.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	4

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να αποκτήσουν οι φοιτητές τις απαραίτητες γνώσεις, ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις δομής, περιεχομένου, βιβλιογραφίας και εμφάνισης μιας επιστημονικής εργασίας. Επίσης οι φοιτητές θα πρέπει να κατανοήσουν βασικές έννοιες της Πληροφορικής και να αποκτήσουν δεξιότητες στη χρήση βασικών εφαρμογών υπολογιστή και του λειτουργικού του συστήματος.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Στα πλαίσια της Συγγραφής επιστημονικής εργασίας οι φοιτητές διδάσκονται:

- Αρχές - δομή επιστημονικού κειμένου
- Τρόπος σύνταξης κειμένου - αξιοποίηση πηγών
- Βιβλιογραφικές πηγές - βιβλιογραφική τεκμηρίωση
- Κατάρτιση βιβλιογραφίας

Στα πλαίσια της θεωρητικής ώρας της Πληροφορικής Ι οι φοιτητές διδάσκονται:

- Βασικές έννοιες της Πληροφορικής
- Υπολογιστικά συστήματα- Δίκτυα υπολογιστών
- Νομικά θέματα και θέματα προστασίας και ασφάλειας σε σχέση με τη χρήση των πληροφοριακών συστημάτων

Στα πλαίσια των εργαστηριακών ωρών της Πληροφορικής Ι οι φοιτητές αποκτούν γνώσεις και δεξιότητες εφαρμογής στα παρακάτω:

- Χρήση υπολογιστή και διαχείριση αρχείων
- Διαχείριση πληροφοριών και υπηρεσίες διαδικτύου
- Επεξεργασία κειμένου

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να μπορούν να ανταποκριθούν στις βασικές απαιτήσεις μιας επιστημονικής εργασίας.
- Να αξιοποιούν αποτελεσματικά γνώσεις και δεξιότητες που αφορούν Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών.
- Να προβληματιστούν για την αξιοποίηση των Η/Υ στην Κοινωνική Εργασία και τη χρήση λογισμικού για Κοινωνική Υπηρεσία.
- Να χρησιμοποιούν αποτελεσματικά εφαρμογές επεξεργασίας κειμένου και παρουσίασης περιεχομένου.
- Να χρησιμοποιούν ηλεκτρονικό ταχυδρομείο.
- Να αποκτήσουν δυνατότητα πλοήγησης και αναζήτησης πληροφορίας στο διαδίκτυο.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Beekman G. (2005), *Εισαγωγή στην Πληροφορική*, Αθήνα: Γκιούρσδας.
- Eco U. (1994), *Πως γίνεται μια διπλωματική εργασία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ζαφειρόπουλος Κ. (2005), *Πως γίνεται μια διπλωματική εργασία*, Αθήνα: Κριτική.
- Κωνσταντίνος Ι. (2003), *Χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή*, Αθήνα: Άβακας.
- Microsoft Corporation (2004), *Το λεξικό της Πληροφορικής*, Αθήνα: Κλειδάριθμος.
- Παπαγιαννοπούλου Α. (1997), *Προσωπικοί υπολογιστές*, Nubis.
- Παπαδάκης Σ. (2002), *Εισαγωγή στην Πληροφορική και τη χρήση υπολογιστή*, Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Rivard J. D. (1997), *Quick guide to the Internet for social workers*, Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- Τσουροπλής Α. (2003), *Εισαγωγή στην Πληροφορική*, Αθήνα: Νέες Τεχνολογίες.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ II
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	B
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – Μ. Γ. Υ.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	2

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να αποκτήσουν οι φοιτητές περαιτέρω γνώσεις-ικανή τεχνογνωσία σχετικά με τη χρήση των εφαρμογών των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών που θα τις αξιοποιήσουν σε επόμενα μαθήματα, αλλά και στην εξάσκηση του επαγγέλματος τους.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Βασικές έννοιες λογιστικών φύλλων και χειρισμός βασικών εφαρμογών τους.
- Χρήση εργαλείων για παρουσιάσεις.
- Εισαγωγή στις βάσεις δεδομένων-Βασικές αρχές και λειτουργίες.
- Τεχνικές σχεδίασης βάσης δεδομένων.
- Υπηρεσίες τηλεματικής.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να συνειδητοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητες των Η/Υ ως πηγή γνώσης και επικοινωνίας.
- Να κατανοήσουν τις βασικές έννοιες των λογιστικών φύλλων και να χειρισθούν βασικές εφαρμογές τους δημιουργώντας, σχηματίζοντας και χρησιμοποιώντας ένα λογιστικό φύλλο.
- Να αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες στη χρήση εργαλείων για δημιουργία παρουσιάσεων (ικανότητα για να δημιουργούν, να επεξεργάζονται και να ολοκληρώνουν μια παρουσίαση).
- Να μπορούν να σχεδιάσουν και να διαρθρώσουν μια απλή βάση δεδομένων, χρησιμοποιώντας μια απλή εφαρμογή της.

- Να μπορούν να εντοπίσουν και να ανασύρουν πληροφορίες από μια υπάρχουσα βάση δεδομένων, κάνοντας χρήση ερωτημάτων και των διαθέσιμων εργαλείων για επιλογή και ταξινόμηση.
- Να κατανοήσουν τη χρήση υπηρεσιών τηλεματικής, ώστε να μπορούν να τις αξιοποιήσουν.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γουλτίδης Χ. (2005), *Υπολογιστικά φύλλα*.
- Γουλτίδης Χ. (2004), *Βάσεις δεδομένων*.
- Δενδρινός Μ. (2003), *Βάσεις δεδομένων*, ελληνική έκδοση Access 2000.
- Παπαγιανοπούλου Α. (1997), *Προσωπικοί Υπολογιστές*, Nubis.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	B
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	2 ΩΡΕΣ
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – Μ. Γ. Υ.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	4

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Οι τομείς της πρόνοιας και της υγείας αποτελούν κεντρικό πεδίο δράσης και παροχής υπηρεσιών των κοινωνικών λειτουργών για την κάλυψη αναγκών ατόμων και κοινωνικών ομάδων. Σκοπός του μαθήματος είναι η περιγραφή και ανάλυση των συστημάτων υγείας και κοινωνικής φροντίδας στην Ελλάδα. Επίσης η συγκριτική παρουσίασή τους σε σχέση με τα αντίστοιχα συστήματα άλλων χωρών.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Μοντέλα κοινωνικής φροντίδας.
- Η κοινωνική πρόνοια στη νότια Ευρώπη.

- Χαρακτηριστικά του συστήματος κοινωνικής φροντίδας στην Ελλάδα. Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς του για την ολοκληρωμένη προστασία ατόμων ή ομάδων.
- Σύστημα υγείας. Οργάνωση, χρηματοδότηση, παροχή υπηρεσιών υγείας, προσβασιμότητα, δείκτες υγείας. Εθνικά και Ιδιωτικά Συστήματα Υγείας.
- Το Ελληνικό σύστημα υγείας.
- Παρουσίαση αντιπροσωπευτικών συστημάτων υγείας άλλων χωρών.
- Υπηρεσίες ψυχικής υγείας. Η ψυχική ασθένεια. Η αντιμετώπιση του ψυχικά ασθενούς. Ιδρυματική φροντίδα και φροντίδα στην κοινότητα. Η αποασυλοποίηση των ψυχικά ασθενών.
- Η ψυχιατρική μεταρρύθμιση στην Ελλάδα. Υπηρεσίες και προγράμματα.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να έχουν μελετήσει σε βάθος και κατανοήσει την οργάνωση και λειτουργία των συστημάτων πρόνοιας και υγείας της χώρας μας στο πλαίσιο των οποίων θα κληθούν αργότερα να δράσουν ως επαγγελματίες.
- Να μπορούν να αναλύσουν κριτικά τα συστήματα υγείας και πρόνοιας άλλων χωρών σε σύγκριση με τα αντίστοιχα ελληνικά.
- Να κατανοήσουν τις πολιτικές, οικονομικές και άλλες πιέσεις που ασκούνται στα σύγχρονα συστήματα υγείας και πρόνοιας και τις ποικίλες απαντήσεις σε αυτές τις πιέσεις.
- Να συγκρίνουν τα ισχυρά σημεία των διαφορετικών προσεγγίσεων και τις χρήσεις τους σε διαφορετικά πλαίσια.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αμίτσης Γ. (2001), *Αρχές Οργάνωσης και λειτουργίας του Συστήματος Κοινωνικής Πρόνοιας*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Drummond M.F., O'Brien J.B., Stoddard G.L. & Torrance G.W. (2002), *Μέθοδοι οικονομικής αξιολόγησης των προγραμμάτων υγείας*. Αθήνα: Κριτική.
- Θεοδώρου Μ., Σαρρής Μ.& Σούλης Σ. (2000), *Συστήματα Υγείας*, Αθήνα: Παπαζήσης.

- Μαδιανός Μ. (2000), *Κοινωνική Ψυχιατρική και Κοινωνική Ψυχική Υγιεινή*, Αθήνα: Καστανιώτης.
- Ματσαγγάνης Μ. (2004), *Η κοινωνική αλληλεγγύη και οι αντιφάσεις της. Ο ρόλος του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος σε μια σύγχρονη κοινωνική πολιτική*, Αθήνα: Κριτική.
- Οικονόμου Χ. (2004), *Πολιτικές υγείας στην Ελλάδα και τις Ευρωπαϊκές κοινωνίες*, Αθήνα: Διώνικος.
- Petmesidou M., Mossialos E. (eds) (2006), *Social policy developments in Greece*, Aldershot: Ashgate.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Ε
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	4 ΩΡΕΣ (2 Θ. + 2 ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΑΞΗΣ)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – Μ. Γ. Υ.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	6

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να γνωρίσουν οι φοιτητές τις κυρίες μεθόδους έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες και να κατανοήσουν τη σημαντικότητα της έρευνας στην Κοινωνική Εργασία. Επίσης να είναι σε θέση να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν κοινωνική έρευνα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Κοινωνική Εργασία και Κοινωνική Έρευνα
- Δεοντολογία στην Κοινωνική Έρευνα
- Μέθοδοι κοινωνικών ερευνών. Στάδια σχεδιασμού Κοινωνικής Έρευνας. Πληθυσμός - Επιλογή δείγματος
- Έρευνα με ερωτηματολόγιο (Προσδιορισμός αντικειμένου έρευνας, Καθορισμός σκοπών και υποθέσεων εργασίας, Επιλογή δείγματος, Σχεδιασμός ερωτηματολογίου, Κωδικογράφηση, Ανάλυση αποτελεσμάτων, Σύνταξη έκθεσης έρευνας).
- Κλίμακες μέτρησης στάσεων.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες σχεδιασμού και υλοποίησης κοινωνικής έρευνας
- Να τηρούν τη δεοντολογία της κοινωνικής έρευνας

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

-Bell J. (1999), *Μεθοδολογικός σχεδιασμός παιδαγωγικής και κοινωνικής έρευνας*.

Αθήνα: Gutenberg.

-Grinnell R. M. (1997), *Social Work Research and evaluation*, Itasca, Il: Peacock.

-Jareau C. (1996), *Η έρευνα με ερωτηματολόγιο*, Αθήνα: Τυπωθήτω.

-May T. (1993), *Social Research: issues, methods and process*, Open University Press.

-Παρασκευόπουλος Ι. (1993), *Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας*, τόμοι 1 & 2, Αθήνα.

-Φίλιας Β. (1977), *Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών επιστημών*, Αθήνα: Gutenberg.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΣΤ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΙΚΤΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3 ΩΡΕΣ (1 Θ. + 2 Ε.)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – Μ. Γ. Υ.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	4

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να κατανοήσουν οι φοιτητές τη σημαντικότητα της ποιοτικής έρευνας τη χρησιμότητα της στην Κοινωνική Εργασία και να εμπεδώσουν ζητήματα ηθικής στην έρευνα. Να μάθουν να σχεδιάζουν και να υλοποιούν ποιοτική έρευνα γνωρίζοντας τις δυνατότητες και τους περιορισμούς της μεθόδου. Να μάθουν τα εργαλεία συλλογής δεδομένων, πώς να τα χρησιμοποιούν και να διδαχθούν μεθόδους ανάλυσης των ποιοτικών δεδομένων.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Κατά τη διάρκεια του θεωρητικού μέρους:

- Η ποιοτική κοινωνική έρευνα στο χώρο της επιστημονικής έρευνας. Ποιοτική έρευνα και Κοινωνική Εργασία.
- Προσδιορισμός της ποιοτικής κοινωνικής έρευνας σε σχέση με την ποσοτική ερευνητική μεθοδολογία.
- Σχεδιασμός μιας ποιοτικής κοινωνικής έρευνας.
- Η Εγκυρότητα και η Αξιοπιστία στην ποιοτική έρευνα.
- Πέντε βασικές παραδόσεις στην ποιοτική έρευνα: Βιογραφία και Αφήγηση, Μελέτη περίπτωσης, Θεμελιωμένη Θεωρία, Φαινομενολογία, Εθνογραφία.
- Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων.
- Ηθικά ζητήματα.
- Το μέλλον της ποιοτικής έρευνας και η πολύ-μεθοδολογία στην υλοποίηση κοινωνικής έρευνας.

Κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου:

- Μέσα συλλογής εμπειρικών δεδομένων στην ποιοτική έρευνα.
- Συνέντευξη. Είδη συνεντεύξεων (Δομημένη συνέντευξη, ημι-δομημένη συνέντευξη, εστιασμένη συνέντευξη, συνέντευξη με ομάδες, elite συνέντευξη).
- Η πρακτική των συνεντεύξεων εις βάθος.
- Συμμετοχική παρατήρηση. Η πρακτική της συμμετοχικής παρατήρησης.
- Βιογραφική – Αφηγηματική συνέντευξη. Η πρακτική της βιογραφικής – αφηγηματικής συνέντευξης.
- Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων.
- Ασκήσεις προσομοίωσης.
- Ασκήσεις εφαρμογής.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να αναπτύξουν ικανότητα σχεδιασμού και υλοποίησης ποιοτικής έρευνας κάνοντας χρήση ποιοτικής μεθόδου και αποφασίζοντας για την πλέον ωφέλιμη ποιοτική μεθοδολογία σε σχέση με το θέμα που μελετάται.
- Να γνωρίσουν τα εργαλεία συλλογής του ποιοτικών δεδομένων, τις δυνατότητες τους και τους περιορισμούς τους. Να μπορούν να σχεδιάζουν ένα εργαλείο συλλογής στοιχείων, να αποκτήσουν προσωπική εμπειρία χρησιμοποιώντας το.
- Να γνωρίζουν βασικά ζητήματα στην ανάλυση του ποιοτικού υλικού και να αποκτήσουν εμπειρία ανάλυσης ποιοτικών δεδομένων.
- Να είναι σε θέση να αντιληφθούν την χρησιμότητα στις ποιοτικής έρευνας στην άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Coffey A. & Atkinson P. (1996), *Making sense of qualitative data*, Sage Publications
- Denzin, Norman & Lincoln (eds) (1994), *Handbook of Qualitative Research*, London: Sage.
- Eco U. (1994), *Πως γίνεται μια διπλωματική εργασία*, Αθήνα: Νήσος.
- Greswell J. (1998), *Qualitative inquiry and Research Design*, London: Sage.
- Grinnell R. M. (1997), *Social Work Research and evaluation*, Itasca, IL: Peacock.
- Howard K. & Sharp J. (1995), *Η επιστημονική μελέτη*, Αθήνα: Gutenberg.
- Κανδυλάκη Α. «Η έρευνα στην Κοινωνική Εργασία Ποιοτική Συλλογή και Ανάλυση Δεδομένων: Μια σύντομη προσέγγιση», *Κοινωνική Εργασία*, 47:150-159.
- Κυριαζή Ν. (1999), *Η Κοινωνιολογική Έρευνα*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Λυδάκη Α. (2001), *Ποιοτικές Μέθοδοι της Κοινωνιολογικής Έρευνας*, Αθήνα: Καστανιώτης.
- Marshall C. & Rossman G. (1995), *Designing Qualitative Research*, London: Sage.
- May T. (1993), *Social research*, Buckingham: Open University Press.
- Mishler, E.G. (1986), *Research interviewing: context and narrative*, London: Harvard University Press.
- Mishler, E.G. (1995), Models of Narrative Analysis: A Typology, *Journal of Narrative and Life History*, 5:87-123.
- Nygren L. & Blöm B. (2001), "Analysis of short reflective narratives: a method for the study of knowledge in social workers' actions", *Qualitative Research*, 1:369-384.
- Padgett, D., (1998), *Qualitative Methods in Social Work research*. London: Sage.

- Παπαγεωργίου Γ. (επιμ.) (1998), *Μέθοδοι στην Κοινωνιολογική Έρευνα*, Αθήνα: Τυποθήτω.
- Παρασκευόπουλος Ι., (1993), *Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας*, Αθήνα.
- Poindexter C.C. (2002), "Meaning from Methods", *Qualitative Social Work*, 1:59-78.
- Robson C. (2007), *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου*, Αθήνα: Gutenberg.
- Reissman.K. C. (1993), *Narrative analysis*, London: Sage.
- Shaw I. (2000), *Qualitative research in Social Work*, London: Sage.
- Silverman D. (1993), *Interpreting Qualitative Data*, London: Sage.
- Strauss A. & Corbin J. (1990), *Basics of Qualitative Research. Grounded Theory Procedures and Techniques*, London: Sage.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΙΚΤΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	4 ΩΡΕΣ (2 Θ. + 2 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ - Μ. Γ. Υ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	3

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η κατανόηση των βασικών στοιχείων και τεχνικών της στατιστικής, ώστε οι φοιτητές να μπορούν να ανταποκριθούν στις πραγματικές ανάγκες της εμπειρικής έρευνας. Επίσης η εκμάθηση βασικών στατιστικών πακέτων που χρησιμοποιούνται στις κοινωνικές επιστήμες για επεξεργασία και ερμηνεία των δεδομένων της έρευνας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Χρησιμότητα στατιστικής. Περιγραφική – Επαγωγική στατιστική.
- Πληθυσμός- Δείγμα- Είδη μεταβλητών.
- Κλίμακες μέτρησης.
- Κατανομή συχνότητας- αθροιστικές συχνότητες.
- Μέτρα κεντρικής τάσεις και διασποράς.
- Σχέσεις μεταξύ μεταβλητών. Παλινδρόμηση (Regression) και Συσχέτιση (Correlation).
- Ανάλυση κατηγορικών δεδομένων.

Κατά τις εργαστηριακές ώρες

- Κωδικογράφηση, εισαγωγή στοιχείων στον Η/Υ.
- Επεξεργασία στοιχείων (συχνότητες, γραφικές απεικονίσεις, μέτρα κεντρικής τάσης - διασποράς, στατιστικοί έλεγχοι).

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να κατανοήσουν βασικά στοιχεία και τεχνικές της στατιστικής.
- Να αποκτήσουν ικανότητα-δεξιότητες βασικής στατιστικής ανάλυσης δεδομένων με χρήση βασικού στατιστικού πακέτου για κοινωνικές επιστήμες (Statistica / SPSS). Θα πρέπει να κατανοήσουν: 1) Πως υπολογίζονται τα στατιστικά στοιχεία κάνοντας χρήση Η/Υ 2) Πότε χρησιμοποιούνται και 3) Πως ερμηνεύονται τα στατιστικά αποτελέσματα.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

-Γεωργούσης Π. (1991), *Στατιστική εφαρμοσμένη στις επιστήμες της συμπεριφοράς*, Τόμος Α, Αθήνα.

-Μακράκης Γ., *Ανάλυση δεδομένων με χρήση SPSS*, Αθήνα: Gutenberg.

-Παρασκευόπουλος Ι. (1984), *Περιγραφική Στατιστική*, Α' τόμος, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

-Παρασκευόπουλος Ι. (1984), *Στοιχεία περιγραφικής και επαγωγικής στατιστικής*, β' τόμος, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΠΑΡΑΠΤΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ: ΠΡΟΛΗΨΗ, ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Γ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	2
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – Μ. Γ. Υ.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	3

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να ευαισθητοποιηθούν οι φοιτητές για το θέμα της παραπτωματικότητας (αίτια, πρόληψη, αντιμετώπιση) και την παρέμβαση της Κοινωνικής Εργασίας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Συμβατικές και παρεκκλίνουσες αξίες. Κοινωνική απόκλιση και περιθωριοποίηση.
- Η κοινωνική κατασκευή της φυσιολογικότητας.
- Παράβαση και έγκλημα: Αιτιολογία – θεωρίες.
- Κοινωνικός και ποινικός έλεγχος.
- Σωφρονιστικό σύστημα. Ιδεολογικές και συμβολικές λειτουργίες.
- Σωφρονιστικό σύστημα στην Ελλάδα.
- Παραπτωματικότητα: πρόληψη και θεραπεία.
- Κοινωνική Εργασία και παραπτωματικότητα.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να αποκτήσουν γνώσεις και να αναπτύξουν κριτική ικανότητα για το κοινωνικό πρόβλημα της παραπτωματικότητας και το σωφρονιστικό σύστημα στην Ελλάδα.
- Να προβληματισθούν και να αποκτήσουν γνώσεις για τη θέση-παρέμβαση της κοινωνικής εργασίας στο θέμα της παραπτωματικότητας.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου Α. (1991), *Παραδόσεις εγκληματολογίας*, Αθήνα: Σάκκουλας.
- Heidensohn F. (1989), *Crime & society*, London: Macmillan.
- Λαμπροπούλου Ε. (1994), *Κοινωνικός έλεγχος του εγκλήματος*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Νέστορος (επιμ) (1999), *Η επιθετικότητα στην οικογένεια, στο σχολείο και στην κοινωνία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Πανούσης Γ. (1990), *Σύγχρονα θέματα εγκληματολογίας*, Αθήνα: Δανιάς.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΞΕΝΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Z
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	4
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – Μ.Γ.Υ.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	3

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να αποκτήσουν οι φοιτητές γνώση της ορολογίας που χρησιμοποιείται στις κοινωνικές επιστήμες και ιδιαίτερα στο πεδίο της Κοινωνικής Εργασίας - Κοινωνικής Πρόνοιας – Κοινωνικής Πολιτικής

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Διδασκαλία ορολογίας
- Χρήση οπτικοακουστικών μέσων και μελέτη υλικού

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να αποκτήσουν γνώσεις ορολογίας που χρησιμοποιείται στις κοινωνικές επιστήμες

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

-Σταθόπουλος Π. (1992), *Λεξικό όρων κοινωνικών επιστημών*, Αθήνα: Καρδαμίτσας.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΤΕΛΕΙΟΦΟΙΤΩΝ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Z
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	4 ΩΡΕΣ ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΑΞΗΣ
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – Μ. Γ. Υ.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	8

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να κατανοήσουν οι φοιτητές τη σημαντικότητα της έρευνας στην κοινωνική εργασία και να αποκτήσουν ικανότητα μελέτης και τεκμηριωμένης παρουσίασης θεμάτων-προβλημάτων σχετικών με την Κοινωνική Εργασία σε τομείς πρόληψης, αντιμετώπισης και ανάπτυξης. Το Σεμινάριο Τελειοφοίτων είναι εργαστήριο προωθημένων γνώσεων ειδικότητας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Η έρευνα στην κοινωνική εργασία
- Μελέτη - έρευνα σε ένα κοινωνικό θέμα σχετικό με την Κοινωνική Εργασία
Η εργασία περιλαμβάνει: ορισμό - περιγραφή προβλήματος, σχεδιασμό μεθοδολογίας, υλοποίηση έρευνας, ανάλυση δεδομένων, τεκμηριωμένη παρουσίαση αποτελεσμάτων - προτάσεων. Για την επεξεργασία του θέματος καθοδηγούνται από τον καθηγητή του μαθήματος.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Αξιοποιώντας γνώσεις από άλλα μαθήματα (Μεθοδολογία Κοινωνικής Έρευνας, Ποιοτική Έρευνα, Στατιστική) να αναπτύξουν πρωτοβουλία στην ικανότητα σχεδιασμού, υλοποίησης έρευνας, ανάλυσης δεδομένων και τεκμηριωμένης παρουσίασης αποτελεσμάτων.
- Να μπορούν να παρουσιάσουν το θέμα τους και να είναι σε θέση να θέσουν προβληματισμούς και να απαντήσουν σε ερωτήματα.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

-Howard K. & Sharp J.A. (1996), *Η Επιστημονική Μελέτη. Οδηγός σχεδιασμού και διαχείρισης πανεπιστημιακών Ερευνητικών Εργασιών*, Αθήνα: Gutenberg.

Γ) ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ-ΕΙΔΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	A
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – Μ. Ε. Υ.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του μαθήματος είναι η μελέτη του επιστημονικού αντικειμένου της κοινωνικής πολιτικής, αλλά και της κοινωνικής πολιτικής ως πεδίου κοινωνικής παρέμβασης. Στόχος είναι να κατανοήσουν οι φοιτητές τις πολιτικές, οικονομικές και ιδεολογικές επιδράσεις στη διαμόρφωση κοινωνικής πολιτικής, καθώς και τον τρόπο που η κοινωνική πολιτική απαντά στα κοινωνικά προβλήματα. Κεντρική έννοια του μαθήματος αποτελεί η ανάλυση της έννοιας του κράτους πρόνοιας και των διαφορετικών μοντέλων κράτους πρόνοιας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Κοινωνική πολιτική και Κοινωνική Εργασία .
- Μεθοδολογική προσέγγιση του αντικειμένου της κοινωνικής πολιτικής.
- Ανάλυση βασικών εννοιών στην κοινωνική πολιτική: κοινωνικές ανάγκες, κοινωνικά προβλήματα, κοινωνικά δικαιώματα, ισότητα, κοινωνική δικαιοσύνη, κοινωνικές υπηρεσίες.
- Ορισμός του κράτους πρόνοιας και διαφοροποίησή του από τα προηγούμενα συστήματα κοινωνικής προστασίας. Κριτική παρουσίαση των κύριων θεωρητικών προσεγγίσεων της κοινωνικής πολιτικής και του Ευρωπαϊκού Μοντέλου κράτους πρόνοιας. Σύγχρονα πρότυπα κρατών πρόνοιας.
- Χαρακτηριστικά του Ελληνικού κράτους πρόνοιας.
- Σχέση οικονομίας και κοινωνικής πολιτικής. Η έννοια του 'ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος'.

- Τομείς παροχής κοινωνικών υπηρεσιών στα σύγχρονα κράτη πρόνοιας: δημόσιος, ιδιωτικός κερδοσκοπικός, ο 'τρίτος' τομέας και τα άτυπα δίκτυα φροντίδας.
- Τομείς κοινωνικής πολιτικής. Παραδείγματα: κοινωνική ασφάλιση, απασχόληση.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται να έχουν κατανοήσει:

- Τις βασικές έννοιες της κοινωνικής πολιτικής και ιδιαίτερα των κοινωνικών δικαιωμάτων και της προστασίας τους, που αποτελεί κεντρική έννοια και στην κοινωνική εργασία.
- Τη μεθοδολογία που χρησιμοποιεί η κοινωνική πολιτική για την ανάλυση των κοινωνικών προβλημάτων και τους τρόπους παρέμβασής της.
- Τους παράγοντες που διαμόρφωσαν την εξέλιξη της κοινωνικής πολιτικής και του κράτους πρόνοιας.
- Τις βασικότερες περιόδους ανάπτυξης του Ελληνικού κράτους πρόνοιας και τα σύγχρονα χαρακτηριστικά του.
- Την αλληλεπίδραση κοινωνικής πολιτικής και οικονομικού, ιδεολογικού, πολιτικού περιβάλλοντος.
- Το ρόλο του κράτους στην παροχή κοινωνικής φροντίδας και στην κάλυψη αναγκών, καθώς και τη διαπλοκή ιδιωτικού – δημόσιου χώρου.
- Τις διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις στην κοινωνική πολιτική και στο κράτος πρόνοιας. Κριτική παρουσίαση των κύριων - κλασικών και σύγχρονων – θεωρητικών προσεγγίσεων της κοινωνικής πολιτικής.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βενιέρης Δ. & Παπαθεοδώρου Χρ. (2003), *Η κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα: προκλήσεις και προοπτικές*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ζαϊμάκης Γ., Κανδυλάκη Α. (επιμ.) (2005), *Δίκτυα κοινωνικής προστασίας: μορφές παρέμβασης σε ευπαθείς ομάδες και σε πολυπολιτισμικές κοινότητες*, Αθήνα: Κριτική.
- Ewald F. (2000), *Ιστορία του Κράτους Πρόνοιας*, Αθήνα: Gutenberg.
- Ιγγλεζάκης Ι. (2005), *Κοινωνικό κράτος δικαίου*, Αθήνα: Σάκκουλας.
- Lewis G., Gewirtz S., Clarke J. (επιμ.) (2000), *Κοινωνική Πολιτική: μια άλλη προσέγγιση*, Αθήνα: Gutenberg.

-Ματσαγγάνης Μ. (2004), *Η κοινωνική αλληλεγγύη και οι αντιφάσεις της. Ο ρόλος του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος σε μια σύγχρονη κοινωνική πολιτική*, Αθήνα: Κριτική.

-Schnapper D. (2000), *Η Κοινωνία των Πολιτών*, Αθήνα: Gutenberg.

-Spicker P. (2000), *Το κράτος πρόνοιας: μια γενική θεωρία πρόνοιας*, Αθήνα: Διόνικος.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	B
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΙΚΤΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	5 ΩΡΕΣ (2 ΘΕΩΡΙΑ+1 ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΑΞΗΣ+ 2 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – Μ. Ε. Υ.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	7

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η μελέτη των μεταβολών που έχει υποστεί τα τελευταία χρόνια η οικογένεια και των παραγόντων που έχουν συμβάλει σε αυτές τις αλλαγές. Ανάλυση των προβλημάτων της σύγχρονης οικογένειας και των πολιτικών για την αντιμετώπισή τους. Παρουσίαση των κυριότερων προγραμμάτων και υπηρεσιών για την προστασία της οικογένειας και ειδικότερα για την προστασία του παιδιού.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Ιστορική εξέλιξη της οικογένειας και εμφάνιση της 'πυρηνικής οικογένειας'.
- Μεταβολές των οικογενειακών σχημάτων και παράγοντες που συνέβαλαν σε αυτές τις αλλαγές.
- Άξονες οικογενειακής πολιτικής. Πρότυπα. Το Νοτιο-ευρωπαϊκό μοντέλο οικογενειακής πολιτικής.
- Φύλο και οικογενειακή πολιτική.
- Υπογεννητικότητα και πολιτικές για την αντιμετώπιση του προβλήματος.
- Οικογενειακά σχήματα και οικογενειακή πολιτική.
- Παιδική προστασία – Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού.
- Μορφές προστασίας των 'απροστάτευτων παιδιών' (επιδόματα, αναδοχή, υιοθεσία, ιδρυματική φροντίδα).

- Ενδοοικογενειακή βία και κακοποίηση του παιδιού στην οικογένεια.
- Κυριότερα προβλήματα των εφήβων και των 'νέων ενηλίκων'.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να έχουν κατανοήσει τον τρόπο που οι ευρύτερες κοινωνικές αλλαγές επηρεάζουν την οικογένεια και ιδιαίτερα πως η μεγαλύτερη ανεξαρτητοποίηση του ατόμου έχει οδηγήσει σε πιο ουσιαστική παρέμβαση του δημόσιου στην ιδιωτική σφαίρα.
- Να έχουν μελετήσει τους τρόπους με τους οποίους το κράτος 'ρυθμίζει' τη συμπεριφορά της οικογένειας.
- Να έχουν αποκτήσει μια ολοκληρωμένη εικόνα για τα υπάρχοντα προγράμματα και τις υπηρεσίες στο Ελληνικό κράτος πρόνοιας για την προστασία της οικογένειας και του παιδιού.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ζαϊμάκης Γ., Κανδυλάκη Α. (επιμ.) (2005), *Δίκτυα Κοινωνικής Προστασίας: Μορφές παρέμβασης σε ευπαθείς ομάδες και σε πολυπολιτισμικές κοινότητες*, Αθήνα: Κριτική.
- Καλλινικάκη Θ. (επιμ.) (2001), *Ανάδοχη φροντίδα*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μαράτου-Αλιπράντη Λ. (επιμ.) (2002), *Οικογένειες και Κράτος Πρόνοιας στην Ευρώπη*, Αθήνα: Gutenberg.
- Μουσούρου Α. (2005), *Οικογένεια και οικογενειακή πολιτική*, Αθήνα: Gutenberg.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΕΥΑΛΩΤΕΣ ΟΜΑΔΕΣ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Γ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΙΚΤΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	5 ΩΡΕΣ (2 Θ. +1 ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΑΞΗΣ +2 Ε.)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – Μ. Ε. Υ.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	7

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η εκτίμηση των αναγκών και η μελέτη των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες που βρίσκονται σε κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς και η παρουσίαση του δικτύου των κοινωνικών υπηρεσιών και

προγραμμάτων που υπάρχουν στον ελληνικό χώρο με στόχο την κάλυψη αυτών των αναγκών.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- **Κοινωνικός αποκλεισμός.** Η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού. Άτομα ή ομάδες κοινωνικά αποκλεισμένες ή σε κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού.
- **Τρίτη ηλικία.** Η γήρανση του πληθυσμού. Ανάγκες των ηλικιωμένων ατόμων. Υπηρεσίες και προγράμματα για τους ηλικιωμένους.
- **Αναπηρία.** Εκτίμηση του αριθμού των αναπήρων ατόμων. Εικόνα εαυτού και κοινωνικές σχέσεις. Κατηγορίες αναπηριών. Κάλυψη των αναγκών των αναπήρων ατόμων.
- **Άτομα εξαρτημένα από ουσίες.** Οι διαστάσεις του προβλήματος στην Ελλάδα. Υπηρεσίες και προγράμματα πρόληψης, θεραπείας και επανένταξης για τους χρήστες παράνομων ουσιών και τους εξαρτημένους από το αλκοόλ.
- **Μετανάστες.** Ο 'ξένος' στην ελληνική κοινωνία : ρατσισμός – ξενοφοβία. Μετανάστες – Παλινοστούντες – Πρόσφυγες. Ιδιαίτερες ανάγκες / προβλήματα. Υπηρεσίες και προγράμματα.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται να μπορούν να περιγράψουν και να αναλύσουν τα χαρακτηριστικά της κοινωνικής ομάδας στην οποία αναφέρονται οι αντίστοιχες κοινωνικές υπηρεσίες, τον 'σκοπό' και τους επιμέρους 'στόχους' αυτών των υπηρεσιών, τη 'διαδικασία' παροχής τους καθώς και την αξιολόγηση του παραγόμενου 'αποτελέσματος'. Πιο συγκεκριμένα:

- Να περιγράψουν τα κυριότερα προβλήματα της υπό μελέτη κοινωνικής ομάδας και ποιες ανάγκες της πρέπει να καλυφθούν.
- Να μπορούν να ανιχνεύσουν την πιθανή ύπαρξη 'υποομάδων' στην ευρύτερη ομάδα που μελετάται, οι οποίες κινδυνεύουν περισσότερο από κοινωνικό αποκλεισμό και άρα χρήζουν ειδικής μεταχείρισης από τις υπηρεσίες.
- Να κατανοήσουν τη 'φιλοσοφία' των υπηρεσιών και των προγραμμάτων (εάν υφίσταται).
- Να μάθουν για το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο.
- Να μπορούν να περιγράψουν τις δομές και τα προγράμματα που υπάρχουν.

- Να μπορούν να διαχωρίσουν το ρόλο του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα στην παροχή υπηρεσιών, καθώς και τις υπηρεσίες που παρέχονται ανάλογα με τον κάθε τομέα κοινωνικής προστασίας : υπηρεσίες υγείας – κοινωνικής ασφάλισης – απασχόλησης - στέγασης – εκπαίδευσης – κοινωνικής πρόνοιας.
- Να μπορούν να αναγνωρίσουν ή να προβλέψουν πιθανές νέες ανάγκες (όταν υπάρχουν) της υπό μελέτη ομάδας και πώς προβλέπεται να καλυφθούν ή πως θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν.
- Να μπορούν να κάνουν μια πρώτη αξιολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ζαϊμάκης Γ., Κανδυλάκη Α. (επιμ) (2005), *Δίκτυα Κοινωνικής Προστασίας: Μορφές παρέμβασης σε ευπαθείς ομάδες και σε πολυπολιτισμικές κοινότητες*, Αθήνα: Κριτική.
- Κασσιμάτη Κ. (επιμ) (1998), *Κοινωνικός αποκλεισμός : η ελληνική εμπειρία*, Αθήνα: Gutenberg.
- Κοτταρίδη Γ., Καπλή Χ. & Αδάμ Ε. (2000), *Παιδιά με αναπηρίες και οι οικογένειές τους στην περιοχή της Αττικής*, Κείμενα Εργασίας 2000/12, Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα: ΕΚΚΕ.
- Μαρβάκης Α., Παρσάνογλου & Παύλου Μ. (επιμ.) (2001), *Μετανάστες στην Ελλάδα*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παύλου Μ. & Χριστόπουλος Δ. (επιμ.) (2004), *Η Ελλάδα της μετανάστευσης*, Αθήνα: Κριτική.
- Πετμεζίδου Μ. & Παπαθεωδόρου Χ. (2004), *Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός*, Αθήνα: Εξάντας.
- Σταθόπουλος Π. (1997), *Κοινωνική Πρόνοια*, Αθήνα: Έλλην.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Α
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ-Μ.Ε.Υ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Εισαγωγή στο νόημα, τη σημασία και το περιεχόμενο της κοινωνιολογίας, καθώς και η παρουσίαση των βασικών εννοιών, ερωτημάτων, απόψεων, αλλά και κριτικής των σημαντικότερων κοινωνιολογικών θεωριών.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Γένεση, αντικείμενο, φύση, και χρησιμότητα της επιστήμης της κοινωνιολογίας.
- Βασικές θεωρητικές σχολές.
- Η ανθρώπινη κοινωνία.
- Κοινωνία και κοινωνική δομή, κοινωνική συνοχή, ρόλοι, κοινωνικός έλεγχος.
- Πολιτισμός και κοινωνία.
- Κοινωνικοποίηση.
- Κοινωνική ένταξη, κοινωνική απόκλιση.
- Κοινωνικές ομάδες.
- Πολιτισμός.
- Κοινωνική Διαστρωμάτωση, Κινητικότητα, Κοινωνικές Ανισότητες και Κοινωνικός Αποκλεισμός.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να αποκτήσουν μια σαφή γνώση του αντικειμένου και της μεθοδολογίας της επιστήμης της κοινωνιολογίας.
- Να αποκτήσουν τις κατάλληλες γνώσεις για την κατανόηση, ανάλυση και κριτική ανάλυση - ερμηνεία της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας και των σύγχρονων κοινωνικών ζητημάτων.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

-Αντωνοπούλου Μ. Ν. (1991), *Θεωρία και ιδεολογία στη σκέψη των κλασσικών της κοινωνιολογίας*, Αθήνα: Παπαζήσης.

-Bottomore T. B. (1983), *Κοινωνιολογία*, Αθήνα: Gutenberg.

-Cuche D. (2002), *Η έννοια της κουλτούρας στις κοινωνικές επιστήμες*, Αθήνα: Gutenberg.

-Giddens A. (2002), *Κοινωνιολογία*, Αθήνα: Gutenberg.

- Καλτσούνη Χ. Ν. (1998), *Κοινωνικοποίηση. Η γένεση του κοινωνικού υποκειμένου*, Αθήνα: Gutenberg.
- Κατριβέσης Ν. (2004), *Κοινωνιολογική θεωρία*, Αθήνα: Gutenberg.
- Κασιμάτη Κ. (1998), *Κοινωνικός Αποκλεισμός, Η ελληνική εμπειρία*, Αθήνα: Gutenberg.
- Κατσικίδης Σ. (επιμ.) (2006), *Κοινωνικά φαινόμενα*, Αθήνα: Gutenberg.
- Ομάδα εργασίας Κοινωνιολογία Κουζέλης Γ. (επιμ.) (1996), *Τρόποι σκέψης και βασικές έννοιες της Κοινωνιολογίας. Μια εισαγωγή*, Αθήνα: Κριτική.
- Τάτσης Ν. Χ. (1999), *Κοινωνιολογία. Κοινωνική οργάνωση και πολιτισμικές διεργασίες*, Αθήνα: Οδυσσέας.
- Τσαούσης Δ. Γ. (1987), *Η κοινωνία του ανθρώπου*, Αθήνα: Gutenberg.
- Timasheff N. & Theodorson G. A. (1983), *Ιστορία των κοινωνιολογικών θεωριών*, Αθήνα: Gutenberg.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	B
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ-Μ.Ε.Υ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να αποκτήσουν οι φοιτητές γνώσεις για τη μελέτη των κοινωνικών θεσμών, του τρόπου με τον οποίο διαφορετικά θεωρητικά ρεύματα ερμηνεύουν την ύπαρξη, λειτουργία και αναγκαιότητα των θεσμών μέσα στην κοινωνία, καθώς επίσης τη σχέση των θεσμών με την κοινωνική ολοκλήρωση, κοινωνική δράση και την κοινωνική αλλαγή.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Τα χαρακτηριστικά των θεσμών στις σύγχρονες κοινωνίες.
- Θεωρητικές προσεγγίσεις των κοινωνικών θεσμών.
- Θεσμοποίηση και κοινωνική ολοκλήρωση.
- Κοινωνικοί θεσμοί και κοινωνική αλλαγή.

- Οικογένεια και συγγένεια.
- Η οικογένεια ως ιστορικό φαινόμενο.
- Η δομή και λειτουργία του θεσμού της οικογένειας και των διαφορετικών μορφών οργάνωσης του οικογενειακού βίου.
- Σύγχρονη συμβατική οικογένεια - Εναλλακτικά σχήματα - Σύγχρονες προοπτικές.
- Εκπαιδευτικοί θεσμοί.
- Εκπαίδευση και κοινωνικοποίηση.
- Εκπαίδευση και κοινωνική ανισότητα.
- Εκπαίδευση και κοινωνική αναπαραγωγή.
- Πολιτικοί θεσμοί.
- Δύναμη και εξουσία.
- Μορφές εξουσίας.
- Η έννοια του κράτους.
- Τα κοινωνικά κινήματα.
- Οικονομικοί θεσμοί.
- Εργασία, ο καταμερισμός της και ο ελεύθερος χρόνος.
- Θρησκευτικοί θεσμοί.
- Θεωρίες για τη θρησκεία.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ:

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να κατανοήσουν τις κοινωνικές διαδικασίες διατήρησης και μεταβολής του κοινωνικού συστήματος.
- Να αποκτήσουν τις κατάλληλες γνώσεις για την κατανόηση, ανάλυση και ερμηνεία των βασικών κοινωνικών θεσμών.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλεξίου Θ. (1998), *Περιθωριοποίηση και ενσωμάτωση*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Καζάζη, Μ. Γ. (2000), *Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης: Κοινωνικοποίηση-Εκπαίδευση. Η εκπαίδευση στην Ελλάδα*, Αθήνα: Έλλην.
- Καλογεράτος Π. (1985), *Οι πολιτικοί θεσμοί: Κοινωνιολογία των πολιτικών θεσμών*, Αθήνα: Σάκκουλας.
- Κατσικίδης Σ. (επιμ.) (2006), *Κοινωνικά φαινόμενα*, Αθήνα: Gutenberg.

- Κονιόρδος Σ. (επιμ.) (2007), *Κείμενα οικονομικής κοινωνιολογίας*, Αθήνα: Gutenberg.
- Νικολάου Σ. Μ. (2006), *Θεωρητικά ζητήματα στην κοινωνιολογία της εκπαίδευσης*, Αθήνα: Gutenberg.
- Μουσούρου Α. (1989), *Κοινωνιολογία της σύγχρονης οικογένειας*, Αθήνα: Gutenberg.
- Μουσούρου Α. (2005) *Οικογένεια και οικογενειακή πολιτική*, Αθήνα: Gutenberg.
- Μισελ Α. (1981) *Κοινωνιολογία της Οικογένειας και του Γάμου*, Αθήνα: Gutenberg.
- Μυλωνάς Θ. (2002) *Κοινωνιολογία της ελληνικής εκπαίδευσης*, Αθήνα: Gutenberg.
- Σεραφετινίδου Μ. (2002), *Εισαγωγή στην πολιτική κοινωνιολογία*, Αθήνα: Gutenberg.
- Συλλογικό (2000), *Κείμενα κοινωνιολογίας του γάμου και της οικογένειας*, Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Τσαούσης Δ. (1987), *Η κοινωνία του ανθρώπου*, Αθήνα: Gutenberg,
- Φραγκουδάκη Α. (1985), *Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης: Θεωρίες για την κοινωνική ανισότητα στο σχολείο*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Φίλιας Β. (2002), *Κοινωνιολογία της οικονομίας*, Αθήνα: Gutenberg
- Weber M. (2003), *Η προτεσταντική ηθική και το πνεύμα του καπιταλισμού*, Αθήνα: Gutenberg
- Weber M. (2007), *Οικονομία και κοινωνία: Κοινωνιολογία της θρησκείας, θρησκευτικές κοινότητες*, Αθήνα: Σαββάλας.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Α
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – Μ. Ε. Υ.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του μαθήματος είναι η εισαγωγή των φοιτητών στην επιστήμη της ψυχολογίας και η συνοπτική αλλά εις βάθος κατανόηση βασικών εννοιών από διαφορετικούς κλάδους και προσεγγίσεις της ψυχολογίας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Ιστορική εξέλιξη και κλάδοι της Ψυχολογίας. Σχέση Ψυχολογίας- Κοινωνικής Εργασίας.
- Γνωστικές λειτουργίες-Διαταραχές γνωστικών λειτουργιών.
- Νευρο-ψυχολογικές και βιολογικές βάσεις της συμπεριφοράς.
- Βασικές θεωρίες γνωστικής ανάπτυξης.
- Συναισθήματα- Νοημοσύνη-Συναισθηματική νοημοσύνη.
- Βασικά στοιχεία Εξελικτικής Ψυχολογίας- Ανθρώπινη ανάπτυξη και εξέλιξη.
- Θεωρίες διαπροσωπικών σχέσεων.
- Στάσεις και αλλαγή στάσεων. Στερεότυπα, θεωρία των παραγωγικών αιτιών της συμπεριφοράς.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να κατανοήσουν τη σχέση κοινωνικής εργασία και της ψυχολογίας ως επιστήμης από την οποία αντλεί γνώσεις η κοινωνική εργασία.
- Να κατανοήσουν βασικές έννοιες από διαφορετικές προσεγγίσεις της ψυχολογίας που τους είναι απαραίτητες για να κατανοήσουν την εξέλιξη του ανθρώπου και την πολυπαραγοντική αιτιολογία της ανθρώπινης ανάπτυξης και συμπεριφοράς.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

-Bayne R. & Nicolson P. (1990), *Applied psychology for social workers*, London: Macmillan.

-Ekman P. & Davidson R. J. (eds) (1994), *The nature of emotion: Fundamental questions*, Oxford University Press.

-Goleman D. (επιμ. Νέστορος Ι.) (1996), *Η συναισθηματική νοημοσύνη. Γιατί το EQ είναι πιο σημαντικό από το IQ*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

-Hayes N. (1998), *Εισαγωγή στην Ψυχολογία*, τόμος Α, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

-Κουγιουμουτζάκης Γ. (επιμ.) (1995), *Αναπτυξιακή Ψυχολογία, Παρελθόν-Παρόν-Μέλλον*, Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης.

-Καλαϊτζάκη Α. (2002), *Θεωρίες διαπροσωπικών σχέσεων*, σημειώσεις, Ρέθυμνο: Τμήμα Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Κρήτης.

- Messer D. & Jones F. (1998), *Psychology for social workers*, Prentice-Hall Europe
- Πασχάλης Α. (1991), *Εισαγωγή στην επιστήμη της Ψυχολογίας*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Salkind N. J. (1996), *Θεωρίες της ανθρώπινης ανάπτυξης* (4 έκδοση), Αθήνα: Πατάκης.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΚΛΙΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	B
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3 (2 ΘΕΩΡΙΑ+1 ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΑΞΗΣ)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – Μ. Ε. Υ.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα έχει σκοπό να βοηθήσει τον σπουδαστή να κατανοήσει πλήρως τις θεωρίες προσωπικότητας και την εφαρμογή των συγκεκριμένων θεωριών στην κοινωνική εργασία.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Θεωρίες προσωπικότητας (ψυχαναλυτική θεωρία, συμπεριφοριστικές γνωστικές, ανθρωπιστικές θεωρίες, θεωρίες χαρακτηριστικών και παραγόντων της προσωπικότητας και συνθετικές προσεγγίσεις).
- Άγχος, μηχανισμοί αγχογένεσης-αγχόλυσης. Αποτελέσματα, τεχνικές παρέμβασης
- Ψυχομετρικές τεχνικές και προβολικές δοκιμασίες στην κοινωνική εργασία

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να κατανοήσουν πλήρως τις θεωρίες για την ανάπτυξη της προσωπικότητας και της ψυχοπαθολογίας, ώστε να αποκομίζουν μία συνολική και ολοκληρωμένη άποψη για κάθε θεωρία (βασικές αρχές- έννοιες θεωρία, αναλυτική κατανόηση της θεωρίας, ψυχοπαθολογία, κριτική θεώρηση, επιδράσεις της συγκεκριμένης θεωρίας και εφαρμογή της θεωρίας στην κοινωνική εργασία).

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Heiden L. & Hersen (επιμ. Καλαντζή-Ασίζη Α. & Αναγνωστόπουλος Φ.), *Εισαγωγή στην κλινική Ψυχολογία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Littauer F. (2004), *Προσωπικότητα*, Αθήνα: Κλειδάριθμος.
- Pervin L & John O. (επιμ. Μπέλλα Ζ.) (1999), *Θεωρίες προσωπικότητας. Έρευνα και εφαρμογές*, Αθήνα: Τυπωθήτω.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΨΥΧΟΠΑΘΟΛΟΓΙΑ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΩΝ-ΕΦΗΒΩΝ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Γ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	4 ΘΕΩΡΙΑ
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – Μ. Ε. Υ.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	6

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η μελέτη και κατανόηση της αιτιολογίας, συμπτωματολογίας και των τρόπων παρέμβασης που αφορά διάφορους τύπους παθολογικής συμπεριφοράς ενηλίκων και παιδιών-εφήβων.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Στις θεωρητικές ώρες ψυχοπαθολογίας ενηλίκων:

- Κλινική εικόνα και συμπτωματολογία ψυχικών διαταραχών ενηλίκων (αγχώδεις διαταραχές, σωματόμορφες διαταραχές, διαταραχές διάθεσης, διαταραχές προσωπικότητας, ψυχωσικές διαταραχές, διαταραχές λόγω χρήσης ψυχοδραστικών ουσιών)
- Διαφοροδιάγνωση και παρουσίαση θεωρητικών προσεγγίσεων ερμηνείας διαταραχών

Στις θεωρητικές ώρες ψυχοπαθολογίας παιδιών-εφήβων:

- Ορισμός αποκλίνουσας συμπεριφοράς (ψυχοπαθολογίας) και κατάταξη διαταραχών.
- Νοητική καθυστέρηση.
- Διαταραχές της μάθησης.
- Αναπτυξιακή διαταραχή του συντονισμού των κινήσεων.
- Διαταραχές της επικοινωνίας.

- Βαριές εκτεταμένες διαταραχές της ανάπτυξης.
- Διαταραχές ελλειμματικής προσοχής και διασπαστικής συμπεριφοράς.
- Διαταραχές στη σίτιση και στην πρόσληψη τροφής της βρεφονηπιακής ηλικίας, της πρώτης παιδικής ηλικίας και της εφηβείας.
- Διαταραχές τικ.
- Διαταραχές της απέκκρισης.
- Άλλες διαταραχές παιδικής ή εφηβικής ηλικίας.
- Διαταραχές του ελέγχου των παρορμήσεων.
- Σεξουαλικές διαταραχές και διαταραχές της ταυτότητας του φύλου.
- Διαταραχές σχετιζόμενες με ουσίες.
- Άλλες ψυχικές διαταραχές.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να κατανοήσουν τη συμπτωματολογία κάθε διαταραχής που αφορά διάφορους τύπους παθολογικής συμπεριφοράς ενηλίκων και παιδιών-εφήβων, τη διαφοροδιάγνωσή της από άλλες και τους τρόπους παρέμβασης.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κάκουρος Ε. & Μανιαδάκη Κ. (2004), *Ψυχοπαθολογία παιδιών και εφήβων*, Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Καλαϊτζάκη Α. (2002), *Παρουσίαση τυπικών περιπτώσεων ψυχοπαθολογίας*, Σημειώσεις, Τμήμα Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Κρήτης.
- Kaplan H.I, Sadock B.J & Grebb J.A (1996), *Ψυχιατρική*, 7 έκδοση, Τόμος Α, Αθήνα: Λίτσας.
- Μάνου Ν. (1997), *Βασικά στοιχεία Κλινικής Ψυχιατρικής*, Αναθεωρημένη έκδοση, University Studio Press.
- Νέστορος Ι. (1993), *Στον κόσμο της ψύχωσης*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Turner A. (1984), *Adult psychopathology: a Social Work perspective*, The Free Press.
- Turner S. & Hersen M. (1997), *Adult psychopathology and diagnosis*, The Free Press.
- Χαρτοκόλλης Π. (1991), *Εισαγωγή στην Ψυχιατρική*, 2 έκδοση, Αθήνα: Θεμέλιο.

- Να αποκτήσουν δεξιότητες παρατήρησης, συλλογής και αξιολόγησης στοιχείων
- Να αναπτύξουν δεξιότητες συντονισμού ομάδας.
- Να αποκτήσουν σταδιακή επίγνωση των προσωπικών τους στάσεων και προκαταλήψεων και του τρόπου που επηρεάζουν την επικοινωνία τους με τους άλλους.
- Να τηρούν αναλυτικά γραπτά στοιχεία, εκθέσεις.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ II – ΕΠΟΠΤΕΙΑ II
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	8 ΩΡΕΣ (7 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ + 1 ΕΠΟΠΤΕΙΑ)
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Ε
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – Μ. Ε. 7

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός της Πρακτικής Άσκησης-Εποπτείας II (ισχύουν και οι στόχοι της Πρακτικής Άσκησης που αναφέρονται στο Δ' εξάμηνο) είναι να βοηθήσει τους φοιτητές να συνδέσουν τη θεωρία με την εφαρμογή της κοινωνικής εργασίας, εντασσόμενοι σε μια οργάνωση και αναλαμβάνοντας έργο με σκοπό τη διαγνωστική εκτίμηση περιστατικών, σχεδιασμό παρέμβασης και σταδιακή εφαρμογή της παρέμβασης καθώς επίσης και την εφαρμογή της ΚΕΟ.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ I

Οι φοιτητές αναμένεται να:

- Να κατανοήσουν την θέση της Υπηρεσίας στο κοινωνικο-προνοιακό σύστημα και τις σχέσεις της με το δίκτυο Κοινωνικών Υπηρεσιών και παροχών της τοπικής κοινότητας.
- Να είναι σε θέση να αξιολογήσουν τα διαθέσιμα μέσα της Υπηρεσίας.
- Να χρησιμοποιήσουν δημιουργικά τους πόρους - πηγές βοήθειας της Υπηρεσίας και να αξιοποιήσουν και άλλες πηγές βοήθειας προς όφελος των εξυπηρετούμενων.

- Να συνεργάζονται εποικοδομητικά με την διεπιστημονική ομάδα (εάν υπάρχει) και να παρακολουθούν τις συναντήσεις της.
- Να διαμορφώσουν διαγνωστική εκτίμηση περιστατικών, σχεδιασμό παρέμβασης και σταδιακή εφαρμογή της παρέμβασης.
- Να εφαρμόσουν την ΚΕΟ.
- Να αναπτύξουν επαγγελματική στάση και πρωτοβουλία.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ II

Μέσω της ομαδικής εποπτείας Δ' εξαμήνου (ισχύουν και οι στόχοι της Εποπτείας Δ' εξαμήνου) οι φοιτητές αναμένονται να:

- Να κατανοήσουν τα κίνητρα της ατομικής και ομαδικής συμπεριφοράς και την κοινωνική διάσταση των προβλημάτων.
- Να αποκτήσουν ικανότητα σύνδεσης των θεωρητικών προσεγγίσεων με την εφαρμογή της Κοινωνικής Εργασίας.
- Να αποκτήσουν ικανότητα για διάγνωση, σχεδιασμό παρέμβασης και σταδιακή εφαρμογή της παρέμβασης.
- Να εφαρμόσουν την ΚΕΟ.
- Να αναγνωρίσουν τις προσωπικές τους στάσεις/ προκαταλήψεις και τον τρόπο που επηρεάζουν την στάση/ παρέμβαση τους προς τους εξυπηρετούμενους.
- Να κατανοήσουν τις αρχές και αξίες στις οποίες βασίζεται η εφαρμογή της Κοινωνικής Εργασίας και να αναγνωρίσουν τον δικό τους προσανατολισμό αξιών.
- Να αποκτήσουν σταδιακά μεγαλύτερη πρωτοβουλία, αναπτύσσοντας ολοένα και περισσότερο δεξιότητες για αξιολόγηση, σχεδιασμό παρέμβασης και παρέμβαση.
- Να συντάσσουν εκθέσεις.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΙΙΙ – ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΙΙΙ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	12 ΩΡΕΣ (11 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ + 1 ΕΠΟΠΤΕΙΑ)
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΣΤ
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – Μ.Ε
ΜΟΝΑΔΕΣ	9

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός της Πρακτικής Άσκησης-Εποπτείας ΙΙΙ (ισχύουν και οι στόχοι που αναφέρονται στην Πρακτική Άσκηση-Εποπτεία Δ και Ε εξαμήνου) είναι να βοηθήσει τους φοιτητές να εφαρμόσουν την διαμεθοδική κοινωνική εργασία εντασσόμενοι σε μια οργάνωση και αναλαμβάνοντας έργο με σκοπό την σταδιακή υλοποίηση παρέμβασης και την αξιολόγηση της παρέμβασης

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΙΙΙ

Οι φοιτητές αναμένεται να:

- Να αξιολογήσουν το έργο της Οργάνωσης και να διερευνήσουν την κάλυψη των αναγκών των εξυπηρετούμενων από την Υπηρεσία, ώστε να επισημάνουν ακάλυπτες ανάγκες και να υποβάλλουν προτάσεις.
- Να παρουσιάσουν το έργο και τις απόψεις τους στα πλαίσια συμβουλίου προσωπικού και διεπιστημονικής ομάδας.
- Να χρησιμοποιήσουν συνειδητά μεθόδους, τεχνικές και δεξιότητες σε επίπεδο ατόμου, ομάδας και κοινότητας.
- Να πραγματοποιήσουν ολοκληρωμένη διαμεθοδική παρέμβαση και αξιολόγηση της παρέμβασης.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΙΙΙ

Μέσω της ομαδικής εποπτείας ΙΙΙ (ισχύουν και οι στόχοι της Εποπτείας Δ & Ε' εξαμήνου) οι φοιτητές αναμένεται να:

- Να εμβαθύνουν σε θέματα σχεδιασμού-υλοποίησης-αξιολόγησης της παρέμβασης σε επίπεδο ατόμου, ομάδας, οικογένειας, κοινότητας.
- Να αναπτύξουν αυτοκριτική για την ανταπόκριση τους στους εκπαιδευτικούς στόχους και τη συμβολή της εκπαιδευτικής εμπειρίας στην συνολική τους ανάπτυξη.

- Να αναπτύξουν αυτογνωσία - αυτοέλεγχο.
- Να ερευνήσουν ακάλυπτες κοινωνικές ανάγκες και να αναπτύξουν προβληματισμό για την κάλυψη τους.
- Να συντάσσουν περιληπτικές εκθέσεις.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΙΙΙ – ΕΠΙΟΠΤΕΙΑ ΙV
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	12 ΩΡΕΣ (11 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ + 1 ΕΠΙΟΠΤΕΙΑ)
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Z
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – Μ. Ε.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	9

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός της Πρακτικής Άσκησης-Εποπτείας του Ζ' εξαμήνου (ισχύουν και οι στόχοι της Πρακτικής Άσκησης Δ', Ε', ΣΤ' εξαμήνου) είναι να βοηθήσει τους φοιτητές να εφαρμόσουν την διαμεθοδική κοινωνική εργασία εντασσόμενοι σε μια οργάνωση και αναλαμβάνοντας έργο με σκοπό την υλοποίηση ολοκληρωμένης διαμεθοδικής παρέμβασης και την αξιολόγηση της παρέμβασης

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΙV

Οι φοιτητές αναμένεται να:

- Να κατανοήσουν πλήρως την ιδεολογία της Κοινωνικής Εργασίας και να εφαρμόζουν τις αρχές και αξίες της Κοινωνικής Εργασίας.
- Να αναπτύξουν ικανότητα πλήρους οριοθέτησης και ανάπτυξης επαγγελματικού ρόλου.
- Να συνδέσουν συνειδητά τις θεωρητικές προσεγγίσεις της Κοινωνικής εργασίας με την εφαρμογή της Κοινωνικής Εργασίας.
- Να αποκτήσουν ικανότητα εφαρμογής ολοκληρωμένης διαμεθοδικής προσέγγισης.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΠΙΟΠΤΕΙΑΣ ΙV

Μέσω της ομαδικής εποπτείας ΙV (ισχύουν και οι στόχοι της Εποπτείας Δ & Ε' & Στ εξαμήνου) οι φοιτητές αναμένεται να:

- Να αποκτήσουν ικανότητα ολοκληρωμένης διαμεθοδικής παρέμβασης. Εάν η παρέμβαση αφορά το άτομο-οικογένεια εμβαθύνουν σε θέματα συμβουλευτικής με στόχο την αποκατάσταση της κοινωνικής λειτουργικότητας ατόμου - οικογένειας. Εάν η παρέμβαση αφορά κοινότητα εμβαθύνουν σε στρατηγικές κοινοτικής ανάπτυξης με στόχο τη βελτίωση των συνθηκών ζωής.
- Να κατανοούν τον ρόλο του κοινωνικού λειτουργού στην διερεύνηση - διαπίστωση κοινωνικών αναγκών, σχεδιασμό και υποβολή προτάσεων για υλοποίηση κοινωνικών προγραμμάτων σε τοπικό επίπεδο.
- Να αξιοποιούν πηγές - προγράμματα (Εθνικά, προγράμματα Ευρωπαϊκής Ένωσης) για κάλυψη των κοινωνικών αναγκών.
- Να συμβάλλουν στην ανάπτυξη διεπιστημονικής συνεργασίας.
- Να προωθούν δυναμικές αυτοβοήθειας και ενεργοποίησης του πληθυσμού με σκοπό την κάλυψη των κοινωνικών αναγκών.
- Να συμβάλλουν στην ανάπτυξη διασυνδεδετικής Κοινωνικής Εργασίας με στόχο τον συντονισμό Κοινωνικών Υπηρεσιών και την αποτελεσματικότερη κάλυψη των αναγκών των εξυπηρετούμενων.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Η
ΔΙΑΡΚΕΙΑ	ΕΝΑ ΕΞΑΜΗΝΟ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	10

ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός της Πρακτικής Άσκησης στο Επάγγελμα είναι οι φοιτητές να αξιοποιήσουν πλήρως τις προσφερόμενες από τη Οργάνωση δυνατότητες και τις θεωρητικές και εφαρμοσμένες γνώσεις και δεξιότητες που έχουν αποκτήσει, ώστε ολοκληρώνοντας την πρακτική άσκηση στο επάγγελμα να μπορούν να υλοποιήσουν πλήρως τον επαγγελματικό ρόλο και τη δεοντολογία του επαγγέλματος τους.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Οι φοιτητές αξιοποιώντας το σύνολο των θεωρητικών γνώσεων και γνώσεων εφαρμογής που έχουν πάρει αναμένεται να:

- Να έχουν κατανοήσει πλήρως την ιδεολογία και την εφαρμογή της διαμεθοδικής Κοινωνικής Εργασίας.
- Να εφαρμόζουν τις αρχές και αξίες της Κ. Εργασίας.
- Να οριοθετούν πλήρως τον επαγγελματικό τους ρόλο.
- Να αξιολογούν το έργο της Οργάνωσης και τη σχέση της με ευρύτερο δίκτυο παροχής κοινωνικών υπηρεσιών στη κοινότητα.
- Να εφαρμόζουν ολοκληρωμένη διαμεθοδική και διασυνδεδετική Κοινωνική Εργασία.
- Να αναπτύσσουν προγράμματα εφαρμογής Κοινωνικής Εργασίας με την αξιοποίηση Εθνικών και Ευρωπαϊκών προγραμμάτων.

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ: ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ: 20

ΣΚΟΠΟΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η πτυχιακή εργασία έχει σκοπό την μελέτη-διερεύνηση θέματος σε γνωστικό αντικείμενο σχετικό με την κοινωνική εργασία, καθώς επίσης την εκπαίδευσή των φοιτητών στην ερευνητική σκέψη και μεθοδολογία.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές αναμένεται με την καθοδήγηση του επιβλέποντα καθηγητή κατά την διάρκεια εκπόνησης της πτυχιακής εργασίας:

- Να αναπτύξουν γνώσεις και δεξιότητες σχεδιασμού και υλοποίησης εμπειρικής έρευνας. Θα πρέπει να προσδιορίσουν το είδος της προσέγγισης, την επιλογή δείγματος, τα ερευνητικά ερωτήματα, την επιλογή μέσων συλλογής στοιχείων, την μεθοδολογία ανάλυσης των στοιχείων και την εγκυρότητα της εμπειρικής τους έρευνας.
- Θα πρέπει να συγγράψουν το θεωρητικό και εμπειρικό μέρος του θέματος που μελετούν, τα αποτελέσματα της έρευνας και να πραγματοποιήσουν συζήτηση των βασικών αποτελεσμάτων της έρευνας.
- Να παρουσιάσουν προφορικά την πτυχιακή εργασία και να απαντήσουν σε ερωτήσεις που θα τους θέσει η τριμελής επιτροπή αξιολόγησης της πτυχιακής εργασίας.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ

Α) ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΠΑΙΔΙΩΝ- ΕΦΗΒΩΝ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Z
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3 (2 ΘΕΩΡΙΑ+1 ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΑΞΗΣ)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – Μ. Ε. Υ.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα έχει σκοπό να κατανοήσουν οι φοιτητές τις σημαντικότερες θεωρητικές προσεγγίσεις και τα μοντέλα παρέμβασης στην αντιμετώπιση των σημαντικότερων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα παιδιά και οι έφηβοι, καθώς επίσης να κατανοήσουν τις συγκεκριμένες στρατηγικές, δεξιότητες και τεχνικές παρέμβασης που εφαρμόζουν διαφορετικές προσεγγίσεις .

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Συμβουλευτική, πεδίο εφαρμογής, κοινά σημεία μεταξύ των προσεγγίσεων, δεξιότητες συμβούλου.
- «Προβληματικές» συμπεριφορές: Τι είναι, πως και γιατί εμφανίζονται.
- Συμπεριφοριστικές μέθοδοι στην αντιμετώπιση «προβληματικών» συμπεριφορών (π.χ. αντιδραστική, επιθετική συμπεριφορά).
- Συμπεριφοριστικές μέθοδοι στην αντιμετώπιση προβλημάτων υπερβολικής αναστολής - νευρωτισμού (π.χ. άγχος αποχωρισμού, φοβίες, κοινωνική απομόνωση).
- Γνωστική μάθηση - Η θεραπεία της λογικής και του συναισθήματος.
- Η προσέγγιση της Ατομικής Ψυχολογίας του Adler.
- Ψυχαναλυτική συμβουλευτική.
- Προσωποκεντρική προσέγγιση.
- Αντιμετώπιση κρίσεων στην εφηβεία (π.χ. κατάθλιψη και απόπειρα αυτοκτονίας στην εφηβεία, χρήση ουσιών).

- Ψυχικές διαταραχές: συμβουλευτική και υποστήριξη ατόμου και οικογένειας.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να αναπτύξουν ικανότητα κατανόησης και ερμηνείας των σημαντικότερων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα παιδιά και οι έφηβοι, αξιοποιώντας βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις και μοντέλα παρέμβασης.
- Να αναπτύξουν δεξιότητες παρέμβασης για την αντιμετώπιση των σημαντικότερων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα παιδιά και οι έφηβοι, συνδέοντας τη θεωρία με την κλινική πράξη.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γκλάσερ Γ. (2004), *Δυστυχισμένοι έφηβοι και πως μπορούν να επικοινωνήσουν μαζί τους οι γονείς και οι δάσκαλοι*. Αθήνα: Θυμάρι.
- Ευαγγελόπουλος Σ. (1998), *Θέματα Παιδαγωγικής Ψυχολογίας*, τόμος Α', Β' & Γ', Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Herbert M. (2000), *Οι καβγάδες των παιδιών*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Herbert M. (2000), *Τα όρια στη συμπεριφορά των παιδιών*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Herbert M. (1998), *Χωρισμός και Διαζύγιο*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Herbert M. (1996), *Ψυχολογικά Προβλήματα Παιδικής Ηλικίας*, τόμος Α' & Β', Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Herbert M. (1998), *Η Κακή Συμπεριφορά*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Herbert M. (1997), *Ψυχολογική φροντίδα του παιδιού και της οικογένειάς του*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Herbert M. (1999), *Ψυχολογικά προβλήματα εφηβικής ηλικίας* (Επιμέλεια Α. Καλαντζή – Αζίζι), Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Geldard, K. & Geldard, D. (2004), *Η συμβουλευτική ψυχολογία στα παιδιά: Θεωρία – εφαρμογές*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κάκουρος, Ε. (2001), *Το υπερκινητικό παιδί*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Καλαντζή-Αζίζι, Α. & Μπεζεβέγκης, Η. (2000), *Θέματα Ψυχικής Υγείας Παιδιών και Εφήβων*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Δ) ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ – ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Οι φοιτητές μέσω της πρακτικής άσκησης έχουν την ευκαιρία να εκπαιδευτούν στην εφαρμογή της κοινωνικής εργασίας, συνδέοντας τη θεωρία με την πράξη σε πραγματικές συνθήκες εργασίας. Υποστηρίζονται από κοινωνικούς λειτουργούς που εργάζονται στις οργανώσεις και εποπτεύονται-καθοδηγούνται από επόπτη που αναλαμβάνει το ρόλο του εκπαιδευτή. Οι στόχοι της Πρακτικής άσκησης-Εποπτείας και οι προσδοκίες για τους εκπαιδευόμενους εξειδικεύονται ανάλογα με το εξάμηνο σπουδών.

ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Αποτελεί βασική μέθοδο εκπαίδευσης στην Κοινωνική Εργασία. Με τον όρο 'Εποπτεία Πρακτικής Άσκησης' αναφερόμαστε στην επίβλεψη, υποστήριξη και καθοδήγηση του ασκούμενου φοιτητή (μέσω της ομαδικής εποπτείας) για να εφαρμόσει στα πλαίσια μιας κοινωνικής υπηρεσίας-κοινωνικής οργάνωσης τις αρχές και μεθοδολογία της Κοινωνικής Εργασίας και να αξιολογήσει τα αποτελέσματα της παρέμβασης του.

Η ομαδική εποπτεία πραγματοποιείται σε ομάδες φοιτητών που ασκούνται στην ίδια ή σε απόλυτα συναφείς υπηρεσίες. Μέσω της δυναμικής διαδικασίας της ομαδικής εποπτείας και της καθοδήγησης του επόπτη ο ασκούμενος φοιτητής αποκτά γνώσεις και δεξιότητες εφαρμογής της Κοινωνικής Εργασίας, δυνατότητα σχεδιασμού, ανάλυσης και αξιολόγησης του έργου που έχει αναλάβει να φέρει εις πέρας, ενώ προετοιμάζεται για τα επόμενα βήματα της παρέμβασης του. Παράλληλα με τα παραπάνω οι φοιτητές ενθαρρύνονται στη σταδιακή απόκτηση αυτογνωσίας αναγνωρίζοντας τη σημασία των προσωπικών στάσεων-αντιλήψεων-προκαταλήψεων στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς τους. Μέσω της βιωματικής εμπειρίας της ομαδικής εποπτείας οι φοιτητές τροποποιούν στάσεις και προκαταλήψεις με αποτέλεσμα τη βελτίωση της ικανότητας για επικοινωνία και την διαμόρφωση επαγγελματικής στάσης.

Ο επόπτης διαχειρίζεται την ένταση και το άγχος του φοιτητή, βοηθά στη σύνδεση θεωρίας –πράξης, καθοδηγεί, αναγνωρίζει τις επιτυχείς παρεμβάσεις, επισημαίνει τις

αδυναμίες, υποστηρίζει τους φοιτητές για να ξεπερνούν τις αδυναμίες και τους ενθαρρύνει στην απόκτηση δεξιοτήτων εφαρμογής κοινωνικής εργασίας και αυτογνωσίας (που είναι προϋπόθεση για την απόκτηση επαγγελματικής στάσης).

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ Ι – ΕΠΟΠΤΕΙΑ Ι
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	9 ΩΡΕΣ (8 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ + 1 ΕΠΟΠΤΕΙΑ)
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δ
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – Μ. Ε. 7

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός της Πρακτικής Άσκησης-Εποπτείας Ι είναι να βοηθήσει τους φοιτητές να συνδέσουν τη θεωρία με την εφαρμογή της κοινωνικής εργασίας, εντασσόμενοι σε μια οργάνωση και αναλαμβάνοντας έργο με σκοπό την απόκτηση εμπειρίας συλλογής και διαγνωστικής εκτίμησης πληροφοριών και την ανάπτυξη ικανότητας συντονισμού ομάδας.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ Ι

Οι φοιτητές αναμένεται να:

- Να ενταχθούν στην Υπηρεσία/ Οργάνωση και να κατανοήσουν την δομή, λειτουργία, πολιτική και ρόλο της Οργάνωσης.
- Να εφαρμόσουν τις αρχές για τη δημιουργία επαγγελματικής σχέσης.
- Να αναπτύξουν κλίμα καλής συνεργασίας με το προσωπικό της Οργάνωσης και τους εξυπηρετούμενους.
- Να αναπτύξουν δεξιότητες για παρατήρηση, συλλογή πληροφοριών και αξιολόγηση στοιχείων.
- Να αναπτύξουν δεξιότητες συντονισμού ομάδας.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ Ι

Μέσω της ομαδικής εποπτείας Δ' εξαμήνου οι φοιτητές αναμένεται:

- Να ενταχθούν στην Οργάνωση και να αποκτήσουν επίγνωση του επαγγελματικού τους ρόλου.

- Καλαντζή-Αζίζι Α., Rott G., Χαρίλα Ν. & Τσιναρέλης Γ. (1996), *Ψυχολογική Συμβουλευτική Φοιτητών*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κοσμίδου-Hardy X. & Γαλανουδάκη-Ράπτη Α. (1996), *Συμβουλευτική: Θεωρία και πρακτική με Ασκήσεις για την Ανάπτυξη Αυτογνωσίας και Δεξιοτήτων Συμβουλευτικής*, Αθήνα: Ινστιτούτο Προσωπικής Ανάπτυξης.
- Molnar A. & Lindquist, B. (1999), *Προβλήματα Συμπεριφοράς στο Σχολείο*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μπρακονιέ, Α. & Μαρτσέλι, Ν. (2002), *Τα χίλια πρόσωπα της εφηβείας*, Αθήνα: Καστανιώτης
- Neuhaus C. (1999), *Το Υπερκινητικό Παιδί*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παπαγεωργίου Β. (2001), *Παιδιά και έφηβοι. Προβλήματα ψυχικής υγείας*, Αθήνα: University Studio Press.
- Τριλίβα Σ. & Chimienti G. (1998), *Πρόγραμμα Ελέγχου των Συγκρούσεων «Εγώ» και «Εσύ» γινόμαστε «Εμείς»*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Τριλίβα Σ. & Chimienti G. (1998), *Πρόγραμμα Ελέγχου των Συγκρούσεων «Εγώ» και «Εσύ» γινόμαστε «Εμείς» (Τετράδιο Δραστηριοτήτων)*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Varma P. Ved (1997), *Τα Δύσκολα Παιδιά*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Χατζηχρήστου Γ. Χ. (1999), *Ο Χωρισμός των Γονέων, το Διαζύγιο και τα Παιδιά*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ-ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΣΕ ΚΡΙΣΗ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΣΤ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3 ΩΡΕΣ (2 Θ. + 1 ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΑΞΗΣ)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – Μ. Ε. Υ.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα έχει σκοπό να κατανοήσουν οι φοιτητές τις σημαντικότερες θεωρητικές προσεγγίσεις και μοντέλα συμβουλευτικής παρέμβασης σε οικογένειες και να

αποκτήσουν συγκεκριμένες στρατηγικές, δεξιότητες και τεχνικές παρέμβασης που βασίζονται σε αυτές τις προσεγγίσεις. Επίσης να ευαισθητοποιηθούν σε καταστάσεις κρίσης στην οικογένεια και στους τρόπους παρέμβασης για την αντιμετώπισή τους.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Εισαγωγή στη συμβουλευτική διαδικασία: ορισμός συμβουλευτικής, κοινά σημεία μεταξύ των προσεγγίσεων, δεξιότητες συμβούλου.
- Σύντομη ιστορική αναδρομή στις θεωρητικές προσεγγίσεις της οικογένειας (πρόδρομοι, επιδράσεις, θεωρητικές προσεγγίσεις και ερευνητικά δεδομένα) – Ανάπτυξη και εξέλιξη της οικογενειακής θεραπείας.
- Ορισμός και βασικές έννοιες της συμβουλευτικής με οικογένειες/οικογενειακής θεραπείας.
- Οι κυριότερες προσεγγίσεις (Η Δομική προσέγγιση, Η Στρατηγική προσέγγιση, Η Σχολή του Μιλάνου, Η ψυχοδυναμική προσέγγιση, η συμπεριφοριστική προσέγγιση κ.ά.) και οι τεχνικές παρέμβασής τους.
- Διαπροσωπικές σχέσεις στην οικογένεια: Σύγχρονες θεωρίες για την κατανόηση, αξιολόγηση και παρέμβαση. Το εκφραζόμενο συναίσθημα και η οικογενειακή επιβάρυνση.
- Ειδικά θέματα στην συμβουλευτική-Παρέμβαση σε καταστάσεις κρίσης στην οικογένεια: ενδοοικογενειακή βία (κακοποίηση παιδιού, συζυγική βία, κακοποίηση ηλικιωμένου, κακοποίηση αναπήρου), πένθος, διαζύγιο, ασθένεια, ψυχιατρικές διαταραχές κ.α.)

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να κατανοήσουν διαφορετικές προσεγγίσεις στη συμβουλευτική οικογένειας και την εφαρμογή τους για την κατανόηση και ερμηνεία των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι οικογένειες και την οργάνωση παρέμβασης για την αντιμετώπισή τους.
- Να ευαισθητοποιηθούν σε καταστάσεις κρίσης στην οικογένεια και να αναπτύξουν δεξιότητες παρέμβασης.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

- Boscolo L., Cecchin G., Hoffman L., & Penn P. (1987), *Milan systemic family therapy*, New York: Basic Books.
- Bowen M. Χαραλαμπίκη Κ. (επιμ.) (1996), *Τρίγωνα στην οικογένεια. Ανωνύμου, Για τη διαφοροποίηση του εαυτού*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Bradshaw J. (1996), *Οικογένεια. Συνειδητές επιλογές που θα μεταμορφώσουν τη ζωή μας και τη ζωή των παιδιών μας*, Αθήνα: Διόπτρα.
- Dattilio F.M., & Padesky C.A. (1995), *Συμβουλευτική ζευγαριών. Γνωσιακή – Συμπεριφοριστική προσέγγιση*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Dominian J. (1998), *Μαθήματα γάμου*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ζαφείρης Α.Γ., Ζαφείρη Ε.Α., & Μουζακίτης Χ.Μ. (1999), *Οικογενειακή θεραπεία. Θεωρία και πρακτικές εφαρμογές*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Falloon I.R.H. (ed.) (1988), *Handbook of Behavioral Family Therapy*, New York: The Guilford Press.
- Guernsey B.G. (1996), *Βελτίωση Σχέσεων*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Haley J. (1987), *Problem-solving therapy (2nd ed.)*, San Francisco: Jossey-Bass.
- Haley J. (1990), *Strategies of psychotherapy (2nd ed.)*, New York: Triangle Press.
- Herman S.H. (1996), *Η βία - επακόλουθα ψυχικά τραύματα, θεραπεία*, Θυμάρι
- Ivey, A.E., & Gluckstern, N.B. (1995). *Συμβουλευτική: Βασικές δεξιότητες επιρροής. Μαλκιώση – Λοϊζου Μ. (Μετάφραση – Επιμέλεια)*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ivey A.E., Gluckstern N.B. & Bradford I. M. (1996), *Συμβουλευτική μέθοδος πρακτικής προσέγγισης*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Kalaitzaki A.E. & Nestoros J.N. (in press), "Ameliorating interrelating within families of psychotic persons: An integrative approach", in O'Leary E. & Murphy M. (eds.), *New approaches to integration in psychotherapy*, p. 256-279, London: Brunner – Routledge.
- Καλαντζή-Αζίζι Α. & Παρίτσης Ν. (επιμ.) (1999), *Οικογένεια. Ψυχοκοινωνικές-Ψυχοθεραπευτικές προσεγγίσεις*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κατάκη Χ. (1984), *Οι τρεις ταυτότητες της Ελληνικής οικογένειας*, Δ' έκδοση. Αθήνα: Κέδρος.
- Κατάκη Χ. & Ανδρουτσοπούλου Α. (2003), *Με γόμα και καθρέπτη. Εννιά ιστορίες συστημικής ψυχοθεραπείας*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κατάκη Χ., Μπαλάσκα, Ι. & Ρεζίτη Β. (2003), *Το φυλαχτό*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Λόφας Ζ. (2000), *Νέοι Οικογενειακοί Κανόνες*, Αθήνα: Θυμάρι.

- Μαλικιώση-Λοΐζου Μ. (1993), *Συμβουλευτική Ψυχολογία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Minuchin S., & Fishman H.C. (eds.) (1981), *Family therapy techniques*, USA: President & Fellows of Harvard College.
- Minuchin S. (2000), *Οικογένειες και Οικογενειακή Θεραπεία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Napier, A.Y. (1997), *Το ζευγάρι ο εύθραυστος δεσμός*, Γ' Έκδ. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Napier A.Y. & Whitaker C.A. (1987), *Οικογένεια μαζί όμως αλλιώς*, Αθήνα: Κέρδος.
- Παπαδιώτη-Αθανασίου Β. (2000). *Οικογένεια και όρια. Συστημική προσέγγιση*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Papp P. (1983), *The process of change*, New York: The Guilford Press.
- Παρίτσης Ν. (1985), *Συστήματα Συμπεριφοράς: Κυβερνητική*, στο Δεκλερή Μ.& Σάκκουλας (επιμ.), *Συστημική Θεωρία*. Αθήνα.
- Satir V.A. (1989), *Πλάθοντας Ανθρώπους*, 2^η έκδοση, Αθήνα: Κέδρος.
- Satir V.A., Stachowiak J., & Taschman H.A. (1990), *Helping families to change*, New Jersey: Jason Aronson.
- Τάνταρος Σ. (2004), *Ανθρώπινη ανάπτυξη και οικογένεια*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Von Bertalanffy L. (1971), *General System Theory*, Penguin University Books.
- Watzlawick P. (1986), *Η γλώσσα της αλλαγής. Στοιχεία Θεραπευτικής Επικοινωνίας*, Αθήνα: Κέδρος.
- Χάϊντς Ε. (2000), *Συζυγική θεραπεία. Τρόποι βελτίωσης της συζυγικής θεραπείας*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Χατζηφωτίου Σ. (2005), *Ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών και των παιδιών*, εκδόσεις Τζιόλα

Β) ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΚΑΤ ΕΠΙΛΟΓΗΝ
ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΣΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΕΝΕΣ ΟΜΑΔΕΣ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Z
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3 ΩΡΕΣ (2 Θ. + 1 ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΑΞΗΣ)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – ΜΓΥ(?)
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να ευαισθητοποιηθούν οι φοιτητές/τριες στο σύνθετο φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού και στην παρέμβαση της κοινωνικής εργασίας σε κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Κοινωνικός αποκλεισμός- ελληνική εμπειρία.
- Διαστάσεις φτώχειας και κοινωνικός αποκλεισμός. Ανεργία και φτώχεια.
- Κοινωνικός αποκλεισμός και ειδικές ομάδες πληθυσμού (άνεργοι νέοι, τσιγγάνοι, εξαρτημένα άτομα κ.α.).
- Πρωτοβουλίες για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Κοινωνικός αποκλεισμός και παρέμβαση Κοιν. Εργασίας (διαμεθοδική παρέμβαση).

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες για την παρέμβαση της κοινωνικής εργασίας σε κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες με στόχο την ενδυνάμωσή τους .

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

-Hull G. H. & Kirst-Ashman K. (2003), *The generalist model of human services practice*, London: Wadsworth.

- Ιδρυμα Καράγιωργα Σ. (1996), *Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνικός αποκλεισμός*, Αθήνα: Εξάντας.
- Καραντινός Δ., Μαράτου - Αλιπραντή Λ. & Φρονίμου Ε. (επιμ.) (1996), *Διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα*, Α & Β τόμος, Αθήνα: Ε.Κ.Κ.Ε.
- Καραντινός Δ., Καβουνίδη Τ. & Ιωάννου Χ. (1992), *Παρατηρητήριο πολιτικών καταπολέμησης κοινωνικού αποκλεισμού*, Δεύτερη Εθνική Έκθεση, Αθήνα: Ε.Κ.Κ.Ε.
- Καραντινός Δ., Καβουνίδης Ι. & Ιωάννου Χ. (1992), *Οι Κοιν. Υπηρεσίες και η κοινωνική πολιτική καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού*, Αθήνα: Ε.Κ.Κ.Ε.
- Κασιμάτη Κ. (επιμ.) (1998), *Κοινωνικός αποκλεισμός. Η ελληνική εμπειρία*, Αθήνα: Gutenberg.
- Kirst-Ashman K. & Hull G. (1993), *Understanding generalist practice*, Chicago: Nelson-Hall.
- Landon P. & Feit M. (1999), *Generalist social work practice*, USA: Eddie Bowers Publishing Inc.
- Χτούρης Σ. (1992), *Σύνθετες διαδικασίες του κοινωνικού αποκλεισμού και ο ρόλος της οικογένειας στην κοινωνική προστασία*, Αθήνα: Πράξις.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΣΤ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3 ΩΡΕΣ (2 Θ. + 1 ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΑΞΗΣ)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – Μ.Γ. Υ.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να κατανοήσουν οι φοιτητές τον κοινωνικό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η Τοπική Αυτοδιοίκηση και τον ρόλο του κοιν. λειτουργού στην διαπίστωση κοινωνικών αναγκών, τον σχεδιασμό και την υλοποίηση κοιν. προγραμμάτων σε τοπικό επίπεδο.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Διοικητική οργάνωση Τοπ. Αυτοδιοίκησης: Α'θμια, Β'θμια, Γ'θμια

- Τοπικό κράτος και κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα.
- Η κρίση του κοινωνικού κράτους και οι νέες πολιτικές τοπικής ανάπτυξης.
- Η κοινότητα ως φορέας φροντίδας και παροχής υπηρεσιών.
- Κοινωνική πολιτική και Ο.Τ.Α. στην Ελλάδα. Αρμοδιότητες, δυσκολίες στην υλοποίηση του κοινωνικού ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης - προϋποθέσεις ανάπτυξης.
- Κεντρική Κοινωνική Υπηρεσία σε επίπεδο δήμου: σχεδιασμός, οργάνωση, λειτουργία, αρμοδιότητες, δυσκολίες στην εφαρμογή, ρόλος κοιν. λειτουργού, διεπιστημονική συνεργασία.
- Εμπειρίες από την λειτουργία Κοινωνικών Υπηρεσιών σε Δήμους.
- Κοινοτικές πρωτοβουλίες κοινωνικού χαρακτήρα και Τ.Α.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να κατανοήσουν τον κοινωνικό ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και το ρόλο του κοινωνικού λειτουργού στα πλαίσια της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλτάνης Π. (επιμ.) (1993), *Κοινωνικές Υπηρεσίες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση*, Σ.Κ.Λ.Ε.
- Γετίμης Π. (1993), *Κοινωνικές πολιτικές και τοπικό κράτος* στο Γετίμης Π. & Γράβαρης Δ. (επιμ.), *Κοινωνικό κράτος και κοινωνική πολιτική*, Αθήνα: Θεμέλιο.
- Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα (1996), *Διαστάσεις της κοινωνικής πολιτικής*, Αθήνα: Εξάντας.
- Ψυχοπαίδης & Γετίμης (1989), *Ρυθμίσεις τοπικών προβλημάτων*, Αθήνα: Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών.
- Vasquez Barovero A. (1991), *Τοπική Ανάπτυξη*, Αθήνα: Παπαζήσης.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	EUROPEAN SOCIAL POLICY: COMPARATIVE APPROACH*	A
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΣΤ	
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ	
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3 ΩΡΕΣ (2 Θ. + 1 ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΑΞΗΣ)	
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ -Μ.Γ.Υ	
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5	

**Το μάθημα διδάσκεται στα αγγλικά και απευθύνεται και στους φοιτητές Erasmus.*

AIMS

- To provide students with a basis for examining the nature of social policy with particular emphasis on social care in Europe.
- To enable students to compare and contrast different approaches by countries in the European Union to specific social problems in order to enrich their thinking about Greece's approaches.

CONTENT

- The development of Social Policy in the European Union.
- Analysis of some common problems facing all Member States of the Union.
- Welfare state models in Europe. The particularities of the Southern-European model.
- Social policy responses to selected social problems in selected Member States of the European Union compared to Greece.
- The role of the Third Sector in Europe.

LEARNING OUTCOMES

On completion of the course students should be able to demonstrate:

- An ability to compare and contrast different approaches to social problems in different countries.
- An understanding of social policy of the European Union as it influences social care practice.
- An evaluation of the role of the Third Sector in Europe.

- An ability to analyze and assess Greek approaches to social policy and social care problems in the light of knowledge from the approach of other countries.

SELECTED BIBLIOGRAPHY

- Alcock P. & Craig G. (eds) (2001), *International Social Policy*, New York: Palgrave.
- Cochrane A. (2000), *Comparing welfare states* (2nd Ed.), Buckingham: The Open University Press.
- Kaufmann F. X., Kuijsten A., Schulze H. J. & Strohmeier K.P. (eds) (2002), *Family life and family policies in Europe: problems and issues in comparative perspective* (volume 2), New York: Oxford University Press.
- Kennett P. (2001), *Comparative social policy*, Buckingham: The Open University Press.
- Kleinman M. (2002), *A European welfare state?* Basingstoke: Palgrave.
- May M., Page R. & Brunsdon E. (eds) (2001), *Understanding social problems*, Oxford: Blackwell.
- Κραβαρίτου Γ. (2002), *Για την Κοινωνική Ευρώπη και το δίκαιό της*, Αθήνα: Σάκκουλας .

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΜΑΤΑ ΦΥΛΟΥ ΚΑΙ ΙΣΟΤΗΤΑΣ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Z
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3 (2 Θ. + 1 ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΑΞΗΣ)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – Μ. Γ.Υ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να ευαισθητοποιηθούν οι φοιτητές και να αποκτήσουν γνώσεις για θέματα ισότητας των φύλων, την κοινωνική κατασκευή του φύλου και την ύπαρξη μηχανισμών νομιμοποίησης και αναπαραγωγής της ανισότητας ανάμεσα στα φύλα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Φύλο και σύγχρονη κοινωνική θεωρία- κοινωνιολογικές και φεμινιστικές προσεγγίσεις έννοιας φύλου.

- Κοινωνική και πολιτισμική κατασκευή των ταυτοτήτων φύλου.
- Φύλο, επιλογή επαγγέλματος, εκπαίδευση.
- Φύλο, εργασία, απασχόληση και ισότητα.
- Επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις.
- Δίκαιο και φύλο.
- Φύλο και κοινωνική πολιτική.
- Πολιτικές για την ισότητα των φύλων.
- Το θέμα της ενδυνάμωσης των γυναικών.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

- Να ευαισθητοποιηθούν σε θέματα ισότητας των φύλων και να συνειδητοποιήσουν την κοινωνική κατασκευή του φύλου και την ύπαρξη μηχανισμών αναπαραγωγής ανισοτήτων.
- Να αποκτήσουν ικανότητα παρέμβασης για την προώθηση της ισότητας των φύλων και την ενδυνάμωση των γυναικών.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Wollestoncraft M. (1984), *Η υπεράσπιση των δικαιωμάτων των γυναικών* Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Stuart M. J. (1984), *Η υποταγή των γυναικών*, Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Γ) ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΑΤ' ΕΠΙΛΟΓΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ-ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΥΓΕΙΑΣ
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΣΤ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	3 (2 Θ. + 1 ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΑΞΗΣ)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ – Μ. Ε.
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	5

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να κατανοήσουν οι φοιτητές την ιδιαιτερότητα της άσκησης της Κοινωνικής Εργασίας σε υπηρεσίες υγείας και να αποκτήσουν τις απαραίτητες δεξιότητες ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν στην άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας σε πλαίσια Υγείας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Θεώρηση της ασθένειας: επιπτώσεις στον ασθενή, στην οικογένεια και στο περιβάλλον.
- Δικαιώματα ασθενών.
- Άσκηση Κοινωνικής Εργασίας σε Υπηρεσίες Υγείας.
- Άσκηση Κοινωνικής Εργασίας σε Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας.
- Οικογένεια και ψυχική διαταραχή (ρόλος της οικογένειας στην εμφάνιση ψυχικής διαταραχής -ψυχολογική υπερκόπωση οικογένειας- μετάβαση από τον ενοχοποιητικό ρόλο σε βοηθητικό ρόλο).
- Τεχνικές - δεξιότητες παρέμβασης του κοινωνικού λειτουργού σε επίπεδο ατόμου, ομάδας, οικογένειας και κοινότητας.
- Τεχνικές παρέμβασης για ψυχωτικά, αλκοολικά άτομα και άτομα που κάνουν χρήση ναρκωτικών.
- Παρέμβαση κοινωνικού λειτουργού στο άτομο που πεθαίνει και στην οικογένεια του.
- Διεπιστημονική ομάδα στις υπηρεσίες υγείας – ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές/φοιτήτριες αναμένεται:

Να αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες ώστε να ανταποκριθούν στην άσκηση της κοινωνικής εργασίας στα πλαίσια υγείας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Καλαντζή - Αζίζι (1996), *Εφαρμοσμένη κλινική ψυχολογία στον χώρο της υγείας*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Keismen (1985), *Μαθαίνοντας από τον Ασθενή*, Αθήνα: Καστανιώτης.
- Κυριόπουλος Γ. (1996), *Η πολιτική υγείας στην Ελλάδα*, Αθήνα: Θεμέλιο.
- Μαδιανός Μ. (1989), *Κοινωνία και Υγεία*, Αθήνα: Καστανιώτης.
- Μαδιανός Μ. (1994), *Η ψυχοκοινωνική αποκατάσταση: από το άσυλο στην Κοινότητα*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Φιλαλήθης & Κυριόπουλος, *Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας*, Αθήνα: Θεμέλιο.
- Παπαδάτου Δ. & Αναγνωστόπουλος Φ. (1995), *Ψυχολογία στον χώρο της Υγείας*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Σ.Κ.Α.Ε & Π.Ο.Ε.Δ.Η.Ν (1996), *Κοινωνικές Υπηρεσίες και Κοινωνική Εργασία στην Υγεία και Πρόνοια*, Αθήνα: Σ.Κ.Α.Ε.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΗΡΑ ΑΤΟΜΑ:
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Z
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	3 (2 ΘΕΩΡΙΑ+1ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΑΞΗΣ)
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	ΚΑΤ ΕΠΙΛΟΓΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ-ΜΕ
	5

ΣΚΟΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα έχει σκοπό να αποκτήσουν οι φοιτητές σύγχρονες γνώσεις (θεωρίας και εφαρμογής) για τη πρόληψη και αντιμετώπιση προβλημάτων ηλικιωμένων και αναπήρων ατόμων, καθώς και για τις παρεμβάσεις της κοινωνικής εργασίας ώστε να είναι ικανοί ως κοινωνικοί λειτουργοί να ανταποκριθούν στις μεταβαλλόμενες ανάγκες των συγκεκριμένων ομάδων του πληθυσμού.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Εννοιολογική προσέγγιση γήρατος-αναπηρίας

- Κοινωνικός αποκλεισμός. Στάσεις ελληνικής κοινωνίας για τα ανάπηρα και ηλικιωμένα άτομα και τις ανάγκες τους.
- Κοινωνικά δικαιώματα. Κακοποίηση.
- Ανεξάρτητη διαβίωση.
- Παγκόσμιες δημογραφικές εξελίξεις. Παράγοντες που επηρεάζουν τη διαδικασία της γήρανσης (Ατομικοί παράγοντες, Βιολογικές θεωρίες, Ψυχολογικές θεωρίες, Κοινωνιολογικές θεωρίες).
- Οργανικές ψυχικές διαταραχές – Άνοιες (μορφές, διάγνωση, παρεμβάσεις).
- Κοινωνική-ψυχολογική-παιδαγωγική διάσταση της αναπηρίας.
- Πολιτικές-προγράμματα κοινωνικής φροντίδας (τομείς εξωοικογενειακής φροντίδας, εναλλακτικές μορφές φροντίδας στη κοινότητα, τυπικά και άτυπα δίκτυα στήριξης).
- Κοινωνική Εργασία με ανάπηρα και ηλικιωμένα άτομα. (Η Κοινωνική Εργασία ως φορέας ευαισθητοποίησης της κοινότητας και δημιουργίας προγραμμάτων κοινωνικής πολιτικής, Η εφαρμογή της Κοινωνικής Εργασίας στα προγράμματα κοινωνικής φροντίδας: παρεμβάσεις δεξιότητες, στρατηγικές ενδυνάμωσης, ομάδες αυτοβοήθειας).
- Οι ρόλοι των ειδικών - Διεπιστημονική και διεπαγγελματική συνεργασία.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι φοιτητές αναμένεται:

- Να κατανοήσουν τις ανάγκες και τα προβλήματα που βιώνουν τα ανάπηρα και ηλικιωμένα άτομα στην ελληνική κοινωνία και να αποκτήσουν γνώσεις για την πρόληψη και αντιμετώπιση προβλημάτων που αντιμετωπίζουν.
- Να αποκτήσουν γνώσεις για την διαμεθοδική παρέμβαση της Κοινωνικής Εργασίας με τις συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού.
- Να αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες για να συμβάλλουν στην ενδυνάμωση των ανάπηρων και ηλικιωμένων ατόμων και στην προάσπιση των δικαιωμάτων τους.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

-Εμκε-Πουλοπούλου Η. (1999), Έλληνες ηλικιωμένοι πολίτες. Παρελθόν, παρόν, μέλλον, Αθήνα: Έλλην.

-Ζωνιού-Σιδέρη Α. (επιμ.) (2000), *Άτομα με ειδικές ανάγκες και η ένταξη τους*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

-Τσολάκη, Μ. & Κάζης Α. (2005), *Άνοια: ιατρική και κοινωνική πρόκληση*, Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΕΡΓΑΣΙΑΣ
Α.Τ.Ε.Ι ΠΑΤΡΑΣ**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α. ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ : ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Β. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΥ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

Γ. ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

Δ. ΜΑΘΗΜΑΤΑ Δ.Ο.Ν.Α

Ε. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΣΤ. ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑΤΑ ΜΑΘΗΝΑΤΩΝ

Ζ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Η. ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
Σ.Ε.Υ.Π.
ΤΜΗΜΑ : ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

A. ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ : ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Οι βασικοί σκοποί της Κοινωνικής Εργασίας, μπορούν να συνοψιστούν στα ακόλουθα :

α) Στην προαγωγή, αποκατάσταση, διατήρηση και επαύξηση της λειτουργικότητας ατόμων, νοικοκυριών, οικογενειών, κοινωνικών ομάδων, οργανισμών και κοινοτήτων, βοηθώντας τους να προλάβουν αδιέξοδα που μπορεί να οφείλονται σε κοινωνικές ή ατομικές συνθήκες και βοηθώντας τους να αξιοποιήσουν τις διαθέσιμες πηγές, οι οποίες μπορεί να είναι ενδοπροσωπικές ή να βρίσκονται στο κοινωνικό περιβάλλον.

β) Στο σχεδιασμό, στην ανάπτυξη και εφαρμογή κοινωνικών πολιτικών, υπηρεσιών και προγραμμάτων, ικανών να ανταποκρίνονται στις βασικές ανάγκες των ανθρώπων και να υποστηρίζουν τις αναπτυξιακές τους δυνατότητες και ικανότητες.

γ) Στην υπεράσπιση πολιτικών, υπηρεσιών και προγραμμάτων (όπως και παραπάνω) μέσω νομοθετικών ρυθμίσεων, υποστήριξης ομάδων συμφερόντων και άλλων μορφών κοινωνικής και πολιτικής δράσης.

δ) Και τέλος, στην ανάπτυξη και έλεγχο της επαγγελματικής γνώσης και των επαγγελματικών δεξιοτήτων που σχετίζονται με τους επαγγελματικούς σκοπούς.

Σύμφωνα λοιπόν, με τους παραπάνω σκοπούς της Κοινωνικής Εργασίας, με το νομικό πλαίσιο εφαρμογής της (Π.Δ. 891/7-12-78 «Περί καθορισμού του αντικειμένου εργασίας των Κοινωνικών Λειτουργιών», Π.Δ. 50/26-1-89 «Καθορισμός επαγγελματικών δικαιωμάτων των πτυχιούχων των τμημάτων της Σ.Ε.Υ.Π. των Τ.Ε.Ι.», Π.Δ. 23/30-1-92 «Άσκηση του επαγγέλματος Κοινωνικού Λειτουργού») και επιπλέον σύμφωνα με τις απαιτήσεις, που συνεχώς ανακύπτουν για προσαρμογή του επαγγέλματος στις μεταβαλλόμενες συνθήκες ζωής, γίνεται αντιληπτό ότι, η εκπαίδευση Κοινωνικών Λειτουργών, που θα ανταποκρίνονται στα παραπάνω, είναι ένα πολύπλοκο έργο και απαιτεί την απόκτηση πολυδιάστατων γνώσεων και δεξιοτήτων.

B. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΥ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

Γενικός σκοπός του προγράμματος σπουδών του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας (ΤΕΙ Πάτρας) είναι να αποκτήσουν οι σπουδαστές γνώσεις, αξίες και επαγγελματικές δεξιότητες, τις οποίες θα μπορούν να μεταφέρουν ολοκληρωμένα στην πράξη, σε μια ποικιλία κοινωνικών καταστάσεων και οργανώσεων.

Με το πέρας των σπουδών τους, οι απόφοιτοι του τμήματος αναμένεται :

* Να έχουν την ικανότητα να μελετούν και να εκτιμούν ποικίλες κοινωνικές καταστάσεις μέσα από ένα ευρύ πεδίο θεωρητικών αντιλήψεων.

* Να έχουν την ικανότητα να παρέμβουν σε διάφορα επίπεδα (μικρο - μεσο - μακροκλίμακα) με ευέλικτους τρόπους, με στόχο την προαγωγή της ανθρώπινης ευημερίας.

* Να έχουν αναπτύξει την ικανότητα για συνεχή προβληματισμό και μάθηση και να έχουν επίγνωση της ευθύνης τους να συνεχίσουν την ανάπτυξη του επαγγέλματος.

Για την προώθηση των παραπάνω στόχων, το πρόγραμμα σπουδών δίνει έμφαση στα ακόλουθα :

1. Στην ανάπτυξη διαρκούς διαλόγου για τη φύση της Κοινωνικής Εργασίας - ποιά είναι και ποιά θα έπρεπε να είναι - ιδιαίτερα σε ένα παρόν ραγδαίων κοινωνικών αλλαγών.

2. Στην ιδεολογική σαφήνεια ως προς τη γνώση και τις αξίες και στη σαφή αναγνώριση ενός επιλεγμένου συστήματος αξιών.

3. Στην κατανόηση της βάσης των κοινών ανθρώπινων αναγκών και τη σχέση τους αναφορικά με τα στάδια ανάπτυξης του ανθρώπου, τις κοινωνικές, πολιτισμικές και οικονομικές επιδράσεις στη συμπεριφορά και τους τρόπους με τους οποίους το παρελθόν και οι τρέχουσες εμπειρίες αλληλεπιδρούν στις ζωές των ανθρώπων.

4. Στη σημασία του κοινωνικού περιεχομένου της Κοινωνικής Εργασίας και συγκεκριμένα στη σημασία των δομικών, πολιτικών και οργανωτικών διεργασιών της κοινωνίας και τη σχέση τους με τις διαπροσωπικές και συναλλακτικές διεργασίες που αναπτύσσουν άτομα, ομάδες, οικογένειες.

5. Στην ουσιαστική σύνδεση θεωρίας και πράξης μέσω θεωρητικής διδασκαλίας και πρακτικής άσκησης, με προϋπόθεση τη στενή συνεργασία του τμήματος κοινωνικής εργασίας, των κοινωνικών οργανώσεων (που λειτουργούν ως κέντρα πρακτικής άσκησης) και των διδασκόντων.

6. Στην ανάπτυξη ενός εκτεταμένου πεδίου γνώσεων, οι οποίες προέρχονται από την αναπτυσσόμενη θεωρία της Κοινωνικής Εργασίας από τις συνεισφέρουσες επιστήμες (όπως Ψυχολογία, Κοινωνιολογία, Κοινωνική Διοίκηση, Νομική, Ψυχιατρική) και από τη διδασκαλία επαγγελματικών δεξιοτήτων και οι οποίες θα αποτελέσουν τη βάση για την ανάπτυξη ενός εννοιολογικού πλαισίου για μελέτη, ανάλυση, εκτίμηση, παρέμβαση, αξιολόγηση.

7. Στην κατανόηση των διεργασιών διαμόρφωσης και εφαρμογής της κοινωνικής πολιτικής, και τη σχέση τους με την άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας, ως προς την οργάνωση και παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, καθώς και την αξιολόγηση των παρεχομένων υπηρεσιών και την αξιοπιστία αυτών.

8. Στην προσφορά τρόπων / μεθόδων, μέσω των οποίων η εφαρμογή της Κοινωνικής Εργασίας, θα διακρίνεται από την ενοποιημένη και ισορροπημένη σχέση μεταξύ της επιστημονικότητας και της ευαισθησίας απέναντι στις ανάγκες των ανθρώπων και οι παρεμβάσεις στο μεταβαλλόμενο πλαίσιο των οργανώσεων και των κοινωνικών συνθηκών θα χαρακτηρίζονται από δεξιότητα και δημιουργικότητα.

9. Στην αναγνώριση της αναγκαιότητας για διεπιστημονική και διεπαγγελματική προσέγγιση των ανθρωπίνων αναγκών / προβλημάτων.

10. Στην εμπλοκή των σπουδαστών, των διδασκόντων και της ευρύτερης κοινότητας (κοινωνικές οργανώσεις = συνεργάτες) στην συνεχή αξιολόγηση του προγράμματος.

Γ. ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

Τα μαθήματα του προγράμματος σπουδών διακρίνονται σε :

- * Μαθήματα Γενικής Υποδομής (ΜΓΥ)
- * Μαθήματα Ειδικής Υποδομής (ΜΕΥ)
- * Μαθήματα Ειδικότητας (ΜΕ)
- * Μαθήματα (ΔΟΝΑ)

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ	ΑΡΙΘΜ	%	ΦΟΡΤΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΟΡΙΑ
Μ.Ε.	14	35	40	25-35%
Μ.Ε.Υ.	12	30		25-35%
Μ.Γ.Υ.	10	25		20-30%
ΔΟΝΑ	4	10		10-20%

Τα μαθήματα κατά κατηγορία έχουν ως εξής :

Α. ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ (Μ.Γ.Υ.)

1. Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία
2. Στατιστική
3. Ορολογία ξένης γλώσσας
4. Συγγραφή επιστημονικής εργασίας Η/Υ
5. Εισαγωγή στην Ψυχολογία
6. Κοινωνική Έρευνα Ι
7. Εισαγωγή στην Κοινωνική Εργασία
8. Ψυχοπαθολογία παιδιών & εφήβων
9. Ψυχοπαθολογία ενηλίκων
10. Κοινωνική Πολιτική

Β. ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ (Μ.Ε.Υ.)

1. Εξελικτική Ψυχολογία
2. Πολιτική Κοιν. Πρόνοιας-Υπηρεσίες-Προγρ/τα
3. Εισαγωγή στην Εργαστηριακή Πρακτική Άσκηση
4. Κοιν/γία Οικογένειας
5. Κλινική Ψυχολογία
6. Διεπαγγελματική συνεργασία
7. Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης
8. Κοινωνική Ψυχολογία
9. Σεμινάριο Τελειοφοίτων
10. Κοιν. Έρευνα ΙΙ
11. Ψυχοθεραπευτικές προσεγγίσεις στην Κλινική Κοινωνική Εργασία
12. Κοινωνιολογία της Απόκλισης

Γ. ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑΣ (Μ.Ε.)

1. Γενική Κοινωνική Εργασία
2. Κλινική Κοινωνική Εργασία I
3. » » » II
4. Κοινωνικός Σχεδιασμός
5. Κοινοτική Οργάνωση-Ανάπτυξη
6. Κοινωνική Εργασία με Οικογένεια
7. Κοινοτική Εργασία-Μεθοδολογία-Παρέμβαση
8. Κοινωνική Εργασία με Πληθυσμιακές Ομάδες I
9. » » » » » II
10. Η Συνέντευξη στην Κοινωνική Εργασία
11. Εργαστηριακή Πρακτική Άσκηση II
12. » » » III
13. » » » IV
14. » » » V

Δ. ΜΑΘΗΜΑΤΑ Δ.Ο.Ν.Α.

1. Δίκαιο I
2. Πολιτική Οικονομία
3. Δεοντολογία
4. Πληροφορική στην Κοινωνική Εργασία

Ε. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

		Α Ε Ε Α Μ Η Ν Ο										ΣΥΝΟΛΟ							
		ΘΕΩΡΙΑ			ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ			ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ											
		ΡΡΕΣ ΘΕΩΡΙΑΣ		ΦΟΡΤΟΣ ΘΕΩΡΙΑΣ		ΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ		ΑΠ. ΑΠ. ΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ		ΡΡΕΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ		ΦΟΡΤΟΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ		ΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ		ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ		ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ	
Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΡΡΕΣ ΘΕΩΡΙΑΣ	ΦΟΡΤΟΣ ΘΕΩΡΙΑΣ	ΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	ΑΠ. ΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	ΑΠ. ΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	ΡΡΕΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	ΦΟΡΤΟΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	ΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ			
1.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	Τ- ΜΠΥ	2	6	4			2	4	2	4	10	4	6	10	6			
2.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ	Τ- ΜΠΥ	3	9	5							9	3	5	9	5			
3.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ	Τ- ΜΠΥ	3	9	5							9	3	5	9	5			
4.	ΔΙΚΑΙΟ	Τ- ΔΟΝΑ	2	6	4							6	2	4	6	4			
5.	ΠΑΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	Τ- ΔΟΝΑ	2	6	2			2	4	4	4	10	4	6	10	6			
6.	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	Τ- ΜΠΥ	2	6	4							6	2	4	6	4			
7.												18	50	30	50	30			

		Β Ε Ε Α Μ Η Ν Ο										ΣΥΝΟΛΟ		
		ΘΕΩΡΙΑ		ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ		ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ								
		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΑΡΧΕΣ ΘΕΩΡΙΑΣ	ΑΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΘΕΩΡΙΑΣ	ΑΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΠΡΑΞΕΩΝ	ΑΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΑΠ.	ΑΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΑΠ.	ΑΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	ΑΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ
Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΑΡΧΕΣ ΘΕΩΡΙΑΣ	ΑΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΘΕΩΡΙΑΣ	ΑΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΠΡΑΞΕΩΝ	ΑΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΑΠ.	ΑΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΑΠ.	ΑΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	ΑΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ
1.	Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΗΝ Κ.Ε.	Τ-ΜΕ	1	2	1	1	1	2	2	4	2	4	8	5
2.	ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ	Τ-ΜΕΥ	3	5									9	5
3.	ΒΕΒΛΙΚΤΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ	Τ-ΜΕΥ	3	5									9	5
4.	ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	Τ-ΔΟΝΑ	2	4									6	4
5.	ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΗΥ	Τ-ΜΕΥ	1	2				1	3	3	2	2	6	4
6.	ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ-ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	Τ-ΜΕΥ	2	3	2	2	1	3	6	3	7	14	14	7
											21	52	52	30

		Γ Ε Α Μ Η Ν Ο										ΣΥΝΟΛΟ		
		ΘΕΩΡΙΑ		ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ			ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ			ΣΥΝΟΛΟ				
		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΑΡΙΘ. ΘΕΩΡΙΑΣ	ΑΡΙΘ. ΠΡΑΞΕΩΝ	ΑΡΙΘ. ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	ΑΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	ΑΡΕΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	ΦΟΡΤΟΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	ΑΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΡΕΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΤΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΙΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ		
Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ													
1.	ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	Τ-ΜΕΥ	3			6				3	9	6		
2.	ΚΑΙΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ	Τ-ΜΕΥ	2			3	2	4	3	4	10	6		
3.	ΨΥΧΟΠΑΘΟΛΟΓΙΑ ΕΝΗΛΙΚΩΝ	Τ-ΜΙΥ	2	1		3			1	3	7	4		
4.	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ	Τ-ΜΕΥ	2			3				2	6	3		
5.	ΓΕΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	Τ-ΜΕ	3	2		4			3	5	11	7		
6.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓ. ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ Ι	Τ-ΜΕ					8	8	6	8	8	6		
										25	51	30		

		Δ Ε Α Μ Η Ν Ο										ΣΥΝΟΛΟ		
		ΘΕΩΡΙΑ		ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ			ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ							
		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΩΡΕΣ ΘΕΩΡΙΑΣ	ΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΘΕΩΡΙΑΣ	ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ	ΦΟΡΤΟΙ Α.Π.	ΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ Α.Π.	ΩΡΕΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	ΦΟΡΤΟΙ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	ΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΤΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ	
1.	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΚΛΙΝΙΚΗ ΚΟΙΝ. ΕΡΓΑΣΙΑ Ι	2	3	1	1	1	2	4	1	5	11	5	
2.		ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	2	3	1	1	1				3	7	4	
3.		ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ	2	4							2	6	4	
4.		ΚΟΙΝ. ΕΡΕΥΝΑ Ι	2	3	2	2	2				4	8	5	
5.		ΨΥΧΟΠΑΘΟΛΟΓΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ - ΕΦΗΒΩΝ	2	3	1	1	1				3	7	4	
6.		ΕΡΓ. ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΙΙ ΕΠΙΟΡΤΕΙΑ						10 2	12	8	12	12	8	
											29	51	30	

		Ε Ε Ε Α Μ Η Ν Ο										ΣΥΝΟΛΟ		
		ΘΕΩΡΙΑ		ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ				ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ						
		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΣΠΕΣ ΘΕΩΡΙΑΣ	ΦΟΡΤΟΣ ΘΕΩΡΙΑΣ	ΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΘΕΩΡΙΑΣ	ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ	ΦΟΡΤΟΣ Α.Π.	ΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ Α.Π.	ΣΠΕΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	ΦΟΡΤΟΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	ΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΣΠΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΤΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ
1.	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΚΛΙΝΙΚΗ ΚΟΙΝ. ΕΡΓΑΣΙΑ II	2	6	3	2	2	2	2	4	2	6	10	7
2.		ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	2	6	3							2	6	3
3.		ΚΟΙΝ. ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	2	6	3			2	2	4	2	4	10	5
4.		ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ II	1	3	2			3	6		3	4	9	5
5.		ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ	1	3	2							1	3	2
6.		ΕΡΓ. ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ III ΕΠΙΟΡΤΕΙΑ						10	12	8		12	12	8
								2				29	50	30

ΣΤΕΕΑΜΗΝΟ																	
Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΙΑ			ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ			ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ			ΣΥΝΟΛΟ					
			ΩΡΕΣ ΘΕΩΡΙΑΣ	ΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	ΘΕΩΡΙΑΣ	ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ	Α.Π. ΦΟΡΤΟΣ	ΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	Α.Π. ΦΟΡΤΟΣ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	ΦΟΡΤΟΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	ΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	
1.	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ	Τ-ΜΕ	3	9	5	1	1	1	1	1	1	4	10	6	6		
2.	ΔΙΕΠΙΠΤΕΛΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ	Τ-ΜΕΥ	2	6	4							2	6	4	4		
3.	ΚΟΙΝ. ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΠΑΡΟΥΣΜΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	Τ-ΜΕ	3	9	4	1	1	1	2			4	10	6	6		
4.	ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΚΛΙΣΗΣ	Τ-ΜΕΥ	3	9	5							3	9	5	5		
5.	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ IV	Τ-ΜΕ										12	14	9	9		
												2	14	9	27	49	30

Ζ Ε Α Μ Η Ν Ο

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΩΡΕΣ ΘΕΩΡΙΑΣ	ΘΕΩΡΙΑ			ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ			ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ			ΣΥΝΟΛΟ				
				ΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΘΕΩΡΙΑΣ	ΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΘΕΩΡΙΑΣ	ΦΟΡΤΟΣ Α.Π.	ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ	ΦΟΡΤΟΣ Α.Π.	ΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ Α.Π.	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	ΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΡΓΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΤΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ	
1.	ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΤΕΛΕΙΟΦΟΙΤΩΝ	T-MEY				4		10	6					4	10	6	
2.	ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΛΙΝΙΚΗ Κ.Ε.	T-MEY	2	6	2	2		2	1					4	8	3	
3.	ΚΟΙΝ. ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ II	T-ME	2	6	3	1		1	2					3	7	5	
4.	ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΞΕΝΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	T-MY	2	6	3								3	6	12	7	
5.	ΕΡΓ. ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ V	T-ME											12	14	14	9	
													2		30	51	30

Η Ε Ε Α Μ Η Ν Ο

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΙΑ			ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ			ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ			ΣΥΝΟΛΟ				
		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΟΡΕΣ ΘΕΩΡΙΑΣ	ΦΟΡΤΟΣ ΘΕΩΡΙΑΣ	ΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	ΘΕΩΡΙΑ	ΠΡΑΞΗ	ΦΟΡΤΟΣ	ΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	ΑΠΕΞ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	ΦΟΡΤΟΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	ΔΙΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΟΡΕΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΤΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ
1.	ΠΡΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ												4	10	20
2.	ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ (24 ΕΒΔ. X 40 ΟΡΕΕΣ / ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ)												40	40	10

ΣΤ. ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

Ζ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΜΗΜΑΤΟΣ Κ.Ε.

Το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας

α) Μόνιμο Εκπαιδευτικό Προσωπικό : 14 μέλη

- Καθηγητές : 4

- Επίκουροι Καθηγητές : 1

- Καθηγητές Εφαρμογών : 9

β) Εργαστηριακοί Συνεργάτες : 40

Η. ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ Κ.Ε.

Το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας διαθέτει για τις ανάγκες τα εξής :

1. Αίθουσες διδασκαλίας.

~~Εξ~~ (6) αίθουσες διδασκαλίας χωρητικότητας πενήντα έως εξήντα (50-60) σπουδαστών - στο δεύτερο (2ο) όροφο του Κτιρίου «Κ».

~~Από αυτές οι τρεις (3) χρησιμοποιούνται εκ περιτροπής με το τμήμα Λογοθεραπείας.~~

2. Αίθουσες εργαστηρίων.

Χωρητικότητας τριάντα (30) σπουδαστών – στο ισόγειο Τρεις (3) αίθουσες εργαστηρίων του κεντρικού κτιρίου του Τ.Ε.Ι. – αίθουσα «Θ».

Αναμένεται προς χρήση μία ακόμη αίθουσα «Θ».

Μία (1) αίθουσα οπτικο-ακουστικών μέσων, χωρητικότητας τριάντα (30) σπουδαστών – αίθουσα «Θ».

Ένα (1) εργαστήριο Πληροφορικής εξοπλισμένο με 15 P.Cs – στο ισόγειο του κεντρικού χώρου της ΣΕΥΠ.

Οι αίθουσες «Θ» και η αίθουσα οπτικο-ακουστικών μέσων χρησιμοποιείται εκ-περιτροπής με το τμήμα Λογοθεραπείας, το Δε εργαστήριο Πληροφορικής χρησιμοποιείται και από τα τρία τμήματα της ΣΕΥΠ (Τμήματα : Κοινωνικής Εργασίας, Λογοθεραπείας, Νοσηλευτικής).

Μία (1) αίθουσα εποπτειών χωρητικότητας δεκαπέντε (15) σπουδαστών – στο 2^ο όροφο του κτιρίου «Κ».

Η αίθουσα αυτή χρησιμοποιείται και ως αίθουσα συναντήσεων του Ε.Π. και του Συμβουλίου του τμήματος.

3. Εποπτικά μέσα.

- P.Cs	15
- Συσκευή T.V.	1
- Συσκευή VIDEO	1
- Κάμερες λήψεως	2
- Διαφανοσκόπια	5
- Μηχανή προβολής slides	1
- Εκπαιδευτικές βιντεοταινίες	20

4. Βιβλιοθήκη.

Το τμήμα δεν διαθέτει δική του βιβλιοθήκη. Χρησιμοποιεί την κεντρική βιβλιοθήκη του ΤΕΙ στην οποία υπάρχουν βιβλία σχετικά με το αντικείμενο της Κοινωνικής Εργασίας (Ελληνικά, Ξενόγλωσσα), Πτυχιακές Εργασίες σπουδαστών, Επιστημονικά Περιοδικά (Ελληνικά-Ξενόγλωσσα). Η βιβλιοθήκη είναι δανειστική.

5. Υπηρεσία διανομής διδακτικών βιβλίων – σημειώσεων.

Από την υπηρεσία αυτή ορισμένες ημέρες και συγκεκριμένες ώρες οι σπουδαστές μπορούν να προμηθευτούν τα διδακτικά τους βιβλία και σημειώσεις.

6. Γραφεία Εκπαιδευτικών.

Για το μόνιμο Εκπαιδευτικό Προσωπικό που αριθμεί δεκατέσσερα (14) μέλη, διατίθενται οκτώ (8) χώροι γραφείων, που κατανέμονται ως εξής :

5 εκπαιδευτικοί σε 5 γραφεία

6 εκπαιδευτικοί σε 3 γραφεία (3X2)

3 εκπαιδευτικοί σε 1/8 γραφείο (1X3)

Σύνολο : 14

Τα γραφεία των εκπαιδευτικών βρίσκονται :

Τα δύο (2) στον 2^ο όροφο του κτιρίου «Κ» και τα έξι (6) στον κεντρικό χώρο της ΣΕΥΠ.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΜΚΤΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ-ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : 4 (2Θ+2Ε)
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ : 6
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜ. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : Α
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ-ΜΓΥ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

Σκοπός του μαθήματος είναι να εισαγάγει τους σπουδαστές στις βασικές έννοιες της επιστήμης της Κοινωνικής Εργασίας.

Στόχοι του μαθήματος είναι :

- α) Να αποκτήσουν οι σπουδαστές γενικές γνώσεις για την ιστορική εξέλιξη της Κ.Ε., το περιεχόμενο και τις αξίες που διέπουν την άσκηση-εφαρμογή της Κ.Ε.
- β) Να μελετήσουν τις θεωρίες που διαμορφώνουν τη σύγχρονη άποψη για την Κ.Ε. ως Επιστήμη και ως επάγγελμα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

Το μάθημα εξετάζει :

- Την έννοια και την ορολογία της Κ.Ε.
- Την ιστορική της εξέλιξη.
- Την σχέση της Κ.Ε. με άλλες κοινωνικές επιστήμες.
- Τις θεωρίες στις οποίες στηρίχθηκε η εξέλιξη της Κ.Ε.

Τις αρχές και τις αξίες κάτω από τις οποίες διαμορφώθηκε η επαγγελματική έκφραση της Κ.Ε.

- Την σπουδαιότητα της αυτογνωσίας στην δημιουργία και εξέλιξη των ανθρώπινων σχέσεων και της σχέσης εξυπηρετούμενου - Κ.Α.
- Τους παράγοντες διαμόρφωσης των ποικίλων ρόλων του Κ.Α.
- Την αναγκαιότητα ευελιξίας στην χρήση των μεθόδων και των εφαρμογών της Κ.Ε. ώστε να ανταποκρίνεται στην πολυπλοκότητα των κοινωνικών προβλημάτων στην σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα.
- Την ανάπτυξη της πολιτισμικής ευαισθητοποίησης των Κ.Α. ως απολύτως απαραίτητου προσόντος για αποτελεσματικές παρεμβάσεις στην σύγχρονη πολυπολιτισμική κοινωνία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Καλούτση, Α. (1996) Διαχρονική εξέλιξη της Κοιν. Εργασίας στην Ελλάδα.

Pagne, M. 1996 "Social Work theory".

Καλλινικάκη Θ. (1998), Κοινωνική Εργασία.

Devogy, W., Schliesinger, E. Ethnic sensitive Social Work Practice.

Allyn and Bacon.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : 3
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ : 5
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜ. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : Α' (ΠΡΩΤΟ)
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ :
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ-Μ.Γ.Υ.

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

Το εισαγωγικό αυτό μάθημα έχει δύο στόχους :

- α) Μέσω της παρουσίασης κλασικών και σύγχρονων κοινωνιολογικών θεωριών και της ιστορικής διαδρομής της κοινωνιολογίας έως σήμερα, να δώσει μια σαφή γνώση του αντικείμενου και της μεθοδολογίας της επιστήμης.
- β) Μέσω της αναφοράς και ανάλυσης των βασικότερων εννοιών και όρων, να προσφέρει τη δυνατότητα απόκτησης του βασικού επιστημονικού λεξιλογίου απαραίτητου στην κοινωνιολογία και γενικότερα τις κοινωνικές επιστήμες.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

Α : Γένεση, φύση και αντικείμενο της κοινωνιολογίας – Οι πρώτοι κοινωνιολόγοι – Η κοινωνιολογία του Μάρξ – Οι κλασικοί της κοινωνιολογίας – Η Αμερικάνικη κοινωνιολογία – Η κριτική κοινωνιολογία – Σύγχρονες τάσεις.
Β : Η ανθρώπινη κοινωνία – κουλτούρα και κοινωνία – Συμμόρφωση και κοινωνικός έλεγχος – Κοινωνική παρέκκλιση – Κοινωνικές ομάδες – Κοινων. Θέσεις και ρόλοι – Κοινωνική αλλαγή – Κοινωνικοί θεσμοί.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

Δ. Τσαούση : «Η κοινωνία του ανθρώπου»
Ι. Ζέγκερ : «Εισαγωγή στην κοινωνιολογία»
Ν. Τάτση : «Κοινωνιολογία»
Ρ. Αρον : «Η εξέλιξη της κοινωνιολογικής σκέψης» κ.α.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : 3
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ : 5
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜ. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : Α'(ΠΡΩΤΟ)
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ :
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : Τ-Μ.Γ.Υ.

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

Είναι να βοηθήσει τον σπουδαστή να κατανοήσει :

- την επιστημονική ορολογία η οποία χρησιμοποιείται από τους επιστήμονες στα ανθρώπινα επαγγέλματα
- τις βασικές έννοιες και ειδικά την συμπεριφορά του ατόμου, η οποία παρουσιάζεται σε κάθε στάδιο της εξέλιξής του
- τις βασικές εξελικτικές θεωρίες σύμφωνα με τον Freud, Erikson, Piaget, Colberg κ.λ.π.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

Εισαγωγή στην Ψυχολογία, Μέθοδοι έρευνας, Εισαγωγή στην εξελικτική Ψυχολογία, Ενδομήτρια και περιγεννητική περίοδος, Βρεφική ηλικία, Νηπιακή ηλικία, Σχολική ηλικία.

Δίνεται έμφαση στους τομείς της ανάπτυξης για κάθε ηλικία, όπως : Σωματικό και κινητικό τομέα, Γνωστικό τομέα, Ψυχολογικό και κοινωνικό τομέα.

Γίνεται προσπάθεια με ανάλυση περιπτώσεων, να είναι σε θέση ο σπουδαστής να κατανοήσει την συμπεριφορά του ατόμου, ανάλογα με το στάδιο ανάπτυξής του, προσεγγίζοντας το υλιστικά, λαμβάνοντας υπόψη και τις ατομικές διαφορές

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

- Παρασκευοπούλου Ι. «Εξελικτική Ψυχολογία (τόμοι Ι,ΙΙ,ΙΙΙ,ΙV)
- Παγοροπούλου - Αβεντισιάν Α. «Ψυχολογία της τρίτης ηλικίας. Αθήνα 1993.
- Fitzgerald H. Strommen E., Mckinney Denelopmental psychology The infant & the young child. Illinois : The Dorsey Press 1982.
- Mckinney j. Fitzgerald H. Strommen E., Denelopmental psychology. The adolescent & young adult.
- Tuckez N. Εφηβεία, Ωριμότητα και Τρίτη Ηλικία. Αθήνα 1997. Ελληνικά Γράμματα.
- Turner P. Βιολογικό Φύλο. Κοινωνικό Φύλο και ταυτότητα του εγώ. Αθήνα 1998. Ελληνικά Γράμματα.
- Schaffer R. Η κοινωνικοποίηση του παιδιού κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής του. Αθήνα 1996. Ελληνικά Γράμματα.
- Journals :
 - Psychology & Aging
 - Developmental psychology

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΔΙΚΑΙΟ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	2
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	4
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Α' (ΠΡΩΤΟ)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ - ΔΟΝΑ
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ	

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το μάθημα έχει σκοπό να γνωρίσει ο σπουδαστής την νομική διάσταση θεμάτων που απασχολούν την εφαρμογή της Κοιν. Εργασίας και να ευαισθητοποιηθεί για το δικαίωμα του ατόμου για Κοιν. Πρόνοια.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Βασικά στοιχεία οικογενειακού – ποινικού – εργατικού δικαίου. Αναλυτικότερα :

- *Νομικό πλαίσιο για διαζύγιο, επιμέλεια του παιδιού, διακοπή των γονικών δικαιωμάτων, υιοθεσία, κακοποίηση ανήλικου, εισαγωγή σε ίδρυμα*
- *Νομικό πλαίσιο για ανήλικους παραβάτες, εξαρτημένα από τοξικές ουσίες άτομα, κακοποίηση ανήλικου*
- *Νομικό πλαίσιο για ψυχική ασθένεια (εισαγωγή σε ψυχιατρική κλινική)*
- *Νομικό πλαίσιο για τα δικαιώματα του εργαζόμενου*
- *Νομικό πλαίσιο για την εργασία του ξένου εργατικού δυναμικού στην Ελλάδα*
- *Το δικαίωμα του ατόμου για κοινωνική πρόνοια στο πλαίσιο των Κοιν. Υπηρεσιών*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κρεμιλής Κ. (1991) «Το δικαίωμα του ατόμου για Κοινωνική Πρόνοια», εκδ. Σάκκουλα

Μαγκάκης Γ.Α. «Ποινικό Δίκαιο», εκδ. Παπαζήση

Σποριδάκης Ι. «Οικογενειακό Δίκαιο», εκδ. Σάκκουλα

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΣΤΗΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΜΙΚΤΟ
4 (2 Θ + 2 Ε)

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ

6

ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ Α(ΠΡΩΤΟ)

ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ - ΔΩΝΑ

ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να γνωρίσουν οι σπουδαστές τις δυνατότητες των Η / Υ ως πηγή γνώσης και επικοινωνίας και να προβληματιστούν για την χρήση των Η/Υ στην Κοινωνική Εργασία

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Ενημέρωση και γνώση MS Office 97, Microsoft Excel, Microsoft Access, Microsoft Power point, Microsoft Word, Internet Explorer, Outlook Express)
- Χρήση λογισμικού για Κοινωνική Υπηρεσία
- Νομοθετικές ρυθμίσεις της πληροφορικής τεχνολογίας
- Προστασία του πολίτη και ασφάλεια πληροφοριών
- Χρήση Η/Υ στις Κοιν. Υπηρεσίες. Πλεονεκτήματα, μειονεκτήματα, επιφυλάξεις επαγγελματιών

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Παπαγιαννοπούλου Α. (1997) «Προσωπικοί υπολογιστές», εκδ. Nubis

Rivard J. D. (1997) "Quick guide to the Internet for social workers", Needham Heights, MA: Allyn & Bacon

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : 2
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ : 4
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜ. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : Α(ΠΡΩΤΟ)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : Τ-Μ.Γ.Υ.

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

Το θεωρητικό υπόβαθρο της κοινωνικής πολιτικής. Η κοινωνική λειτουργία του κράτους - Κράτος πρόνοιας - Κοινωνία πρόνοιας. Το ευρωπαϊκό πρότυπο και η ελληνική εκδοχή του.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

Ιστορική αναδρομή - Η κοινωνική πολιτική στο χώρο της επιστήμης - Κράτος πρόνοιας και πολιτικές προσεγγίσεις. Η ελληνική πραγματικότητα, από το αστυνομικό κράτος στο κράτος πρόνοιας. Η ελληνική εκδοχή - Κοινωνικός πλουραλισμός και κοινωνία πρόνοιας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ο. Στασινοπούλου : "Κράτος πρόνοιας".

Ο. Στασινοπούλου : "Ζητήματα σύγχρονης κοινωνικής πολιτικής".

Μαλούτας / Οικονόμου : "Προβλήματα ανάπτυξης του κράτους πρόνοιας στην Ελλάδα".

Π. Πάτρας : "Κοινωνική πολιτική".

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΗΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΜΙΚΤΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : 4 (1Θ+1ΑΠ+2Ε)
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ : 5
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜ. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : Β'(ΔΕΥΤΕΡΟ)
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ :
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : Τ-Μ.Ε.

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

Το μάθημα έχει στόχο να βελτιώσει τους σπουδαστές :

- α) Να ευαισθητοποιηθούν στην επεξεργασία των στερεοτύπων και προκαταλήψεων
- β) να μελετήσουν τις θεωρίες της ψυχολογικής ωριμότητας
- γ) να κατανοήσουν την έννοια, τις διαδικασίες, τις δεξιότητες της τεχνικής παρέμβασης, καθώς και την δεοντολογία της συνέντευξης στην Κοινωνική Εργασία.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

1. Επικοινωνία και συνέντευξη.
2. Προκαταλήψεις (προβλήματα στην επικοινωνία Κ.Α.- πελάτη).
3. Η συνέντευξη ως διαπροσωπική σχέση.
4. Η συνέντευξη στην Κοινωνική Εργασία - αντιμετώπιση στερεοτύπων και προκαταλήψεων.
5. Ψυχολογική ωριμότητα και επικοινωνία Κ.Α.- πελάτη.
6. Δεοντολογία της συνέντευξης στην Κ.Ε.
7. Η διαδικασία της συνέντευξης στην Κ.Ε.
8. Δεξιότητες και τεχνικές συνέντευξης.
9. Διαφορές στη χρήση της συνέντευξης στην Κ.Ε. από την χρήση της συνέντευξης σε άλλα επαγγέλματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Τζόνσον Αμαλία (1998) : «Προκατάληψη - Ποιός εγώ ;», Ελληνικά Γράμματα.
- Kadushin A (1990) : "The Social Work interview-a guide for Human service professionals", Columbia University Press
- Lishman J (1994) : "Communication in Social Work", Macmillan
- Ivey A & Luckstern N. (1999) : "Συμβουλευτική-Βασικές δεξιότητες επικοινωνίας" Ελληνικά Γράμματα.
- Satiz V. (1985): "Ανθρώπινη επικοινωνία" Δίεδος.
- Garrett A.(1999) Interviewing

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	: ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ :	3
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ :	5
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜ. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ :	B(ΔΕΥΤΕΡΟ)
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ :	
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :	T-M.E.T.

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

Η κατανόηση της δομής και λειτουργίας του θεσμού της οικογένειας και των διαφορετικών μορφών οργάνωσης του οικογενειακού βίου, ιστορικά και κυρίως στη μεταβιομηχανική κοινωνία.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

Η οικογένεια ως ιστορικό φαινόμενο – Προσδιορισμός της «σύγχρονης» οικογένειας σε αντιδιαστολή προς την «παραδοσιακή» – Σύγχρονη συμβατική οικογένεια, ρευστότητα και σταθερότητα, ιδεώδες και πραγματικότητα – Εναλλακτικά σχήματα – Κοινωνικό – Δημογραφικές όψεις – Σύγχρονες προοπτικές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Λ. Μουσούρου : "Κοινωνιολογία της Οικογένειας".
Α. Μίσελ : "Κοινωνιολογία της Οικογένειας και του Γάμου".
Χ. Κατάκη : "Οι τρεις ταυτότητες της Ελληνικής Οικογένειας".

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : 3
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ : 5
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜ. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : Β' (ΔΕΥΤΕΡΟ)
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ :
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : Τ-Μ.Ε.Υ.

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

Είναι να βοηθήσει τον σπουδαστή να κατανοήσει :

- α) την επιστημονική ορολογία η οποία χρησιμοποιείται από τους επιστήμονες στα ανθρώπινα επαγγέλματα
- β) τις βασικές έννοιες και ειδικά την συμπεριφορά του ατόμου, η οποία παρουσιάζεται σε κάθε στάδιο της εξέλιξης του
- γ) τις βασικές εξελικτικές θεωρίες σύμφωνα με τον Freud, Erikson, Piaget, Colberg κ.λπ.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

Μελετώνται τα στάδια εξέλιξης : Ηβη και εφηβεία, Νεότητα, Μέση, ώριμη ηλικία, Γεροντική ηλικία, Δίνεται έμφαση στους τομείς της ανάπτυξης για κάθε ηλικία, όπως: Σωματικό και κίνητικό τομέα, Γνωστικό τομέα, Ψυχολογικό και κοινωνικό τομέα. Γίνεται προσπάθεια με ανάλυση περιπτώσεων, να είναι σε θέση ο σπουδαστής να κατανοήσει την συμπεριφορά του ατόμου, ανάλογα με το στάδιο ανάπτυξής του, προσεγγίζοντας το ολιστικά, λαμβάνοντας υπόψη και τις ατομικές διαφορές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Παρασκευοπούλου Ι. «Εξελικτική Ψυχολογία (τόμοι I, II, III, IV)
2. Παγοροπούλου - Αβεντσιάν Α. «Ψυχολογία της τρίτης ηλικίας. Αθήνα 1993.
3. Fitzgerald H., Strommen E., McKinney Developmental psychology. The infant & the young child. Illinois : The Dorsey Press 1982.
4. McKinney J., Fitzgerald H., Strommen E., Developmental psychology. The adolescent & young adult.
5. Tuckez N. Εφηβεία, Ωριμότητα και Τρίτη Ηλικία. Αθήνα 1997. Ελληνικά Γράμματα.
6. Turner P. Βιολογικό Φύλο. Κοινωνικό Φύλο και ταυτότητα του εγώ. Αθήνα 1998. Ελληνικά Γράμματα.
7. Schaffer R. Η κοινωνικοποίηση του παιδιού κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής του. Αθήνα 1996. Ελληνικά Γράμματα.
8. Journals :
 - α) Psychology & Aging
 - β) Developmental psychology

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ-ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : 2
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ : 4
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜ. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : Β
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ :
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : Τ-ΔΟΝΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

Η προαγωγή της γνώσης στο αντικείμενο της Πολιτικής Οικονομίας, η κατανόηση των οικονομικών λειτουργιών του κράτους και των οικονομικών μηχανισμών που προκαλούν τα προβλήματα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

- Βασικές έννοιες και θεωρίες Πολιτικής Οικονομίας
- Οικονομικές λειτουργίες του κράτους
- Οικονομική κρίση : διαφορετικές θεωρητικές ερμηνείες
- Ανάγκες. Μακροοικονομικά προβλήματα και οι κοινωνικές τους επιπτώσεις
- Σημερινή οικονομική πραγματικότητα στην Ελλάδα

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Παπαδόπουλος Δ.(1986) "Κρατική παρέμβαση στην οικονομική δραστηριότητα", Παρατηρητής.
Καράωργας "Οικονομικές λειτουργίες του κράτους", Α & Β τόμος, Εκδ. Παπαζήση.
Αγγελίδης Μ.* Ψυχοπαίδης Κ.(1992) "Κείμενα πολιτικής οικονομίας και θεωρίας της πολιτικής" Εκδ. Εξάντας.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ

ΕΡΓΑΣΙΑΣ - Η / Υ

**ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ**

**ΜΙΚΤΟ
2 (1 Θ + 1 Ε)**

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ

4

ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Β' (ΔΕΥΤΕΡΟ)

ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ - Μ. Γ. Υ.

ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να αποκτήσουν οι σπουδαστές τις απαραίτητες γνώσεις ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις δομής, περιεχομένου, βιβλιογραφίας και εμφάνισης μιας επιστημονικής εργασίας

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Αρχές - δομή επιστημονικού κειμένου
- Τρόπος σύνταξης κειμένου - αξιοποίηση πηγών
- Βιβλιογραφικές πηγές - βιβλιογραφική τεκμηρίωση
- Κερίτρηση βιβλιογραφίας

Στα πλαίσια του εργαστηρίου Η / Υ οι σπουδαστές διδάσκονται :

- Εμφάνιση - επεξεργασία κειμένου (χρήση Windows 98 και των περιφερικών συστημάτων)
- Τήρηση αρχείου
- Βιβλιογραφική αναζήτηση

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εσο Υ. (1994) «Πως γίνεται μια διπλωματική εργασία», εκδ. Ελληνικά Γράμματα

Παπαγιαννοπούλου Α. (1997) «Προσωπικοί υπολογιστές», εκδ. Nubis

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΟΙΝ. ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΜΙΚΤΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : 7 (2Θ+2ΑΠ+3Ε)
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ : 7
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜ. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : Β(ΔΕΥΤΕΡΟ)
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ :
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ Μ.Ε.Υ.

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

Ο σκοπός του μαθήματος είναι να εισάγει τους σπουδαστές στην έννοια και την μεθοδολογία της Κοινωνικής Πολιτικής και της Πολιτικής Κοινωνικής Πρόνοιας.

Στόχοι του μαθήματος είναι :

- Να εξετάσει τη σχέση μεταξύ των ανθρώπινων αναγκών και του θεσμού της Κοιν.Πρόνοιας.
- Να εξετάσει τη σχέση μεταξύ των κοινωνικών προβλημάτων και Κοιν.Πρόνοιας.
- Να εξετάσει τη σχέση μεταξύ κοινωνικών αναγκών, δικαιωμάτων και Προνοιακών και Κοινωνικών Υπηρεσιών.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

Το μάθημα εξετάζει :

Τις θεωρητικές απόψεις σχετικά με την διαμόρφωση της Πολιτικής Κοιν.Πρόνοιας.

Τα πρότυπα οργάνωσης και λειτουργίας των Κ. Υπηρεσιών, η νομική κατάσταση, η διοικητική δομή, η οργάνωση και η στελέχωση.

Περιεχόμενο των εννοιών, κοινωνικό πρόβλημα, κοινωνική ανάγκη, κοινωνικά δικαιώματα πρόνοιας. Η σχέση μεταξύ ανθρώπινων αναγκών και θεσμού Κοιν.Πρόνοιας.

Την διάρθρωση των Κοιν.Υπηρεσιών σήμερα, ανάληψη αρμοδιοτήτων από τη Νομαρχιακή και Τοπική αυτοδιοίκηση, Δημόσιοι, Ιδιωτικοί, Διεθνείς, Εθελοντικοί Φορείς.

Τις κοιν.ανάγκες και κοινωνικά προβλήματα ειδικών ομάδων.

Τα Προγράμματα - Παροχές.

Τις προϋποθέσεις χορήγησης των παροχών.

Την επαναξιολόγηση των δικαιωμάτων Πρόνοιας.

Τις σύγχρονες τάσεις και εξελίξεις στην Κοιν. Προστασία στην Ελλάδα και διεθνώς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

1. Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας (1995) : Παιδική Προστασία : τάσεις και προοπτικές, Παλαζήσης, Αθήνα.
2. Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού (1993) : Οικογένεια, Παιδική προστασία, Κοινωνική Πολιτική, Ι.Υ.Π., Αθήνα.
3. Σταθόπουλος Π.(1996) : Κοιν.Πρόνοια μια γενική θεώρηση, Έλλην, Αθήνα.
4. Πανουτσοπούλου Κ.(1984) : Κοινωνική Πρόνοια : ιστορική εξέλιξη, σύγχρονες τάσεις, Γρηγόρης, Αθήνα.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : 3
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ : 6
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜ. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : Γ(ΤΡΙΤΟ)
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ :
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : Τ-Μ.Ε.Υ.

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

Η μελέτη του εκπαιδευτικού συστήματος ως κοινωνικού θεσμού και η προσέγγιση του σχολείου ως μηχανισμού κοινωνικής ενσωμάτωσης.
Παρουσίαση των κοινωνιολογικών θεωριών για την εκπαίδευση καθώς και των προσφάτων αναζητήσεων.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

Ο θεσμός της εκπαίδευσης – Εκπαίδευση και κοινωνικοποίηση. Εκπαίδευση και κοινωνική ανισότητα : Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις – Δεδομένα για την Ελληνική πραγματικότητα. Σύγχρονοι προβληματισμοί – Διά βίου εκπαίδευση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. Φραγκουδάκη : "Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης"
Ι. Λαμπίρη-Δημάκη : "Προς μία ελληνική κοινωνιολογία της παιδείας".

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΚΛΙΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΜΙΚΤΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : 4(2Θ+2Ε)
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ : 6
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜ. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : Γ(ΤΡΙΤΟ)
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ :
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : Γ-Μ.Ε.Υ.

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

ΣΚΟΠΟΣ : Το μάθημα της Κλινικής Ψυχολογίας έχει σκοπό να εξοικειώσει τον σπουδαστή /σπουδάστρια με τις βασικές αρχές της, τις διάφορες Σχολές και μεθόδους προσέγγισης, καθώς επίσης και τα διαγνωστικά κριτήρια και μέσα τα οποία χρησιμοποιούνται στην κλινική πράξη.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

Αναδρομική ιστορικότητα της ψυχολογίας. Το αντικείμενό της. Παθολογική συμπεριφορά. Κριτήρια καθορισμού. Στατιστικά κριτήρια. Λειτουργικά κριτήρια. Διαγνωστικές μέθοδοι. Θεωρίες της προσωπικότητας.

ΜΟΡΦΕΣ ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ : Νευρώσεις. Ψυχώσεις. Διαταραχές Αγωγής. Νοητικές Διαταραχές. Παθολογική συμπεριφορά παιδιών και εφήβων. Ταξινόμηση του DMS IV. Προβληματική συμπεριφορά. Συμπτώματα. Σύνδρομα. Αίτια παθολογικής συμπεριφοράς. Οργανικά αίτια. Ψυχολογικά αίτια. Μέθοδοι διάγνωσης και θεραπείας των ψυχικών διαταραχών. Βιολογικές μέθοδοι. Ψυχολογικές μέθοδοι. Είδη ψυχοθεραπειών.

ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΟΥ FREUD : Ψυχανάλυση. Σπουδαιότητα των εμπειριών της παιδικής ηλικίας. Στάδια ψυχοσεξουαλικής ανάπτυξης. Μηχανισμοί άμυνας του εγώ. Η διαδικασία της ψυχανάλυσης. Ελεύθερος συνειρμός. Ανάλυση ονειρών. Μεταβίβαση. Αντιμεταβίβαση.

ΑΤΟΜΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ADLER : Το συναισθημα της μειονεξίας. Κοινωνική αναγνώριση. Αντιστάθμιση και στυλ ζωής. Συναισθημα ανωτερότητας.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ YUNG : Το συλλογικό ασυνείδητο. Το προσωπικό ασυνείδητο. Το κοινωνικό. Τα αρχέτυπα. Νέοφροϋδιστές και οι βιοκοινωνικές τους θεωρίες. Erich Fromm και ο διαλεκτικός άνθρωπος.

ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΕΣ Ή ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΣΤΙΚΕΣ

Οι κυριότερες μορφές μάθησης. Κλασική εξαρτημένη μάθηση. Συντελεστική μάθηση. Είδη ενίσχυσης. Παρατήρηση και μίμηση προτύπων - Κοινωνική μάθηση.

ΓΝΩΣΤΙΚΟΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΣΜΟΣ

Οι κυριότερες μορφές συμπεριφοριστικής θεραπείας. Συστηματική αποαισθητοποίηση. Η διαδικασία της συστηματικής αποαισθητοποίησης. Ψυχοκατακλυσμική θεραπεία. Ενδοεκρηκτική. Κορεσμός. Αποστροφική θεραπεία. Παρησιαστική θεραπεία. Συστηματική συντελεστική ενίσχυση. Το σύστημα των ανταλλάξιμων αμοιβών. Μίμηση προτύπων.

ΛΟΓΙΚΟ-ΘΥΜΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ
ΑΥΤΟΕΛΕΓΧΟΣ-ΒΙΟΑΝΑΔΡΑΣΗ

ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΕΣ III : ΑΝΘΩΠΙΣΤΙΚΕΣ-ΠΕΛΑΤΟΚΕΝΤΡΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ
ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ, ΣΥΝΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΕΣ IV ΟΜΑΔΙΚΕΣ, ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΕΣ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Παρασκευόπουλος Ι. (1988). Κλινική Ψυχολογία.

Ποταμιάνος Γ. Κλινική Ψυχολογία. Ελληνικά Γράμματα. Αθήνα.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΨΥΧΟΠΑΘΟΛΟΓΙΑ ΕΝΗΛΙΚΩΝ
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΜΙΚΤΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : 3(2Θ+1ΑΠ)
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ : 4
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜ. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : Γ(ΤΡΙΤΟ)
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ :
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : Τ-Μ.Γ.Υ.

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

Σκοπός του μαθήματος είναι να μεταδώσει μια πλήρη κατανόηση στους σπουδαστές και σπουδάστριες της ψυχιατρικής και ψυχοπαθολογίας των ενηλίκων, να συστησει διαγνωστικά κριτήρια και μέτρα αντιμετώπισης των ψυχικών προβλημάτων της σύγχρονης κοινωνίας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

Ιστορική εξέλιξη της ψυχιατρικής. Συνέντευξη με ενήλικες. Διαταραχές διάθεσης. Αγχώδεις διαταραχές. Διαταραχές της προσωπικότητας. Σωματόμορφες διαταραχές. Διαταραχές ύπνου. Σεξουαλικές διαταραχές. Σχιζοφρένεια. Σχιζοφρενικόμορφη διαταραχή. Σχιζοσυναισθηματική διαταραχή. Βραχεία ψυχωτική διαταραχή. Ψυχωτική διαταραχή από ουσίες. Παραλήρημα. Ανοια και αμνησιακές διαταραχές. Διαταραχές σχετιζόμενες με ουσίες. Εξάρτηση από ουσίες. Κατάχρηση ουσιών. Διαταραχές προκαλούμενες από ουσίες. Τοξίκωση από ουσίες. Στερητική διαταραχή από ουσίες. Αλκοολισμός. Οπούχα και οπιοειδή. Κατασταλτικά του κεντρικού νευρικού συστήματος. Διεγερτικά του κεντρικού νευρικού συστήματος. Αμφεταμίνες. Κοκαΐνη. Ψευδαισθησιογόνα. Κάνναβη. Καπνός. Καφεΐνη. Εξάρτηση από πολλαπλές ουσίες. Ψυχιατρικές θεραπείες. Σωματικές θεραπείες. Φαρμακοθεραπεία. Αντιψυχωτικά φάρμακα. Αντικαταθλιπτικά φάρμακα. Αντιμανιακά φάρμακα. Αγχολυτικά φάρμακα. Ηλεκτροσπασμοθεραπεία. Ψυχοχειρουργική. Ψυχοθεραπείες : Ψυχοδυναμική, Συμπεριφορική, Ανθρωπιστική, Οικογενειακή, Ομαδική, Συστημική κ.λ.π.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Μάνος (1997). Στοιχεία Ψυχιατρικής.
University Press: Θεσσαλονίκη - Kaplan and Sadock (1992).
Ψυχιατρική. Ελληνικά Γράμματα. Αθήνα.
Ψυχιατρική ενηλίκων, Τριάντης, τόμος Β' ΧΧ.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ

ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : 2

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ : 3 (ΤΡΕΙΣ)

ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ Υ- ΜΕΥ

ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜ. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : Γ'

A) ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

- α.) Εισαγωγή στην επιστήμη της Κοινωνικής Ψυχολογίας (Βασικές αρχές – έννοιες- μεθοδολογία)
- β) Μελέτη της συμπεριφοράς του ατόμου και η αλληλεπίδραση του με το περιβάλλον
- γ) Κατανόηση των διατομικών και ομαδικών σχέσεων στην ανθρώπινη επικοινωνία.

B) ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

- α) Εισαγωγή στην Κοινωνική Ψυχολογία – Έργο και μέθοδοι έρευνας της Κοινωνικής Ψυχολογίας
- β) Η συμβολή της εθολογίας στην επιστήμη της Κοινωνικής Ψυχολογίας
- γ) Η Οικολογική Ψυχολογία και η συμβολή της στην επιστήμη της Κοινωνικής Ψυχολογίας. (Οργάνωση – Θεσμοί της κοινωνίας, Δεσμοί με ομάδες στην κοινότητα, η οικογένεια, το άτομο)
- δ) Οι στάσεις και η συμπεριφορά του ατόμου
(Διαμόρφωση στάσεων – Θεωρίες Στάσεων: συμπεριφοριστικές θεωρίες, λειτουργική θεωρία στάσεων, θεωρία γνωστικής συνέπειας, θεωρία γνωστικής ασυμφωνίας κ.τ.λ.)
- ε) Η αλλαγή των στάσεων
- στ) Θεωρία των αντιλήψεων για τα πρόσωπα
Στερεότυπες αντιλήψεις για ομάδες – Η γνωστική κατηγοριοποίηση ως γνωστική λειτουργία αντίληψης για τα πρόσωπα.
- ζ) Η Επικοινωνία και οι Διαπροσωπικές σχέσεις – Δυαδική Επικοινωνία-Ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων
- η) Η ΟΜΑΔΑ – τα χαρακτηριστικά της – οι φάσεις εξέλιξης- παράγοντες που επηρεάζουν – η Δυναμική Της Ομάδας
- θ) Η Συμμόρφωση, η Συνεργασία, ο Ανταγωνισμός (το φαινόμενο της πόλωσης στην Ομάδα) (τα γνωρίσματα του ηγέτη – ηγετικός ρόλος θεωρίες του ηγετικού ρόλου)

Γ) ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. ΓΕΩΡΓΙΑΣ Δ. (1990) : ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ Α' ΚΑΙ Β' ΤΟΜΟΣ.
ΑΘΗΝΑ. ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ
2. ΠΑΠΑΣΤΑΜΟΥ ΣΤ. (1989) ΕΙ ΧΕΙΡΙΔΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ
ΑΘΗΝΑ: Εκδόσεις ΟΔΥΣΣΕΑΣ
3. SEARS, D.O. PEPLAU L.A. & TAYLOR S.E. (1991), Social Psychology 7th ed
New Jersey: Prentice – Hall International, Inc.
4. BERRY, J.W. (1984): Towards a universal psychology of cognitive competence.
International Journal of Psychology, 19
5. Grano- Messe (1982) : Social Psychology Michigan State University, Dorsey
Press Homewood, Illinois.

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Μικτό

ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

5 Ωρες (3Θ + 2 Α.Π.)

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ

7(επτά)

ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ Γ' (ΤΡΙΤΟ)

ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Να παρέχει συστηματοποιημένη γνώση της πρακτικής της κοινωνικής εργασίας εστιάζοντας στα κοινά και ενιαία σχήματα που ενέχονται σε κάθε επαγγελματική πράξη - παρέμβαση.

Στόχος είναι η συνθετική παρουσίαση γνώσεων και πρακτικών, που μπορούν να έχουν εφαρμογή στην εργασία με διάφορα συστήματα - Άτομα, Οικογένειες, μικρές ομάδες, οργανισμούς, κοινότητες - και οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν στην αντιμετώπιση ή το χειρισμό διαφόρων καταστάσεων και στην εργασία με διαφορετικές ομάδες πληθυσμού.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

A'

1. Γενική θεώρηση της Πρακτικής της Κοινωνικής Εργασίας (Σκοπός της κοινωνικής εργασίας, Γνωστικό πεδίο, λειτουργικά χαρακτηριστικά, κ.α.)
2. Η κοινωνική εργασία ως διεργασία επίλυσης προβλημάτων
3. Η κοινωνική εργασία ως παρέμβαση στις ανθρώπινες συναλλαγές
4. Ο κοινωνικός λειτουργός : Ρόλοι και χαρακτηριστικά

B'

Ο πελάτης : Εντός και ως μέρος ενός συστήματος (Γενική θεωρία συστημάτων - ορισμοί, χαρακτηριστικά)

1. Το σύστημα κοινωνικός λειτουργός - πελάτης
2. Η σχέση κοινωνικού λειτουργού - πελάτη
3. Ο πελάτης ως άτομο (το σύστημα ένας προς έναν)
4. Η μικρή ομάδα ως σύστημα (κοινωνικό σύστημα)
5. Η κοινότητα ως σύστημα (περιβάλλον)

Γ'

Η διεργασία της Κοινωνικής Εργασίας :

1. Περιεχόμενο και χαρακτηριστικά στο αρχικό στάδιο εργασίας
 - α) Μελέτη και αξιολόγηση των συστημάτων των πελατών
 - β) Σκοποί και παρεμβάσεις
 - γ) Τεχνικές αξιολόγησης και τεχνικές παρέμβασης
2. Περιεχόμενο του σταδίου του σχεδιασμού δράσης με τα διάφορα συστήματα πελατών

- α) στρατηγικές καθορισμού στόχων
 - β) επιδίωξη στόχων και αλλαγές στα συστήματα των κελατών
3. Τα συστατικά και η δυναμική της τελικής φάσης
- α) Αξιολόγηση &
 - β) τερματισμός της εργασίας
 - γ) Τεχνικές αξιολόγησης

Δ'

Η πρακτική της κοινωνικής εργασίας ως σύστημα δράσης υπέρ των κελατών :

1. Αξιοποίηση επιρροών
2. Συντονισμός υπηρεσιών
3. Σχεδιασμός προγραμμάτων και ανάπτυξη πηγών
4. Αλλαγή των οργανισμών εκ των έσω
5. Συνηγορία

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Goldstein H. (1973) "Social work Practice: A unitary approach, South Carolina, Press

Johnson L.C. (1993) "Social work Practice, A Generalist Approach, Allyn and Bacon, Boston
London, Sydney, Toronto

Hancock M.R. (1996) "Principles of social work Practice : a general practice approach" Harworth

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓ/ΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ
ΑΣΚΗΣΗ-ΕΠΟΠΤΕΙΑ (ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ)
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : 8
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ : 6
ΤΥΠΙΚΟ ΕΞΑΜ. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ : Γ' (ΕΞΑΜΗΝΟ)
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ :
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : T-M.E.Y.

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

Να προετοιμάσει τους σπουδαστές / στριες - πριν από την τοποθέτησή τους για πρακτική άσκηση σε κοινωνικές υπηρεσίες - έτσι ώστε να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν καλύτερα στις απαιτήσεις της πρακτικής και να αξιοποιήσουν τις εκεί παρουσιαζόμενες ευκαιρίες μάθησης περισσότερο.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ :

Η προετοιμασία εστιάζεται :

1. Στην απόκτηση εμπειριών πρακτικής
 - α) επαφές με κοινωνικές υπηρεσίες και επαγγελματίες κοιν. λειτουργούς
 - β) επαφές με εξυπηρετούμενους των κοινωνικών υπηρεσιών.
2. Στην απόκτηση συγκεκριμένων ικανοτήτων
 - α) επικοινωνίας
 - β) συλλογής στοιχείων και ανάλυσης αυτών
 - γ) οργάνωσης και προγραμματισμού.
3. Στην εμπλοκή των σπουδαστών στη διεργασία μάθησης / αξιοποίηση της εποπτείας και της εποπτικής ομάδας.
4. Στην καλλιέργεια επαγγελματικών στάσεων.
5. Στην (σε πρώτο επίπεδο) απόκτηση γνώσης του εαυτού.

Το περιεχόμενο του εργαστηρίου αποτελείται από ασκήσεις που πραγματοποιούνται κυρίως εκτός Σχολής, σχεδιασμένες να ανταποκρίνονται στα παραπάνω (π.χ. συνεντεύξεις, μελέτη κοινωνικών προβλημάτων, επικοινωνία με κοινωνικές οργανώσεις, με διάφορες πληθυσμιακές ομάδες κ.α.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ (I)

Εξαμηνιαίο πρόγραμμα εργαστηρίων

- 1^η εβδομάδα : * Γενική ενημέρωση για τους σκοπούς και τους στόχους της εργαστηριακής πρακτικής άσκησης (1)
* Δημιουργία ομάδων
* Διανομή εκπαιδευτικού υλικού – βιβλιογραφία
* Ανάθεση μελέτης / εργασιών
α) Σύνταξη βιογραφικού σημειώματος (μία έως τρεις σελίδες)

β) Καθορισμός ατομικών στόχων που θα επιδιωχτούν μέσω της εργαστηριακής άσκησης (1) κατά το τρέχον εξάμηνο.

2^η εβδομάδα : * Επεξεργασία των θεμάτων που προκύπτουν από τις εργασίες που ανατέθηκαν την προηγούμενη εβδομάδα – Συσχετισμός με θεωρητικές γνώσεις.

* Ανάθεση μελέτης / εργασιών

α) Μελέτη των σχετικών άρθρων (από τη βιβλιογραφία) με τα εξής : Αρχές, αξίες, δεοντολογία της Κοινωνικής Εργασίας, αντικείμενο Κοινωνικής Εργασίας.

β) Διατύπωση ερωτημάτων από τα παραπάνω που θα συζητηθούν στην εποπτική ομάδα.

(Η εργασία θα γίνει σε μικρές ομάδες).

3^η εβδομάδα : * Επεξεργασία των θεμάτων που ανατέθηκαν για μελέτη την προηγούμενη εβδομάδα.

* Ανάθεση μελέτης / εργασιών.

α) Αναδρομή στην ύλη της «Συνέντευξης» και τους μηχανισμούς άμυνας που διδάχτηκε το περασμένο εξάμηνο.

β) Σύνταξη ερωτηματολογίου για μία συνέντευξη που θα πραγματοποιηθεί με άτομα που μπορεί να είναι : πελάτες Κοινωνικών Οργανώσεων, εργαζόμενοι στις κοινωνικές υπηρεσίες, μαθητές κ.α. (Επί του σκοπού και του περιεχομένου των συνεντεύξεων που θα δοθούν περισσότερες επεξηγήσεις στο μάθημα).

4^η εβδομάδα : * Επεξεργασία του υλικού προς μελέτη και των εργασιών που ανατέθηκαν την προηγούμενη εβδομάδα.

* Άσκηση εντός της εποπτικής ομάδας : «Παρουσίαση του εαυτού στην ομάδα» (το κάθε μέλος 1-2 λεπτά θα μιλήσει για τον εαυτό του) – Η διαδικασία θα μαγνητοσκοπηθεί και θα γίνει στη συνέχεια η επεξεργασία του περιεχομένου.

* Ανάθεση μελέτης / εργασιών

α) Εφαρμογή της άσκησης της «Συνέντευξης» που προετοιμάστηκε την προηγούμενη εβδομάδα.

β) Γραπτή παρουσίαση της συνέντευξης – (Περιγραφή – αξιολόγηση διαδικασίας – εαυτού).

5^η εβδομάδα : * Επεξεργασία των εργασιών που ανατέθηκαν την προηγούμενη εβδομάδα.

* Ανάθεση μελέτης / εργασιών

α) Μελέτη του δικτύου Κοινωνικών Υπηρεσιών της Πάτρας [Βιβλιογραφία : ομότιτλη πτυχιακή εργασία του Τμήματος Κ.Ε., 1995, υλικό από τις εκπαιδευτικές επισκέψεις του μαθήματος Προγράμματα Κοινωνικής Προστασίας (I) & (II)]

β) Με βάση το κοινωνικό ιστορικό της περίπτωσης «Χ» που θα σας δοθεί, σκεφθείτε σε ποιές κοινωνικές υπηρεσίες θα την κατευθύνετε να απευθυνθεί για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της.

- 6^η εβδομάδα : * Επεξεργασία του υλικού και των εργασιών που ανατέθηκαν την προηγούμενη εβδομάδα.
- * Ανάθεση μελέτης / εργασιών
 - α) Μελέτη ενός κοινωνικού προβλήματος της Πάτρας ή των όμορων δήμων (θα δοθούν κατευθύνσεις)
 - β) Οργάνωση του υλικού για παρουσίαση στην εποπτική ομάδα κατά το δυνατόν με πρωτοτυπία (χρήση διαφόρων μέσων. Φωτογραφίες, video, slides, διαφάνειες κ.α.) – Διάρκεια παρουσίασης 10' για κάθε εργασία.

7^η εβδομάδα : * Παρουσίαση των κοινωνικών προβλημάτων – συζήτηση – επεξεργασία υλικού.

- * Ανάθεση μελέτης / εργασιών
 - α) Προετοιμασία για ενδιάμεση αξιολόγηση του μαθήματος. Η αξιολόγηση θα κινηθεί γύρω από τους παρακάτω άξονες : Το περιεχόμενο των εργαστηρίων, την ατομική πορεία των σπουδαστών – σπουδαστριών, την πορεία της εποπτικής ομάδας, την εποπτεία. (Η αξιολόγηση θα είναι προφορική – κρατείστε τις προσωπικές σημειώσεις σας για ό,τι έχετε να πείτε).
 - β) Δημιουργείστε ένα παραμύθι για παιδιά ηλικίας έως έξι ετών.

8^η εβδομάδα : * Ενδιάμεση αξιολόγηση βάσει όσων αναφέρονται παραπάνω

* Παρουσίαση – αφήγηση των παραμυθιών – επεξεργασία

- * Ανάθεση μελέτης / εργασιών
 - α) Μελέτη του σχετικού υλικού, που αφορά την ενότητα του μαθήματος της ΚΕΚ (Π) «Μελέτη Κοινότητας».
 - β) Συγκέντρωση πληροφοριών (δημογραφικών, γεωγραφικο-οικονομικών, κοινωνικών, ιστορικών κ.α.) για την περιοχή που θα πραγματοποιηθεί το εκπαιδευτικό πρόγραμμα εκτός σχολής.
 - γ) Προετοιμασία για την εξασφάλιση υλικών που θα χρησιμοποιηθούν στην εποπτική ομάδα για την «κατασκευή» μιας κοινότητας (χρώματα διαφόρων ειδών, «άχρηστα» υλικά κ.α.).

9^η εβδομάδα : * Επεξεργασία των εργασιών που ανατέθηκαν την προηγούμενη εβδομάδα

* Άσκηση : «Κατασκευή» μιας «Κοινότητας»

- * Ανάθεση μελέτης / εργασιών
 - α) Προετοιμασία για τις διάφορες δραστηριότητες που θα πραγματοποιηθούν στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα εκτός σχολής (επικοινωνία με φορείς, με ομάδες παιδιών σχολικής και εφηβικής ηλικίας, με κατοίκους κ.λ.π.).
 - β) Προετοιμασία δραστηριοτήτων που θα γίνουν στα πλαίσια των εποπτικών ομάδων (φαγητό, παιχνίδι, κ.α. θα δοθούν διευκρινήσεις).

10^η εβδομάδα : * Εκπαιδευτικό πρόγραμμα εκτός σχολής.

* Ασκήσεις / εφαρμογές κοινωνικής εργασίας (θα δοθεί ξεχωριστό πρόγραμμα).

11^η εβδομάδα : * Εισαγωγικές ασκήσεις πρακτικής σε κοινωνικές υπηρεσίες.

* Ανάθεση μελέτης / εργασιών

- α) Μελέτη υλικού κατά το αντικείμενο των διαφόρων υπηρεσιών που θα χρησιμοποιηθούν για τις ασκήσεις.
β) Γραπτή παρουσίαση της εμπειρίας – εκτιμήσεις, προβληματισμοί.

12^η εβδομάδα & 13^η εβδομάδα :

- * Όπως παραπάνω.
- * Οδηγίες για τη γραπτή τελική αξιολόγηση (διάγραμμα).

14^η εβδομάδα :

- * Τελική αξιολόγηση εργαστηρίων.
- * Ατομικές αξιολογήσεις.

ΕΝΤΥΠΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ Γ' ΕΞΑΜΗΝΟΥ

I. Ανταπόκριση σε υποχρεώσεις της πρακτικής Γ' εξαμήνου.

- * Παρουσίες
- * Εργασίες
- * Ωράριο
- * Συνέπεια προς συναδέλφους και επόπτες

II. Εμπλοκή στο πρόγραμμα – διεργασία μάθησης.

- * Βαθμός συμμετοχής σε ομαδικές εργασίες, προγράμματα, δραστηριότητες
- * Ανάλυση πρωτοβουλιών
- * Ατομική συμβολή στην απόκτηση εμπειριών από τα μέλη της ομάδας (δίνοντας σκέψεις, προτάσεις, εργασίες, προβληματισμούς)
- * Αξιοποίηση των ευκαιριών που η ομάδα έδωσε στο μέλος για απόκτηση γνώσεων και εμπειρίας

III. Διαμορφούμενες στάσεις προς :

- * Τον εαυτό του
- * Την ομάδα και τους συνεργάτες
- * Το επάγγελμα (σπουδές)